

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
ESKİ TÜRK DİLİ PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KİTÂB-I GÜZÎDE ÜZERİNE İNCELEME
(DİL İNCELEMESİ-METİN-DİZİN/SÖZLÜK)**

**ŞEYMA HAVVA ÖZDEMİR
11718002**

**TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Zühal ÖLMEZ**

**İSTANBUL
2019**

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
ESKİ TÜRK DİLİ PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KİTÂB-I GÜZÎDE ÜZERİNE İNCELEME
(DİL İNCELEMESİ-METİN-DİZİN/SÖZLÜK)**

**ŞEYMA HAVVA ÖZDEMİR
11718002**

**TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Zühal ÖLMEZ**

**İSTANBUL
2019**

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
ESKİ TÜRK DİLİ PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KİTÂB-I GÜZÎDE ÜZERİNE İNCELEME (DİL
İNCELEMESİ-METİN-DİZİN/SÖZLÜK)

ŞEYMA HAVVA ÖZDEMİR
11718002

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 08.05.2019

Tezin Savunulduğu Tarih: 17.06.2019

Tez Oy Birliği / ~~Oy Çekilişi~~ ile Başarılı Bulunmuştur

Unvan Ad Soyad

Tez Danışmanı

: Prof. Dr. Zühal ÖLMEZ

Jüri Üyeleri

: Prof. Dr. Ayşe Melek ÖZYETGİN

Doç. Dr. Tülay ÇULHA

İmza

İSTANBUL
HAZİRAN 2019

ÖZ

KİTÂB-I GÜZÎDE ÜZERİNE İNCELEME (DİL İNCELEMESİ-METİN-DİZİN/SÖZLÜK)

Şeyma Havva ÖZDEMİR

Haziran, 2019

Bu tez çalışmasında Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait Kitâb-ı Güzîde adlı eser ele alınmıştır. Adı geçen eser; XII. yüzyılda yaşadığı bilinen fıkıh alimi Ebû Nasr bin Tahir bin Muhammed es-Serahsî tarafından kaleme alınmış, hakkında fazla bilgi sahibi olmadığımız Muhammed bin Balî tarafından da, metinde kendisinin '*rûşen Türkîce*' olarak adlandırdığı Anadolu Türkçesine aktarılmıştır. Muhammed bin Bâlî eserin başında; Ebû Nasr bin Tahir bin Muhammed es-Serahsî'nin kaleme aldığı eserin her bir sözünün çok kıymetli olduğunu, ancak bozuk ve düzensiz bir şekilde yazıldığını, kendisinin de okuyan herkesin kolaylıkla anlaması için daha açık bir dile çevirdiğini ifade etmiştir. Muhammed bin Bâlî eserin orijinal dilini '*olga-bolga*', çevirdiği dili de '*fasıh ve rûşen*' ifadeleriyle tanımlamıştır. Eser, Eski Anadolu Türkçesi ile yazılmış en eski din kitaplarından biri olması özelliğiyle dikkate değerdir. Bu tez çalışması beş ana bölümden oluşmaktadır. *Giriş* bölümünde eser ve yazarı tanıtılmış, eserin nüshaları hakkında bilgi verilmiş, metinde geçen bâblar ve ayetler dizin biçiminde verilmiştir. İkinci bölüm olan *Dil İncelemesi*, metnin dil özelliklerinin ayrıntılı olarak verildiği bölümdür. Üçüncü bölüm olan *Metin* bölümü, metnin transkripsiyonunun ve metin içindeki düzeltmelerin dipnot olarak verildiği bölümdür. Dördüncü bölüm yani *Dizin/Sözlük* bölümünde, metinde geçen her bir sözcüğün kökeni, anlamı ve aldığı eklerle birlikte hangi sayfanın hangi satırında geçtiği ortaya konulmuştur. Metinde geçen özel isimler *Özel İsimler Dizini* başlığı altında verilmiştir. Beşinci ve son bölüm olan *Sonuç* bölümünde ise çalışmanın sonucunda ortaya çıkan bulgular ve görüşler belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eski Anadolu Türkçesi, Serahsî, Muhammed bin Bâlî, Kitâb-ı Güzîde, ilmihal.

ABSTRACT

EXAMINING ON KİTÂB-I GÜZÎDE (LANGUAGE EXAMINING-TEXT-INDEX/Dictionary) Şeyma Havva ÖZDEMİR Haziran, 2019

In this thesis, the book Kitâb-ı Güzîde of the Old Anatolian Turkish period is discussed. This work was penned by Ebû Nasr bin Tâhir bin Muhammed es-Serahsî who lived in XII. century. It was transferred to Anatolian Turkish by Muhammed bin Bâlî, about whom was know little, named this text as '*rûşen Türkîce*'. Muhammed bin Bâlî, at the beginning of the text, stated that each word of the work is very valuable written by Ebû Nasr bin Tâhir bin Muhammed es-Serahsî, however, he stated that it was written corrupt and irregular way, that he translated it into an open language for everyone who reads it Muhammed bin Bâlî defined the original language of the work as '*olga-bolga*' and the language he translated as '*fasîh and rûşen*'. This work is noteworthy that it is one of the oldest religious books written in Old Anatolian Turkish. This thesis consists of five main sections. In the *Introduction* section, the book and the author are introduced, the information about the copies of the work is given, and the verses and babies in the text are given in the form of index. The second part, *the Language Examining* is the section where the text, the properties of the text are given in detail. The third chapter, *Text Section*, is the section where the transcription of the text and the corrections in the text are given as footnotes. In the forth chapter, *the Index/Dictionary* section, the origin, meaning and inserts of each word in the text, together with the annotations on which pagewas taken. The special names in the text are given under the heading *Private Names Index*. The results and conclusions of the study are presented in *the Final* section, which is the fifth and last chapter.

Key Words: Old Anatolian Turkish, Serahsî, Muhammed bin Bâlî, Kitâb-ı Güzîde, catechism.

ÖN SÖZ

Muhammed bin Bâli'nin XIV. yüzyılda Türkçeye aktardığı Kitâb-ı Güzîde; Behçetü'l-Hadâik, Kıssa-i Yusuf, Kudurî Tercümesi ve Kitâbu'l-Ferâiz gibi birkaç eserle birlikte '*olga-bolga*' denilen '*karışık dilli eserler*' sorununun ortaya çıkmasına ve dil uzmanlarınca bu meselenin tartışılmasına neden olması bakımından önemli bir yere sahip olmuştur. Ancak araştırmalar sonucunda eserin dilinin Anadolu'daki ilk Türkçe eserlerin dilinin özellikleri gösterdiği kabul edilmiştir. Bu noktada eserin, Eski Anadolu Türkçesi ile yazılmış, bilinen en eski ilmihal kitaplarından biri olduğunun hatırlanmasında fayda olan önemli bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Uzun ve detaylı bir araştırma ve inceleme sonucunda ortaya çıkan bu tezin her aşamasında bana destek olan tez danışmanım Prof. Dr. Zühal ÖLMEZ'e; tezimin düzenlenmesinde büyük emeği geçen Arş. Gör. Ayşe Mine AKAR'a; ayrıca çalışmam boyunca maddi, manevi ve psikolojik desteklerini esirgemeyen aileme teşekkür eder, sonsuz minnettarlığımı ifade ederim.

İstanbul; Haziran, 2019

Şeyma Havva ÖZDEMİR

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ.....	viii
KISALTMALAR	ix
İŞARETLER.....	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Kitâb-ı Güzîde ve Yazarı	1
1.2. Kitâb-ı Güzîde Metnimiz Hakkında.....	4
1.2.1. Nüsha Tavsifi	4
1.2.2. Metnin Kısımları	4
1.2.3. Ayetler.....	7
1.2.4. Metnin Kuruluşunda İzlenen Yol ve Yöntem	31
1.3. Kitâb-ı Güzîde'nin Dili ve Karışık Dilli Eserler Meselesi.....	31
2. DİL İNCELEMESİ.....	36
2.1. Yazım Özellikleri.....	36
2.1.1. Ünlülerin Yazımı.....	36
2.1.2. Ünsüzlerin Yazımı	39
2.2. Ses Bilgisi Özellikleri	39
2.2.1. Ünlü Uyumları	39
2.2.1.1. Önlük-Artlık Uyumu.....	39
2.2.1.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu	40
2.2.2. Ünsüz Değişimleri.....	40
2.2.3. Ses Olayları	41
2.2.3.1. Ünsüz Uyumu (Ünsüz Benzeşmesi)	41

2.2.3.2. Ünsüz Yumuşaması.....	41
2.2.3.3. Ünlü Düşmesi.....	42
2.3. Şekil Bilgisi Özellikleri.....	42
2.3.1. Ekler	42
2.3.1.1. Yapım Ekleri	42
2.3.1.2. Çekim Ekleri	43
2.3.2. Sözcük Türleri.....	50
2.3.2.1. Zamirler.....	50
2.3.2.2. Sıfatlar	51
2.3.2.3. Zarflar.....	52
2.3.2.4. Edatlar	53
2.3.2.5. Bağlaçlar	54
2.3.2.6. Ünlemler.....	54
3. METİN	55
4. DİZİN/SÖZLÜK	132
4.1.SözlerDizini.....	132
4.2. Özel İsimler Dizini.....	461
5. SONUÇ.....	473
KAYNAKÇA	475
ÖZ GEÇMİŞ.....	478

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Transkripsiyon İşaretleri	35
Tablo 2: İyelik Ekleri	44
Tablo 3: Hal Ekleri.....	45
Tablo 4: Gelecek Zaman Eki.....	46
Tablo 5: Geniş Zaman Eki	46
Tablo 6: Görülen Geçmiş Zaman Eki	47
Tablo 7: Duyulan Geçmiş Zaman Eki.....	47
Tablo 8: Emir Kipi Eki.....	47
Tablo 9: Gönüllülük Kipi Eki	48
Tablo 10: Şart Kip Eki	48
Tablo 11: Ek Fiilin Geniş Zamanı.....	49
Tablo 12: Ek Fiilin Hikayesi	49
Tablo 13: Kişi Zamirleri.....	50
Tablo 14: Dönüşlülük Zamirleri.....	51

KISALTMALAR

Ar.	: Arapça
AT	: Ana Türkçe
bk.	: Bakınız
DLT	: Divanü Lügâti 't-Türk
D. Tür.	: Doğu Türkçesi
ET	: Eski Türkçe
Far.	: Farsça
KB	: Kutadgu Bilig
krş.	: Karşılaştırınız
mec.	: Mecaz
Sansk.	: Sanskritçe
Soğd.	: Soğdca
TDK	Türk Dil Kurumu
Tür.	: Türkçe
Uyg.	: Uygurca
vd.	: Ve diğerleri
Yun.	: Yunanca
Yz.	: Yazma

İŞARETLER

[...] Silik, yırtık olması ya da üzerinde mühür bulunması nedenleriyle okunamayan kısımları gösterir.

[] Tamamlanan kısımları gösterir.

~ Eş zamanlı kullanım

< Kelimenin önceki şekli

> Kelimenin sonraki şekli

1. GİRİŞ

1.1. Kitâb-ı Güzîde ve Yazarı

Çalışmamızın ilgili bölümünden (bk. Transkripsiyonlu Metin, 1b) anlaşılabacağı üzere eserin adı “seçkin kitap, seçilmiş kitap” anlamına gelen *Kitâb-ı Güzîde* olup çevireni Muhammed bin Bâlî’dir. Hakkında fazla bilgiye sahip olmadığımız, 14. yüzyılın sonu ile 15. yüzyılın başında yaşadığını tahmin ettiğimiz Muhammed bin Bâlî,¹ bir mutasavvıf olup bu eserini kimden ve hangi gerekçeyle çevirdiğini metnin aşağıdaki satırlarında (1b-8/12, 2a-1/2) izah etmektedir:

“Gördüm kim ol muqaddimler ulusu İmâm Zâhid Ebû Nasrî bin Tâhir bin Muhammed Serahsî rahmetu’llâhi ‘aleyhi bir kitâb cem’ eylemiş kim her bir sözi biñ câna deger. Ammâ gördüm kim terkib-i muhallel ve muhabbat olğa bolğa ‘ibâretce yazmışlar. Diledüm kim bu şerîf ve laţîf nüshanuñ luţfi ve şerefi dağı artuğ ola. Ol sakîm ‘ibâretden bu faşîh ve rûşen Türkîce dönderdüm kim fâ’ideler fevt olmaya. Muţâla’a edenleruñ göñline ‘ışk ve şevk hâşıl ola.”

Buna göre temel İslâmî bilgileri içeren bu kitap, İmâm Zâhid Ebû Nasrî bin Tâhir bin Muhammed Serahsî tarafından yazılmıştır. Her bir kelimesi değerli olmasına rağmen anlaşılması güç şekilde kaleme alındığı için ve çeviren tarafından eserin kıymeti daha iyi anlaşılsın, herkes faydalansın, okuyanların gönlüne aşk ve şevk versin diye açık ve anlaşılır Türkçeye çevrilmiştir.

Burada adı geçen İmâm Zâhid Ebû Nasrî bin Tâhir bin Muhammed Serahsî hakkında hiçbir bilgiye sahip değiliz. Sadece Kitâb-ı Güzîde’nin aslının Harezmi Türkçesi olduğunu ileri süren Şinasi Tekin’in verdiği bilgiler ışığında şahsın Karahanlılar devrinde yaşamış ve 1106 yılında vefat etmiş fıkıh bilgini olduğunu söylemek mümkündür.²

Metnimizin ilerleyen satırlarında (2a-4/9) şu cümlelere rastlanmaktadır:

¹ Şinasi Tekin, “Timur Öncesinde Anadolu ile Orta Asya Türk Dünyası Arasındaki Kültür İlişkileri ve Güzîde Kitabı’nın Tercüme Hikayesi” adlı makalesinde *Mehammed* kullanımını tercih etmiş; bunu da, Anadolu Türk muhitinde Hz. Muhammed’in dışında hep *Mehammed* şeklinde okunduğunun tespit edilmesi ile açıklamıştır. Ancak metnimizin harekeli olması nedeniyle söz konusu ad, *Muhammed* olarak okunmaktadır.

² Şinasi Tekin, “Mehammed bin Bâlî’nin Eski Anadolu Türkçesine aktardığı ‘Güzîde’ adlı eserin Harezmi Türkçesindeki Aslı ve ‘Ola-Bolğa’ Meselesi Hakkında”, *Türklük Bilgisi Araştırmaları (TUBA) Fahir İz Armağanı II*, s. 15 (1991): 414.

“Zâhid Ebû Naşri bin Tâhir bin Muḥammed es-Seraḥsî rahmetu ’llâhi ‘aleyhi eydür: Kaçan kim gördüm halkın bir necesi ‘ilim ve tâ’at öğrenmege arzu ve heves kırlurlar. Pes böyle olsa ben daḥı kaşd eyledüm kim Ḥaḳ Subḥānehu ve Te’âlânın zikrinden kim anın nihāyeti yokdur. Şerbet terkibe getürdüm kim halkın hasta cānına şifâ ola inşa ’allāhu te’âlâ.”

Bu bilgilerden de anlaşılıyor ki yazar İmam Seraḥsî de eseri kaleme almasının nedenlerini izah etmiş; halkın büyük bir kısmının ilim ve ibadetleri öğrenmeye çalıştığını, bu nedenle hastalara şifa olacak bir şerbete benzetmek suretiyle bu eseri yazdığını söylemiştir.

‘Olga-bolga meselesi’ ve Kitâb-ı Güzîde’nin yeni bir nüshasını ele aldığı makalesinde Bedri Sarıca, eserin adıyla ilgili şu cümleleri sarf ederr:³

“Esere bu adın verilışı, bir hadis delil gösterilerek açıklanmıştır. Buna göre hiçbir insan dinin tamamını öğrenemez. Ama dinin esasını ve özünü kavrayabilir. İşte buradan hareketle İmam Seraḥsî dinin esasını ve özünü ‘üründüleyerek’ yani seçerek bütün bu konuları bir kitap haline getirmiştir. Esere bu yüzden *Güzîde* yani seçilmiş adı verilmiştir.”

XIV. yüzyıl sonunda Anadolu Türkçesine çevrilmiş olan Kitâb-ı Güzîde, *bâb* adı verilen kısımlardan meydana gelen bir ilmihal kitabıdır. Toplam kırk altı kısım bulunmakta ve her kısım bir tasavvufî terimi anlatmaktadır. Bu terimler anlatılırken ayetlerden ve hadislerden örnekler verilerek içerik zenginleştirilmiştir. Ayrıca Hz. Muhammed ve sahabe döneminde (M. 6.-7. yy) yaşanan çeşitli olaylar da hikaye edilmiştir. Her kısım, Allah’a yakarıyla sona erdirilmiştir. Eserin sonunda (89b) yazar:

Her kim dilerse ḥaḳ rahmetin çok
Kazana, okusun fâtiḥa yazana.

“Kim Allah’ın rahmetini kazanmayı dilerse, (bu eseri) yazana Fatiha okusun.” sözleriyle kendisi için de dua edilmesini istemiştir.

Kitâb-ı Güzîde’nin Türkiye ve Avrupa kütüphanelerinde *Güzîde*, *Kitâb-ı Güzîde*, *Güzîde Kitabı*, *Akâid-i İslâm* gibi adlarla bulunabilen birçok nüshası vardır. Zeynep Korkmaz; Akâid-i İslâm’ın, Kitâb-ı Güzîde’nin farklı bir adla yapılmış bir kopyası olduğu görüşünde olup bunu da nüshaların hepsinde ufak terkip değişikliklerine rağmen eserin adının Güzîde olarak geçmesiyle açıklar.⁴

Bilinen en eski nüsha H. 838 (M. 1434-1435) tarihli olup Paris Milli Kütüphanesi’nde BN, Supplement Turc No:531’de Kitâb-ı Güzîde adıyla kayıtlıdır.

³ Bedri Sarıca, “Olga-Bolga Sorunu ve Yeni Bir Kitâb-ı Güzîde Nüshası Üzerine”, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, c. 1, s. 1 (1994): 130.

⁴ Zeynep Korkmaz, *Marzubân-nâme Tercümesi İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım*, (Ankara: DTCF Yayınları, 1973), 30.

Bir başka nüsha da İstanbul Arkeoloji Müzeleri Kütüphanesi'ndeki H. 889 (M. 1484-1485) tarihli yazmadır.

Eserin Londra British Museum Ad. 7850'de kayıtlı olan, C. Mundy'nin özel kütüphanesinde M. 115 No'da kayıtlı olan ve Tübingen'de *Ms. Orient 4.150 no*'da kayıtlı olan Berlin nüshaları da vardır.

Manisa Kütüphanesi'nde bulunan 6886 numarada kayıtlı, 863 (1458) tarihli Akâid-i İslam adlı eser de bu eserin en eski nüshası olması açısından önemlidir.

Eserin bir diğer nüshası, tarihsiz ve sondan eksik olarak Şinasi Tekin'in kütüphanesindedir⁵.

Süleymaniye Kütüphanesi, Kastamonu Yazma Eserler Kütüphanesi, Konya Yazma Eserler Kütüphanesi ve Bursa İnebey Kütüphanesi'nde *Güzîde Tercemesi*, *Kitâb-ı Güzîde*, *Terceme-i Güzîde* adlarıyla kayıtlar yer almaktadır. Ayrıca çalışmamızın bulunduğu Millet Yazma Eserler Kütüphanesi'nde *Güzîde Tercümesi* adıyla, H. 944 tarihli bir kayıt daha vardır.

Kitâb-ı Güzîde'nin metni ve dili ile ilgili üç önemli çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaların künyesi ve hakkında kısa bilgi şöyledir:

1. Melek Erdem, “Kitâb-ı Güzîde İnceleme-Metin-Sözlük” Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 1992.

2. Serhat Küçük, “Kitâb-ı Güzîde Akâidü'l-İslâm” 2014.

3. Nilay Coşkun, “Eski Anadolu Türkçesiyle Yazılmış Bir Kitâb-ı Güzîde (İnceleme-Metin-Dizin)” Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2015.

Melek Erdem Türk Dil Kurumu kütüphanesinde bulunan yazmanın 76a-134a arasındaki varakları üzerine çalışmış; Serhat Küçük Konya Kütüphanesi'ndeki yazmayı incelemiş (yazmanın bazı nüshaları eksiktir); Nilay Coşkun da Millî Kütüphane nüshası üzerine çalışma yapmıştır. Millet Kütüphanesi'nde bulunan bu nüsha üzerine çalışmaya başladığımızda son iki çalışma elimizde yoktu. Erdem tarafından hazırlanan çalışmanın yanında farklı bir nüshanın tamamını ele alarak alana katkı sağlamak amacıyla ortaya koyduğumuz bu çalışmanın; Eski Anadolu

⁵ Melek Erdem, “Kitâb-ı Güzîde İnceleme-Metin-Sözlük” (Yüksek Lisans Tezi, AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1992), 5-6.

Türkçesinin ilk metinlerinden olduğu kabul gören ve karışık dilli eser olduğu iddia edilen Kitâb-ı Güzîde'nin ve yazıldığı devrin dil özelliklerinin yanı sıra, eser hakkındaki genel görüşlere de katkıda bulunacağı inancındayız. Karışık dilli olduğu düşünülen bu eserin farklı nüshalarının çalışılmış olması; eserin hangi nüshaya göre karışık dilli olduğu ya da karışık dilli olup olmadığının ortaya konulabilmesi açısından son derece önemlidir. Bununla birlikte bu çalışmaların, nüshalar arasında karşılaştırma yapmak isteyen araştırmacılar için de önemli birer kaynak olacağı düşüncesindeyiz.

1.2. Kitâb-ı Güzîde Metnimiz Hakkında

1.2.1. Nüsha Tavsifi

Elimizdeki nüsha İstanbul Millet Yazma Eser Kütüphanesi Ali Emirî-Şer'îye bölümünde *Güzîde Tercemesi* adıyla 376 numarada kayıtlı olup H.1160 (M.1747-1748) tarihlidir. 177 sayfadan oluşmaktadır. Her bir sayfada 13 satır, dolayısıyla her bir varakta 26 satır bulunmaktadır. Eserin fiziksel nitelikleri *89 yk., 13 st.; 228x158, 168x125 mm*; konu *mevize*; alfabe ve yazı türü Arap-Nesih olarak bildirilmiştir.

Metnin girişindeki *hâzâ kitâb-ı güzîde ve bihi* ibaresi kırmızı renkte yazılmıştır. Ayrıca metnin tamamında ayetler, bâblar ve *rivâyet* kelimesi de kırmızı renkte yazılmış olup, metnin transkripsiyonunda bu kısımlar tarafımızdan koyu renkle gösterilmiştir.

Metin çalışmasını tercih etmemizin sebebi; bu tür bir çalışmanın Türkoloji alanına daha büyük katkı sağlayacağı düşüncesinde olmamızdır. Herhangi bir metin çalışması yerine, üzerinde tartışmaların olduğu bir metin seçerek de, konu hakkında naçizane bir görüş beyan etmeyi istedik. Bu nüsha üzerinde çalışmayı tercih etmemizdeki amaç ise metnin harekeli olmasıdır. Karışık dilli olduğu düşünülen eserin bu nüshasının harekeli olması, eserin dil özelliklerini daha iyi yansıtır olması açısından önemlidir.

1.2.2. Metnin Kısımları

Kitâb-ı Güzîde'nin elimizdeki bu nüsha kırk altı bölümden oluşmakta olup temel İslâmî bilgileri içermektedir.

Birinci Kısım: *Bâb evvel tevhi'ddür.* (6a-13) “Birinci bölüm tevhid (birlik) hakkındadır.”

İkinci Kısım: *Êkinci bâb ma‘rifet bildürür.* (10a-4) “İkinci bölüm marifet hakkındadır.”

Üçüncü Kısım: *[Üçünci] bâb muhabbet beyân eder.* (12a-11) “Üçüncü bölüm muhabbeti açıklar.”

Dördüncü Kısım: *[Dördünci] bâb sünnet ü cemā‘ate uymak beyân eder.* (14a-12) “Dördüncü bölüm sünnet ve cemmate uymayı açıklar.”

Beşinci Kısım: *Bābu ‘l-ḥāmīs namāzı beyân eder.* (21a-3) “Beşinci bölüm namazı açıklar.”

Altıncı Kısım: *Bāb-ı sādīsü zikir beyân eder.* (25a-3) “Altıncı bölüm zikri açıklar.”

Yedinci Kısım: *Bābu ‘s-sābi‘ ilim istemek beyân eder.* (26b-7) “Yedinci bölüm ilim istemeyi açıklar.”

Sekizinci Kısım: *Ḥikmet beyân eder bâb-ı ‘ş-şāmini.* (30b-13) “Sekizinci bölüm hikmeti açıklar.”

Dokuzuncu Kısım: *Bābi ‘t-tāsi‘u ğazā.* (32a-1) “Dokuzuncu bölüm gaza hakkındadır.”

Onuncu Kısım: *Onıncı bâbi ‘l-‘āşiri cevmerdlik beyân eder.* (33a-13) “Onuncu bölüm cömertliği açıklar.”

On Birinci Kısım: *Bābi ‘l-ḥādī ‘l-‘aşara ḥayāyı beyân eder.* (35a-6) “On birinci bölüm hayayı (utanma duygusu) açıklar.”

On İkinci Kısım: *Bāb-ı iṣnā ‘aşara zinā beyân eder.* (36b-13) “On ikinci bölüm zinayı açıklar.”

On Üçüncü Kısım: *Bābi ‘ş-şālīsü ‘aşara livāṭa bâbıdır.* (40a-8) “On üçüncü bölüm livata bölümüdür.”

On Dördüncü Kısım: *Bāb rābi‘u ‘l-‘āşiri kızlık isteyen bâbıdır.* (41b-12) “On dördüncü bölüm kıtlık isteyenler bölümüdür.”

On Beşinci Kısım: *Bāb ḥāmīsu ‘l-‘āşiri ribā yēyen bâbıdır.* (42a-9) “On beşinci bölüm faiz yiyenler bölümüdür.”

On Altıncı Kısım: *Bāb-ı ‘s-sādīsü ‘l-‘āşir süci icenler bâbıdır.* (43b-13) “On altıncı bölüm içki içenler bölümüdür.”

On Yedinci Kısım: *Bābu 's-sābi'u 'l-'āşiru rızık va' desine inanmak bābıdır.* (46a-10) “On yedinci bölüm rızık vadesine inanmak bölümüdür.”

On Sekizinci Kısım: *Bābı 's-şāminu 'l-'āşiri.* (50b-3) [Bölüm başlığı belirtilmemiş.]

On Dokuzuncu Kısım: *Bābı 't-tāsi'u 'l-'āşiru menfa'at-i ğillet-i ed'dünyā.* (53a-3) “On Dokuzuncu bölüm dünyadaki düşmanlık ve menfaat hakkındadır.”

Yirminci Kısım: *Bābu 'l-'āşirüne el-iştigāl bi'l-'ibādeti.* (55a-12) “Yirminci bölüm ibadetle meşgul olmak hakkındadır.”

Yirmi Birinci Kısım: *Bāb zikri 'l-mevt 21.* (56b-11) “Yirmi birinci bölüm ölümü anmak hakkındadır.”

Yirmi İkinci Kısım: *Bābı 'ş-şabri. 22.* (60a-9) “Yirmi ikinci, sabır bölümüdür.”

Yirmi Üçüncü Kısım: *Bāb şükr 23.* (62a-13) “Yirmi üçüncü, şükür bölümüdür.”

Yirmi Dördüncü Kısım: *Bābu 'l-ihlāşu 24.* (63a-9) “Yirmi dördüncü, ihlas bölümüdür.”

Yirmi Beşinci Kısım: *Bābu 't-tevbe 25.* (65a-5) “Yirmi beşinci, tevbe bölümüdür.”

Yirmi Altıncı Kısım: *Bābu fażlı 'ş-şavmi 26.* (66b-4) “Yirmi altıncı, orucun fazileti hakkındadır.”

Yirmi Yedinci Kısım: *Bāb al-layli şavāba 'ş-şalavāt.* (68a-13) “Yirmi yedinci bölüm gece namazının sevabı hakkındadır.”

Yirmi Sekizinci Kısım: *Bāb fażlu 'ş-şumt 28.* (70a-1) “Yirmi sekizinci bölüm susmanın fazileti hakkındadır.”

Yirmi Dokuzuncu Kısım: *Bāb al-ḥalkı va 'l-uzlati 29.* (71a-13) “Yirmi dokuzuncu bölüm yaratılış ve uzlet (inziva) hakkındadır.”

Otuzuncu Kısım: *Bāb al-ḥavfı mina 'llāhi Te'ālā 30.* (72a-6) “Otuzuncu bölüm Allahu Teala’dan korkmak hakkındadır.”

Otuz Birinci Kısım: *Bāb ar'racā 31.* (73b-4) “Otuz birinci bölüm reca (ümit) hakkındadır.”

Otuz İkinci Kısım: *Bāb ma'rifati 'd-dünyā 32.* (75a-5) “Otuz ikinci bölüm dünyayı bilmek hakkındadır.”

Otuz Üçüncü Kısım: *Bāb al-ma‘rifati ‘n-nafsi 33.* (76b-2) “Otuz üçüncü bölüm nefsi bilmek hakkındadır.”

Otuz Dördüncü Kısım: *Bābu ‘l-‘ucub 34.* (77a-12) “Otuz dördüncü bölüm kendini beğenmek hakkındadır.”

Otuz Beşinci Kısım: *Bābu ‘l-‘adāvatu ‘ş-Şayṭāni 35.* (78b-10) “Otuz beşinci bölüm Şeytan’ın düşmanlıkları hakkındadır.”

Otuz Altıncı Kısım: *Bāb ar-rizā bi ‘l-ḳaḏā ‘i 36.* (79b-9) “Otuz altıncı bölüm kazaya rıza hakkındadır.”

Otuz Yedinci Kısım: *Bābu ‘l-yaḳīnu 37.* (81b-4) “Otuz yedinci bölüm yakīn (sağlam bilgi) hakkındadır.”

Otuz Sekizinci Kısım: *Bābu ‘n-naṣīḥatu va zammi ‘l-ḥasaki 38.* (82b-2) “Otuz sekizinci bölüm nasihat ve kini kınama hakkındadır.”

Otuz Dokuzuncu Kısım: *Bābu ‘t-tavāzu‘u va zammi ‘l-kibri 39.* (83b-7) “Otuz dokuzuncu bölüm alçak gönüllülük ve kibri kınama hakkındadır.”

Kırkıncı Kısım: *Bābu ‘l-ḥilmi 40.* (84a-6) “Kırkıncı bölüm yumuşak huyluluk hakkındadır.”

Kırk Birinci Kısım: [Yazmada bu bölüm verilmemiştir.]

Kırk İkinci Kısım: *Bābu ‘alāmmati ‘l-mu‘minu va ‘l-munāfiḳu 42.* (86a-13) “Kırk ikinci bölüm mümin ve münafığın alametleri hakkındadır.”

Kırk Üçüncü Kısım: *Bābu ‘l-vaṣīyyati 43.* (87a-9) “Kırk üçüncü bölüm vasiyet hakkındadır.”

Kırk Dördüncü Kısım: *Bābu ‘l-münācātī 44.* (87b-12) “Kırk dördüncü bölüm münacat (yakarış) hakkındadır.”

Kırk Beşinci Kısım: *Bābu ‘l-mav‘izati 45.* (88b-2) “Kırk beşinci bölüm öğüt bölümüdür.”

Kırk Altıncı Kısım: Bāb (89a-4) [Bölüm başlığı belirtilmemiştir.]

1.2.3. Ayetler

Metnimizde 195 yerde ayet tespit ettik. Bunların bir kısmı ayetin tamamı olmakla beraber, çoğunluğu ayetin bir kesiminin alıntısıdır. Bu bölümde ayetler yazmadaki sayfa ve satır numarasına göre sıralanmıştır. Ayetin geçtiği surenin ismi,

bahsi geçen surenin Kur'an-ı Kerim'in kaçınıcı suresi olduğu ve ayet numarası koyu harf ve rakamlarla parantez içinde belirtilmiştir. Ardından ayetin tamamının meali verilerek, ayetin yazmada geçmeyen kısmının meali köşeli parantez içine alınmıştır.

2a-12 *Va mā ūtītum minā 'l-‘ilmi illā ḳalīlan: (İsra 17/85)* [Sana ruh hakkında soru soruyorlar. De ki: “Ruh, Rabbimin bileceğı bir şeydir.] Size pek az ilim verilmiştir.

3a-3 *Man āmana bi ‘llāhi va ‘l-yavmi ‘l-āḫiri va ‘l-malā ‘ikati va ‘l-kitābi va ‘n-nabiyyīna: (Bakara 2/177)* [İyilik, yüzlerinizi doğu ve batı taraflarına çevirmeniz(den ibaret) değildir. Asıl iyilik,] Allah’a, ahiret gününe, meleklerle, kitap ve peygamberlere iman edenlerin; [mala olan sevgilerine rağmen, onu yakınlarla, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışa, (ihtiyacından dolayı) isteyene ve (özgürlükleri için) kölelere verenlerin; namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren, antlaşma yaptıklarında sözlerini yerine getirenlerin ve zorda, hastalıkta ve savaşın kızıştığı zamanlarda (direnip) sabredenlerin tutum ve davranışlarıdır. İşte bunlar, doğru olanlardır. İşte bunlar, Allah’a karşı gelmekten sakınanların ta kendileridir.]

3a-8 *Va āta ‘l-māla ‘alā ḥubbihi zavi ‘l-ḳurbā va ‘l-yatāmā va ‘l-masākīna vabna ‘s-sabīli: (Bakara 2/177)* [İyilik, yüzlerinizi doğu ve batı taraflarına çevirmeniz(den ibaret) değildir. Asıl iyilik, Allah’a, ahiret gününe, meleklerle, kitap ve peygamberlere iman edenlerin;] mala olan sevgilerine rağmen, onu yakınlarla, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışa, [(ihtiyacından dolayı) isteyene ve (özgürlükleri için) kölelere verenlerin; namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren, antlaşma yaptıklarında sözlerini yerine getirenlerin ve zorda, hastalıkta ve savaşın kızıştığı zamanlarda (direnip) sabredenlerin tutum ve davranışlarıdır. İşte bunlar, doğru olanlardır. İşte bunlar, Allah’a karşı gelmekten sakınanların ta kendileridir.]

3a-12 *İnna ‘llāha ma‘a ‘ş-şābirīna: (Bakara 2/153)* [Ey iman edenler! Sabrederek ve namaz kılarak Allah’tan yardım dileyin.] Şüphe yok ki, Allah sabredenlerle beraberdir.

3b-2 *Va lā tayammamū ‘l-ḥabīsa minhu tunfiḳūna: (Bakara 2/267)* Ey iman edenler! [Kazandıklarınızın iyilerinden ve yerden sizin için çıkardıklarımızdan Allah yolunda harcayın.] Kendinizin göz yummadan alıcısı olmayacağınız bayağı şeyleri vermeye kalkışmayın [ve bilin ki Allah, her bakımdan zengindir, övülmeye lâyıktır.]

5b-1 *Va ammā man taġā ve āšara 'l-ḥayāta 'd-dunyā fainna 'l-caḥīma hiya 'l-ma 'vā:* (**Naziat 79/37, 38, 39**) Kim azgınlık eder ve dünya hayatını tercih ederse, şüphesiz, cehennem onun sığınağıdır.

6b-2 *Āminū bi'llāhi va rasūlihi:* (**Nisa 4/136**) [Ey iman edenler!] Allah'a, Peygamberine, Peygamberine [indirdiği kitaba ve daha önce indirdiği kitaba iman edin. Kim Allah'ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve ahiret gününü inkâr ederse, derin bir sapıklığa düşmüş olur.]

6b-3 *Yā ayyuha 'llazīna āmanū hal adullukum 'alā ticāratī tuncikum min 'azābin alīmin tu'minūna bi 'l-lāhi va rasūlihi:* (**Saff 61/10,11**) Ey iman edenler! Sizi elem dolu bir azaptan kurtaracak bir ticaret göstereyim mi size? Allah'a ve peygamberine inanır, [mallarınızla ve canlarınızla Allah yolunda cihat edersiniz. Eğer bilerseniz, bu sizin için çok hayırlıdır.]

6b-7 *Va man yakfuru bi 'l-āhi va malā 'ikatihi va kutubihi va rusulihi va 'l-yavmi 'l-āhiri fa-ḳad ḍalla ḍalālan ba'īdan:* (**Nisa 4/136**) [Ey iman edenler!] Allah'a, Peygamberine, Peygamberine indirdiği kitaba ve daha önce indirdiği kitaba iman edin. Kim Allah'ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve ahiret gününü inkâr ederse, derin bir sapıklığa düşmüş olur.

7a-1 *Va ilāhukum ilāhun vāḥidun:* (**Bakara 2/163**) Sizin ilâhınız bir tek ilâhtır. O'ndan başka ilâh yoktur. [O, Rahmân'dır, Rahîm'dir.]

7a-2 *Ḳul huva 'llāhu aḥadun:* (**İhlas 112/1**) De ki: "O, Allah'tır, bir tektir."

7a-9 *İnna fī ḥalkī 's-samāwāti va 'l-arzi va ḥtilāfi 'l-layli va 'n-nahāri:* (**Al-i İmran 3/190**) Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelip gidişinde [selim akıl sahipleri için elbette ibretler vardır.]

7b-8 *Laysa kamişlihi şay'un va huva 's-samī'u 'l-basīr:* (**Şura 42/11**) [O, gökleri ve yeri yaratandır. Size kendinizden eşler, hayvanlardan da (kendilerine) eşler yaratmıştır. Bu sûretle sizi üretiyor.] O'nun benzeri hiçbir şey yoktur. O, hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir.

7b-13 *Lav kāna fāhimā ālihatun illā 'llāha la-fasadatā:* (**Enbiya 21/22**) Eğer yerde ve gökte Allah'tan başka ilâhlar olsaydı, kesinlikle ikisinin de düzeni bozulurdu. [Demek ki, Arş'ın Rabbi Allah, onların nitelemelerinden uzaktır, yücedir.]

8a-1 *İzā la-zaḥaba kulli ilāhin bimā ḥalaḳa va la'allā ba'ḍuhum 'alā ba'ḍin:* (**Müminun 23/91**) [Allah, hiçbir çocuk edinmemiştir. O'nunla birlikte başka hiçbir ilâh

yoktur.] Öyle olsaydı, her ilâh kendi yarattığını alır götürür ve mutlaka birbirlerine üstün gelmeye çalışırlardı. [Gaybı da, görülen âlemi de bilen Allah, onların yakıştırdığı nitelermelerden uzaktır.]

8b-3 *Va ilâhukum ilâhun vâhidun: (Bakara 2/163)* Sizin ilâhınız bir tek ilâhtır. [O’ndan başka ilâh yoktur. O, Rahmân’dır, Rahîm’dir.]

8b-4 *Fa-bîzalika fâ’l-yafrâhû: (Yunus 10/58)* [De ki: “Ancak Allah’ın lütuf ve rahmetiyle,] yalnız bunlarla sevininler. [Bu, onların toplayıp durduklarından daha hayırlıdır.”]

8b-10 *Hal cazâ’u illâ hisânu illâ’l-ihsânu: (Rahman 55/60)* İyiliğin karşılığı, yalnız iyiliktir.

10a-7 *Faman yuridu ’llâha an yahdiya yaşrahu şadrahu ’l-islâm. Va man yuridu an yuzillâhu va tac’aluhu şadrahu zayukan haracan: (Enam 6/125)* Allah, her kimi doğruya erdirmek isterse, onun göğsünü İslâm’a açar. Kimi de saptırmak isterse, onun da göğsünü göğre çıkıyormuşçasına daraltır, sıkar. [Allah, inanmayanlara azap (ve sıkıntıyı) işte böyle verir.]

12a-12 *Yuhibbuhum va yuhibbûnahur: (Maide 5/54)* [Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse, (bilin ki) Allah onların yerine öyle bir topluluk getirir ki,] Allah onları sever, onlar da Allah’ı severler. [Onlar mü’minlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı güçlü ve onurludurlar. Allah yolunda cihad ederler. (Bu yolda) hiçbir kınayıcının kınamasından da korkmazlar. İşte bu, Allah’ın bir lütfudur. Onu dilediğine verir. Allah, lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir.]

12b-12 *Va inna ’l-masâcida lillâhi: (Cinn 72/18)* Şüphesiz mescitler, Allah’ındır. [O hâlde, Allah ile birlikte hiç kimseye kulluk etmeyin.]

13b-4 *Kul in kuntum tuhibbûna ’llâha fâ’t-tabi’ûnî yuhibbikum ’llâhu: (Ali İmran 3/31)* De ki: “Eğer Allah’ı seviyorsanız bana uyun ki, Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. [Çünkü Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.”]

14b-2 *Va anna hazâ sırâtan mustakîman fâ’t-tabiûhu ve lâ tattabiû’s-sabîlu fâ-tafarrağa bikum ’an sabîlihî: (En’am 6/153)* İşte bu, benim dosdoğru yolum. Artık ona uyun. Başka yollara uymayın. Yoksa o yollar sizi parça parça edip O’nun yolundan ayırır. [İşte size bunları Allah sakınasınız diye emretti.]

15a-6 *Ya’şimuka mina’n-nâsi: (Maide 5/67)* [Ey Peygamber! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan, O’nun verdiği peygamberlik görevini yerine

getirmemiş olursun.] Allah, seni insanlardan korur. [Şüphesiz Allah, kâfirler topluluğunu hidayete erdirmeyecektir.]

15a-7 *Liyuẓhirahu ‘ala [d]-dīni kullihī*. (**Fetih 48/28**) [O, Peygamberini hidayet ve hak din ile gönderendir.] (Allah) o hak dini bütün dinlere üstün kılmak için (böyle yaptı). [Şahit olarak Allah yeter.]

15a-9 *İnna ‘aleynā cam‘uhu va Qur‘ānahu*. (**Kıyame 75/17**) Şüphesiz onu toplamak ve okumak bize aittir.

15a-11 *Va anna ‘llāha muḥzi ‘l-kāfirīna*. (**Tevbe 9/2**) [Yer yüzünde dört ay daha dolaşın. Şunu bilin ki, siz Allah’ı aciz bırakacak değilsiniz;] Allah ise inkarcıları perişan edecektir.

15b-4 *İẓ yaḳūlu lişāhibihi lā taḥzanu*. (**Tevbe 9/40**) [Eğer siz ona (Peygamber’e) yardım etmezseniz, (biliyorsunuz ki) inkâr edenler onu iki kişiden biri olarak (Mekke’den) çıkardıkları zaman, ona bizzat Allah yardım etmişti. Hani onlar mağarada bulunuyorlardı.] Hani o arkadaşına, “Üzülme, çünkü Allah bizimle beraber” diyordu. [Allah da onun üzerine güven duygusu ve huzur indirmiş, sizin kendilerini görmediğiniz birtakım ordularla onu desteklemiş, böylece inkâr edenlerin sözünü alçaltmıştı. Allah’ın sözü ise en yücedir. Allah, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.]

15b-6 *Yā ayyuhā ‘n-nabiyyu ḥasbuka ‘llāhu va mani’ttaba‘ka mina ‘l-mu‘minīna*: (**Enfal 8/64**) Ey Peygamber! Sana ve sana tabi olan mü’minlere Allah yeter.

17a-5 *Va lā yarzā li‘ibādihi ‘l-kufra*: (**Zümer 39/7**) [Eğer inkâr ederseniz, şüphesiz ki Allah sizin iman etmenize muhtaç değildir.] Ama kullarının inkâr etmesine razı olmaz. [Eğer şükrederseniz sizin için buna razı olur. Hiçbir günahkâr başka bir günahkârın yükünü yüklenmez. Sonra dönüşünüz ancak Rabbinizedir. O da size yaptıklarınızı haber verir. Çünkü O, göğüslerin özünü (kalplerde olanı) hakkıyla bilir.]

17a-7 *Vallāhu ḥalaḳakum vamā ta‘malūna*: (**Saffat 37/96**) Oysa Allah sizi de, yaptığınızı şeyleri de yaratmıştır.

17a-9 *Ḳulillāhu ḥālīḳu kulli şay‘in*: (**Rad 13/16**) [De ki: “Göklerin ve yerin Rabbi kimdir?” “Allah’tır” de. De ki: “O’nu bırakıp da kendilerine (bile) bir faydası ve zararı olmayan dostlar (mabutlar) mı edindiniz?” De ki: “Kör ile gören bir olur mu? Ya da karanlıklarla aydınlık bir olur mu? Yoksa Allah’a, O’nun yarattığı gibi yaratan

ortaklar buldular da bu yaratma ile Allah'ın yaratması onlara göre birbirine mi benzedi?"] De ki: "Her şeyin yaratıcısı Allah'tır. [O, birdir, mutlak hâkimiyet sahibidir."]

17a-10 *Va lav şā'allāhu lacam'ahum 'alā'l-hudā: (En'am 6/35)* [Eğer onların yüz çevirmeleri sana ağır geldiyse; bir delik açıp yerin dibine inerek, yahut bir merdiven kurup göğe çıkarak onlara bir mucize getirmeye gücün yetiyorsa durma, yap!] Eğer Allah dileseydi, elbette onları hidayet üzere toplardı. [O hâlde, sakın cahillerden olma.]

17b-3 *Va mā tavfīki illā bi'llāhi: (Hud 11/88)* [Şu'ayb, şöyle dedi: "Ey kavmim! Söyleyin bakayım, ya ben Rabbimden gelen açık bir delil üzere isem ve katından bana güzel bir rızık vermişse!. Ben size yasakladığımı kendim yapmak istemiyorum. Ben sadece gücüm yettiğince (sizi) düzeltmek istiyorum.] Başarım ancak Allah'ın yardımı ile. Ben sadece O'na tevekkül ettim [ve sadece O'na yöneliyorum."]

17b-3 *Va mā şabrika illā bi'llāhi: (Nahl 16/127)* Sabret! Senin sabrın ancak Allah'ın yardımı ile. [Onlardan yana üzülme. Tuzak kurmalarından dolayı da sıkıntıya düşme.]

17b-5 *Zālikā faẓlu'llāhi yu'tīhi man yaşā'u zū'l-faẓli'l-'aẓim: (Cuma62//4)* İşte bu, Allah'ın lütfudur. Onu dilediğine verir. Allah, büyük lütuf sahibidir.

17b-7 *Kur'ānan 'arabiyyan ġayra zī'ivacir: (Zümer 39/28)* [Biz onu, Allah'a karşı gelmekten sakınsınlar diye] hiçbir eğriliği bulunmayan Arapça bir Kur'an [olarak indirdik.]

18a-1 *Vucūhun yavma 'izīn nāẓiratun ilā rabbihā nāẓiratun: (Kıyame 75/22,23)* O gün birtakım yüzler aydındır. Rablerine bakarlar.

18b-2 *Yā ayyuhā'l-lazīna amanū tūbū ilā'llāhi: (Tahrim 66/8)* Ey iman edenler! Allah'a içtenlikle tövbe edin. [Umulur ki, Rabbiniz sizin kötülüklerinizi örter, peygamberi ve onunla birlikte iman edenleri utandırmayacağı günde Allah sizi, içlerinden ırmaklar akan cennetlere sokar. Onların nurları önlerinden ve sağlarından aydınlatır, gider. "Ey Rabbimiz! Nûrumuzu bizim için tamamla, bizi bağışla; çünkü senin her şeye hakkıyla gücün yeter" derler.]

18b-3 *Tūbū ilā'llāhi camī'an ayyuhā'l-mu'minūna: (Nur 24/31)* [Mü'min kadınlara da söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar, ırzlarını korusunlar. (Yüz ve el

gibi) görünen kısımlar müstesna, zînet (yer)lerini göstermesinler. Başörtülerini ta yakalarının üzerine kadar salsınlar. Zinetlerini, kocalarından, yahut babalarından, yahut kocalarının babalarından, yahut oğullarından, yahut üvey oğullarından, yahut erkek kardeşlerinden, yahut erkek kardeşlerinin oğullarından, yahut kız kardeşlerinin oğullarından, yahut müslüman kadınlardan, yahut sahip oldukları kölelerden, yahut erkekliği kalmamış hizmetçilerden, yahut da henüz kadınların mahrem yerlerine vakıf olmayan erkek çocuklardan başkalarına göstermesinler. Gizledikleri zinetler bilinsin diye ayaklarını yere vurmasınlar.] Ey mü'minler, hep birlikte tövbe ediniz ki kurtuluşa eresiniz!

18b-9 *İnna 'l-munāfikīna fī 'd-daraki 'l-asfali mina 'n-nāri.*(Nisa 4/145) Şüphesiz ki münafıklar, cehennem ateşinin en aşağı tabakasındadırlar. [Onlara hiçbir yardımcı da bulamazsın.]

19a-1 *Fakāna kaba kavsayni av adnā.* (Necm 53/9) (Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu.

19a-2 *Subhāna 'l-laẓi asrā bi'abdihi laylan mina 'l-mascidi 'l-ḥarām ilā 'l-mascidi 'l-aḫṣā.* (İsra 17/1) [Kendisine âyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye] kulunu (Muhammed'i) bir gece Mescid-i Haram'dan çevresini bereketlendirdiğimiz Mescid-i Aksa'ya götüren Allah'ın şanı yücedir. [Hiç şüphesiz O, hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir.]

19a-4 *Va kallama 'llāhu Mūsā taklīman.* (Nisa 4/164) [Daha önce kıssalarını sana anlattığımız peygamberler gönderdik. Anlatmadığımız (nice) peygamberler de gönderdik.] Allah, Mûsa ile de doğrudan konuştu.

19a-5 *Va 't-taḥaza 'llāhu İbrāhīma ḥalīlan.* (Nisa 4/125) [Kimin dini, iyilik yaparak kendini Allah'a teslim eden ve hakka yönelen İbrahim'in dinine tabi olan kimsenin dininden daha güzeldir?] Allah, İbrahim'i dost edindi.

19b-4 *Kuntum ḥayri ummatin uḥricat li 'n-nāsi.* (Ali İmran 3/110) Siz, insanlar için çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz. [İyiliği emreder, kötülükten men eder ve Allah'a iman edersiniz. Kitap ehli de inansalardı elbette kendileri için hayırlı olurdu. Onlardan iman edenler de var. Ama pek çoğu fasık kimselerdir.]

19b-8 *Aṭiū 'llāha va aṭiū 'r-rasūla va ūlū 'l-amri minkum.* (Nisa 4/59) [Ey iman edenler!] Allah'a itaat edin. Peygamber'e itaat edin ve sizden olan ulu'l-emre (idarecilere) de. [Herhangi bir hususta anlaşmazlığa düştüğünüz takdirde, Allah'a ve

ahiret gününe gerçekten inanıyorsanız, onu Allah ve Resûlüne arz edin. Bu, daha iyidir, sonuç bakımından da daha güzeldir.]

20a-5 *İnnā a‘ṭaynāka ‘l-kavṣara: (Kevser 108/1)* Şüphesiz biz sana Kevser’i verdik.

20a-9 *Fa-man ya‘mal miṣkālā zarratin ḥayran yarahū va man ya‘mal miṣkālā zarratin ṣarran yarahū: (Zilzal 99/7-8)* Artık kim zerre ağırlığınca bir hayır işlerse, onun mükâfatını görecektir. Kim de zerre ağırlığınca bir kötülük işlerse, onun cezasını görecektir.

21a-5 *Va ‘l-lazīna yu‘minūna bi‘l-ğaybi va yuḫīmū ‘ş-şalāta: (Bakara 2/3)* Onlar gayba inanırlar, namazı dosdoğru kılarlar, [kendilerine rızık olarak verdiğimizden de Allah yolunda harcarlar.]

21a-6 *Ḳul yā ‘ibādīya ‘l-lazīna āmanū yuḫīmū ‘ş-şalāta: (İbrahim 14/31)* İnanan kullarıma söyle, namazı dosdoğru kılsınlar, [hiçbir alışveriş ve dostluğun bulunmadığı bir gün gelmeden önce kendilerine rızık olarak verdiğimiz şeylerden Allah yolunda gizlice ve açıktan harcasınlar.]

21a-7 *İnnamā ya‘muru masācida ‘llāhi man āmana bi‘llāhi va ‘l-yavmi ‘l-āhiri va aḳāma ‘ş-şalāta: (Tevbe 9/18)* Allah’ın mescitlerini, ancak Allah’a ve ahiret gününe inanan, namazı dosdoğru kılan, [zekâtı veren ve Allah’tan başkasından korkmayan] kimseler imar eder. [İşte onların doğru yolu bulanlardan olmaları umulur.]

22a-7 *Va ‘scud va ‘ḳtarib: (Alak 96/19)* [Hayır! Sakın sen ona uyma;] secde et ve Rabbine yaklaş.

23a-6 *Va izā ḳāmū ilā ‘ş-şalāti ḳāmū kusālā: (Nisa 4/142)* [Münafıklar, Allah’ı aldatmaya çalışırlar. Allah da onların bu çabalarını başlarına geçirir.] Onlar, namaza kalktıkları zaman tembel tembel kalkarlar, [insanlara gösteriş yaparlar ve Allah’ı pek az anarlar.]

23b-9 *Va ‘scud va ‘ḳtarib: (Alak 96/19)* [Hayır! Sakın sen ona uyma;] secde et ve Rabbine yaklaş.

23b-13 *Minhā ḥalaḳnākum va fihā nu‘īdukum va minhā nuḥrickum tāratān uḥrā: (Taha 20/55)* (Ey insanlar!) Sizi topraktan yarattık, (ölümünüzle) sizi oraya döndüreceğiz ve sizi bir kere daha oradan çıkaracağız.

24a-2 *Ulāika ‘alā hudan min rabbihim: (Bakara 2/5)* İşte onlar Rab’lerinden (gelen) bir doğru yol üzeredirler [ve kurtuluşa erenler de işte onlardır.]

24a-3 *Ķad aflaĥa ‘l-mu ‘minūna ‘llazīna hum fī ṣalātihim ĥāṣi‘ūna: (Müminun 23/1,2)* Mü’minler, gerçekten kurtuluşa ermişlerdir. Onlar ki, namazlarında derin saygı içindedirler.

24a-5 *Fa vaylun li ‘l-muṣallīna ‘llazīna hum ‘an ṣalātihim sāhūna: (Maun 107/4,5)* Yazıklar olsun o namaz kılanlara ki, Onlar namazlarını ciddiye almazlar.

24b-11 *İnnā la naṣuru rusulanā: (Mümin 40/51)* Şüphesiz ki, peygamberlerimize [ve iman edenlere dünya hayatında ve şahitlerin şahitlik edecekleri günde] yardım ederiz.

24b-12 *Va kāna ĥaĥĥan ‘alaynā naṣru ‘l-mu ‘minīna: (Rum 30/47)* [Andolsun, senden önce biz nice peygamberleri kendi kavimlerine gönderdik. Peygamberler onlara apaçık mucizeler getirdiler. Biz de suç işleyenlerden intikam aldık.] Mü’minlere yardım etmek ise üzerimizde bir haktır.

24b-13 *Ṣumma raayta na‘īman va mulkan kabīran: (İnsan 76/20)* Orada, görünce (sonsuz) nimetler ve büyük bir mülk (hükümlerlik) görürsün.

25a-1 *Li ‘llazīna aĥsanu ‘l-ĥusnā va ziyādatun: (Yunus 10/26)* [Güzel iş yapanlara (karşılık olarak)] daha güzeli ve bir de fazlası vardır. [Onların yüzlerine ne bir kara bulaşır, ne de bir zillet. İşte onlar cennetliklerdir ve orada ebedî kalacaklardır.]

25a-4 *Yā ayyuhā ‘llazīna amanū ‘zkuru ‘llāha zikran kaṣīran: (Ahzab 33/41)* Ey iman edenler! Allah’ı çokça zikredin.

25a-5 *Allazīna yazkurūna ‘llāha kıyāman va ĥu‘ūdan ‘alā cunūbihim: (Ali İmran 3/191)* Onlar ayaktayken, otururken ve yanları üzerine yataarken Allah’ı anarlar. [Göklerin ve yerin yaratılışı üzerinde düşünürler. “Rabbimiz! Bunu boş yere yaratmadın, seni eksikliklerden uzak tutarız. Bizi ateş azabından koru” derler.]

25a-8 *Fa ‘zkurūnī azkurkum: (Bakara 2/152)* Öyleyse yalnız beni anın ki ben de sizi anayım. [Bana şükredin, sakın nankörlük etmeyin.]

25b-1 *Ķul matā‘u ‘d-dunyā ĥalīlun: (Nisa 4/77)* [Daha önce kendilerine, “(savaşmaktan) ellerinizi çekin, namazı kılın, zekâtı verin” denilenleri görmedin mi? Üzerlerine savaş yazılınca, hemen içlerinden bir kısmı; insanlardan, Allah’tan korkar gibi, hatta daha çok korkarlar ve “Rabbimiz! Niçin bize savaş yazdın? Bizi yakın bir

zamana kadar erteleyeseydin ya!” derler.] De ki: “Dünya geçimliği azdır. [Ahiret, Allah’a karşı gelmekten sakınan kimse için daha hayırlıdır. Size kıl kadar haksızlık edilmez.”]

25b-1 *Va ’z-zākirīna ’llāha kaşīran va ’z-zākirātu: (Ahzab 33/35)* [Doğrusu erkek ve kadın müslümanlar, erkek ve kadın müminler, boyun eğen erkekler ve kadınlar, doğru sözlü erkekler ve kadınlar, sabırlı erkekler ve kadınlar, gönülden bağlanan erkekler ve kadınlar, sadaka veren erkekler ve kadınlar, oruç tutan erkekler ve kadınlar, iffetlerini koruyan erkekler ve kadınlar,] Allah’ı çok anan erkekler ve kadınlar [işte Allah bunlar için bağış ve büyük bir mükafat hazırlamıştır.]

25b-10 *Fa ’d’ūni astacaba lakum: (Mümin 40/60)* [Rabbiniz şöyle dedi:] “Bana dua edin, duânıza cevap vereyim. [Bana kulluk etmeyi kibirlerine yediremeyenler aşağılanmış bir hâlde cehenneme gireceklerdir.”]

26b-1 *Allazīna āmanū taṭma ’īna kulūbuhum bi zikri ’llāhi: (Rad 13/28)* Bunlar, iman edenler ve gönülleri Allah’ın zikriyle sükûnete erenlerdir. [Bilesiniz ki, kalpler ancak Allah’ı anmakla huzur bulur.]

26b-8 *Va ṭā ’ifātun li yafḵahū inni ’d-dīni: (Tevbe 9/?)*

26b-13 *Va kul rabbi zidnī ’ilman: (Taha 20/114)* [Gerçek hükümdar olan Allah yücedir. Sana vahyedilmesi tamamlanmadan önce Kur’an’ı okumakta acele etme.] “Rabbim! İlmimi artır” de.

27a-1 *Kul hal yastavi ’llazīna ya’lamūna va ’llazīna lā ya’lamūna: (Zümer 39/9)* [(Böyle bir kimse mi Allah katında makbuldür,) yoksa gece vakitlerinde, secde hâlinde ve ayakta, ahiretten korkarak ve Rabbinin rahmetini umarak itaat ve kulluk eden mi?] De ki: “Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?” [Ancak akıl sahipleri öğüt alırlar.]

27a-9 *Va ’allama Ādama ’l-asmā’a kullahā: (Bakara 2/31)* Allah, Âdem’e bütün varlıkların isimlerini öğretti. [Sonra onları meleklerle göstererek, “Eğer doğru söyleyenler iseniz, haydi bana bunların isimlerini bildirin” dedi.]

27b-2 *Mukallibīna tu’allimūnahunna mimmā ’allamakumu ’llāhu fākulū mimmā amsakna ’alaykum: (Maide 5/4)* [(Ey Muhammed!) Sana, kendilerine nelerin helâl kılındığını soruyorlar. De ki:] “Size temiz ve hoş olan şeyler, bir de Allah’ın size verdiği yeteneklerle eğitip alıştırdığınız avcı hayvanların tuttuğu (avlar) helâl kılındı. Onların sizin için tuttuklarından yiyin. [Onu (av için) salarken üzerine Allah’ın adını

anın (besmele çekin). Allah’a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah, hesabı çabuk görendir.]

27b-4 *Va ‘allamaka mā lam takun ta‘lamu va kâna faẓlu ‘llāhi ‘alayka ‘azīman:* (Nisa 4/113) [(Ey Muhammed!) Eğer Allah’ın sana lütuf ve merhameti olmasaydı, onlardan bir grup seni saptırmaya çalışırdı. Hâlbuki onlar, ancak kendilerini saptırırlar, sana hiçbir zarar veremezler.] Allah, sana kitabı (Kur’an’ı) ve hikmeti indirmiş ve sana bilmediğin şeyleri öğretmiştir. Allah’ın sana lütfu çok büyüktür.

27b-7 *Va laḳad ataynā Dāvuda va Sulaymāna ‘ilman:* (Neml 27/15) Andolsun! Biz Dâvûd’a ve Süleyman’a ilim verdik. [Onlar, “Hamd, bizi mü’min kullarının birçoğundan üstün kılan Allah’a mahsustur” dediler.]

31a-1 *Va man yu‘te ‘l-ḥikmeti faḳad ūtiya ḥayran kaşīran:* (Bakara 2/269) [Allah, hikmeti dilediğine verir.] Kime hikmet verilmişse, şüphesiz ona çokça hayır verilmiş demektir. [Bunu ancak akıl sahipleri anlar.]

31a-11 *İn tanşurū ‘llāha yanşurkum:* (Muhammed 47/7) [Ey iman edenler!] Eğer siz Allah’a yardım ederseniz (emrini tutar, dinini uygularsanız), O da size yardım eder [ve ayaklarınızı sağlam bastırır.]

31a-12 *Faẓẓala ‘llāhu ‘l-mucāhidīna ‘alā ‘l-ḳā‘idīna acran ‘azīman daracātan minhu va rahmatan:* (Nisa 4/95) [Mü’minlerden özür sahibi olmaksızın (cihattan geri kalıp) oturanlarla, Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad edenler eşit olamazlar. Allah, mallarıyla, canlarıyla cihad edenleri, derece itibarıyla, cihattan geri kalanlardan üstün kılmıştır. Gerçi Allah (mü’minlerin) hepsine de en güzel olanı (cenneti) va’detmiştir.] Ama mücahitleri büyük bir mükâfat ile kendi katından dereceler, bağışlanma ve rahmet ile cihattan geri kalanlara üstün kılmıştır. [Allah, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.]

31b-6 *İnnaka mayyitu ve innahum mayyitūna:* (Zümer 39/30) (Ey Muhammed!) Şüphesiz sen öleceksin ve şüphesiz onlar da öleceklerdir.

31b-6 *Fī sabīli ‘llāhi amvātun bal aḥyā’un:* (Bakara 2/154) Allah yolunda öldürülenlere “ölüler” [demeyin.] Hayır, onlar diridirler. [Ancak siz bunu bilemezsiniz.]

32a-2 *Yā ayyuhā ‘n-nabiyyu cāhidu ‘l-kuffāra:* (Tevbe 9/73) Ey peygamber! Kâfirlere [ve münafıklara] karşı cihad et [ve onlara karşı çetin ol. Onların varacakları yer cehennemdir. Ne kötü bir varış yeridir orası!]

32a-3 *İnna 'ş-şaytāna lakum 'aduvvun fa 'ttaḥazūhu 'aduvan:* (**Fatır 35/6**) Şüphesiz şeytan sizin için bir düşmandır. Öyle ise (siz de) onu düşman tanıyın. [O, kendi taraftarlarını ancak alevli ateşe girecek kimselerden olmaya çağırır.]

32a-4 *Va 'l-munāfiḳīna va 'gluḫ 'alayhim:* (**Tevbe 9/73**) [Ey peygamber! Kâfirlere ve] münafıklara karşı [cihad et] ve onlara karşı çetin ol. [Onların varacakları yer cehennemdir. Ne kötü bir varış yeridir orası!]

32a-5 *Va 'llazīna cāhadū finā la-nahdiyyannahum subulanā:* (**Ankebut 29/69**) Bizim uğrumuzda cihad edenler var ya, biz onları mutlaka yollarımıza ileteceğiz. [Şüphesiz Allah, mutlaka iyilik yapanlarla beraberdir.]

32b-4 *İnna 'llāha yuḥibbu 'llazīna yuḳātilūna fī sabīlihi şaffān:* (**Saff 61/4**) Hiç şüphe yok ki Allah, kendi yolunda, duvarları birbirine kenetlenmiş bir bina gibi saf bağlayarak çarpışanları sever.

35a-9 *Alam ya 'lam bi anna 'llāha yarā:* (**Alak 96/14**) O Allah'ın, her şeyi gördüğünü bilmiyor mu?

35a-11 *İnnahu 'alīmun bizāti 'ş-şudūri:* (**Mülk 67/13**) [Sözünüzü gizleyin, yahut onu açığa vurun; (fark etmez).] Şüphesiz Allah, sinelerin özünü (kalplerde olanı) hakkıyla bilir.

35b-8 *İnnanī ma 'akumā asma 'u va arā:* (**Taha 20/46**) [Allah, şöyle dedi: “Korkmayın,] çünkü ben sizinle beraberim. İşitirim ve görürüm.”

37a-3 *Azzaniyyatu va 'zzānī fa 'clidū kulla vāḥidin minhumā miata caldatin:* (**Nur 24/2**) Zina eden kadın ve zina eden erkekten her birine yüzer değnek vurun. [Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsanız, Allah'ın dini(nin koymuş olduğu hükmü uygulama) konusunda onlara acıyacağınız tutmasın. Mü'minlerden bir topluluk da onların cezalandırılmasına şahit olsun.]

37a-6 *As-sāriḳu va 's-sāriḳatu fa 'ḳtaū aydiyahumā:* (**Maide 5/38**) [Yaptıklarına bir karşılık ve Allah'tan caydırıcı bir müeyyide olmak üzere] hırsız erkek ile hırsız kadının ellerini kesin. [Allah, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.]

40a-9 *A 'innakum lata 'tūna 'r-ricāla şahvatīn min dūni 'n-nisā 'a bal antum ḳavmun musrifūna:* (**Araf 7/81**) “Hakikaten siz kadınları bırakıp, şehvetle erkeklere yaklaşıyorsunuz. Hayır, siz haddi aşan bir toplumsunuz.”

40a-11 *Bal antum kavmun ‘ādūna: (Şuara 26/166)* [“Rabbinizin, sizin için yarattığı eşlerinizi bırakıyor da insanlar arasından erkeklere mi yanaşıyorsunuz?”] Siz gerçekten haddi aşan bir topluluksunuz.”

42a-10 *Allazīna ya ‘kulūna ‘r-ribā lā yaqūmūna illā kamā yaqūmu ‘llazī yataḥabbatahu ‘ş-şayṭānu minā ‘l-massī: (Bakara 2/275)* Faiz yiyenler, ancak şeytanın çarptığı kimsenin kalktığı gibi kalkarlar. [Bu, onların, “Alışveriş de faiz gibidir” demelerinden dolayıdır. Oysa Allah, alışverişi helâl, faizi haram kılmıştır. Bundan böyle kime Rabbinden bir öğüt gelir de (o öğüte uyarak) faizden vazgeçerse, artık önceden aldığı onun olur. Durumu da Allah’a kalmıştır. (Allah, onu affeder.) Kim tekrar (faize) dönerse, işte onlar cehennemliklerdir. Orada ebedî kalacaklardır.]

42a-12 *Yamḥaḳu ‘llāha ‘r-ribā: (Bakara 2/276)* Allah, faiz malını mahveder, [sadakaları ise artırır (bereketlendirir). Allah, hiçbir günahkâr nankörü sevmez.]

42a-13 *Fa ‘zanū biḥarbin minā ‘llāhi ve rasūlihi: (Bakara 2/279)* Eğer böyle yapmazsanız, Allah ve Resûlüyle savaşa girdiğinizi bilin. [Eğer tövbe edecek olursanız, anaparalarınız sizindir. Böylece siz ne başkalarına haksızlık etmiş olursunuz, ne de başkaları size haksızlık etmiş olur.]

42b-1 *Va ‘llāhu lā yuḥibbu kulla kaffārin aṣīmin: (Bakara 2/276)* [Allah, faiz malını mahveder, sadakaları ise artırır (bereketlendirir).] Allah, hiçbir günahkâr nankörü sevmez.

42b-2 *Fa-ulāika aṣḥābu ‘n-nāri hum fihā ḥālidūna: (Bakara 2/81)* [Evet, kötülük işleyip suçu benliğini kaplamış (ve böylece şirke düşmüş) olan kimseler var ya,] işte onlar cehennemliklerdir. Onlar orada ebedî kalacaklardır.

44a-2 *İnnamā ‘l-ḥamru va ‘l-maysiru va ‘l-anṣābu va ‘l-azlāmu ricsun min ‘amali ‘ş-şayṭāni: (Maide 5/90)* [Ey iman edenler!] (Aklı örten) içki (ve benzeri şeyler), kumar, dikili taşlar ve fal okları ancak, şeytan işi birer pisliktir. [Onlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz.]

44a-4 *Fa ‘ctanibūhu la‘allakum tufliḥūna: (Maide 5/90)* [Ey iman edenler! (Aklı örten) içki (ve benzeri şeyler), kumar, dikili taşlar ve fal okları ancak, şeytan işi birer pisliktir.] Onlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz.

44a-6 *Ḳul fihimā ismun kabīrun: (Bakara 2/219)* [Sana içkiyi ve kumarı sorarlar. De ki:] “Onlarda [hem] büyük günah, [hem de insanlar için (bazı zahirî) yararlar] vardır. [Ama günahları yararlarından büyüktür.” Yine sana Allah yolunda ne

harcayacaklarını soruyorlar. De ki: “İhtiyaçtan arta kalanı.” Allah, size âyetleri böyle açıklıyor ki düşünesiniz.]

44a-10 *Yas ’alūnaka ’ani ’l-ḥamri va ’l-maysiri ilā āḥara: (Bakara 2/219)* Sana içkiyi ve kumarı sorarlar. [De ki: “Onlarda hem büyük günah, hem de insanlar için (bazı zahiri) yararlar vardır. Ama günahları yararlarından büyüktür.” Yine sana Allah yolunda ne harcayacaklarını soruyorlar. De ki: “İhtiyaçtan arta kalanı.” Allah, size âyetleri böyle açıklıyor ki düşünesiniz.]

44a-12 *Lā taḥarrabū ’ş-ṣalāta va antum sukārā: (Nisa 4/43)* [Ey iman edenler!] Sarhoş iken ne söylediğinizi bilinceye kadar, [bir de -yolcu olmanız durumu müstesna-cünüp iken yıkanıncaya kadar] namaza yaklaşmayın. [Eğer hasta olur veya yolculukta bulunursanız, veyahut biriniz abdest bozmaktan gelince ya da eşlerinizle cinsel ilişkide bulunup, su da bulamazsanız o zaman temiz bir toprağa yönelip, (niyet ederek onunla) yüzlerinizi ve ellerinizi meshedin. Şüphesiz Allah, çok affedicidir, çok bağışlayıcıdır.]

44b-4 *Lā taḥarrabū ’ş-ṣalāta va antum sukārā: (Nisa 4/43)* [Ey iman edenler!] Sarhoş iken ne söylediğinizi bilinceye kadar, [bir de -yolcu olmanız durumu müstesna-cünüp iken yıkanıncaya kadar] namaza yaklaşmayın. [Eğer hasta olur veya yolculukta bulunursanız, veyahut biriniz abdest bozmaktan gelince ya da eşlerinizle cinsel ilişkide bulunup, su da bulamazsanız o zaman temiz bir toprağa yönelip, (niyet ederek onunla) yüzlerinizi ve ellerinizi meshedin. Şüphesiz Allah, çok affedicidir, çok bağışlayıcıdır.]

46a-11 *Va mā min dābbati fī ’l-arḍi illā ’alā ’llāhi rizḳuhā: (Hud11/6)* Yeryüzünde hiçbir canlı yoktur ki, rızkı Allah’a ait olmasın. [Her birinin (dünyada) duracakları yeri de, (öldükten sonra) emaneten konulacakları yeri de O bilir. Bunların hepsi açık bir kitapta (Levh-i Mahfuz’da yazılı)dır.]

46a-12 *Va kaayyin min dābbatin lā taḥmilu rizḳuhā ’llāhu: (Ankebut 29/60)* Nice canlılar vardır ki, rızıklarını taşımazlar (yiyecek biriktirmezler). [Onları da sizi de Allah rızıklandırır. O, hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir.]

46a-13 *Favarabbi ’s-samāi va ’l-arḍi innahu laḥaḳḳun: (Zariyat 51/23)* Göğün ve yerin Rabbine andolsun ki o (size va’ dolunanlar), [sizin konuşmanız gibi] gerçektir.

46b-4 *Va lanabluvannakum bişay ’in mina ’l-ḥavfī va ’l-cū’i va naḳşin mina ’l-amvālī va ’l-anfusi: (Bakara 2/155)* Andolsun ki sizi biraz korku ve açlıkla, bir de mallar, canlar ve ürünlerden eksilterek deneriz. [Sabredenleri müjdele.]

46b-7 *Va rizku rabbika hayrun va abkâ:* (**Taha 20/131**) [Onlardan bazı kesimlere, kendilerini sınamak için dünya hayatının süsü olarak verdiğimiz şeylere gözünü dikme.] Rabbinin rızkı daha hayırlı ve daha kalıcıdır.

46b-12 *Qaddara fihâ aqvâtahâ:* (**Fussilet 41/10**) O, dört gün içinde (dört evrede), yeryüzünde yükselen sabit dağlar yarattı, orada bolluk ve bereket meydana getirdi ve [orada rızık arayanların ihtiyaçlarına uygun olarak rızıklar takdir etti.]

47a-10 *Va mâ min dâbbati fî 'l-arzı illâ 'alâ 'llâhi rizkuhâ:* (**Hud 11/6**) Yeryüzünde hiçbir canlı yoktur ki, rızkı Allah'a ait olmasın. [Her birinin (dünyada) duracakları yeri de, (öldükten sonra) emaneten konulacakları yeri de O bilir. Bunların hepsi açık bir kitapta (Levh-i Mahfuz'da yazılı)dır.]

49b-4 *Va fî 's-samâ 'i rizkukum va mâ tû'adûna:* (**Zariyat 51/22**) Gökte rızkınız ve size vaad olunan şeyler vardır.

50b-5 *Naḥnu ḳassamnâ baynahum ma'îṣatahum:* (**Zuhruf 43/32**) [Rabbinin rahmetini onlar mı bölüştürüyorlar? Dünya hayatında] onların geçimliklerini aralarında biz paylaştırdık. [Birbirlerine iş gördürmeleri için, (çeşitli alanlarda) kimini kimine, derece derece üstün kıldık. Rabbinin rahmeti, onların biriktirdikleri (dünyalık) şeylerden daha hayırlıdır.]

55b-1 *Yâ ayyuhâ 'n-nâsu 'budû rabbakum:* (**Bakara 2/21**) Ey insanlar! [Sizi ve sizden öncekileri yaratan] Rabbinize ibadet edin [ki, Allah'a karşı gelmekten sakınasınız.]

55b-2 *Fasabbih biḥamdi rabbika va kun mina 's-sâcidîna:* (**Hicr 15/98**) O hâlde, Rabbinin hamd ile tesbih et (yücelt) ve secde edenlerden ol.

55b-3 *Fa'budû 'llâha va lâ tuşrikû bihî:* (**Nisa 4/36**) Allah'a ibadet edin ve ona hiçbir şeyi ortak koşmayın. [Ana babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşla, yolcuya, elinizin altındakilere iyilik edin. Şüphesiz Allah, kibirlenen ve övünen kimseleri sevmez.]

56b-13 *Ḳul inna 'l-mavta 'llazî tafirrûna minhu fainnahu mulâḳikum:* (**Cuma 62/8**) De ki: “Sizin kendisinden kaçıp durduğunuz ölüm var ya, o mutlaka size ulaşacaktır. [Sonra gaybı da, görünen âlemi de bilen Allah'a döndürüleceksiniz de, O size yapmakta olduklarınızı haber verecektir.”]

57a-2 *Kulla man 'alayhâ fânin:* (**Rahman 55/26**) Yer üzerinde bulunan her canlı yok olacaktır.

57a-4 *Kullu şay 'in hālikun illā vachahu*: (**Kasas 28/88**) [Sen Allah ile beraber başka bir ilâha ibadet etme. O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur.] O'nun zatından başka her şey yok olacaktır. [Hüküm yalnızca O'nundur ve kesinlikle O'na döndürüleceksiniz.]

57a-7 *Kullu nafsın za 'iḳatu 'l-mavtī*: (**Ankebut 29/57**) Her can ölümü tadacaktır. [Sonra bize döndürüleceksiniz.]

58b-13 *Va tavazzadū fainna ḥayra 'z-zādi 't-taḳvā*: (**Bakara 2/197**) [Hac (ayları), bilinen aylardır. Kim o aylarda hacca başlarsa, artık ona hacda cinsel ilişki, günaha sapmak, kavga etmek yoktur. Siz ne hayır yaparsanız, Allah onu bilir.] (Ahiret için) azık toplayın. Kuşkusuz, azığın en hayırlısı takva (Allah'a karşı gelmekten sakınma)dır. Ey akıl sahipleri, bana karşı gelmekten sakının.

59a-2 *Ḳāla rabbi 'rciūna la 'allī a 'malu şāliḥan*: (**Müminun 23/99-100**) [Nihayet onlardan birine ölüm gelince,] “Rabbim! Beni dünyaya geri gönderiniz ki, terk ettiğim dünyada salih bir amel yapayım” der. [Hayır! Bu, sadece onun söylediği (boş) bir sözden ibarettir. Onların arkasında, tekrar dirilecekleri güne kadar (devam edecek, dönmelerine engel) bir perde (berzah) vardır.]

59a-8 *Rabbanā aḥracnā na 'malu şāliḥan*: (**Fatır 35/37**) [Onlar cehennemde,] “Ey Rabbimiz! Bizi buradan çıkar ki [dünyada iken işlemekte olduğumuzdan başka ameller,] salih ameller işleyelim” [diye bağırlılar. (Onlara şöyle denilir:)] “Sizi, düşünüp öğüt alacak kimsenin düşünüp öğüt alabileceği kadar yaşatmadık mı? Size uyarıcı da gelmişti. Öyle ise tadın azabı. Çünkü zalimler için hiçbir yardımcı yoktur.”]

61b-9 *İnnā vacadnāhu şabran ni 'ma 'l- 'abdu*: (**Sad 38/44**) [Şöyle dedik: “Eline bir demet sap al ve onunla vur, yeminini bozma.”] Gerçekten biz Eyyûb'u sabreden bir kimse olarak bulduk. O ne güzel bir kuldu! [O, Allah'a çok yönelen bir kimse idi.]

61b-10 *Kazālika linaşrifā 'anhu 's-sū 'a va 'l-faḥşā 'a*: (**Yusuf 12/24**) [Andolsun, kadın ona (göz koyup) istek duymuştu. Eğer Rabbinin delilini görmemiş olsaydı, Yûsuf da ona istek duyacaktı.] Biz, ondan kötülüğü ve fuhşu uzaklaştırmak için işte böyle yaptık. [Çünkü o, ihlâsa erdirilmiş kullarımızdandı.]

61b-12 *Va fadaynāhu bizibḥin 'aẓimin*: (**Saffat 37/107**) Biz, (İbrahim'e) büyük bir kurbanlık vererek onu (İsmail'i) kurtardık.

61b-13 *Va 'ttaḥaza 'llāhu ibrahīma ḥalīlan*: (**Nisa 4/125**) [Kimin dini, iyilik yaparak kendini Allah'a teslim eden ve hakka yönelen İbrahim'in dinine tabi olan kimsenin dininden daha güzeldir?] Allah, İbrahim'i dost edindi.

62b-3 *La 'in şakartum li-azīdannaḥum*: (**İbrahim 14/7**) [Hani Rabbiniz şöyle duyurmuştu:] “Andolsun, eğer şükrederseniz elbette size nimetimi artırırım. [Eğer nankörlük ederseniz, hiç şüphesiz azabım çok şiddetlidir.”]

62b-9 *İnnahu kāna ‘abdan şakūran*: (**İsra 17/3**) [Ey kendilerini Nûh ile birlikte (gemide) taşıdığımız kimselerin çocukları!] Gerçek şu ki, o çok şükreden bir kuldu.

62b-9 *Kazālika naczī man şakara*: (**Kamer 54/35**) [Katımızdan bir nimet olarak bir seher vakti onları kurtardık.] Şükredenleri işte böyle mükâfatlandırırız.

63a-10 *Ḳul innī umirtu anī‘budū ‘llāha muḥlişan*: (**Zümer 39/11**) De ki: “Şüphesiz bana, dini Allah'a has kılarak O'na ibadet etmem emredildi.”

63b-2 *Fa-man kāna yarcū likā'a rabbiḥī fa 'l-ya‘mal ‘amalan şāliḥan*: (**Kehf 18/110**) [De ki: “Ben de ancak sizin gibi bir insanım. (Ne var ki) bana, ‘Sizin ilâh’ınız ancak bir tek ilâhtır” diye vahyolunuyor.] Kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa yararlı bir iş yapsın [ve Rabbine ibadette kimseyi ortak koşmasın.”]

65a-6 *Tūbū ilā 'llāhi tavbatan naşūḥan*: (**Tahrim 66/8**) [Ey iman edenler!] Allah'a içtenlikle tövbe edin. [Umulur ki, Rabbiniz sizin kötülüklerinizi örter, peygamberi ve onunla birlikte iman edenleri utandırmayacağı günde Allah sizi, içlerinden ırmaklar akan cennetlere sokar. Onların nurları önlerinden ve sağlarından aydınlatır, gider. “Ey Rabbimiz! Nûrumuzu bizim için tamamla, bizi bağışla; çünkü senin her şeye hakkıyla gücün yeter” derler.]

65a-7 *İnna 'llāha yuḥibbu 't-tavvābīna*: (**Bakara 2/222**) [Sana kadınların ay hâlini sorarlar. De ki: “O bir ezadır (rahatsızlıktır). Ay hâlinde kadınlardan uzak durun. Temizleninceye kadar onlara yaklaşmayın. Temizlendikleri vakit, Allah'ın size emrettiği yerden onlara yaklaşın.] Şüphesiz Allah çok tövbe edenleri sever, [çok temizlenenleri sever.”]

65a-8 *Va innī lağaffārun liman tāba*: (**Taha 20/82**) “Şüphe yok ki ben, tövbe edip inanan [ve salih ameller işleyen, sonra da doğru yol üzere devam eden] kimse için son derece affediciyim.”

65a-9 *Fa-ulāika yubaddilu 'llāha sayyi 'ātihim ḥasanātin*: (**Furkan 25/70**) [Ancak tövbe edip de inanan ve salih amel işleyenler başka.] Allah işte onların kötülüklerini iyiliklere çevirir. [Allah, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.]

66a-13 *Va innī laḡaffārun liman tāba*: (**Taha 20/82**) “Şüphe yok ki ben, tövbe edip inanan [ve salih ameller işleyen, sonra da doğru yol üzere devam eden] kimse için son derece affediciyim.”

66b-5 *Assāihūna*: (**Tevbe 9/112**) [Bunlar, tövbe edenler, ibadet edenler, hamd edenler,] oruç tutanlar, [rükû' ve secde edenler, iyiliği emredip kötülükten alıkoyanlar ve Allah'ın koyduğu sınırları hakkıyla koruyanlardır. Mü'minleri müjdele.].

66b-9 *Va 'ş-şāimīna ve 'ş-şāimāti*: (**Ahzab 33/35**) [Şüphesiz müslüman erkeklerle müslüman kadınlar, mü'min erkeklerle mü'min kadınlar, itaatkâr erkeklerle itaatkâr kadınlar, doğru erkeklerle doğru kadınlar, sabreden erkeklerle sabreden kadınlar, Allah'a derinden saygı duyan erkekler, Allah'a derinden saygı duyan kadınlar, sadaka veren erkeklerle sadaka veren kadınlar,] oruç tutan erkeklerle oruç tutan kadınlar, [namuslarını koruyan erkeklerle namuslarını koruyan kadınlar, Allah'ı çokça anan erkeklerle çokça anan kadınlar var ya, işte onlar için Allah bağışlanma ve büyük bir mükâfat hazırlamıştır.]

68b-1 *Va 'l-mustaḡfirīna bi 'l-aşḥār*: (**Ali İmran 3/17**) [(Bunlar), “Rabbimiz, biz iman ettik. Bizim günahlarımızı bağışla. Bizi ateş azabından koru” diyenler, sabredenler, doğru olanlar, huzurunda gönülden boyun büküp divan duranlar, Allah yolunda harcayanlar] veseherlerde (Allah'tan) bağışlanma dileyenlerdir.

68b-2 *Vallaḏīna yabītūna li-rabbihim succadan va kıyāman*: (**Furkan 25/64**) Onlar, Rabblerine secde ederek ve kıyamda durarak geceleyenlerdir.

68b-3 *Tatacāfā cunūbuhum 'ani 'l-mazāci'*: (**Secde 32/16**) [Onlar, korkarak ve ümid ederek Rablerine ibadet etmek için] yataklarından kalkarlar. [Kendilerine rızık olarak verdiğimiz şeylerden de Allah için harcarlar.]

69a-13 *Āla lūṭın naccaynāhum siḥriyan*: (Kamer 54/34) [Şüphesiz biz de üzerlerine taşlar savuran bir rüzgâr gönderdik. Yalnız] Lût'un ailesi [başka. Katımızdan bir nimet olarak bir] seher vakti onları kurtardık. [Şükredenleri işte böyle mükâfatlandırırız.]

69b-2 *Va kulū va 'şrabū ḥattā tabayyana lakumu 'l-ḥayzı 'l-abyaẓur*: (**Bakara 2/187**) [Oruç gecesinde kadınlarınıza yaklaşmak size helâl kılındı. Onlar, size

örtüdürler, siz de onlara örtüsünüz. Allah, (Ramazan gecelerinde hanımlarınıza yaklaşıp) kendinize zulmetmekte olduğunuzu bildi de tövbenizi kabul edip sizi affetti. Artık eşlerinize yaklaşın ve Allah'ın sizin için yazıp takdir etmiş olduğu şeyi arayın.] Şafağın aydınlığı gecenin karanlığından ayırt edilinceye (tan yeri ağarınca) kadar yiyin, için. [Sonra da akşama kadar orucu tam tutun. Bununla birlikte siz mescitlerde itikâfta iken eşlerinize yaklaşmayın. Bunlar, Allah'ın koyduğu sınırlardır. Bu sınırlara yaklaşmayın. Allah, kendine karşı gelmekten sakınsınlar diye, âyetlerini insanlara böylece açıklar.]

70a-2 *Va lā taḳfa mā laysa laka bihi ʿilmun: (İsra 17/36)* Hakkında kesin bilgi sahibi olmadığın şeyin peşine düşme. [Çünkü kulak, göz ve kalp, bunların hepsi ondan sorumludur.]

70a-2 *Mā yalfizu min ḳavlin illā ladayhi raḳībun ʿatīdu: (Kaf 50/18)* İnsan hiçbir söz söylemez ki onun yanında (yaptıklarını) gözetleyen (ve kaydeden) hazır bir melek bulunmasın.

70b-7 *Fāṭiri ʿs-samāwāti va ʾl-ʿarzi [ʿālima ʾl-gaybi va ʾş-ṣahādati] anta taḳkumu bayna ʿibādika: (Zümer 39/46)* [De ki: “Ey] göklerin ve yerin yaratıcısı olan, [gaybı da, görünen âlemi de bilen Allah’ım!][Ayrılığa düştükleri şeyler konusunda] kulların arasında sen hükmedersin.”

72a-7 *Yā ayyuhā ʾllāza amanū ʾttaḳū ḥaḳḳa tuḳātihī: (Ali İmran 3/102)* Ey iman edenler! Allah’a karşı gelmekten nasıl sakınmak gerekiyorsa, öylece sakının [ve siz ancak müslümanlar olarak ölün.]

72a-11 *Huva ahlu ʾt-taḳvā va ahlu ʾl-maḡfirati: (Müddessir 74/56)* [Bununla beraber, Allah dilemedikçe öğüt alamazlar.] O takvaya (kendisine karşı gelmekten sakınılmaya) ehil olandır, bağışlamaya ehil olandır.

72a-13 *[Va man yattaḳı ʾllāha nacʿal lahu muḥricān] va yarzuḳ min ḥayṣu lā yaḥtasibu: (Talak 65/3)* Onu beklemediği yerden rızıklandırır. [Kim Allah’a tevekkül ederse, O kendisine yeter. Şüphesiz Allah, emrini yerine getirendir. Allah, her şeye bir ölçü koymuştur.]

72b-3 *[Yaḥāfūna] sū ʾa ʾl-ḥisābi: (Rad 13/21)* [Onlar, Allah’ın riâyet edilmesini emrettiği haklara riâyet eden, Rablerine saygı besleyen ve] kötü hesaptan korkanlardır.

72b-4 *Va ʾllāza hum fī ṣalātihim ḥāṣiʿūna: (Müminun 23/2)* Onlar ki, namazlarında derin saygı içindedirler.

72b-5 *Innamā yaḥşā 'llāhu min 'ibādihi 'l-ulamā 'i*: (Fâtır 35/28) [İnsanlardan, (yeryüzünde) hareket eden (diğer) canlılardan ve hayvanlardan yine böyle çeşitli renklerde olanlar vardır.] Allah'a karşı ancak; kulları içinden âlim olanlar derin saygı duyarlar. [Şüphesiz Allah mutlak güç sahibidir, çok bağışlayandır.]

72b-5 *Va yaḥşā 'llāhu fa 'ulāika humu 'l-fāizūna*: (Nur 24/52) [Kim Allah'a ve Resûlüne itaat eder, Allah'tan korkar ve] O'na karşı gelmekten sakınırsa, işte onlar başarıyı elde edenlerin ta kendileridir.

73b-6 *Lā taḫnaṭū min raḥmati 'llāhi*: (Zümer 39/53) [De ki: “Ey kendilerinin aleyhine aşırı giden kullarım!] Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. [Şüphesiz Allah, bütün günahları affeder. Çünkü O, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.”]

73b-10 *Nabbi ' 'ibādi innī ana 'l-ğafūru 'r-raḥīmu*: (Hicr 15/49) Ey Muhammed! Kullarıma, benim elbette çok bağışlayıcı, çok merhametli olduğumu, azabımın da elem dolu azap olduğunu haber ver.

73b-11 *Va man yatavakkal 'alā 'llāhi fahuva ḥasbuhu*: (Talâk 65/3) [Onu beklemediği yerden rızıklandırır.] Kim Allah'a tevekkül ederse, O kendisine yeter. [Şüphesiz Allah, emrini yerine getirendir. Allah, her şeye bir ölçü koymuştur.]

74a-5 *İnna ma'īya rabbī sayahdīni*: (Şuara 26/62) [Mûsâ, “Hayır!] Rabbim şüphesiz benimledir, bana yol gösterecektir” [dedi.]

75a-8 *Ḳul matā' u 'd-dunyā ḳalīlun*: (Nisa 4/77) [Daha önce kendilerine, “(savaşmaktan) ellerinizi çekin, namazı kılın, zekâtı verin” denilenleri görmedin mi? Üzerlerine savaş yazılınca, hemen içlerinden bir kısmı; insanlardan, Allah'tan korkar gibi, hatta daha çok korkarlar ve “Rabbimiz! Niçin bize savaş yazdın? Bizi yakın bir zamana kadar erteleydin ya!” derler.] De ki: “Dünya geçimliği azdır. [Ahiret, Allah'a karşı gelmekten sakınan kimse için daha hayırlıdır. Size kıl kadar haksızlık edilmez.”]

75a-9 *Va mā 'l-ḥayātu 'd-dunyā illā matā' u 'l-ğurūr*: (Hadid 57/20) [Bilin ki, dünya hayatı ancak bir oyun, bir eğlence, bir süs, aranızda karşılıklı bir övünme, çok mal ve evlat sahibi olma yarışından ibarettir. (Nihayet hepsi yok olur gider). Tıpkı şöyle: Bir yağmur ki, bitirdiği bitki çiftçilerin hoşuna gider. Sonra kurumaya yüz tutar da sen onu sararmış olarak görürsün. Sonra da çer çöp olur. Ahirette ise (dünyadaki amele göre ya) çetin bir azap ve(ya) Allah'ın mağfiret ve rızası vardır.] Dünya hayatı, aldanış metaından başka bir şey değildir.

75a-13 *İnnamā 'l-ḥayātu 'd-dunyā la'ibun va lahvun va zīnatun va tafāḥurun baynakum va takāşurun fī 'l-amvālī* : **(Hadid 57/20)** Bilin ki, dünya hayatı ancak bir oyun, bir eğlence, bir süs, aranızda karşılıklı bir övünme, çok mal [ve evlat sahibi olma yarışından ibarettir. (Nihayet hepsi yok olur gider). Tıpkı şöyle: Bir yağmur ki, bitirdiği bitki çiftçilerin hoşuna gider. Sonra kurumaya yüz tutar da sen onu sararmış olarak görürsün. Sonra da çer çöp olur. Ahirette ise (dünyadaki amele göre ya) çetin bir azap ve(ya) Allah'ın mağfiret ve rızası vardır. Dünya hayatı, aldanış metaından başka bir şey değildir.]

76b-4 *İnna 'n-nafsa li'ammāratī*: **(Yusuf 12/53)** ["Ben nefsimi temize çıkarmam, çünkü Rabbimin merhamet ettiği hariç,] nefis aşırı derecede [kötülüğü] emreder. [Şüphesiz Rabbim çok bağışlayandır, çok merhamet edendir" dedi.]

76b-4 *Va lā uḡsimu bi 'n-nafsi lavvāmātī*: **(Kıyame 75/2)** (Kusurlarından dolayı kendini) kınayan nefse de yemin ederim (ki diriltilip hesaba çekileceksiniz).

76b-5 *Yā ayyuhā 'n-nafsu 'l-muṭma 'innatur*: **(Fecr 89/27)** (Allah, şöyle der:) "Ey huzur içinde olan nefis!"

77a-4 *Kulli nafsin bimā kasabat rahīnatun*: **(Müddessir 74/38)** Herkes kazandığına karşılık bir rehindir.

77b-2 *Laḡad naşarakumu 'llāhu bi-badrin va antum azillatun*: **(Âl-i İmrân 3/123)** Andolsun, siz son derece güçsüz iken Allah size Bedir'de yardım etmişti. [O hâlde Allah'a karşı gelmekten sakının ki şükretmiş olasınız.]

77b-5 *Va yavma ḡunayni izā a'cabatkum kaşratkum*: **(Tevbe 9/25)** [Andolsun, Allah birçok yerde] ve Huneyn savaşı gününde size yardım etmiştir. Hani, çokluğunuz size kendinizi beğendirmiş, [fakat (bu çokluk) size hiçbir yarar sağlamamış, yeryüzü bütün genişliğine rağmen size dar gelmişti. Nihayet (bozularak) gerisin geriye dönüp kaçmıştınız.]

77b-7 *Kam min fī 'atin ḡalābat fī 'atin kaşīratan*: **(Bakara 2/249)** [Tâlût, ordu ile hareket edince, "Şüphesiz Allah, sizi bir ırmakla imtihan edecektir. Kim ondan içerse benden değildir. Kim onu tatmazsa işte o bendendir. Ancak eliyle bir avuç alan başka." dedi. İçlerinden pek azı hariç, hepsi ırmaktan içtiler. Tâlût ve onunla beraber iman edenler ırmağı geçince, (geride kalanlar) "Bugün bizim Câlût'a ve askerlerine karşı koyacak gücümüz yok." dediler. Allah'a kavuşacaklarını kesin olarak bilenler

(ırmağı geçenler) ise şu cevabı verdiler:] “Allah’ın izniyle büyük bir topluluğa galip gelen nice küçük topluluklar vardır. [Allah, sabredenlerle beraberdir.”]

77b-9 *İnna ’llāha lā yuḥibbu kulli muḥtālin faḥūrin. (Lokman 31/18)* [“Küçümseyerek surat asıp insanlardan yüz çevirme ve yeryüzünde böbürlenerek yürüme!] Çünkü Allah, hiçbir kibirleneni, övüngenini sevmez.”

78b-11 *İnna ’ş-Şayṭāna lakum ’aduvvun mubīnun fa’ttaḥizūhu ’aduvan. (Fâtır 35/6)* Şüphesiz şeytan sizin için bir düşmandır. Öyle ise (siz de) onu düşman tanıyın. [O, kendi taraftarlarını ancak alevli ateşe girecek kimselerden olmaya çağırır.]

79a-1 *Yā banī ādama lā yaftinannakumu ’ş-Şayṭāna kamā aḥraca abavaykum mina ’l-cannati. (Araf 7/27)* Ey Âdemoğulları! [Avret yerlerini kendilerine açmak için, elbiselerini soyarak] ana babanızı cennetten çıkardığı gibi, şeytan sizi de saptırmayın. [Çünkü o ve kabilesi, onları göremeyeceğiniz yerden sizi görürler. Şüphesiz biz, şeytanları, iman etmeyenlerin dostları kılmışızdır.]

79b-10 *Fa ’şbir liḥukmi rabbika. (Kalem 68/48)* Sen, Rabbinin hükmüne sabret. [Balık sahibi (Yûnus) gibi olma. Hani o, (balığın karnında) kederli bir hâlde Rabbine yakarmıştı.]

79b-11 *Raḏiya ’llāhu ’anhum va raḏū ’anhu. (Beyyine 98/8)* [Rableri katında onların mükâfatı, içlerinden ırmaklar akan, içlerinde ebedî kalacakları Adn cennetleridir.] Allah onlardan razı olmuştur, onlar da Allah’tan razı olmuşlardır. [İşte bu mükâfat Rablerine derin saygı duyanlara mahsustur.]

80a-13 *Va ’şbir liḥukmi rabbika fa-innaka bia’yuninā. (Tur 52/48)* Rabbinin hükmüne sabret. Çünkü sen gözlerimizin önündesin, [kalktığında Rabbini hamd ile tespih et.]

81b-4 *’İlma ’l-yaḳīn. (Tekasür 102/5)* [Hayır,] kesin olarak [bir bilseniz.]

81b-4 *’Ayna ’l-yaḳīn. (Tekasür 102/7)* [Yine andolsun, onu] gözünüzle [kesin olarak göreceksiniz.]

81b-8 *Allaḏina yu’minūna bi’l-ğaybi. (Bakara 2/3)* Onlar gaybe inanırlar, [namazı dosdoğru kılarlar, kendilerine rızık olarak verdiğimizden de Allah yolunda harcarlar.]

83a-1 *İnnamā bağyukum ’alā anfusikum : (Yunus 10/23)* [Fakat onları kurtarıncı, bir de bakarsın ki yeryüzünde haksız yere taşkınlık yapıyorlar. Ey

İnsanlar!] Sizin taşkınlığınız, sırf kendi aleyhinizedir. [(Bununla) sadece dünya hayatının yararını elde edersiniz. Sonunda dönüşünüz bizedir. (Biz de) bütün yaptıklarınızı size haber vereceğiz.]

83a-2 *Fa-man nakaşa fainnamā yankuşu ‘alā nafsihî: (Fetih 48/10)* [Sana bîat edenler ancak Allah’a bîat etmiş olurlar. Allah’ın eli onların ellerinin üzerindedir.] Verdiği sözden dönen kendi aleyhine dönmüş olur. [Allah’a verdiği sözü yerine getirene, Allah büyük bir mükâfat verecektir.]

83a-4 *Va lā yaḥîḳu ‘l-makru ‘s-sayyi illā bi ‘ahlihî: (Fâtır 35/43)* [Yeryüzünde büyüklük taslamak ve kötü tuzak kurmak için (böyle davranıyorlardı).] Oysa kötü tuzak, ancak sahibini kuşatır. [Onlar ancak öncekilere uygulanan kanunu bekliyorlar. Sen Allah’ın kanununda hiçbir değişiklik bulamazsın. Sen, Allah’ın kanununda hiçbir sapma bulamazsın.]

83b-8 *İnnā lā yuḥibbu ‘l-mustakbirîna: (Nahl 16/23)* [Şüphe yok ki Allah, onların gizlediklerini de, açığa vurduklarını da bilir.] O, büyüklük taslayanları hiç sevmez.

84a-7 *İnna ‘llāha kāna ḥalīman gāfūran: (Fâtır 35/41)* [Şüphesiz Allah, gökleri ve yeri, yok olup gitmesinler diye (kurduğu düzende) tutuyor. Andolsun, eğer onlar (yörüngelerinden sapıp) yok olur giderlerse, O’ndan başka hiç kimse onları tutamaz.] Şüphesiz O, halîmdir (hemen cezalandırmaz, mühlet verir), çok bağışlayandır.

84a-8 *İnna ibrahîma laḥalîmun avvāhun munîbur: (Hud 11/75)* Çünkü İbrahim çok içli ve Allah’a yönelen bir kimseydi.

84b-8 *Va ‘l-‘āfîna ‘ani ‘n-nâsi: (Ali İmran 3/134)* [Onlar bollukta ve darlıkta Allah yolunda harcayanlar, öfkelerini yenenler,] insanları affedenlerdir. [Allah, iyilik edenleri sever.]

85a-4 *Va lā yaḡtab ba‘ḍukum ba‘ḍan: (Hucurat 49/12)* [Ey iman edenler! Zannın birçoğundan sakının. Çünkü zannın bir kısmı günahtır. Birbirinizin kusurlarını ve mahremiyetlerini araştırmayın.] Birbirinizin gıybetini yapmayın. [Herhangi biriniz ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz! Allah’a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah tevbeyi çok kabul edendir, çok esirgeyicidir.]

85b-5 *Va lā yaḡtab ba‘ḍukum ba‘ḍan: (Hucurat 49/12)* [Ey iman edenler! Zannın birçoğundan sakının. Çünkü zannın bir kısmı günahtır. Birbirinizin kusurlarını ve mahremiyetlerini araştırmayın.] Birbirinizin gıybetini yapmayın. [Herhangi biriniz

ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz! Allah’a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah tevbeyle çok kabul edendir, çok esirgeyicidir.]

86b-1 *İnna ’l-munāfiķina fi ’d-darķi ’l-asfali: (Nisa 4/145)* Şüphesiz ki münafıklar cehennemın en aşağı tabakasındadırlar. [Onlara hiçbir yardımcı da bulamazsın.]

86b-4 *Al-munāfiķūna va ’l-munāfiķātu ba’duhum min ba’din ya ’murūna bi ’l-munkari va yanhavna ’ani ’l-ma’rūfi: (Tevbe 9/67)* Münafık erkekler ve münafık kadınlar birbirlerındendir (birbirlerinin benzeridir). Kötülüğü emredip iyiliği yasaklarlar, [ellerini de sıkı tutarlar. Onlar Allah’ı unuttular; Allah da onları unuttu. Şüphesiz münafıklar, fasıkların ta kendileridir.]

86b-7 *Va yakbizūna aydiyahum: (Tevbe 9/67)* [Münafık erkekler ve münafık kadınlar birbirlerındendir (birbirlerinin benzeridir). Kötülüğü emredip iyiliği yasaklarlar,] ellerini de sıkı tutarlar. [Onlar Allah’ı unuttular; Allah da onları unuttu. Şüphesiz münafıklar, fasıkların ta kendileridir.]

86b-8 *Ya ’murūna bi ’l-ma’rūfi va yanhavna ’ani ’l-munkari: (Ali İmran 3/114)* [Onlar, Allah’a ve ahiret gününe inanırlar.] İyiliği emrederler. Kötülükten men ederler, [hayır işlerinde birbirleriyle yarışır. İşte onlar salihlerındendir.]

87a-13 *İnni cā’iluka li ’n-nāsi imāman ķāla va min zuriyyatī: (Bakara 2/124)* [Bir zaman Rabbi İbrahim’i birtakım emirlerle sınamış, İbrahim onların hepsini yerine getirmiş de Rabbi şöyle buyurmuştu:] “Ben seni insanlara önder yapacağım.” İbrahim de, “Soyumdan da (önderler yap, ya Rabbi!)” demişti. [Bunun üzerine Rabbi, “Benim ahdim (verdiğim söz) zalimleri kapsamaz” demişti.]

Metinde ayette geçtiğı belirtilen; ancak Kur’ân-ı Kerîm’de rastlayamadığımız ayet parçaları aşağıda verilmiştir.

20a-10 *İķrā’ kitābaka va naẓa’a ’l-mavāzīna ’l-ķiṣṭi.*

20b-2 *Lā maķtū’atun va lā mamnū’atun.*

27a-12 *Va iz ķāla rabbuka li ’l-malāikati ’scudū ’l’Ādama.*

32a-7 *Va cāhadū fillāhi ĥaķ cihāda.*

62b-1 *Va ’ṣṣukru va ni’mata ’llāhi.*

81b-4 *ĥaķķa ’l-yakīn.*

83b-9 *Va ’ḥfiẓ canāĥaka li ’l-mu ’minīna.*

1.2.4. Metnin Kuruluşunda İzlenen Yol ve Yöntem

Yazmanın ilk varağında sol sayfa boş bırakıldığından, bu sayfa *1a* olarak düşünülmüş, transkripsiyonlu metinde gösterilmemiştir. Böylece transkripsiyonlu metin *1b*'den başlatılmıştır.

Metinde çeşitli nedenlerle silik olduğundan okunamayan sözler için [...] sembolü kullanılmıştır.

Noktalama işaretleri metnin orijinalinde mevcut olmayıp, tarafımızdan gösterilmiştir. Bu yöntemle metin, düz yazı biçimine uygun hale getirilmiş, böylece metnin okur açısından daha kolay anlaşılır hale gelmesi amaçlanmıştır.

Yazmadaki kısaltmalar transkripsiyona aynen yansıtılmıştır.

Metnimizde bazı Arapça ve Farsça kelimelerin yazımında tutarlılık bulunmamaktadır. Örneğin pādişāh < *bāzişāh*, *bādişāh*, *pāzişāh*; pādişāhlık < *bādişāhlık*, *bāzişāhlık* biçimlerinde yazılmıştır. Benzer şekilde *ümīd*, *hoşnūd*, *hoşnūdlik*, *şādlik*, *dīdār* ve benzeri kelimeler “*dal*” yerine “*zal*” harfiyle gösterilmiştir. Metinde bütünlük olması amacıyla bu ve benzeri kelimelerin sözlükteki kullanımlarına sadık kalmayı uygun gördük. Ayrıca *şabr~şabır*, *şükr~şükür* örneklerinde olduğu gibi; bazı kelimeler metnin bazı yerlerinde Türkçe telaffuza uygun şekliyle yazılmıştır. Bu kullanımlar dizinde ayrı madde başı halinde olarak verilmiş, birbirine gönderme yapılmıştır. Metindeki kimi yanlış yazımlar da tarafımızdan düzeltilmiştir.

Metinde birçok yerde aynı şekilde geçen kelimelerin, Dizin/Sözlük kısmında on örneği verilmiş ve örneklerin sonuna *vd.* ibaresi eklenerek bu durum belirtilmiştir.

1.3. Kitâb-ı Güzîde'nin Dili ve Karışık Dilli Eserler Meselesi

XIII. yüzyılda yazılan Behçetü'l-Hadâik, Kıssa-i Yusuf; Farsçadan tercüme edilen Kitâbu'l-Ferâiz ve çalışmamıza konu olan Kitâb-ı Güzîde gibi birkaç eserde Oğuzcaya ait dil özellikleriyle Karahanlı Türkçesine ait dil özelliklerinin bir arada bulunması sebebiyle ‘olga-bolga meselesi’ diye adlandırılan ‘karışık dilli eserler’ sorunu ortaya çıkmıştır. Bu konuda çeşitli görüşler ortaya konulmuştur.

Reşit Rahmeti Arat; karışık dilli eserlerin Karahanlı Türkçesi ile Eski Anadolu Türkçesi arasında geçiş devri olduğu görüşündedir. XI.-XIII. yüzyıllara ait eski Anadolu metinlerinin bizim bugün özelliklerine alışmış olduğumuz dilden farklı olmasının normal olduğunu; buna bağlı olarak birkaç yüzyıl önceki nesillerin bunları

beğenmeyerek bir kısmını kendi dil özelliklerine uydurup yeniden kaleme aldıklarını belirtir ve Kitâb-ı Güzîde'ye gönderme yapar.⁶ Ahmet Bican Ercilasun karışık dilli eserlerin arasında XI.-XII. yüzyıllarda, hatta XIII. yüzyılın başlarında yazıldığı kesin olarak bilinen hiçbir eserin bulunmadığını belirterek, bunların XIII. ve XIV. yüzyıllarda yazılmış olduğu görüşünü ortaya koyar. Yazarlarının Orta Asya'daki edebî dili bilen ya da Oğuz asıllı kimseler olduklarını söyleyen Ercilasun, eserleri bildikleri edebî dilde yazmış; fakat zaman zaman Oğuzca özellikleri de eserlerine katmış olabileceklerini savunur. Daha büyük bir ihtimalle de Oğuzca unsurların müstensih kaynaklı olduğunu görüşlerine ekler. Bununla birlikte '*olga-bolga ibâreti*' tabirinin '*karışık dil*'i değil, doğrudan doğruya '*Doğu Türkçesi*'ni anlatmak için kullanıldığı ve Muhammed bin Bâlî'nin '*sarih ve fasih rûşen Türkçe*' ile '*Batı Türkçesi*'ni kast ettiğini söyler⁷. Şinasi Tekin ise karışık dilliliğin kişisel olduğu; eski Türk yazı geleneğine bağlanmasının mümkün olmadığı; XII. yüzyıl sonu ile XIII. yüzyıl başlarında Orta Asya'dan Anadolu'ya gelerek Oğuz şivesiyle çeşitli eserler kaleme alan din adamı, sûfî ve şeyhlerin bu eserlerine bilerek ya da bilmeyerek kendi ana dillerinin özelliklerini kattığı ve karışık dilli eserler meselesinin bu olayların sonucu olduğu düşüncesindedir. Bu şahsî etkinin varlığını, Anadolu'daki Türk yazı dilinin bu dönemde henüz kuruluş evresinde olmasına bağlar. Anadolu'daki Türk yazı dili ilerleyen dönemlerde güçlendikçe, böyle karışık dilli eserlere tahammül edilmediğini, özellikle Timur devrinden sonra Türkistan'dan Anadolu'ya göç eden alimlerin, eserlerinde gelişigüzel Türkistan ağzı özelliklerini kullanmalarına müsaade edilmediğini ifade eder. Dilinden yola çıkarak Anadolulu olduğu konusunda şüphe bulunmadığını belirttiği Muhammed bin Bâlî'nin, "*...ifadelerinin düşük ve bozuk olduğunu gördüm. Olabolga ibareleriyle yazmışlar.*" şeklinde tanımladığı Kitâb-ı Güzîde için ise; muhayyel bir karışık dilli metinden düzeltilerek meydana getirilmiş bir eser değil, Harezmi Türkçesiyle yazılmış bir eserin '*rûşen Türkîce*'ye, yani Anadolu Türkçesine çevrilmiş hali olduğu şeklinde görüşlerini ortaya koyar.⁸

Tekin bir başka makalesinde de karışık dilli eserler meselesine dair görüşlerini şu cümlelerle ifade eder⁹:

⁶ Reşit Rahmeti Arat, "Anadolu Yazı Dilinin Tarihi İnkişâfına Dair", **V. Türk Tarih Kongresi Tebliğleri, 12-17 Nisan 1956** (Ankara, 1956): 231-232.

⁷ Ahmet Bican Ercilasun, **Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi**, (Ankara: Akçağ Yayınları, 2004), 441-442.

⁸ Şinasi Tekin, "Timur Öncesinde Anadolu ile Orta Asya Türk Dünyası Arasındaki Kültür İlişkileri ve Güzîde Kitabı'nın Tercüme Hikayesi", **TDAY-B 1997**, Ankara (2000): 156-166.

⁹ Şinasi Tekin, "1343 Tarihli Bir Eski Anadolu Türkçesi Metni ve Türk Dili Tarihinde Olga-Bolga

“Orta Asya’dan Anadolu’ya, Suriye’ye gelen yazarlar XII.-XIII.-XIV. yy’da henüz kuruluş devrini yaşayan ‘Oğuz’ yazı dilini, eserlerinde kendi şivelerinin de özelliklerini kullanmala etkileri altına almaya çalışmışlardır. Fakat bu etki uzun ömürlü olmamış, XV. yy’dan itibaren bu türden eserler büsbütün ortadan kalktığı gibi, konularının çekiciliği dolayısıyla ilgi görenler de bilerek değiştirilip yeniden katıksız Osmanlıcaya aktarılmışlardır.”

Zeynep Korkmaz karışık dilliliğin Doğu Türkçesinden Batı Türkçesine uzanan bir geçiş dönemi olduğu görüşündeyken; daha sonra, bu yapının aslında Oğuzcanın belli bir dönemde içinde, bulunduğu yeni coğrafi, sosyal ve kültürel koşullar altında, Doğu Türkçesinin etkisiyle geçirdiği bir değişim süreci olduğu kanısına varır. Eski Anadolu Türkçesinin kuruluş döneminde ilk basamak olan Selçuklular dönemi Türkçesini ‘Horasan Oğuzcasını içine alan Doğu Selçukçası’ ve ‘Anadolu bölgesini içine alan Batı Selçukçası’ olarak iki ayrı temel ağız bölgesine ayırır ve *karışık dilli eserler* teriminin yerine *Selçuklu Türkçesi ağızları* terimini kullanmanın daha uygun olacağını ifade eder. Korkmaz; Kitâb-ı Güzîde’nin dili hakkında güvenilir bir karara ulaşabilmek ve kitabın aslını bulabilmek için Londra, Oxford, Berlin, Marburg, Münih, Viyana, Paris, Bursa, İstanbul ve Konya kitaplıklarına ait yazma kataloglarda Kitâb-ı Güzîde başlıklı bütün eserleri gözden geçirdiklerini, ancak olga-bolga dil yapısında bir yazmaya rastlayamadıklarını belirtir.¹⁰

Kitâb-ı Güzîde’yle ilgili, yukarıda (1.1. *Kitâb-ı Güzîde ve Yazarı*) künyelerini sunduğumuz ve haklarında kısa bilgiler verdiğimiz üç çalışma, farklı nüshalar üzerinde yapılmış çalışmalardır. Bu nüshalar Türk Dil Kurumu (Melek Erdem), Konya (Serhat Küçük) ve Milli Kütüphane (Nilay Coşkun) nüshaları olup bizim çalışmamızın esası olan Millet Kütüphanesi nüshası genel olarak karşılaştırıldığında aşağıdaki belirli özellikler dikkat çekmektedir.

Eldeki dört nüsha içerik bakımından karşılaştırıldığında ufak tefek farklılıklar görülmektedir. Türk Dil Kurumu (TDK), Konya ve Millet Kütüphanesi nüshaları 46, Milli Kütüphane nüshası 39 bâbdan teşekkül etmektedir. TDK nüshasında 24. bâb verilmemiştir. Millet Kütüphanesi nüshasında 18. ve 46. bâbların bölüm başlığı belirtilmemişken TDK ve Konya nüshalarında 18. bâb *kanaat*, 46. bâb *takva* başlığını taşımaktadır. *Tevhîd*, *münâcât*, *öğüt*, *şükür* gibi bâblar adı geçen nüshaların tümünde ortak olup dünyayı arzulamak, düşmanlık ve menfaat, sehâvet ve benzeri konulu

Sorunu”, TDAY-B 1973-1974, Ankara (2000): 70.

¹⁰ Zeynep Korkmaz, *Marzubân-nâme Tercümesi (Destûr-ı Şâhî) Giriş-İnceleme-Metin-Günümüz Türkçesine Aktarma-Sözlük ve Dizin-Tıpkıbası* (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2017), 27-32.

başlıklar her nüshada mevcut değildir. 39 bâbdan oluşan Milli Kütüphane nüshasında ise diğer nüshalarda olan *sabr*, *vasiyyet*, *livâta* gibi bâblar bulunmamaktadır.

Eldeki dört nüsha çalışmasında bazı yazım farklılıkları da dikkat çekmektedir. En dikkat çekici olanları şunlardır:

Söz konusu nüshalarda *d~t/ṭ* seslerinin kullanımında farklılıklar mevcuttur: *demür* (TDK 88a-9), *demür* (Konya 61b-1), *demür* (Milli Kütüphane 120a-11), *demür~temür* (Millet Kütüphanesi 71b-11); *toḡun-* (TDK 97a-2), *doḡun-* (Konya 96a-7), *doḡın-* (Milli Kütüphane 123a-5), *doḡın-* (Millet Kütüphanesi 24a-12) örneklerinde olduğu gibi.

Bazı kelimelerin yazımında düz ünlü ya da yuvarlak ünlü kullanımı da nüshalara göre farklılık göstermektedir: *dilkü* (TDK 76b-8), *dilkü* (Konya 74b-1), *dilki* (Milli Kütüphane 94b-10), *dilgü* (Millet Kütüphanesi 62b-11); *içerü* (TDK 101a-9), *içeri* (Konya 99a-8), *içerü* (Milli Kütüphane 127b-4), *içerü* (Millet Kütüphanesi 83a-6) gibi.

Konya ve Milli Kütüphane nüshalarında *é* sesine yer verilmemiş ve transkripsiyonda *i* yazımı tercih edilmişken TDK nüshası çalışmasında kapalı e (è) gösterilmiştir. Biz de farklı bir ses olması nedeniyle çalışmamızda kullandık: *yé-* (TDK 115a-6), *yi-* (Konya 18a-9), *yi-* (Milli Kütüphane 113b-11), *yé-* (Millet Kütüphanesi 8a-4); *yél* (TDK 130a-8), *yil* (Konya 61a-11), *yil* (Milli Kütüphane 75b-13), *yél* (Millet Kütüphanesi 51b-2) örneklerinde görüldüğü gibi.

Her bir nüsha çalışması gramer bakımından büyük farklılıklar göstermemekle birlikte dikkat çeken iki özelliğin burada belirtilmesi gerekmektedir.

Millet Kütüphanesi nüshasında I. ve II. çoğul iyelik eklerinden önce bağlama ünlüsünün bazen kullanılmadığı görülürken; diğer nüshalarda bu duruma rastlanılmamıştır: *oḡlancuḡlarmuz* (Millet Kütüphanesi 38b-1), *dilḡüz* (Millet Kütüphanesi 35b-10) gibi.

Yapım eki +II/+IU kullanımı: *dürlü* (TDK 81a-13), *dürli* (Konya 50b-5)~*dürlü* (Konya 50b-1), *dürlü* (Milli Kütüphane 102a-13), *dürlü* (Millet Kütüphanesi 20a-1); *görklü* (TDK 106a-4), *görklü* (Konya 6a-1), *görklü* (Milli Kütüphane 108b-12), *görekli* (Millet Kütüphanesi 5b-4)~*görklü* (Millet Kütüphanesi 8b-3) gibi.

Genel itibarıyla Kitâb-ı Güzîde'nin üzerinde çalışılmış üç nüshasındaki ses ve şekil dil özellikleri tıpkı elimizdeki nüshadaki gibi XIV.-XV. yüzyıl Anadolu Türkçesinin dil özelliklerinden büyük farklılıklar göstermemektedir.

Tablo 1: Transkripsiyon İşaretleri

Harf	Transkripsiyon	Harf	Transkripsiyon
آ، ا	ā, a, e	ض	ḏ, ḏ
ء	ʾ	ط	ṭ
ب	b, p	ظ	ẓ
پ	p	ع	ʿ
ت	t	غ	ġ
ث	ṯ	ف	f
ج	c, ʕ	ق	ḳ
چ	ʕ	ك	k, g, ŋ
ح	ḥ	ل	l
خ	ḫ	م	m
د	d	ن	n
ذ	ẓ	و	v, o, ö, u, ü, ū
ر	r	ه	h, a, e
ز	z	لا	lā, la, le
س	s	ی	y, ı, î, î
ش	ş		
ص	ş		

2. DİL İNCELEMESİ

Metinde mevcut olan yazım, ses bilgisi ve şekil bilgisi özellikleri aşağıda verilmiştir¹¹.

2.1. Yazım Özellikleri

2.1.1. Ünlülerin Yazımı

“a” ünlüsü kelime başında üstün ile gösterilmiştir:

artuḡ “başka” (1b-1) اَرْتُغْ

altun “altın” (29a-3) اَلْتُونُ

altı “altı” (37a-9) اَلْة

arpa “arpa” (58a-2) اَرْبَه

“a” ünlüsü söz içinde elif ya da üstün ile gösterilmiştir:

uçmak “cennet” (9a-2) اُجْمَاقْ

topraḡ “toprak” (23b-11) طُپْرَاعْ

taşra “dışarı” (35a-7) طَاشَرْ

ḡayḡu “endişe” (52b-13) قَیْغُو

“a” ünlüsü sonda güzel he ile gösterilmiştir:

¹¹ Bu bölümü hazırlarken yararlandığımız kaynaklar şunlardır: Gürer Gülsevin, **Eski Anadolu Türkçesinde Ekler**, (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları 2007), Aziz Merhan-Funda Şan, **Eski Anadolu Türkçesi Notlar ve Metinler**, (Ankara: BilgeSu Yayınları 2016), Serhat Küçük, **Kitâb-ı Güzide Akâidü'l-İslâm**, (İstanbul: Kesit Yayınları 2014).

anda “onda” (4b-6) اَندَه

arpa “arpa” (58a-2) اَرَبَه

“e” ünlüsü kelime başında elif ile gösterilmiştir:

eyit- “söylemek” (7a-2) اَيْتْ

esrük “sarhoş” (43a-4) اَسْرُكْ

“e” ünlüsü söz içinde üstün ile gösterilmiştir:

nesne “şey” (3b-3) نَسْنَه

geleci “söz” (10b-5) كَلَجْ

“e” ünlüsü sonda *güzel he* ile gösterilmiştir:

nête “nasıl” (10a-3) نَتَه

gölge “gölge” (34b-4) كُولْجَه

“ı” ve “i” ünlüsü kelime başında esreli elif ile gösterilmiştir:

ılkı “hayvan” (48b-7) اَلْقِ

içerü “içeri” (83a-6) اِخْرُو

“ı” ve “i” ünlüsü söz içinde esre ile gösterilmiştir:

igine “iğne” (23a-1) اِكْنَه

ısıtma “sıtma” (60b-13) اِسْتَمَه

“ı” ve “i” ünlüsü sonda *ye* ile gösterilmiştir:

buyurdı “buyurdu” (3a-8) بَيْرْدِي

eyitdi “söyledi” (20b-10) اَيْتَدِي

“o” ve “ö” ünlüsü kelime başında ötreli elif ya da ötreli elif-vav ile gösterilmiştir:

oloğ “o” (44b-11) اَلْقُ

on “on” (2b-13) اُونُ

öp “öpmek” (40b-6) اُپْ

“o” ve “ö” söz içinde ötreli vav ile gösterilmiştir:

solu “nefes alıp vermek” (67b-2) سُولُو

göñül “gönül” (11b-7) كُوْكُلْ

“u” ve “ü” ünlüleri kelime başında ötreli elif ya da ötreli elif-vav ile gösterilmiştir:

uyut “uyutmak” (30b-8) اَيْتَمَقْ

üçünci “üçüncü” (3b-13) اُوْجُنْجْ

“u” ve “ü” ünlüleri söz içinde ötre ile gösterilmiştir:

oruç “oruç” (21a-9) اُرُجْ

öldür “öldürmek” (7b-10) اَلْدُرْمَكْ

“u” ve “ü” ünlüleri kelime sonunda ötreli vav ile gösterilmiştir:

ulu “yüce” (1b-8) اُولُو

ülü “kısım” (67a-11) اُلُو

2.1.2. Ünsüzlerin Yazımı

“p” ünsüzü kelime başında bulunmakla birlikte, günümüzde p ile yazılan ve söylenen bazı kelimeler metinde bazı örneklerde “be” ile yazılmıştır. Ancak metnimizde bunların tamamı tarafımızdan “p” ile transkribe edilmiştir:

parmak “parmak” (52b-6) بَرْمَقْ

“ç” ünsüzü kelime başında, ortasında ve sonunda bulunmakla birlikte, günümüzde ç ile yazılan ve söylenen bazı kelimeler metinde bazı örneklerde “cim” ile yazılmıştır. Ancak metnimizde bunların tamamı tarafımızdan “ç” ile transkribe edilmiştir:

çeri “asker” (31a-12) جَرِي

aç- “açmak” (19b-2) اَچْ

“t” ve “d” ünsüzlerinin kullanımı karışıktır. Metinde, bazı kelimelerin hem t’li hem d’li kullanımı mevcuttur:

taşra (35a-7) ~ *daşra* (33a-8) “dışarı” دَشَر ~ طَشَر

toğuş- (49a-6) ~ *doğuş-* (33a-9) “mücadele etmek” دُفُش ~ طُوْفُوشْ

“h” ünsüzü kelime ortasında ve sonunda “kef” ile gösterilmiştir:

Tağrı “Tanrı” (1b-1) تَکْرِي

halkuñ “halkın” (2a-6) خَلْقُكْ

2.2. Ses Bilgisi Özellikleri

2.2.1. Ünlü Uyumları

2.2.1.1. Önlük-Artlık Uyumu

Metinde bazı eklerin kimi zaman önlük-artlık uyumuna aykırı şekilde kelimeye eklendiği görülmektedir:

‘azîz+lık (52a-6) “saygınlık”
cevmerd+lık (33b-2) “cömertlik”
yarın+ki (35b-1) “yarınki” gibi.

2.2.1.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Eski Anadolu Türkçesinde düzlük-yuvarlaklık uyumundan bahsetmek mümkün değildir. Dönemin belirgin dil özelliklerinden biri olan dudak uyumsuzluğu sözkonusu metinde de kendini göstermektedir:

altun (29a-3) “altın”
esrük (38a-4) “sarhoş”
eylük (26a-8) “iyilik”
şatun (71b-9) “satın” gibi.

Eski Anadolu Türkçesinde bazı eklerin sadece düz ünlülü ya da yuvarlak ünlülü biçimlerinin kullanılıyor olması eklerden kaynaklanan uyumsuzluğu beraberinde getirmektedir.

Metinde sadece düz ünlülü biçimleri kullanılan bazı ekler şunlardır:

+lık, +ıncı
dost+lık (66a-13) “dostluk”
toğuz+ıncı (45a-7) “dokuzuncu” gibi.

Sadece yuvarlak ünlülü biçimleri kullanılan bazı ekler ise şunlardır:

+suz, -dür-, +lu.
‘ayb+suz (71a-5) “kusursuz”
kuvvetlen-dürdi (1b-6) “güçlendirdi”
ziyān+lu (76b-11) “zarara uğramış” gibi.

Metinde bazı kelimelerin iki biçiminin de kullanıldığı görülmektedir:

doğru (54b-6)~*doğrı* (10a-5) “doğru” gibi.

2.2.2. Ünsüz Değişimleri

Metinde b>v değişimi dışında verilen diğer ünsüzlerin, aynı kelimedede farklı şekillerde kullanıldığı görülmektedir. Bu nedenle her ne kadar ünsüz değişimi adı altında verilse de bu bölümde ünsüz değişiminden çok nöbetleşe kullanımdan bahsetmek daha doğru olur.

b>v

Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine geçişteki bu değişim metnimizde de kendini göstermektedir. Söz başı, söz içi ve söz sonunda b>v değişimi şu örneklerde

görülmektedir:

ben>éderven (9a-10) “ederim”

eb>ev (31b-2) “ev”

-k~h-

yoksa (58a-13)~*yoḥsa* (58b-11) “yoksa”

-k~ğ-, -k~ğ

kızlık (42a-1)~*kızlıg* (42a-7) “kıtlık”

yokdur (1b-1)~*yoğdı* (50a-9) “yoktur”

yoksul (9b-6)~*yoğsul* (54b-9) “yoksul” gibi.

t-/t~d-

demür (38b-11)~*temür* (71b-11) “demir”

doğrı (10a-5)~*toğrı* (45b-1) “doğru”

doğuş- (33a-7)~*toğuş-* (49a-6) “mücadele etmek”

dokuz (31b-1)~*toğuz* (48a-9) “dokuz”

dur- (3a-7)~*ṭur-* (64b-3) “durmak” gibi.

2.2.3. Ses Olayları

2.2.3.1. Ünsüz Uyumu (Ünsüz Benzeşmesi)

Eski Anadolu Türkçesinde, özellikle bazı eklerin daima yumuşak ünsüzlerle kullanılmasından dolayı ünsüz uyumu bulunmamaktadır.

Aşağıda, metinden alınan ünsüz uyumuna aykırı bazı örnekler verilmiştir:

eriş-düğ (30a-1) “ulaştın”

eyit-diler (13b-4) “dediler”

gaflet+den (26b-6) “gafletten”

içmek+de (45a-4) “içmekte”

karanlılık+dur (76b-8) “karanlıktır” gibi.

2.2.3.2. Ünsüz Yumuşaması

Metinde ünsüz yumuşamasına uğrayan kimi kelimelerden örnekler:

dilek>dilegin (5a-7) “dilek”

ét->édine (51b-5) “etmek”

gāzīlık>gāzīlıgı (32b-12) “gazilik”

2.2.3.3. Ünlü Düşmesi

alın>alnı (41b-9) “alnı”

kığır->kığralar (51b-10) “çağırma”

2.3. Şekil Bilgisi Özellikleri

2.3.1. Ekler

2.3.1.1. Yapım Ekleri

Metinde geçen, çeşitli yapım ekleriyle türetilmiş örneklerden bazıları aşağıda verilmiştir.

2.3.1.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler

+lı, +lu *görk+li* (24a-7) “gösterişli”
renc+lü (14a-5) “sıkıntılı”
yazuk+lu (88a-11) “günahlı”

Metinde *görekli* kelimesi iki yerde geçmektedir. Bunların dışında bu kelime *görklü* biçimindedir.

+lık, +luk *cevmerd+lik* (33a-13) “cömertlik”
dost+luk (3a-5) “dostluk”
kul+luk (68a-1) “kulluk”
+sız *‘ağıl+suz* (77a-10) “akılsız”
dil+süz (70b-4) “dilsiz”
rızık+sız (52b-1) “rızsız”

2.3.1.1.2. Fiilden İsim Yapan Ekler

-k *dile-k* (17a-10) “dilek”
-m *öl-ü-m* (76b-6) “ölüm”
-ıcı *eyle-y-ici* (36a-9) “eyleyici”
-ulu *yaz-ulu* (84a-10) “yazılı”

2.3.1.1.3. İsimden Fiil Yapan Ekler

-l- *koca-l-* (61a-13) “ihtiyarlamak”

- lA- *güni-le-* (50b-13) “kıskanmak”
-Ar- *ağ-ar-<* ak-ar- (67a-12) “ağarmak”

2.3.1.1.4. Fiilden Fiil Yapan Ekler

- l- (edilgenlik) *yaz-ıl-* (16b-1) “yazılmak”
-t- (ettirgenlik) *ağar-t-* (10a-2) “ağartmak”
-dUr- (ettirgenlik) *kız-dur-* (38b-11) “kızdırmak”
-Ur- (ettirgenlik) *iç-ür-* (45b-4) “içirmek”
-ş- (işteşlik) *söyle-ş-* (14a-8) “konuşmak”
-n- (dönüşlülük) *kıl-ı-n-* (36a-12) “(gibi) hareket etmek”

2.3.1.1.5. İsim Fiil Ekleri

- mAK *kaç-mak* (36b-11) “kaçmak”

2.3.1.1.6. Sıfat Fiil Ekleri

- mİş *geç-miş yazuk* (68b-4) “geçmiş günah”
-dUK *kıl-duğı tã‘at* (72b-7) “yaptığı ibadet”

2.3.1.1.7. Zarf Fiil Ekleri

- Ip, -Up *çığır-ıp* (40a-4) “bağırıp”
bitür-üp (47a-4) “bitirip”
-IncA dön-ince (15a-13) “dönünce”
-mAdIn yarat-madın (46b-10) “yaratmadan”
-(I)cAK *êşid-icek* (34a-1) “duyunca”
buğul-cağ (44b-9) “bunalınca”

2.3.1.2. Çekim Ekleri

2.3.1.2.1. İsim Çekim Ekleri

2.3.1.2.1.1. Çokluk Ekleri

Çokluk anlamı +lAr ekiyle sağlanmıştır:

kul+lar (2b-8) “kullar”, *ni‘met+ler* (25a-13) “nimetler”

2.3.1.2.1.2. İyelik Ekleri

İyelik eklerinin şahıslara göre çekimi tabloda gösterildiği gibidir:

Tablo 2: İyelik Ekleri

1.Tekil	+(U)m	<i>saç+um</i> (9b-9) “saçım”, <i>ümme+üm</i> (16a-6) “ümmetim”
2.Tekil	+(U)ñ	<i>fāzıl+uñ</i> (41b-11) “lütfun”, <i>hācet+üñ</i> (74a-1) “dileğin”
3.Tekil	+(s)I, +ü	<i>aşhāb+ı</i> (1b-6) “ashabı”, söz+i (1b-10) “sözü”, yaratıcı+sı (6b-13) “yaratıcısı”, <i>fāyide+si</i> (18b-6) “faydası” <i>gün+ü</i> (28b-1) “günü”, <i>dübr+ü</i> (41a-4) “makatı”, <i>üst+ü</i> (45b-5) “üstü”
1.Çoğul	+(U)mUz	<i>oğlancuklar+muz</i> (38b-1) “çocuklarımız”, eki+müz (55a-7) “ikimiz”, <i>kavl+umuz</i> (39a-9) “sözümüz”, evvel+ümüz (7b-4) “evvelimiz”
2.Çoğul	+(I)ñUz, +(U)ñuz	<i>du‘āñuz</i> (10a-12) “duanız”, <i>dil+ñüz</i> (35b-10) “diliniz”, <i>māl+ıñuz</i> (56b-5) “malınız”, <i>ehl+ıñüz</i> (46b-3) “ehliniz”, <i>ayağ+uñuz</i> (10a-11) “ayağınız”, <i>Peygāmbere+üñüz</i> (14b-5) “Peygamberiniz”
3.Çoğul	+lArI	<i>baş+ları</i> (38a-4) “başları”, <i>göñül+leri</i> (33b-6) “gönülleri”

Tabloda da görüldüğü gibi, Eski Anadolu Türkçesi dil özelliklerinden farklı olarak, 3. tekil şahıs iyelik eki genel anlamda düz ünlülü olmasına rağmen bazı kelimelerde yuvarlak ünlülü haliyle kullanılmıştır. Ayrıca bir örnekte de 1.çoğul şahıs iyelik ekinin *+ımuz* biçimindeki kullanımı göze çarpmaktadır:

rūzigār+ımuz (84a-2) “zamanımız”

Bunların dışında, örneklerde de görüleceği üzere, 2.çoğul şahıs iyelik eki bazı kelimelerde düz ünlülüdür.

2.3.1.2.1.3. Aitlik Eki

Aitlik ekinin yalnızca +ki biçimi vardır:

elünge+kiler (68a-6) “elindekiler” örneğinde olduğu gibi.

2.3.1.2.1.4. Hal ekleri

Hal eklerinin kullanımı aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 3: Hal Ekleri

Belirtme Eki	+I +n (iyelik ekinden sonra)	<i>‘oruç+ı</i> (21a-9) “orucunu”, <i>ümîd+i</i> (4b-12) “ümidini” <i>köprüsi+n</i> (23a-13) “köprüsünü”
Yönelme Eki	+A	<i>uçmak+a</i> (22a-10) “cennete”, <i>mü ’min+e</i> (25a-4) “mü’mine”
Bulunma Eki	+dA	<i>Kur ’ân+da</i> (6b-2) “Kur’an’da”, <i>âhiret+de</i> (18b-5) “ahirette”
Ayrılma Eki	+dAn	<i>halk+dan</i> (11b-1) “halktan”, <i>ibâdet+den</i> (71b-1) “ibadetten”
Eşitlik Eki	+cA	<i>dutmuş+ca</i> (67a-4) “tutmuş gibi”, <i>ibâret+ce</i> (1b-11) “ibaretiyle”,
Vasıta Hali Eki	+(I)la	<i>münâfıklar+la</i> (32a-4) “münafıklarla”, <i>keremûn+le</i> (41b-12) “kereminle”, <i>ţamu+yıla</i> (30a-3) “cehennemle”, <i>‘ilm+ile</i> (30a-13) “ilimle”
İlgi Eki	+(n)Uñ +üm (1.tekil ve çoğul şahıs zamirinden sonra)	<i>yavrılar+uñ</i> (48b-2) “yavruların”, <i>Peygâmbet+üñ</i> (15b-3) “Peygamberin”, <i>gişi+nüñ</i> (79a-5) “kişinin” <i>ben+üm</i> (3b-12) “benim”, <i>biz+üm</i> (59a-7) “bizim”

2.3.1.2.1.5. Küçültme Eki

Küçültme eki karşımıza iki şekilde çıkmaktadır:

+cUK *oğlan+cuk* (38b-1) “oğlancık”, *dere+cük* (77b-6) “derecik”

+cuğaz *ķurd+cuğaz* (47b-9) “kurtcağız”

2.3.1.2.1.6. İsimlerde Soru

Soru eki daima düz ünlülü olup *+mI* ile gösterilmiştir:

eksük+mi (48b-4) “eksik mi”

yoksul+mı (50b-7) “yoksul mu” gibi.

2.3.1.2.2. Fiil Çekim Ekleri

2.3.1.2.2.1. Haber Kipleri

2.3.1.2.2.1.1. Gelecek Zaman Eki

Metinde gelecek zaman eki olarak –(I)sAr, -AcAK ve –AsI ekleri kullanılmıştır:

Tablo 4: Gelecek Zaman Eki

1. Tekil Şahıs	<i>gir-iser-in</i> (22a-11) “gireceğim” <i>ol-ısar-van</i> (23b-11) “olacağım”
3. Tekil Şahıs	<i>göç-iser</i> (18a-9) “göçecek” <i>göster-iser-dür</i> (17b-12) “gösterecektir” <i>dolan-sar-dur</i> (46b-6) “dolanacaktır”
3. Çoğul Şahıs	<i>gör-iser-lerdür</i> (17b-12) “göreceklendir”

Tablodaki örneklerde de görüldüğü gibi, gelecek zaman ekinin 1. tekil şahsa göre çekiminde, farklı şahıs eklerinin kullanıldığı görülmektedir.

Metinde sadece bir yerde gelecek zaman eki olarak –*acağ* ekinin kullanıldığı görülmektedir:

kop-acağ-van (23b-12) “haşrolacağım”

Yine sadece bir yerde –*AsI* ekinin kullanımı mevcuttur:

kop-ası-dur (43a-1) “haşrolacaktır”

2.3.1.2.2.1.2. Geniş Zaman Eki

Metinde geniş zaman çekimi için –r, -Ar, -Ur eki kullanılmıştır:

Tablo 5: Geniş Zaman Eki

1. Tekil Şahıs	<i>kıl-ur-am</i> (13a-13) “kılarım” <i>sev-er-in</i> (13b-3) “severim” <i>utan-ur-van</i> (82a-9) “utanırım”
2. Tekil Şahıs	<i>var-ur-sın</i> (32a-11) “varırsın”
3. Tekil Şahıs	<i>uyu-r</i> (69b-8) “uyur” <i>dut-ar</i> (42a-1) “tutar” <i>bilin-ür</i> (5b-9) “bilinir”
2. Çoğul Şahıs	<i>şan-ur-sız</i> (2a-11) “sanırsınız”
3. Çoğul Şahıs	<i>yu-r-lar</i> (31b-7) “yıkarklar”

2.3.1.2.2.1.3. Görülen Geçmiş Zaman

Görülen geçmiş zaman anlamı –dİ, -dU ekiyle sağlanmıştır. Sözkonusu ek, yalnızca 3. tekil ve çoğul şahıslarda düz ünlülü biçimiyle kullanılır:

Tablo 6: Görülen Geçmiş Zaman Eki

1. Tekil Şahıs	<i>vér-dü-m</i> (34b-12) “verdim”
2. Tekil Şahıs	<i>gel-dü-η</i> (86a-2) “geldin”
3. Tekil Şahıs	<i>buyur-dı</i> (77b-9) “buyurdu”
1. Çoğul Şahıs	<i>gör-dü-k</i> (74a-4) “gördük”
2. Çoğul Şahıs	<i>öğren-dü-ηüz</i> (33b-9) “öğrendiniz”
3. Çoğul Şahıs	<i>şor-dı-lar</i> (3b-11) “sordular”

2.3.1.2.2.1.4. Duyulan Geçmiş Zaman

Duyulan geçmiş zaman eki –mİş’tır:

Tablo 7: Duyulan Geçmiş Zaman Eki

3. Tekil Şahıs	<i>cem‘ eyle-miş</i> (1b-10) “toplamış” <i>buyur-mış-dur</i> (14b-1) “buyurmuştur”
2. Çoğul Şahıs	<i>eyle-miş-siz</i> (83b-3) “eylemişsiniz”
3. Çoğul Şahıs	<i>dé-miş-ler</i> (10b-5) “demişler”

2.3.1.2.2.1.5. Şimdiki Zaman

Metinde şimdiki zaman kalıbının kullanıldığı tek bir örnek vardır. Şimdiki zaman için –*e yürü-* kalıbı kullanılmıştır:

én-e yürürken (73b-13) “iniyorken”

2.3.1.2.2.2. Dilek-Tasarlama Kipleri

2.3.1.2.2.2.1. Emir Kipi

Emir kipinin kullanımı şu şekildedir:

Tablo 8: Emir Kipi Eki

2. Tekil Şahıs	-Gİl veya fiil yalın haliyle kullanılır.	<i>sakla-ğil</i> (77a-11) “sakla!” <i>öğren</i> (89a-3) “öğren!”
3. Tekil Şahıs	-sün	<i>eyle-sün</i> (10a-1) “eylesin”
2. Çoğul Şahıs	-(I ⁴)η	<i>dé-η</i> (15a-1) “deyin”, <i>aη-ıη</i> (25b-12) “anın”, <i>gör-üη</i> (23a-10) “görün”
3. Çoğul Şahıs	-sünler	<i>bil-sünler</i> (6b-1) “bilsinler”

Metinde 2. çoğul şahıs emir eki tek bir örnekte *-ñüz* biçiminde kullanılmıştır: *dilñüzle bir gelecı söyle-ñüz* (35b-10) “dilinizle bir söz söyleyiniz”

2.3.1.2.2.2.2. Gönüllülük Kipi

Gönüllülük eki 1. tekil ve 1. çoğul şahıslar için çekimi şöyledir:

Tablo 9: Gönüllülük Kipi Eki

1. Tekil Şahıs	-AyIm -AyIn	<i>ķıl-ayın</i> (59a-1) “yapayım” <i>ķulağuzlayayım mı</i> (6b-5) “yol göstereyim mi?” <i>öğreneyin</i> (29a-11) “öğreneyim” <i>vér-eyim</i> (38a-13) “vereyim”
1. Çoğul Şahıs	-AlUm	<i>déyelüm mi</i> (14b-13) “diyelim mi?” <i>var-alum</i> (32b-12) “varalım”

Metinde 1. çoğul şahıs gönüllülük eki tek bir örnekte *-elim* biçiminde kullanılmıştır:

istiğfâr éd-elim (69a-11) “bağışlanma dileyelim”

2.3.1.2.2.2.3. Gereklilik Kipi

Metinde gereklilik anlamı *-mAK gerek* ve *-sA gerek* kalıplarıyla sağlanmıştır: *hısâbın vérmek gerek* (54a-10) “hesabını vermeli”
ümîdin kesmese gerek (73b-6) “ümidini kesmemeli” gibi.

2.3.1.2.2.2.4. Şart Kipi

Şart eki *-sA olup*, şahıslara göre çekimi şu şekildedir:

Tablo 10: Şart Kip Eki

1. Tekil Şahıs	<i>ķakı-sam</i> (84b-10) “öfkelensem”
2. Tekil Şahıs	<i>yarlığa-sañ</i> (88a-10) “bağışlasan”
3. Tekil Şahıs	<i>eyit-se</i> (48a-5) “dese”
2. Çoğul Şahıs	<i>ķorķ-sañuz</i> (10a-11) “korksanız”
3. Çoğul Şahıs	<i>işle-seler</i> (47b-13) “işleseler”

2.3.1.2.2.3. Fiillerde Olumsuzluk

Olumsuzluk eki –mA’dır:

‘avrat rāzī olmadı (38a-11) “kadın razı olmadı”

hīç kimsene görmeye (39a-10) “hiç kimse görmesin”

2.3.1.2.2.4. Fiillerde Soru

Fiillerde soru anlamı -mI ekiyle sağlanmıştır:

anlara kāfīr dēyelūm mi dēdiler. (14b-13) “onlara kafir diyelim mi dediler.”

Bu rūzī kıldıguñ şükürin ödeyübildüm mi kim saña dağı şikāyet eyleyem. (63a-1) “Bu verdiğin rızkın şükürünü ödeyebildim mi ki sana şikayet edeyim.” gibi.

2.3.1.2.2.5. Tasvirî Fiiller

Eserde yeterlik, sürerlik ve tezlik fonksiyonlarında kullanılan tasvirî fiiller bulunmaktadır. Bu fiillerden bazıları şunlardır:

aḡadura < aḡ-a-dur- (sürerlik) (26b-4) “sürekli hatırlasın”

eyd-i-vēre < eyit-i-vēr (tezlik) (38a-1) “deyiversin”

vērebilūr < vē r-e-bil- (yeterlik) (19b-12) “verebilir” gibi.

2.3.1.2.2.6. Ek Fiil

Metinde ek fiilin çekimli biçimleri şöyledir:

Tablo 11: Ek Fiilin Geniş Zamanı

1. Tekil Şahıs	-vAn	yalḡuzvan (8a-5) “yalnızım”
2. Tekil Şahıs	-sın	düşmānsın (36a-13) “düşmansın”
3. Tekil Şahıs	-dUr durur	korḡudur (40a-6) “korkudur” şāhid durur (7b-1) “şahittir”

Tablo 12: Ek Fiilin Hikayesi

3. Tekil Şahıs	-idi idi	evliyālardan idi (19a-10) “evliyalardandı” zerreyidi (2b-2) “zerreydi”
1. Çoğul Şahıs	-ıduḡ	şuyıduḡ (7b-5) “suyduk”

Ek Fiilin Rivayeti

za‘īf imiş (3. tekil şahıs) (82a-10) “zayıfmış” gibi.

Ek Fiilin Şartı

eger ḡayırlı geleciyise (3. tekil şahıs) (70a-11) “eğer hayırlı sözse” gibi.

2.3.2. Sözcük Türleri

2.3.2.1. Zamirler

Zamir; ismin yerini tutan kelimelerdir. Metinde geçen zamirlerden bazı örnekler aşağıda verilmiştir.

2.3.2.1.1 Kişi Zamirleri

Metinde kişi zamirlerinin şahıslara göre kullanımı şu şekildedir:

Tablo 13: Kişi Zamirleri

1. Tekil Kişi	<i>ben</i> <i>baña</i> (yönelme eki ile)	<i>ben dañı kaşd eyledüm</i> (2a-7) “ben de niyet ettim” <i>baña öğret dedî</i> (28a-2) “bana öğret dedi”
2. Tekil Kişi	<i>sen</i> <i>saña</i> (yönelme eki ile)	<i>sen halkuñ yavuzısın</i> (9a-6) “sen halkın kötüsüsün” <i>saña şikāyet ederem</i> (34b-11) “sana şikayet ediyorum”
3. Tekil Kişi	<i>ol</i> <i>anı, aña, anda, andan, anuñ</i> (çekim ekleri ile)	<i>ol eyitdi</i> (11a-11) “o dedi” <i>Çalab anı yarlıgar</i> (5a-6) “Allah onu bağışlar” <i>andan utanur kıldı</i> (16b-13) “ondan utanır hale getirdi”
1. Çoğul Kişi	<i>biz</i>	<i>bize bir koyın şatğıl</i> (36a-2) “bize bir koyun sat”
2. Çoğul Kişi	<i>siz</i>	<i>sizüñ ni‘metñüz arturam</i> (62b-2) “sizin nimetinizi artırayım”
3. Çoğul Kişi	<i>anlar</i>	<i>anlara hizmet eyleye</i> (85a-8) “onlara hizmet etsin”

2.3.2.1.2. İşaret Zamirleri

Metinde geçen işaret zamirlerinden bazıları şunlardır:

andan yégrek duzağum yoğdur (79a-13) “ondan daha iyi tuzağım yoktur”

bunı şorana söğdi (8a-11) “bunu sorana sövdü”

yā fülān al uşbunı (75a-1) “ey filan, al bunu”

2.3.2.1.3. Belgisiz Zamirler

Metinde geçen bazı belgisiz zamirler şunlardır:

biregü anı öğüttese (60b-3) “birisi ona öğüt verse”

dükeli fānī olcağdur (75a-12) “hepsi fani olacaktır”

hiç kimsene aña nesne vërmedi (74b-9) “hiç kimse ona bir şey vermedi”

2.3.2.1.4. Soru Zamirleri

Metinde geçen bazı soru zamirleri şunlardır:

aduñ nedür (81b-9) “adın nedir”

kullaruñuñ payı kimdür (26b-7) “kullarının zengini kimdir”

2.3.2.1.5. Dönüşlülük Zamiri

Dönüşlülük zamirinin şahıslara göre çekimi şu şekildedir:

Tablo 14: Dönüşlülük Zamirleri

1. Tekil Kişi	<i>gendözüm</i>	<i>gendözüme vâcib kıldum</i> (88a-11) “kendime vacip kıldım”
2. Tekil Kişi	<i>gendüñ</i>	<i>gendüñe düşmânsın</i> (36a-13) “kendine düşmansın”
3. Tekil Kişi	<i>gendüsi, gendözi</i>	<i>gendüsi eyü ola</i> (70b-12) “kendisi iyi olsun”
2. Çoğul Kişi	<i>gendünüz</i>	<i>gendünüze eylemişsiz</i> (83a-3) “kendinize yapmışsınız”
3. Çoğul Kişi	<i>gendüleri</i>	<i>gendülerin tamuya bırakırlar</i> (35a-1) “kendilerini cehenneme bırakırlar”

2. çoğul kişi dönüşlülük zamiri, metinde yalnızca bir yerde *gendözñüz*<gendü öz+(i)ñüz>biçiminde geçmektedir.

siz gendözñüz için taşşırılık kılmañ (66a-11) “siz kendiniz için çekinip tevbe edin”

Ayrıca 3. çoğul kişi dönüşlülük zamiri, metinde yalnızca bir yerde *gendözleri*<*gendü öz+leri*>biçiminde geçmektedir:

gendözlerin gördükleri için (77b-6) “kendilerini gördükleri için”

2.3.2.1.6. İlgî Zamiri

Metinde ilgi zamiri art ve ön ünlülü kelimelere eklenişine göre *+gı* ve *+ki* biçimlerinde kullanılmıştır:

bu elüñdekiler nedür (68a-6) “bu elindekiler nedir”

yér altındağılar (59a-13) “yer altındakiler”

2.3.2.2. Sıfatlar

Sıfat; isimleri renk, şekil, boyut bakımından niteleyen ya da işaret, belirsizlik, sayı ve soru yönlerinden belirten kelimelerdir. Metinde geçen sıfatlardan bazı örnekler aşağıda verilmiştir.

2.3.2.2.1. Niteleme Sıfatları

Aşağıda, metinde bulunan niteleme sıfatlarından bazıları görülmektedir:

gerçek müslimān (20b-12) “gerçek müslüman”

yemişsiz ağaç (4a-5) “meyvesiz ağaç”

yürigen bıçak (71a-6) “keskin bıçak” gibi.

2.3.2.2.2. İşaret Sıfatları

Metinde geçen işaret sıfatları şöyledir:

bu elma (16b-1) “bu elma”

ol er (28a-5) “o adam”

şol kullar (5a-2) “şu kullar” gibi.

2.3.2.2.3. Belgisiz Sıfatlar

Metinde kullanılan bazı belgisiz sıfatlar şunlardır:

dükeli şahābeler (15b-9) “bütün sahabeler”

her tāt at (21a-11) “her ibadet”

hiç bir peygāmbere (66a-6) “hiçbir peygamber”

kamu yazuklar (66a-9) “bütün günahlar”

2.3.2.2.4. Sayı Sıfatları

Metindeki bazı sayı sıfatları şunlardır:

bēş vakt namāz (3a-6) “beş vakit namaz”

dört biñ gelecı (58b-4) “dört bin söz”

ekinci gün (67a-3) “ikinci gün”

2.3.2.2.5. Soru Sıfatları

Metinde geçen soru sıfatlarından biri şöyledir:

kanķı gişi (78b-7) “hangi kişi”

2.3.2.3. Zarflar

Zarf; fiil, fiilimsi, sıfat, zarf ve adlaşmış sıfatları durum, zaman, miktar, yer-yön ve soru bakımından niteleyen kelimelerdir. Metinde kullanılan bazı zarflar aşağıda verildiği gibidir.

2.3.2.3.1. Niteleme Zarfları

Metinde geçen bazı niteleme zarfları şunlardır:

yalınca yürür (63a-8) “çıplak dolaşır”

yazuklu yatur (34b-5) “günahkar olarak yatar”

2.3.2.3.2. Zaman Zarfları

Metinde geçen bazı zaman zarfları şunlardır:

bugüne bugün bir aş dağı bulmaduk (85b-3) “bugüne kadar bir yemek bile bulamadık”

öndin ol sözün cevabın bilgil (70a-7) “önce o sözün cevabını bil”

2.3.2.3.3. Miktar Zarfları

Metinde geçen bazı miktar zarfları şunlardır:

az uyumağdur (13b-9) “az uyumaktır”

eki nesne üküş gördüm (59a-9) “iki şeyi çok gördüm”

namāzı kalan tā'atlardan artuk sevdi (21a-10) “namazı diğer ibadetlerden daha çok sevdi”

2.3.2.3.4. Yer-Yön Zarfları

Metinde geçen bazı yer-yön zarfları şunlardır:

birsin ilerü geçürdiler (44b-2) “birisini ileri geçirdiler”

eki elin yukaru kaldurur (22a-13) “iki elini yukarı kaldırır”

2.3.2.3.5. Soru Zarfları

ādem oğlanı nēte azdurursın (79a-3) “ademoğlunu nasıl yoldan çıkarırsın”

bu dünyānuñ kadarı ne kadar ola (75b-11) “bu dünyanın ömrü ne kadardır”

2.3.2.4. Edatlar

Edat; tek başına anlamı olmayan, cümle içinde tamamlayıcı görevde bulunan kelimelerdir. Metinde geçen bazı edatlar şunlardır:

dırnaqlarıla yüzlerinüñ etin soyarlardı (85b-7) “tırnaklarıyla yüzlerinin etini soyarlardı”

ṭamu korqusından ötürü kılam (13a-12) “cehennem korkusundan dolayı (ibadet) ediyorum”

ümmeṭüñ içün rüz mı dilerdin (53a-7) “ümmeṭin için rızık mı istersin”

yılan ḳavı gibi soyılur (60b-8) “yılan derisi gibi soyulur”

zerre kadar tā'at kılmamışdı (27a-7) “zerre kadar ibadet etmemişti”

Metinde bazen içün edatının kelimeyle birleştiği; +la edatının da ayrı bir kelime olarak ile biçiminde yazıldığı görülür:

hīc nesneyiçün ḳayıрмаğıl (5b-7) “hiçbir şey için endişe etme”

imām ile bir tekbîre erişmek (22b-2) “imamla birlikte tekbire erişmek”

2.3.2.5. Bağlaçlar

Bağlaç; birden fazla söz, söz grubu ya da cümleyi birbirine bağlayan kelimelerdir. Metinde kullanılan bazı bağlaçlar şunlardır:

ammā kāfirle uğraşanı Tañrı Te‘ālā sever (32b-4) “ama kafirle savaşanı Tanrı Teala sever”

meger bunun cevābın Çalabum başa bildire (63b-1) “ancak bunun cevabını Allah’ım bana bildirsin”

nêtekim şeri‘ içinde tanuķ éki olmayınca kabûl olmaz (23b-7) “nitekim şeriatta tanık iki tane olmazsa kabul olmaz”

ve dahı Tañrı Te‘ālā gāzîlere bêş nesne vêrdi (32b-5) “ve dahi Tanrı Teala gazilere beş şey verdi”

velâkin tevekkülüm Tañrıdur (74a-1) “velakin tevekkülüm Tanrı’dır”

2.3.2.6. Ünlemler

Ünlem, sevinç, korku, şaşkınlık gibi duyguları ifade eden kelimelerdir. Metinde geçen bazı ünlemler ise şunlardır:

ey kul (23b-3) “ey kul”

vay benüm helâkligime (22a-9) “eyvah benim helaklığıma”

yâ ‘Alî (67a-1) “ey Ali”

3. METİN

[1b] *Hāzā kitāb-ı güzīde ve bihi bismillāhirrahmanirrahīm*

(1) Şükr ve sipās ol Tañrıya kim andan artuķ tañrı yoķdur. Ve şenā ve taḥiyyāt (2) ol pādişāhlar pādişāhına olsun kim bize imān rūzī kıldı (3) ma‘ rifet birle. Ve bizi saķladı küfr ü¹² ḍalālet yolından ‘ ināyeti birle. Ve (4) şalavāt ol peygāmbler serveri ve ‘ ālem faḥrı Muḥammed Muştafā (5) ş/‘am üzerine olsun kim Ḥaķķuñ raḥmetine ulaşdıricıdır bizi (6) şefā‘atı birle. Ve daḡı anuñ aşḡābı üzerine olsun kim kuvvetlendürdi (7) İslām dīnin¹³ şecā‘atıla. Ve bundan şonra bu za‘if ve günāḥkār ķul kim (8) Muḥammed bin Bālīdūr, gördüm kim ol muķaddimler ulusı İmām Zāhid Ebū (9) Naşri bin Ṭāhir bin Muḥammed Seraḡsī raḥmetu’llāhi ‘aleyhi bir kitāb (10) cem‘ eylemiş kim her bir sözi biñ cāna deġer. Ammā gördüm kim terkīb-i (11) muḡallel ve muḡabbaṭ olġa bolġa¹⁴ ‘ibāretce yazmışlar. Diledüm kim bu şerīf (12) ve laṭīf nüşhanuñ luṭfı ve şerefi daḡı artuķ ola. Ol saķīm [2a] (1) ‘ibāretten bu faşıḡ ve rūşen¹⁵ Türkīce dönderdüm kim fā’ideler (2) fevt olmaya. Muṭāla‘a¹⁶ edenleruñ ġoñline ‘ışķ ve şevķ ḡāşıl ola. Pes böyle olıcaķ (3) ümīddür kim taşnīf edeni ve bu ‘ibāret ta‘bir¹⁷ edeni du‘ādan unutmayalar kim (4) anuñ muṭāla‘āsından hidāyet ve kerāmet bula inşā’llāhu te‘ālā. Zāhid (5) Ebū Naşri bin Ṭāhir bin Muḥammed es-Seraḡsī¹⁸ raḥmetu’llāh ‘aleyhi eydür: Kaçan kim (6) gördüm ḡaķuñ bir nēcisi ‘ilim ve ṭā‘at öġrenmege arzu ve heves kıllurlar. (7) Pes böyle olsa ben daḡı kaşd eyledüm kim Ḥaķ Subḡānehu ve Te‘ālānuñ (8) zıkrinden kim anuñ nihāyeti yoķdur. Şerbet terkībe ġetürdüm kim (9) ḡaķuñ ḡasta cānına şifā ola inşā’llāhu Te‘ālā. Resūl ḡazretinden (10) şallā’llāhu ‘aleyhi ve sellem rivāyet kıldılar. Eydür: ‘İlim andan artuķdur (11) kim siz şanursız kim ‘ilmüñ dükelin bilmek kimseye müyesser olmuş deġüldür dēdi. (12) Nētekim Ḥaķ Te‘ālā ġendüne ve Resūline dēdi kim: *Vamā ūtītum* (13) *mina’l-‘ilmi illā ḡalīlan*. Ma‘nisi budur kim yā ḡabībüm Muḥammed, bilgil kim ‘ilim [2b] (1)

¹² Yz. *küfri ḍalālet*.

¹³ Yz. *dinin*.

¹⁴ Yz. *olġa bolġay*.

¹⁵ Yz. *ruşān*.

¹⁶ Yz. *muṭālī‘a*.

¹⁷ Yz. *ta‘bir*.

¹⁸ Yz. *es-Seraḡsī*.

çok nesnedür. Nihāyeti yokdur. Gelmedi saña ol ‘ilimden illā azcuğ geldi (2) dēdi. Ve Peygāmbereün ‘ilmi kıatında denizler zerreyidi¹⁹. Ėmdi Hāq Te‘ālā anuñ (3) hāqqında böyle dēdi. Kıyās eyle kim kıalan hākuñ ne kıadar ‘ilmi ola, ammā bu (4) kıadar ‘ilim her bir gişiye farīzadur kim hārām ve hālāl bile, hayrı ve şerri (5) bile ve kıyāmeti hāq bile ve ol kıopacağına inana. Resūl hāzreti şallā’illāhu (6) ‘aleyhi ve sellem buyurdı kim: ‘İlmün ve farīzaları Tañrı bir bile. Ėkinci (7) tã‘at kıla ve tã‘atı nēcesi kıılmāq gerek ögrene. Üçünci Tañrı Te‘ālānuñ (8) kıullarıla nēce dirilmek gerek. Ėmām Serhāsī eydür: Bezedüm bu kıtābı Kıur‘ān āyetleriyle (9) ve dağı Peygāmbere hādīşile²⁰. Dağı ‘ārifler ve ‘ālimler ve ‘ābidler ve zāhid (10) kııldığı ‘ameller birile. Kıanķı gişi kim kıitābı okursa dīn içinde bay (11) ola. Zīrā kim dükeli okuduğum ve öğrendüğümü ve eşitdiğümü ayrukladum. Bu kıitābı getürdüm. (12) ‘İlmün üründüsü olduğıçün Güzide dēyü ad vėrdüm ve bi’llāhi tevfiķ. Ėmām Serahsī (13) rahmetu’llāhi aleyhi eydür: Dīnün tamāmlığı on nesneyiledür. Bėşin göñülle [3a] (1) inanmak gerek, bėşin işlemek gerek. Ammā ol bėş kim inanmak gerekdür. Evvel Tañrının (2) birligin, Ėkinci kıyāmet günine, üçünci ferīştelerdür²¹. Dördünci kıitāblara, bėşinci peygāmberele. (3) Nėtekim Kıur‘ānda buyurdı: *Man āmana bi’llāhi va’l-yavmi’l-āhiri va’l-malā’ikati va’l-kitābi* (4) *va’n-nabiyyīna*. Ve ammā ol bėş kim işlemek gerek. Evvel oldur kim bay gişiler (5) mālının zekvetin vėreler. Tañrı Te‘ālā dostlığıçün hışımının yoksullarına (6) ve yetimlere ve miskīnlere vėrmek gerek. Ėkinci bėş vakt namāz kıılıp saklamak. (7) Üçünci va‘desine ve kıavlına durmak gerekdür. Dördünci zahmete şabr eylemek (8) gerekdür. Bėşinci kıaşımağı yutmak gerek. Nėtekim Tañrı Te‘ālā buyurdı Kıur‘ānda: *Va āta’l-māla* (9) *‘alā ĥubbihi zavi’l-kurbā va’l-yatāmā va’l-masākīna vabna’s-sabīli*. (10) Ve kıaçan yoksul olsañuz şabr eylemek ve kāfirlerle şavaş kıılsañuz kıaçmañ, şabr (11) Ėdün kim Tañrı Te‘ālā şabr Ėden kıulları sever ve şabırlu kıullarından (12) ayru olmaz. Nėtekim Kıur‘ānda buyurdı: *İnna’llāha ma’a’s-şābirīna*. Ve dağı bilün kim (13) vėrdiğünz şadaķa ve ‘ošri ve zekveti ehline vėrün, fāsıqlara ve zālīmlere vėrmeñ kim [3b] (1) Tañrı Te‘ālā kıabül eylemez ol zekātı kim ehline vėrilmeye, borcı ödenmez. Nėtekim (2) Kıur‘ānda buyurdı: *Va lā yatamannavu’l-ĥabīşa minhu tunfiķūna*. Peygāmbere hāzreti (3) ‘aleyhi’s-selām buyurdı kim: İslām dīninün bünyādı bėş nesne üzerinedür. Evvel (4) şahādet kelimesin dēmek, Ėkinci namāz kıılmāq, üçünci zekveti vėrmekdür. Dördünci (5) Ramażān ayı oruç dutmak, bėşinci hācca varmak, güci yėterse. Ebū Zer rağıya’llāhu (6) ‘anhu rivāyet kıılır: Resūl

¹⁹ Yz. zerre..

²⁰ Yz. hādīs.

²¹ Yz. ferīşteh.

‘aleyhi’s-selām eydür: Her kim bēş nesne şahādetden (7) sonra uçmağa gire dēdi. Evvel bēş vakt namāzı vaktinde kılmak, ēkinci (8) zekvet virmek, üçünci Ramażān ayı oruç dutmak, dördünci hacca varmak, (9) bēşinci cenābetden gūsul eylemek. Ve dağı rivāyet kıldılar Peyğāberden (10) ‘aleyhi’s-selām eydür: Her kim altı nesne işlese kıyāmet güninde benümle kopa. Dağı (11) uçmağda benümle konşı ola dēdi. Şordılar kim: Yā Resūla’llāh, ol altı ne nesnedür? (12) dēdiler. Eyitdi: Evvel tevḥīd kelimesidür kim benüm sermāyemdür. Ėkinci namāzdur (13) kim benüm gözüm nūridur. Üçünci Tağrı adın yād kılmakdur kim benüm göñlüm yemişidür. [4a] (1) Dördünci ‘ilim öğrenmekdür, benüm ḥālumdur. Bēşinci gāzılıkdur²² kim benüm başımdur. Altıncı (2) cevmerdlikdür kim benüm ḥūyumdur. **Rivāyet** kıldılar Resūl ḥāzretinden ‘aleyhi’s-selām (3) buyurdi kim: Dīnūñ meşeli bir ağaç gibidür. Ėmān anuñ özdegidür. Zekvet (4) budağıdur. Namāz anuñ kökidür. Eyü ḥū anuñ bayrağıdur. Ḥarāmdan saşınmak anuñ (5) yemişidür. Nētekim yemişsiz ağacuñ revnaķı yokdur. Ḥarāmdan saşınmayınca dīnūñ (6) dağı revnaķı ve tamāmlığı yokdur. **Rivāyet** kıldı ‘Alī raḍıya’llāhu ‘anhu (7) Resūl ḥāzretinden şallā’llāhu ‘aleyhi ve sellem buyurdi kim: Sermāyemdür ‘aķıl (8) benüm dīnümün aşlıdur. Tağrı dostluğı benüm yārumdur. Tağrıyı arzu kılmak benüm adumdur. (9) Tağrıyı yād kılmak benüm kayğum gēder[i]cisidür. ‘İlim benüm silahımdur. Şabır benüm azığımdur. (10) Yoksulluk benüm faḥrumdur. Kanā‘at benüm baylığımdur. Ve perḥīz kılmak benüm yardumumdur. Tağrıya (11) yakınlık benüm kuvvetümdür. Ve doğruluk benüm şefā‘atumdur. Ve namāz kılmak benüm gözüm nūridur. (12) **Rivāyet** kıldılar Ḥasan-ı Başrīden raḥmetu’llāhi ‘aleyhi eydür: Tağrı Te‘ālā ‘aķlı (13) yaratdığı vaktin her ne kim aña buyurdisa işledi. Dur dēdi, durdi. Otur dēdi, [4b] (1) oturdı. Dön dēdi, döndi. Söyle dēdi, söyledi. Dilsüz dur dēdi, durdi. Baķ dēdi, (2) baķdı. Ėşit dēdi, eşitdi. Bil dēdi, bildi. Gör dēdi, gördi. (3) Andan Ḥaķ Te‘ālā eyitdi: Ey ‘aķıl, benüm ‘izzetüm azaḡetüm ḥaķķıçün kañķı (4) kulum kim yaratsam seni aña rūzī kılsam, ol kulum ‘azīz kılam ve dost ēdinem. (5) Anuñçün kim sen ‘aķılsın. Beni senünle bileler ve senün sebebünle baña tā‘at (6) kıllalar. Ve kañķı kulda kim ‘aķıl olmaya, ādemlik şartlarından anda nesne olmaya. (7) **Rivāyet** kıldılar Resūlden ‘aleyhi’s-selām eyitdi: Tağrı Te‘ālā ‘aķlı (8) yaratduğu sā‘at anı nūr içine koydı şaķladı. ‘İlim ‘aķluñ tenine (9) terkībdür. Fehm cānına vėrdi. İḥlāş²³ yüzine vėrdi. Gerçekligi diline (10) vėrdi. Kanā‘at boğazına vėrdi, alçaķlığı boynına vėrdi. Ağırlamağı gögsine (11) vėrdi, tevekkül beline vėrdi.

²² Yz. *gāzılıkdur*.

²³ Yz. *iḥlāş*.

Cevmerdligi eline vèrdi, turmağı ayağına vèrdi. (12) Korkuyı bèlinden aşağısına vèrdi, ümīdi bèlinden yukarısına vèrdi. Andan (13) Tañrı Te‘ālā bunda nidā kıldı ve eyitdi: Ey ‘aķıl, dile benden hācetün [5a] (1) revā kılam dèdi. ‘Aķıl eyitdi: Yā Rabbi benüm hācetüm ve dilegüm oldur kim yarlıgayasın (2) şol kulları kim beni anlara rūzī kılduñ dèdi. Andan Tañrı²⁴ Te‘ālā eyitdi: (3) Ey ferīştelerüm²⁵ siz tanuķ oluñ kim her kankı kulumı kim ‘aķıl bağışlayam, ol (4) kulumı tamu odından azād eyledüm dèdi. Zīrā kim kankı gişide ‘aķıl ola, (5) ol gişi haķķı bātılı anlar olur, haķķı işler, bātıldan yıgılınur olur bēlile. (6) Çalab anı yarlıgar, raħmet kıılır, uçmağa koyar. Ol vaktin kim Tañrı Te‘ālā hevāyı (7) yaratdı, ya‘nī nefis dilegin yaratdı. Cehel anuñ tenine geyürdi. Riyāyı yüzine (8) vèrdi. Şehveti gözine vèrdi. Şerri kulağına vèrdi. Tama‘ı boğazına vèrdi. (9) Yalanı diline vèrdi. Gendözin görmegi gögsine vèrdi. Hasedi gönline (10) vèrdi. Hırşlığı karnına vèrdi. Bī-dādılgı bēline vèrdi. Murdārlıgı fercine vèrdi. (11) Fesādı ayağına vèrdi. Şekki bēlinden aşağısına vèrdi. Şirki bēlinden (12) yukarısına vèrdi. Andan sonra Tañrı Te‘ālā nefsi hevāsıla va‘d eyledi (13) ve eyitdi: Her kim benüm buyruğum koyup nefis dileğine uyarsa anı tamuya koyam dèdi. [5b] (1) Nētekim Kur‘ānda buyurdı: *Va ammā man tağā ve āşara ‘l-hayāta ‘d-dunyā fainna ‘l-caħīma* (2) *hiya ‘l-mā ‘vā. Rivāyet* kıldılar Resūl hāzretinden ‘aleyhi’s-selām eyitdi: (3) ‘Aķıl üç baħşdur²⁶. Kimde kim üç baħş bulına, ol gişinüñ ‘aķlı tamām olur. (4) Evvel Tañrı Te‘ālā bilmek, ēkinci aña lāyık görkli ‘amel kıılmaķ, üçünci Tañrının (5) każālarına şabr ēdüp rāzī olmaķ. *Rivāyet* kıldılar Loķmān Hāķimden. (6) Oğlına öğüt vèrüp eydür kim: Ey oğul, kaçan kim Tañrı Te‘ālā saña (7) üç nesne rūzī kılsa ayruk hīç nesneyiçün kaçıрмаğıl. Evvel güneş gibi (8) ma‘rifet, ēkinci ay gibi ‘aķıl, yıldız gibi ‘ilim. Cüneyd-i Bağdādī raħmetu’llahi (9) ‘aleyhi eyitdi: ‘Aķıl birle bilinür haķ bātıldan. ‘İlmüñ yēmişi hālālī harāmı (10) temyīz²⁷ ētmekdür. Ma‘rifet yēmişi Tañrı Te‘ālāyı kullarından fark ētmekdür. Hōca (11) Faķih raħmetu’llāhi ‘aleyhi eydür: Haķ nesne tene ağır gelür. Bātıl nesne tene (12) yeyni gelür. Hātīm raħmetu’llāhi ‘aleyhi eydür: Tañrı Te‘ālā kullarına üç nesne (13) kaķkan eyledi. Evvel birsi ‘aķıldur kim nefsi hevāsına kaķkan olur, anuñ [6a] (1) şerrin def ēder. ēkinci yaķındur kim yoķsullıķ korkusın yıgar ve anuñ şerrin (2) def ēder. Üçünci ‘ilimdür kim cāhillıgına kaķkan olur ve anuñ şerrin def ēder. (3) Ebū ‘l-Kāsım Hāķīm eydür: Niyyetsiz iş hevādur. ‘Ayb söz belādur. Delīlsüz söz (4) haķādur. Ebū Sa‘īde şordılar kim ma‘rifet nedür,

²⁴ Yazmada bu kelime satır üstüne yazılmış.

²⁵ Yz. *ferīşteh*.

²⁶ Yz. *baħış*.

²⁷ Yz. *temīz*.

tevḥīd nedür, îḡmān nedür, (5) İslām nedür, dīn nedür, dēdiler. Ol eyitdi: Ma‘ rifet oldur kim Taḡrının (6) birligine inanalar göñülle ve bir bileler. Tevḥīd oldur kim Taḡrının birligine dilile (7) ıkrār ēdeler. Ve îḡmān oldur kim Taḡrının birligine inanalar ve cemī‘ peygāmbirlere inanalar ve (8) ferīştelere ve kitāblara ve kıyāmet günine inanalar ve ḡayrı ve şerri Taḡrıdandur dēyü (9) inanalar. Bu altı nesneyi inanmak îḡmāndur. Ve islām oldur kim kulluk ēdesin (10) Taḡrıya görür gibi ve eger sen anı görmez, ol seni ḡōd ol görür va ‘llāhu a‘ lem (11) bi ‘ş-şavāb. Buḡa degin bu kitābuḡ dibācesi gibidür. Şimden gerü bāblar zıkrine (12) başlayalum. Allāhuḡ tevḡıķı birle her bir bābı beyān kılalum inşā ‘allāhu te‘ ālā. (13) Bāb evvel tevḡıddür. Bilün kim Taḡrı Te‘ ālā ḡalkı yaratdı. Bunlara [6b] (1) peygāmbirler vērībidi ve eyitdi kim: ḡalkı benüm yoluma da‘ vet ēdün. Beni bir bilsünler (2) ve sizi ḡaķ peygāmbir bilsünler dēdi. Nētekim Ḳur‘ānda buyurdı: *Āminū bi ‘llāhi va rasūlihi*. (3) Ve daḡı bir āyetde dēdi kim: *Yā ayyuha ‘llazīna āmanū hal adullukum ‘alā ticāratı* (4) *tuncikum min ‘azābin alīmin tu‘minūna bi ‘llāhi va rasūlihi*. Ma‘ nīsi budur kim ey²⁸ (5) anlar kim îḡmān kulaḡuzlayayım mı? Bir bāzırgānlik kırtara sizi (6) ‘azābdan. Ve evvel oldur kim inanasız Taḡrıya ve anuḡ Resūline. Ve daḡı bir (7) āyetde buyurdı kim: *Va man yakfuru bi ‘llāhi va malā ‘ıkatihı va kutubihı va rusulihı va ‘l-yavmi ‘l-āḡiri* (8) *fa-ķad ḡalla ḡalālan ba‘īdan*. Ma‘ nīsi budur kim her kim Taḡrıya ve ferīştelere (9) ve kitāblara ve peygāmbirlere ve kıyāmet günine inanmasa bayık ol azmışlardandur kim (10) anuḡ kimsesi yokdur. Daḡı Peygāmbir ‘aleyhi ‘s-selām buyurdı kim varlıḡına (11) ve birligine ṡanuķ oldur kim her neye baķarsın, cānlardan ve cānsuzda[n], (12) ne kim görürsen ‘aķluḡ şöyle ṡanuķluk vērür kim bu nesneler yoḡdı. (13) Taḡrı Te‘ ālā var eyledi. Ve ma‘ lüm oldı kim her nesnenün yaradıcısı [7a] (1) vardur ve birdür. Nētekim Kur‘ānda buyurdı: *Va ilāhukum²⁹ ilāhun vāḡidun*. Ve daḡı bir (2) āyetde eydür kim: *Ḳul huva ‘llāhu aḡadun*. Ya‘ nī eyit yā Muḡammed ol Taḡrı birdür, (3) yalnızdur, anuḡ zātı ayruķ nesneye beḡzemez ve ayruķ nesne daḡı herḡiz aḡa beḡzemez. (4) Nētesüz ve nētelüksüzdür, evvelinün ve āḡırının nihāyeti yokdur ve cümle nesneye (5) ķādirdür, vāḡiddür, ezeliyetiyle kim evvelden vardur, birdür, vāḡiddür. Ebediyetiyle kim (6) hemīşe vardur, vāḡiddür kim yokları var kıılır, varları yok kıılır. Anuḡ (7) pādīşāḡlıḡından nesne eksilmez. Vāḡiddür kim muṡī‘ laruḡ ṡā‘ atına ihtiyāc (8) yokdur ve ‘āşīlerün ma‘ şıyetinden aḡa ziyān yokdur. ḡaķ Te‘ ālā ḡācetler, ‘acāyibler ve (9) ‘ibretler gösterür Ḳur‘ān içinde. Bu āyetde buyurdı kim: *İnna fī ḡalkı ‘s-samāvāti* (10)

²⁸ ‘Budur kim ey’ ibaresi bir sonraki satırın başında tekrar edilmiştir.

²⁹ Yz. *ilāhikum*.

va 'l-arzi va 'htilāfi 'l-layli va 'n-nahāri. Bu āyetün ma' nīsi, göklerin ve (11) yerlerin yaratılmışı ve onların içindeki ' acāyibler eglenür kim dükeli delıldür (12) Hakkın varlığına ve birliğine ve kâdirliğine. Ve geceleri³⁰ ve gündüzleri yarattığı ve denizlerde (13) gemileri yarattığı ve havâda bulutları yügrüşdüğü ve ağaçlarda yemişler bitdüğü [7b] (1) ve yerde nebâtlar bitdüğü bu cümlesi şahid durur ve delıldür Hakkın birliğine, varlığına. (2) Dağı âdem oğlunun katında nece deliller var durur onun birliğine ve kâdirliğine (3) kim yoğken var kılır, vücûda getürür. Kiciken büyük olur, oğlanken ulu olur, (4) yigidiken koca olur, sağken şayru olur, diriken ölür. Evvelümüz ana rahmında (5) bir katre şuyıduk. Tanrı Te'ālā şüret vèrdi; baş, göz, el, ayak vèrdi. (6) Dil, burun, kulağ vèrdi. Süngükleri birbirine çatdı. Êmdi bu cümlesi (7) delıldür ki ol bizi yaradan birdür ve hiç kimseye beñzemez. Nêtekim Qur'anda (8) buyurdi: **Laysa kamışlihi şay'un va huva 's-samī'u 'l-basīru.** Ve Tanrının birliğine (9) dağı bir delıldür kim eger Tanrı êkimize birinün birine hâcet olaydı (10) ve êkisinün dilegi birikmeyedi, birisi öldürmek dileyedi, êkisinün arasına ihtilâf (11) düşeydi. Nêtekim dünyânun³¹ 'âdetidür. Birbirinün üzerine gâlib, anlar (12) dağı yarattığı yarattığıla çeri çeküp uğraşalardı, birbirini şıyup kahr (13) eyleyüp yer gök helâk olaydı. Nêtekim Hakk Te'ālā Kur'anda buyurdi: **Lav kâna fahimā [8a] (1) âlihātun illā 'llāha lafasadatā.** Dağı bir āyetde buyurur kim: **İzā lazahaba kulli ilahin (2) bimā hālağa va la'allā ba'đuhum 'alā ba'đin.** Pes bu nesneler delil yeter kim yerde, (3) gökde Tanrı birdür, Tanrıdan artuk tanrı yokdur. Kâdirdür, Râzıkdur. (4) Yemez, içmez, yatmaz, uyumaz. Peygâmbere vahiy kıldı kim yâ Mūsā, êki nesneyi bilgil ve êki (5) nesneyi bilmegil. Evvel bilgil kim Tanrı benven ve yalnızven. Bilmegil kim nêteven. Êkinci bilgil kim (6) rızq vèriciven. Bilmegil nece vèrürven. 'Alī hâzretine rağıya 'llāhu 'anhu şordılar kim (7) yâ 'Alī, Tanrı Te'ālā kâdadur? 'Alī eyitdi: Her kanda isterseñ andadur. (8) Hemîşe var olasıdur. Ve hiç nesne yok ki ol var eylemeye. Cümlesi ol (9) var eyledi. Ağa bir mekân hâcet degüldür kim anda ola. Ol Tanrı münezzehdür (10) oturmakdan, gelmekden, gitmekden. Siz şandüğünüzlayın degüldür dèdi. Ze'n-nün-u (11) Mısrıye şordılar kim Tanrı nûrdanmıdır, yâhûd zulmetdenmidür? dèdiler. Bunı (12) şorana sögdi ve eyitdi kim ziyânkâr olgıl benüm ma' bûdum nûrı ve zulumâtı (13) yaradıcıdur dèdi. Ve dağı eydürler kim tevhîd dürüst olmaz, tâ dört [8b] (1) nesneden arıtmayınca. Evvel şirkden, êkinci şekden, üçüncü şübheden, (2) dördüncü ta' zilden³². Ebû'l-Kâsım-ı Hâkîm eydür: Qur'anda tevhîd āyetinden (3) görklü āyet yokdur kim: **Va ilāhukum**

³⁰ Yz. gece.

³¹ '-larının' eki fazladan yazılmıştır.

³² Yz. ta'zîl.

ilāhun vāhīdun. Ve eydürler kim dükeli şādlık (4) tevḥīdledür. Nètekim Qur'ānda buyurdi: *Fa-bizalika fā'l-yafrahū*. Yaḥyā ibn-i (5) Ma'āz eydür: Taḥrī Te'ālānun haznesinde tevḥīdden azīz nesne (6) yokdur dēdi. Hāḳ Te'ālā tevḥīdi dostlarına rūzī kıldığından (7) sonra anuḡ luṭfına keremine³³ lāyık degüldür kim anı ḥor eyleyüp ṭamuya (8) koya. **Rivāyet** kıldılar 'Abdu'llāh bin 'Abbāsdan ve 'Abdu'llāh bin 'Ömerden (9) raḍıya'llāhu 'anhumā Peygāmbere ḥazretinden 'aleyhi's-selām bu āyet tefsīrinden (10) eyitdi kim: *Hal cazā'u illā ḥisānu illā'l-iḥsānu*. Ya'nī şol kullar kim (11) ma'rifet ve tevḥīd rūzī kılsam anlaruḡ cezāsı meger ol ola kim uçmaḡa (12) givirem, dīdārum gösterem demek olur dēdi. Enes ibn-i Mālik raḍıya'llāhu 'anhu (13) rivāyet eder: Peygāmbere ḥazreti 'aleyhi's-selām eyitdi kim tevḥīd [9a] (1) uçmaḡuḡ bahāsıdır. Elḥamdüli'llāh demek dükeli ni'metleruḡ şükridür ve tevḥīd Taḥrī (2) Te'ālā sevdüḡi 'ibādetdür. Ve uçmaḡ tevḥīd ehlinuḡ 'ıvazıdır dēdi. (3) Ḥasan-i Başrī rahmetu'llāhi 'aleyhi Ferzenduḡıla Başra şehrinde bir 'avratuḡ (4) cenāzesine ḥāzır oldılar ve ḥalk şöylendi kim ḥalāyıkun eyüsin ve yavuz (5) bu 'avratuḡ cenāzesine ḥāzır oldılar. Ferzenduḡ bunı eşitdi, göḡli meşḡul (6) oldı, eyitdi: Yā ferzenduḡ, ben ḥalkun eyüsün, sen ḥalkun yavuzısın. (7) Gişinuḡ eyüsi yavuzı āḥır vaḡ[t]de bellü olur dēdi. Ol gişidür anuḡ cānı (8) imān çıka. Yavuz ol gişidür kim anuḡ cānı imānsuz çıka ne'uzu bi'llāh. (9) Ferzenduḡ eyitdi: Benden yavuz ḥiç kulu olmaya dēdi. Velākin ümīdüm (10) şoldur kim yetmiş yıldur tevḥīd ederven meger ol tevḥīd berekātında (11) kurtılam dēdi. Ferzenduḡ dünyādan gitdüḡinden sonra eyüler anı düşde gördiler, (12) şordılar kim, nētesin? Ol eyitdi; Allāh benümle kerem eyledi, yarlıḡadı, baḡa (13) rahmet eyledi, tevḥīd berekātında yüz karası ıkrār eyleyüp gendözümü [9b] (1) yazuḡlı bildüḡümçün dēdi. 'Urve rivāyet eder 'Āyışeden, Peygāmbere ḥazretinden (2) ve Peygāmbere Cebrā'ilden, Cebrā'il Hāḳ Te'ālādan eyitdi kim: Aḡlık (3) benüm nūrumdur. Her kimuḡ kim saḡı saḡalı tav içinde aḡarsa, ben rahīm (4) taḡrıven ve tennürven kim oda göyündürem ol kulumı dēdi. **Rivāyet** kıldılar kim (5) 'Abdu'llāh ibn-i Mes'ūdun bir karavaşı vardı. 'Abdu'llāhun yavlaḡ vaḡti (6) faḡır oldı. Karavaş[a] eyitdi: Ben yoksul oldum. Ayruḡ nesnem ḡalmadı. (7) Ṭur başuḡı yu, ṭonuḡ ḡey, varayın seni şatayım dēdi. Karavaş ṭurdi, (8) başın yudı ve ṭonın ḡeydi. Başın ṭararken gördi kim başınuḡ bir nēce (9) kılı aḡarmış. Aḡladı. Eyitdi kim: Kara saḡum ḡulluḡda aḡardı, (10) āḡır ḡālum ḡerü şatılmaḡ oldı dēdi. Böyle dēcek Allāhu Te'ālā, (11) Cebrā'il[i] Peygāmbere veribidi. Eyitdi: Dēḡil 'Abdu'llāh ol karavaşı azād (12) eylesün. Anuḡçün kim ḡulluḡında aḡardı dēdi. Zehī luṭf u kerem (13) pādışāhlar

³³ Yz. *kerimine*.

pādişāhının kim bir maḥlūḳun ḳulluḡında saḥn ağardana [10a] (1) şatılmaḡı revā görmedi. Azād eylesün dēyü buyurdi. Ḳul kim saḥı saḳalı (2) anuḡ ḳulluḡında ve tevḥid içinde ağartmış ola, ‘azāb eylemege (3) nēte revā göre. Belki faḫlıla raḥmet ḳılup uçmak ve dīdār rūzī (4) ḳıla inşā’allāhu te‘ālā. **Ėkinci bāb ma‘rifet bildürür.** Bilgil kim (5) Taḡrı Te‘ālā kimi kim doḡrı yola getürmek istese, anuḡ göḡlin gēḡ (6) eyler, nūrıla mūnevver eyleyüp İslāmçün. Ve kimi kim azdurmak istese anuḡ (7) göḡlin tar eyler. Nētekim Ḳur‘ān içinde buyurmuşdur: *Faman yuridu ‘llāha an yahdiya* (8) *yaşraḡu şadrahu ‘l-islām. Va man yuridu an yuḫillāhu va tac‘aluhu şadrahu* (9) *zayūḳan ḡaracan.* Ve hidāyetün ‘alāmeti oldur kim ḡişi dünyādan elin çeker, (10) āḡırete raḡbet eyler ve ölüm gelmedin anuḡçün yaraḳ eyler. Peyḡamber ‘aleyhi’s-selām (11) eyitdi: Eger siz Taḡrıdan ḡerçekden ḳorksaḡuz şu üzerinde yūri[ye]dünüz, ayaḡuḡuz (12) şuya batmayaydı. Ve daḡı sizün du‘āḡuzla taḡlar yerinde depreneydi. Ve eger (13) siz Taḡrıyı ḡaḳıḳat bilseḡüz havā yüzinde ḳuş gibi uçayduḡuz dēdi. [10b] (1) **Rivāyet** ḳıldılar; Taḡrı Te‘ālā Dāvud Peyḡāmbere vaḡiy ḳıldı kim: Yā Dāvud, (2) beni bilgil kim gendözünı bilesin. Ve gendözünı bilgil beni bilesin. Eyitdi: (3) İlāhi, seni bildüm kim birsin ve yalnızsın. Ḳādırsın. Cemī‘ nesneye hemişe (4) var Taḡrısın. Ve ben za‘īf, ḡaḳır ve ölümlü ḳulvan dēdi. Taḡrı Te‘ālā (5) eyitdi: Zehī bildün yā Dāvud dēdi. Ve ‘ālimler bunun delim geleci dēmişler kim (6) Taḡrı Te‘ālā bilmek oldur kim ḡişi gendözün ḡaḫālu bile, (7) Taḡrıyı ‘aḫālu bile. Gendözün yoḳsul bile, Taḡrıyı bay bile. Rivāyet ḳıldılar (8) kim ‘Aliden raḡıya’llāhu ‘anhu: Taḡrıyı bir bilmek altı nesneyiledür. Evvel oldur (9) kim Taḡrı birile aḡa tā‘at ḳıla. Ėkinci şeyḡānı dūşmān bile, aḡa muḡālefet³⁴ (10) ḳıla. Anuḡ sūnnetlerin nefsin şerrinden saḳına. Beşinci³⁵ dünyāyı ve ḡarāmdan (11) yıḡlına. Altıncı āḡıreti bile ve anuḡçün dūrişe. **Rivāyet** ḳıldılar Ebū (12) Bekir Varāḡdan eyitdi: Tevrīt ve ‘l-İncil ve ‘z-Zebūr ve Furḳān kitāblarını (13) okudum, şöyle bildüm kim Taḡrı Te‘ālā ḳullarından sekiz nesne ister. [11a] (1) Ėkisin dilden, ekisin endāmlardan, ekisin eyü ḡūdan. Ammā ol ki göḡüldendür. (2) Birisi Taḡrıyı bir bilmekdür, birsi ḡalkā şefḳat eylemekdür. Ol ekisi (3) kim dildendür. Birsi Taḡrıyı zıkr eylemek, ekinci ḡalkā eyü söylemek. (4) Ve ol ekisi kim endāmlardandır. Birsi Taḡrıya tā‘at ḳılmaḡ, (5) birsi ḡalkā yardım eylemek. Ve ol ekisi kim eyü ḡūdandır. Birsi Taḡrınınuḡ (6) belālar[ı]na şabr eylemek, birsi ḡalkā alçaḳluḡ eylemek. Ebū ‘l-Ḳāsım Ḥaḳīm (7) eydür: Taḡrı Te‘ālā ḳullarından üç nesne diler. Evvel buyruḡın dutmaḡ, ekinci (8) ne kim andan gelürse rāzī olmaḡ,

³⁴ Yazmada bu kelime *muḡālifet* biçiminde yazılmış olup tarafımızdan düzeltilmiştir.

³⁵ İkinciden beşinciye geçilmiştir.

üçüncü Tañrı Te‘ālāyı yād kılmak. Hasan (9) ibn-i ‘Alī raḍıya ‘llāhu ‘anhu eydür: Ben Tañrıyı bununla bildüm kim ne ki şandumsa (10) ve tedbır eyledümse, anuñ taḳdiri, tedbırımı bozdı. Bāyezīd-i Beştāmī (11) raḥmetu ‘llāhi ‘aleyhi şordılar kim ma‘rifet nête bildüñ? dēdiler. Ol eyitdi: (12) Açlık birle bildüm dēdi. Sehel ibn-i ‘Abdu ‘llāha şordılar kim: Bu dereceye nête (13) ērdüñ? Eyitdi: Dört nesneyile ērdüm. Evvel zaḥmetümü ḥalkuñ üzerinden [11b] (1) götürdüm. Ḥalkuñ zaḥmetin ben çekdüm. Êkinci ḥalkdan ṭama‘um kesdüm ve benüm (2) varumı daḥı anlara vērdüm. Üçüncü baylık istedü, ben yokselluk istedüm. Dördüncü (3) ḥalk ‘azizlik istedi, ben ḥorlık istedüm. Ebū ‘l-Ḳāsım eydür. (4) Yazuḳdan arınmak tevbeler ‘alāmetidür. Dünyadan yığlınmak zāhidler nişānidur. (5) Nefis dileginden yığınmak ‘arifler nişānidur. Ebū ‘l-Ḳāsım Ḥakīm eydür: Tañrı (6) Te‘ālā mü‘minlere üç nesne rūzī kıldı. Ma‘rifet, şahādet, ṭā‘at. (7) Ma‘rifet gönül birle ḥāşıl olur. Ṭā‘at endāmlar birle ḥāşıl olur. (8) Ma‘rifet dīdāra ēledür. Şahādet uçmağa ēledür. Ṭā‘at derecāta ēledür. (9) Yaḥyā ibn-i Ma‘āz eydür: Ḳanḳı kıl kim Tañrı Te‘ālāyı ma‘rifet birle ‘aziz (10) kılsa, ol kula şöyle yaraşur kim gendözin ma‘şiyetile ḥor ve zelil eylemeye. (11) Ebū ‘l-Ḳāsım eydür. ‘Aziz ol gişidür kim yazuḳdan ırak ola. Ve azādlu ol (12) gişidür kim ṭama‘ olmaya. Ve ‘āḳıl ol gişidür kim İblīs anı zebūn kılmaya. (13) Rivāyet kıldılar kim Tañrı Te‘ālā Dāvud peygāmbere vaḥiy kıldı kim [12a] (1) yā Dāvud, her kim beni bilse ve her kim baña gelse beni dileye. Ve her kim beni (2) dilese beni bula. Ve her kim bulsa ayruḳ nesne istemeye. Ḥakīm eydür. Tañrı (3) dostlarınuñ üç nişānı vardır. Evvel dünyānuñ gözine ḥor görünür. (4) Êkinci āḥiretüñ daḥı anu[ñ] ḳatında eşeri olmaz. Üçüncü anuñ ḳatında dīdār (5) berāberi nesne olmaz. Daḥı ‘arifüñ teni dünyāda ve gönli Mevlāda olur. (6) Ḳazancı dünyāda mālī Mevlāda olsa gerekdür. Bāyezīd-[i] Beştāmīye raḥmetu ‘llāhi (7) ‘aleyhi şordılar kim ma‘rifetden bize ḥaber vēr dēdiler. Eyitdi: Tañrı Te‘ālā, (8) ma‘rifet[i] mü‘minlere cırāğ vērdi. Muḥabbeti mü‘minlere şādlık kıldı. Dīdārıla (9) ēmdi bir daḥı dilerüz Allāhu Te‘ālā gendü keremile biz maḥrūmlaruñ du‘āsın (10) gönlini ma‘rifet nūrıla münevver kılop dīdārın rūzī kıla āmin ya Rabbi ‘l-‘ālamīna. (11) **Bāb muḥabbet beyān ēder.** Bilgil her kim Tañrı Te‘ālāyı (12) gerçek sevse Tañrı Te‘ālā anı sever. Nêtekim Ḳur‘ānda buyurdi: ***Yuḥibbuhum*** (13) ***va yuḥibbūnahu*** dēdi. Rivāyet kıldı Enes ibn-i Mālīk Peygāmberden şallā ‘llāhu [12b] (1) ‘aleyhi ve sellem eyitdi: Her kimde kim üç nesne olsa ol (2) gişi imānda dīn bulmuş ola. Evvel oldur kim Tañrı ve Resūli dükeli (3) nesneden artuḳ seve. Êkinci sevdüñ Tañrıçün seve. Üçüncü gendözin (4) oda göyündürmek yēgrek göre ḳāfir olmaḳda[n]. **Rivāyet** kıldı (5) Resūl ḥazreti ‘aleyhi’s-selām eyitdi: Ḳanḳı gişide kim üç nesne (6)

olmasa ol gişi ĩmānda dīn bulmamışdır. Evvel ĥarāmdan saķınmasa, (7) ěkinci ĥalĭmlıķı olmasa, ũçũnci yavuz ĥũdan ĥalkdan eksemese. Rivāyet (8) kıldılar kim Resũlden aleyhi 's-selām eyitdi: Ķanķı gişi kim Taķrıyı (9) sevse, gerek kim Ķur'ānı daķı seve. Her kim Ķur'ānı sevse, gerek kim (10) beni daķı seve. Her kim beni sevse, gerek kim yārānlarum daķı seve. Her kim (11) yārānlarum sevse, gerek kim mescidleri daķı seve. Mescidler Taķrının (12) evidũr. Ķur'ānda buyurur: ***Va inna 'l-masācida li 'llāhi.*** Ve cemā' at kim mescidi iķinde (13) namāz ve du' ā kıla, Taķrı Te' ālā ķatında ķabũl olur ve mescidden gerũ ķıkınca [13a] (1) Taķrı ķonşulıķında olur dēdi. Enes ibn-i Mālik rağıya 'llāhu 'anhu **rivāyet** kıılır. (2) Peyķāmberden aleyhi 's-selām eydũr: Bir er geldi, Peyķāmbere şordu kim kıyāmet (3) ķaçan ķopar? dēdi. Eyitdi: Ķıyāmet ne gũn ķopacaķın bilmezven. Velākin kıyāmetķũn (4) ne yaraķ eyledũn? dēdi. Ol eyitdi: hĭķ yaraķ eylemedũm. Peyķāmbere 'am (5) eyitdi: Sen řamu ehlerinden olasın dēdi. **Rivāyet** kıldılar Yaķyā ibn-i (6) Ma' āzdan raķmetu 'llāhi 'aleyhi. Ol eyitdi: Mũ'min gŕnlinũn 'imāratlıķı (7) ũķ nesneyiledũr dēdi. Evvel Taķrıdan ķorķup gũnāhı terk eylemekdũr. ěkinci (8) Taķrının raķmetine ũmĭd dutup farĭzaların terk eylememekdũr. ũçũnci Taķrıla (9) řŕyle dost olmak gerek kim andan artuķa řā' at kılmaya. Ya' nĭ riyāsuz 'amel (10) kıla. **Rivāyet** kıldılar Rābi'adan raķmetu 'llāhi 'aleyhā eyitdi: Ben utanurvan (11) Taķrı Te' ālādan kim řā' at uķmaķ hevesiķũn kıılam. Daķı utanurvan (12) kim řamu ķorķusından ŕtũrũ kıılam. Velākin³⁶ seni řā' at Ķalabum dostlıķıķũn (13) kıılıram dēdi. **Rivāyet** kıldılar Loķmān Ĥakĭmden³⁷. Oĭlına eyitdi kim: Yā oĭul [13b] (1) Taķrı sevdũķi gişinũn ũķ nişānı vardır. Evvel namāzı ũķũş kıılır. ěkinci (2) orucı ķoķ dutar. ũçũnci řadaķayı ķoķ vērũr. Sehel bin 'Abdu'llāh eydũr: (3) Ķanķı gişi kim Taķrıyı ĥaķĭķat severin dēr, Peyķāmbere uysun. Nētekim Ķur'ānda buyurur: (4) ***Ķul in kuntum tuĥibbũna 'llāha fa 't-tabi' ũnĭ allāhi yuĥbibkumu 'llāhi.***³⁸ Ve eyitdiler: (5) Peyķāmbere uymaķuķ yēdi nişānı vardır. ũķ tende, ũķi gŕnũlde, biri mālda. (6) Ammā ol ũķ kim gŕnũldeydir. Evvel ķamu kāfirlerũn mũslimān olduķın istemekdũr. (7) ěkinci ķamu azmışları yola geldigin istemekdũr. ũçũnci ķamu yazuķlılar tevbeye (8) geldũğın istemekdũr. Ammā ol ũķ kim tendedũr. Az yēmekdũr. ěkinci (9) az sŕylemekdũr. ũçũnci az uyumaķdır. Ve ammā ol bir kim māldadır. Gendũ mālından (10) zekāt ve řadaķa vērmeķdir. Ve ayruķ gişi mālından řama' ın kesmekdũr. (11) Yaķyā ibn-i Ma' āz eydũr: Hĭķ kimsene ķoķ řā' atıla ululıķa degmedi velākin (12) ũķ nesneyile degdi. Evvel Taķrıyı dost ēdinmegile. ěkinci ĥalka fāyidesi

³⁶ Bu kelime iķin yazmanın tamamında med harfi olarak y kullanılmış.

³⁷ Yz. *Ĥakimden*.

³⁸ Ayetin orijinali ķul in kuntum tuĥibbũna 'l-lāha fa 't-tabi' ũnĭ yuĥbibkumu 'llāhu biķimindedir.

(13) degmegile. Üçüncü yazukdan ırak olmağıla. Ve dağı eyitdiler kim dostluk dört [14a] (1) dürlüdür. Evvel bir dostluk er ile ‘avrat arasındadır. Aña sheveti dostluk (2) derler. İkinci ata ve ana ve ‘ıyāllar³⁹ arasındadır. Aña heybeti derler. **Rivāyet** kıldılar (3) kim Tañrı Te‘ālā Dāvud peygāmbera vahiy kıldı kim yā Dāvud her kim benden kaçarsa (4) ben aña mühlet vëürem, tēzcek helāk eylemezem. Ya Dāvud her kim beni isterse ben (5) anı şayru ve renclü kıluram. Yā Dāvud her kim beni severse anı öldürürven. Ve dağı⁴⁰ (6) yā Dāvud yalan söyler ol gişi kim Tañrıyı severin der, geceler yatur ve uyur. (7) Kankı gişi kim bir dost sevse, ol bir halvet yerde buluşsa gerek kim (8) dostıla bilişüp zār gelecesin söyleşe ve dostıla erişmege geceler muvāfiğdur. (9) Ebū Bekir-i Vāsītī eydür: Tañrı Te‘ālā bizi sevmeyeydi müslimānlık⁴¹ (10) hıl‘ atın geyürmeydi. Ve kulağ halkasın boyunlarına birağup kulluğa bël (11) bağlamayalardı. Rağmetlü Çalabum fażl u keremiyile dostlığı ve hoşnūdlığını biz (12) kullara rüzī kıla inşā‘allāhu te‘ālā. **Bāb sūnnet ü cemā‘ at[e]** uymak (13) beyān eder. Bilgil kim Tañrı Te‘ālā kullarına buyurdı kim sūnnet ü cemā‘ at yolın [14b] (1) dutuğ. Nefsünüz dilegin ve bid‘ at yolın koğ dedi. Nētekim Qur‘ānda buyurmuşdur: (2) *Va anna hazā şırātan mustakīman fa’ttabiūhu ve lā tattabiū’s-sabīlu fa-tafarrağa* (3) *bikum sabīlihi*. Āyet ma‘nisi budur kim Tañrı Te‘ālā eydür: Bayık uşbu benüm yolum (4) doğru yoldur. Uyuğ bu yola. Ayruğ yollara uymağ kim Tañrı yolından. (5) Peygāmber ‘am eydür: Eger imān dilersenüz Peygāmberünüz yolın dutuğ ve anuğ sūnnetine (6) ve cemā‘ atine uyuğ. Ve ol gişi kim mü‘minem deye, anuğ sūnnetine ve cemā‘ atine (7) muğālefet eyleye, anuğ imānında hayır yoğdur dedi. Ve Peygāmber ‘aleyhi’s-selām (8) eyitdi: Her iş kim sūnnet ve cemā‘ at birle işlene, eger şavāb olursa (9) Tañrı Te‘ālā kabūl kılar fażlıyla. Ve eger haṭā olur, ‘afv kılar keremile. Ebū Bekir Varāk (10) eydür: Kankı gişi kim sūnnet ve cemā‘ at yolın varmak isterse anı söylesün kim (11) Resūl söyledi ve anı işlesün kim Resūl işledi. Şordılar fağıhlar[a]: Şol (12) gişiler Tañrı buyruğın ve Peygāmber sūnnetin terk eder, dağı nefis dileğine uyar. (13) Anlara kāfir deyelüm mi dediler. Fağıhlar şöyle cevāb vërdiler: Anlara kāfir demek revādur, [15a] (1) kāfir değ dediler. Müşebihler dağı kāfirdür kim kāfirler hacca tapar, müşebihler dağı şürete (2) tapar. Ve nefsine uyanlaruğ nişānı oldur kim yārānlarına ṭa‘n eder olur ve anlaruğ (3) gaybın söyler olur ve Ebū Bekir ve ‘Ömeri sevmez olur. Peygāmber ‘aleyhi’s-selām nübüvvet (4) geldüğü vağtın kāfirler ve düşmānlar arasında yalğuzdı.

³⁹ Yazmanın tamamında bu kelime ‘ayāl/biçiminde olup, tarafımızdan düzeltilmiştir.

⁴⁰ ‘ve dağı’ ibaresi bir sonraki satırın başında tekrar edilmiştir.

⁴¹ Yazmanın bazı yerlerinde bu kelime *müslimānlık* biçiminde yazılmış olup, tarafımızdan düzeltilmiştir.

Hak Te‘ālā va‘de kıldı (5) kim ben saña yārānlar vèrem ve seni düşmānlaruñdan saklayam dèdi. Nètekim Qur‘ānda buyurdı: (6) *Ya‘şimuka mina ‘n-nāsi*. Dağı va‘de kıldı kim senüñ dīnünjī āşkāra (7) kılam. Nètekim Hak Te‘ālā Qur‘ānda buyurmuşdur: *Liyuzhira ‘ala ‘[d]-dīni kullihī* (8) dèdi. Qur‘ānı aña bir gezden vèrmedi. Āyet vèribidi. Dağı va‘de kıldı kim ben (9) anı cem‘ eyleyem dèdi. Nètekim Qur‘ānda buyurmuşdur: *İnna ‘aleynā cam‘uhu va Qur‘ānahu*. (10) Dağı bu cihānı kāfir dutmuşdı. Va‘de kıldı kim seni ‘azīz kılam, kāfirleri (11) ħor kılam dèdi. Nètekim Qur‘ānda buyurur: *Va anna ‘llāha muħzi ‘l-kāfirīna*. Ve dağı Mūsā (12) Peygāmbere ‘aleyhi’s-selām Hakkıla münācāt kılduğı vaqtın kavmını qardaşı Hārūna (13) ısmarladı. Ol gèrū dönince ümmeti bir gezden azdı. Buzağı başına tapdılar. [15b] (1) Bizüm Peygāmber bu nesne ögüt oldı. Gendüsi dünyādan gitdüğü vaqtın (2) ümmetin Tanrıya ısmarladı. Lā-cerem Tanrı Te‘ālā andan sonra azmağdan (3) sakladı. Ebū Bekiri ħalīfe⁴² kıldı kim ol Peygāmbereñ yārıydı. Nètekim (4) Hak Te‘ālā Qur‘ānda buyurur: *İz yaqūlu lişāhibihī lā tahzanu*. Andan sonra ‘Ömer[i] (5) ħalīfe kıldı kim müslimānlaruñ dīni anuñla āşikār oldı. Nètekim Qur‘ānda buyurdı: (6) *Yā ayyuhā ‘n-nabiyyu ħasbuka ‘llāhu va mani ‘ttaba ‘ka mina ‘l-mu ‘minīna*. Andan sonra (7) ‘Osmānı ħalīfe kıldı kim ol Qur‘ānı cem‘ eyledi. Andan sonra ‘Alīyi ħalīfe (8) kıldı kim ol kāfirleruñ helāk olmasına sebeb oldı. Ve bu dört şahābe (9) rıdvānullāhi ‘aleyhim acma‘ın dükeli şahābeleruñ güzīdesidür. Ve ‘ālimler eydür: (10) Tanrı Te‘ālā bizüm peygāmbera dört nesne vèrdi. Evvel birsi peygāmbetlik, êkinci (11) müslimānlık, üçünci Qur‘ān, dördünci uçmağ. Ebū Bekir peygāmbetlik şükürin èderdi, (12) ‘Ömer müslimānlık şükürin èderdi, ‘Osmān Qur‘ān şükürin èderdi, ‘Alī (13) uçmağ şükürin èderdi. Biliñ kim her kim bu dört yarı sevse, bu dört [16 a] (1) şükri ödemiş olur. Rivāyet kıldı kim Hak Te‘ālā Cebrā‘ili peygāmbera vèribidi, (2) eyitdi: Yā Muhammed eyitgil ümmetiñe kim dört nesne işlesünler dèdi. Evvel (3) hiç edesüz iş eylesesünler. Êkinci yalan söylemesünler. Üçünci cevmerdlik (4) eylesünler, hiç baħillik⁴³ eylesesünler. Dördünci ‘ādillik eylesünler, hiç zulüm eylesesünler. (5) Cebrā‘il bu ħaber[i] getürcek Peygāmbere ‘aleyhi’s-selām kayğı oldı. Eyitdi kim (6) benüm ümmetüm bu buyruğı nète dutabileler dèdi. Bir sâ‘at geçdi. Cebrā‘il (7) gèrū geldi. Eyitdi kim yā Muhammed Tanrı Te‘ālā saña selām kılar ve eydür kim (8) ħabībüm hiç kayırmason. Ebū Bekir gèrçek söyleye, hiç yalan söylemeye. ‘Ömer (9) ‘adl eyleye, hiç zulüm eylemeye. ‘Osmān utana, hergiz ħayāsuzlık ètmeye. (10) ‘Alī cevmerdlik eyleye, hiç

⁴² Yz. ħalife.

⁴³ Yz. baħillik.

bağillik etmeye. Ve anlardan sonra kimde kim (11) bu dört nesne ola kıyâmet gününde bu dört yârla bile kopa dedi. **Rivâyet** (12) kıldılar kim Cebrâ'îl Peygâmbere dört elma getürdi. Birsın Ebû Bekir[e] vèrdi. (13) Ve birsin 'Ömer[e] vèrdi. Ve birsin 'Osmân[a] vèrdi. Ve birsin 'Alî[ye] vèrdi. **[16b]** (1) Andan sonra Ebû Bekir elmasında yazılmışdı kim bu elma hediye'dür Şefîk (2) Tañrıdan Şaddîka. Her kim anı sevmezse dînsüzdür. Ve 'Ömer elmasında (3) yazılmışdı kim bu elma hediye'dür Tevvâb⁴⁴ Tañrıdan 'Ömer ibn-i Haţ[t]âba. (4) Ve her kim anı sevmezse yèri tamudur. Ve 'Osmân elmasında yazılmışdı (5) kim bu elma hediye'dür Hannân Mennân Tañrıdan 'Osmân bin 'Affâna. Her kim (6) sevmezse da'vîci Raḥmân ola. 'Alî elmasında yazılmışdı kim bu elma (7) hediye'dür Gâlib Tañrıdan 'Alî bin Ebî Tâlibe. Her kim anı sevmezse (8) da'vîci Peygâmbere ola. Rivâyet kıldılar Şakîk-i Belḥiden raḥmetullâhi 'aleyhi. (9) Ol eyitdi: Cevâhir kitâbından şöyle okudum ki Ebû Bekir Şaddîk Tañrı (10) Te'âlâya gey ta'zîm eyledi ve 'ibâdet kılurdi. Allâhu Te'âlâ daḥı anı kulları (11) arasında ululadı. Ve 'Ömer Tañrı Te'âlânın heybetinden korkardı. Tañrı (12) Te'âlâ daḥı kulları içinde heybetlü kıldı. 'Osmân Tañrıdan utanurdi. Haḡ (13) Te'âlâ daḥı kullarını andan utanur kıldı. Ve 'Alî dostlığıçün tâ'at kılurdi. **[17a]** (1) Tañrı Te'âlâ daḥı kullarının arasında sevgülü kıldı. Ve bilün kim ehl-i sünnet (2) ve cemâ'at oldur kim taḡdır Tañrınınur. Eyü ve yavuz anın taḡdırile olur. (3) Daḥı îmân Tañrının baḡşâyışıdır. Tâ'at Tañrının sevdiği fi'lidür. (4) Küfür ma'siyet Tañrının sevmediği işdür. Lâkin Tañrının taḡdıriledür. (5) Nêtekim Qur'ânda buyurdi: *Va lâ yarzâ li'ibâdihi'l-kufu*. Ve bilin kim kullar (6) nêtekim yaradılmışdur işler daḥı bile yaradılmışdur. Nêtekim Qur'ânda buyurdi: (7) *Vallâhu ḡalaḡakum vamâ ta'lamûna*. Ve ne kim kıldan ḡayır ve şerr ve aşşı (8) ve ziyân küfür îmân gelürse dükeli Tañrının maḡlûkıdır. Nêtekim Qur'ânda buyurdi: (9) *Ḳulillâhu ḡâliḡu kulli şay'in*. Kıldan şevâb ve ḡaḡa ve küfür ma'siyet (10) gelürse dükeli Tañrının dilegidür. Nêtekim Qur'ânda buyurdi: *Va lav şâ'allâhu* (11) *lacam'ahum 'alâ'l-hudâ*. Ma'nîsi budur kim eger dileydi Tañrı (12) Te'âlâ dükeli ḡalkı îmân üzerine cem' eyleydi. Pes ma'lûm oldı kim (13) küfür daḥı îmân daḥı anın dilegile olurmış. Kullar gerek kim Tañrıdan **[17b]** (1) tevfiḡ olmayınca kıldan ḡayır ve tâ'at Tañrının tevfiḡıdır. Ma'siyet (2) hızlândur. Pes emdi gerek kim tevfiḡ Tañrıdan ola. Nêtekim Qur'ânda (3) buyurdi: *Va mâ tavfiḡi illâ bi'llâhi va mâ şabrika illâ bi'llâhi*. (4) Ḥoca Faḡîh raḡmetu'llâhi 'aleyhi eydür: Tevfiḡ Tañrının faḡlıdır. Kime (5) dilerse vèrür. Nêtekim Qur'ânda buyurdi: *Zâlikâ faḡlu'llâhi yu'tîhi man* (6) *yaşâ'u zû'l-faḡli'l-'aḡim*. Ve bilin kim Qur'anı maḡlûḡ dèrse (7) kâfir olur dedi.

⁴⁴ Yz. *Şevâb*.

Netekim Qur'ānda buyurmuşdur: *Qur'ānan 'arabiyyan ġayra zī 'ivacin.* (8) Müfessirler eydür: Ğayra zī 'ivacin dedük ġayrı maḥlūk dedük olur dediler. 'Abdu'llāh (9) ibn-i Mes'ūd ve Huzeyfe raḏıyallāhu 'anh[um]ā eyitdiler: Peyġamber atında otururdu. (10) Peyġamber 'aleyhi's-selām eyitdi: Her ki Qur'āna maḥlūk dërse Tarı andan (11) bīzār ve ben. Anuçün kim kāfir olur dëdi. Ve bilin kim mü'minlere Tarı Te'ālā (12) dīdārın gösteriserdür. Nêtesiz⁴⁵ nêteliksiz göriserlerdür. Netekim dünyāda anı (13) görmedin anu birliğine gönülden anuluk vërüp nêtesiz ve nêteliksüz [18a] (1) imān getirüp dīzarın gösterecegine bu āyet anudur kim *vucūhun* (2) *yavma 'izin nāziratun ilā rabbihā nāziratun.* Daı Peyġamber 'am[a] eyitdi. Tarıyı (3) görürler. Netekim gök yüzünde olun ay görürler gibi. Bilin kim Peyġamber 'aleyhi's-selām (4) kıyāmet güninde yazululara efā' at edesidür. efā'at daı abül (5) olasıdur. Netekim Peyġamber azreti 'aleyhi's-selām adīşde⁴⁶ buyurdi kim (6) afā'atı li ahli'l-kabāyiri min ummatı dëdi. Ve her kim dünyādan imān ahādet (7) birle ıkarsa ve dirliğinde küfür kelimedin ve noşāndan ırā oldısa (8) ve 'amelin aġ işledise ol hī efā'ata muḥtāc olmaya. Tarı Te'ālā (9) çün aa erdün ne cennet ne ırāt deve açan göçiser fī semmi'l-ḥıyā⁴⁷ (10) yarlıġayup rahmet eyleye. Netekim Peyġamber 'aleyhi's-selām buyurdi: Ahla'ş-şulāḥā (11) lā yaḥyācūna ilā afā'atı. Ve bilün kim mü'min ullaru ne adar yazuı çoġısa (12) amuda ebedī alası degüldür. İmān berekātında günāhı adar 'azāb gördüğünden (13) onra umaġa giresidür. amuda ebedī almaq kāfirlerüñdür naşibidür. Mü'minlerüñ [18b] (1) yazuı çoġısa aa dëmezsis. Zīrā kim Tarı Te'ālā mü'min dëdi. Netekim (2) Qur'ānda buyurdi: *Yā ayyuhā 'l-lazīna amanū* (3) *tūbū ilā 'llāhi.* Ve daı bir āyetde buyurdi *kim tūbū ilā 'llāhi camī'an ayyuhā 'l-mu'minūna.* Ve bilin kim ādem oġlanı üç dürlüdür: (4) Mü'mindür, kāfirdür, münāfıdur. Mü'min oldur kim hem dünyāda fāyide eyler hem (5) āḥiretde fāyide eyler. İçi aşı müslimān olur. Kāfir oldur kim ne dünyāda (6) ve ne āḥiretde fāyidesi var. İçi aşı daı kāfir olur. (7) Münāfı oldur kim imānınu dünyāda fāyidesi baş arcından urtulur (8) āḥiretde fāyidesi yodur. aşı müslimān⁴⁸, içi kāfir olur. Ve kāfirler 'azābından (9) münāfıqlaru 'azābı atı olısardur. Netekim Qur'ānda buyurdi: *İnna 'l-munāfıķina* (10) *fī 'd-daraki 'l-asfali mina 'n-nāri.* Ve bilü[η] kim Peyġamber

⁴⁵ Yz. *nêtesizlik*.

⁴⁶ Yz. *ḥadīş*.

⁴⁷ Araf suresine gönderme 7/40 çeviri: Ayetlerimizi yalanlayanlar ve o ayetlere uymayı kibirlerine yediremeyenler var ya, onlara göklerin kapıları açılmaz. Onlar, deve iġne deliġinden geçinceye kadar cennete de giremezler. Biz suçluları işte böyle cezalandırırız.

⁴⁸ Yazmanın bazı yerlerinde bu kelime *müslimān* ve *müslümān* biçiminde yazılmış olup, tarafımızdan düzeltilmiştir.

mi' rāca varduğı haqdur (11) haqıkat gümānsuz. Şöyle bilmek gerek kim Beyti'l-Muqad[d]ise vardı, göge çıkdı (12) ve yedi k̄at gök ferıştelerin ve 'acāyiblerin gördi. Uçmağı ve tamuyı ve 'arşı (13) ve kürsī ve levhī ve k̄alem ve hıcāblar ve perdeler gördi. Cem'isinden geçüp Haqkıla [19a] (1) gelecti kıldı. Nêtekim Qur'ānda haber vêrdi: *Fakāna k̄āba kavsayni av adnā*. (2) Ve dağı buyurdi kim *subhāna 'l-lazī asrā bi'abdihi laylan mina 'l-mascidi 'l-harām* (3) *ilā 'l-mascid[i] 'l-aqşā* . Ve Mūsā Peygāmbere Haqkıla gelecti kıldı. Nêtekim Qur'ānda buyurdi:(4) *Va kallama 'llāhu Mūsā taklīman*. Ve İbrāhīm Peygāmbere Halilum dēdi. Nêtekim Qur'ānda: (5) *Va t-tahaza 'llāhu İbrāhīma halīlan*. Ve cāzılık ve göz degmek ve peygāmbere leriñ du'āsı (6) müstecābdur mu'cizāt⁴⁹ birle. Ve mü'minleriñ dağı du'āsı müstecābdur kerāmeti (7) birle. Ve kâfirleriñ dağı du'āsı kaçan kim Tanrı Te'ālā anuñ kazāsına tuş (8) gelse müstecāb olur. Ve bilij kim mu'cizāt peygāmbere leriñdür. Ayruş kimselere (9) vêrilmez. Ve kerāmet evliyālarıñdur. İllā dükeli evliyālarıñ mertebesı peygāmbere (10) mertebesiyile êrmez. Nêtekim Meryem evliyālardan idi, Zekriyyā Peygāmbere idi. Meryem (11) katında çok ni' metler gördi. Meryeme şordı kim, ayna laka hazā dēdi. Ya'nī (12) bu ni' metler sağı nêrden gelür dēdi. Meryem eyitdi: Kālet⁵⁰ huve min 'indi 'llāhi dēdi. Ya'nī (13) bu ni' metler bağı Allāh katından gelür dēdi. Ma'a'l-cumla her kim Meryeme peygāmbere dūr dêrse [19b] (1) kâfir olur. Anuñcün kim anuñ ne kâdar kerāmeti çoğısa peygāmbere mertebesine (2) êrmez. Ve eydürler kim Aşafı ibn-i Berhıyā Belkısuñ tahtın göz yumup açınca Süleymāna (3) getürdi. İlerüki ümmetleriñ⁵¹ kerāmeti olıcak Muhammed ümmetinde havz⁵² bi't-tarīk evlā kerāmeti (4) ola. Anuñcün kim ümmetleriñ⁵³ yêgregidür. Nêtekim Qur'ānda buyurdi: *Kuntum hayri ummatin* (5) *uhricat li'n-nāsı*. Ve bilij kim kanķı gişi imān şahādet getürse kılıçdan (6) emīn olur ve kanı müslimānlara harām olur. Dağı müslimān gişi sultānlara 'āşī (7) olmasa ve eger zālīm dağı olursa anuñ buyruğın dutup ağı mu'fī olmak gerekdür. Nêtekim (8) Qur'ānda buyurdi: *Afū 'llāha va afū 'r-rasūla va ulū 'l-amri minkum*. Ve bilij kim (9) gür 'azābı haqdur. Münkir ve Nekir⁵⁴ haqdur Qur'an hükmile. Nêtekim Peygāmbere (10) hazreti 'aleyhi 's-selām buyurdi kim gürda üç nesne şoralar: Evvel Tanrı kimdir (11) dēyü. Êkinci Peygāmbere kimdir dēyü. Üçünci dīnüñ ne dīndür dēyü. Ve eger 'ameli eyü olursa (12) cevābı doğı vêrebilür. Tamām

⁴⁹ Yz. mucizāt.

⁵⁰ Satır üstünde yazılmıştır.

⁵¹ Yz. ümmeti.

⁵² Yz. havz.

⁵³ Yz. ümmeti.

⁵⁴ Yz. Nekir.

cevāb vericek anuñ gūrnı gēñdürler, göz erimince yer (13) gēñligi olur. Anuñ gūrna uçmağdan bir derece açarlar kim anuñ laṭif қоқular [20a] (1) ve dürlü ni‘ metler aña gele dāyim kıyāmet günine degin. Ve ol bed-baḥt⁵⁵ құл kim bu su‘āle (2) cevāb veremeye bilmezem⁵⁶ decek ol eki ferişte oddan ‘amūdıla şöyle uralar kim (3) dükeli endāmlar⁵⁷ birbirinden ayrıla ve gūrınuñ içi топтолу od ola. Ve tamudan bir derece (4) açalar anuñ gūrna. Çirkīn yiyiler ve ‘azablar aña gelür tā kıyāmete degin. Ve bilin kim Kevşer (5) şarābı ḥaḳdur. Nētekim Qur‘ānda buyurmuşdur: *İnnā a‘ṭaynāka ‘l-kavşara*. Ve anuñ dört (6) yanında dört yārdur Ebū Bekir, ‘Ömer, ‘Osmān, ‘Alī rıdvānu ‘llāhi ‘alayhim acma‘īna (7) duruben şarāb üleşdürler. Her kim bu dört yārdan birin⁵⁸ sevmese dördünden (8) hīç birisi şarāb vermeyeler. Bilgil kim şoru ḥisāb olucağ ḥaḳdur. Nētekim Qur‘ānda (9) buyurdi: *Fa-man ya‘mal mişḳāla zarratin ḥayran yarahu va man ya‘mal mişḳāla zarratin* (10) *şarran yarahu*. Ve bitiler uça uça gelüp oқımağ ḥaḳdur. Nētekim Qur‘ānda buyurdi: *İḳrā‘* (11) *kitābaka va naṣa‘a ‘l-mavāzīna ‘l-ḳisṭi*. Ve Şirāt Köprisi ḥaḳdur. Kıldan ince, (12) kılıçdan itidür. Uzunlığı üç biñ yıllık yoldur. (13) Biñ yıllık⁵⁹ yoқuşdur, biñ yıllık eñişdür, biñ yıllık düzdür. Nētekim PeyğāMBER Ḥazreti buyurdi [20b] (1) du‘āsında: Allāhumma şabbīt⁶⁰ ḳadamī ‘alā‘ş-şirāṭi. Ve uçmağ ve tamu var, (2) ekisi dağı ḥaḳdur, fānī degüldür. Nētekim Qur‘ānda buyurmuşdur: *Lā maḳtū‘atun* (3) *va lā marnū‘atun*. Rivāyet kıldılar kim bir gün şaḥābeler birbirile münāzara kılurlardı. Ya‘nī (4) ‘ilim üzerine çekşirlerdi. Birbirine nesne sorarlardı. Mülzem eylemekçün Cebra‘īl (5) ‘aleyhi’s-selām geldi. Peyğāmbere bildürdi. Anlara қақыup üzerler[i]ne vardı. (6) Gördiler, қоқıldılar, tevbe eylediler kim ayruğ münāzara eylemeyeler. PeyğāMBER ‘aleyhi’s-selām (7) eyitdi: Her kim münāzara eylerse zınduğdur, ya‘nī dīnsüzdür dēdi. Ve eyitdi (8) kim üç nesne eksüklik getirür dēdi. Evvel münāzara, ekinci müneccimlik, üçünci şaḥābeler[e] (9) muḥālefet eylemek. Rivāyet kıldılar İmām Ebū Yūsuf raḥmetu ‘llāhi ‘aleyhi: (10) Hārūn Reşīd ḳatıma geldi, eyitdi ey Yūsuf münāzara var mıdır? Ebī (11) Yūsuf eyitdi: Baña münāzara gerekmez dēdi. Eyle dēdiğiçün Hārūn Reşīd aña (12) yüz biñ dirhem ‘atā vērdi. Her kim gerçek müslimān olmağ dilerse, ehl-i (13) sūnnet ve cemā‘at mezḥebin dutmağ gerek. Hevā ve bid‘at yolın terk eylesün. [21a] (1) Ehl-i sūnnet mezḥebin bu bābda beyān eyledik. Raḥmetlü Çalabum luṭfıla ve keremile (2) ehl-i sūnnet ve

⁵⁵ Yz. *bez-baḥt*.

⁵⁶ Yz. *bilmemez*.

⁵⁷ Yz. *endem*.

⁵⁸ Bu kelimededen önce *bin* yazılmış ve üstü çizilmek suretiyle iptal edilmiştir.

⁵⁹ *Biñ yıllık* ibaresi tekrar edilmiştir.

⁶⁰ Yz. *tabbit*.

cemā‘at yolından çıkarmaya biz kulları cümle müslimānlarla saklayuvère (3) inşā‘allāhu te‘ālā. **Bābu‘l-hāmis namāzi beyān eder.** Biliñ kim (4) namāz dükeli tã‘atların ulusıdır. İmān getürdüğinden sonra evvel beş vakt (5) namāz buyurdi Kur‘ānda: *Va ‘l-lazīna yu‘minūna bi ‘l-ğaybi va yuḫimū ‘ş-şalāta.* Ve dağı (6) bir āyetde buyurdi kim *ḫul yā ‘ibādiya ‘l-lazīna āmanū yuḫimū ‘ş-şalāta.* Ve dağı bir (7) āyetde buyurdi kim *innamā ya‘muru masācida ‘llāhi man āmana bi ‘llāhi va ‘l-yavmi ‘l-āḫiri* (8) *va akāma ‘ş-şalāta.* Gerek kim dükeli tã‘atlardan namāzi evvel buyurdi. Her günde beş (9) vakt namāz buyurdi. Zekāti, orucı yılda bir gez buyurdi. Haccı ‘ömrinde bir gez (10) buyurdi. Delīldür ki namāzi ḫalan⁶¹ tã‘atlardan artuḫ sevdi. Anuñçün artuḫ buyurdi. (11) Dağı her tã‘at kim ḫılınur, her birisi bir ‘ibādetdür. Velākin namāz içinde cemī‘ (12) ‘ibādetdür, müctemī‘dür. Ve ‘ālimler eydür: Namāzun yedi nesnesi miftāhıdır. İkinci (13) ‘alāmetdür. Üçünci nürdür. Dördünci burhāndur. Beşinci arılıḫdur. Altıncı taḫrīmdür. **[21b]** (1) Yedinci taḫlīldür. Miftāḫ dedigümüz taḫāretdür. Taḫāret eki dürlüdür. Birsı (2) zāhirdür, birsi bātındur. Taḫāret bātını tevbe eylemekdür. ‘Alī raḏıya ‘llāhu ‘anhu eydür: (3) Taḫāret beşdür. Evvel şuyla, şu bulunmasa toprağıla. İkinci taḫāret dilin ḡaybetden (4) saklamakdur. Üçünci taḫāret göñlin ḡasedden ve ḡıyānatlıḫdan saklamakdur. (5) Dördünci taḫāret ḫarnın ḡarām loḫmadan saklamakdur. Beşinci taḫāret ḡalāl (6) ve arı ḡon ḡeymekdür. Ammā namāzun ‘alāmeti beklemekdür. Ḳanḫı ḡişi kim iḡlāşıla⁶² yedi (7) yıl beklese anuñ teni ḡamu oduna ḡarām olur. Bir ḡün Bilāl-i Ḥabeşi raḏıya ‘llāhu [‘anhu] (8) bañlariken gökden bir āvāz geldi. Peyḡāمبر ‘aleyhi’s-selām Cebrā‘ile şordı kim (9) bu ne āvāzdur? Cebrāyīl ‘aleyhi’s-selām eyitdi: Bilāl bañlayicek gökler ḡapısı açılır. (10) ‘Arşuñ perdeleri götürülür. Bu ün anuñ⁶³ ünidür dedi. Ve Ebū Bekir Şıd[d]iḫ şordı kim (11) ancaḫ bu faẓīlet yalnız anuñ mıdur? dedi. Cebrā‘īl ‘aleyhi’s-selām eyitdi: (12) Dükeli ümmetüñ biledür dedi. Peyḡāمبر ‘aleyhi’s-selām eyitdi: Ḳıyāmet ḡüninde (13) mü‘ezzinlerüñ boyı ḡamu ḡalḫdan uzun ola dedi. Ammā namāzun nūri rukū‘dur. Ve bur‘ā[ḡı] **[22a]** (1) sücūddur. Arılıḡı taḡıyyātdur. Taḫrīm evvel tekbīrdür. Taḫlīl selām vèrmekdür. Ve dağı (2) Taḡrı Te‘ālā namāza dört faẓīlet vèrdi. Birsı ḡuşū‘dur, ikinci ḡürmetdür, (3) üçünci ḡurbetdür, dördünci münācātdur. Muḡammed ibn-i⁶⁴ Farīzadan öñ farīza (4) Taḡrı Te‘ālāyı birlemekdür. Farīza içinde farīza namāz iḡlāşdur. Farīzadan (5) sonra farīza Taḡrı Te‘ālā dergāhına zārliḫ eylemekdür du‘ā

⁶¹ Yz. *ḡılan.*

⁶² Yz. *iḡlāşdur.*

⁶³ Yz. *anun.*

⁶⁴ Cümle yarım bırakılmıştır.

içinde. Ve eydürler (6) kim sücüd namāzuñ içinde dükeli fi'llerden yègrekdür. Anuñçün kim secde Tañrıya (7) yaķındur. Nètekim Qur'ānda buyurdi: ***Va 'scud va 'ktarib***. Ve eydürler kim namāzuñ (8) ma'nisi istemekdür, secdenüñ ma'nisi bulmaķdur ve Şeytānı kaygulu eylemekdür. (9) Ve kaçan kim ādem oğlanı secde eylese İblis feryād eder. Vay benüm helākligime (10) dër, ağlar ve eydür kim ādem oğlanı secde kılur, uçmağa girür. Ben secde eylemedüğümiçün (11) tamuya giriserin dër. Ve bilün kim her yërde fi'l namāzuñ bir nesneye (12) beñzer. Evvel tekbirde elin yuķaru götürmek şuna beñzer. Bir kimse şuya ğarķ olsa (13) eki elin yuķaru qaldurur. Qul daķı namāz içinde eki elin yuķaru qaldurduğı [22b] (1) eyitmek olur ki ey Çalabum yazuķ denizine ğarķ oldum, beni sen qurtar dëdügi olur. (2) Kaçan kim imām ardında bir tekbir eylese biñ şevāb bulur. Daķı imām ile bir tekbire (3) erişmek dünyādan, anuñ içindekiden yègrekdür dëdi. Ve Peyğamber 'aleyhi 's-selām (4) eyitdi andan ulu şevāb olmaya kim erte namāzın ve yatsu namāzın cemā'at birle qılalar. (5) Ve eger münāfıķlar bu eki vaķit namāzuñ şevābın bilselerdi emekleyü cemā'ate gelelerdi (6) dëdi. Peyğamber 'aleyhi 's-selām vaşıyyet eyledi kim yā 'Alī senün üzeriñe olsun kim (7) evvelki şafda⁶⁵ olasın ki evvelki şafda⁶⁶ olan gişiler Tañrı Te'ālā qatında (8) ileride duran ferişterler şafına beñzer dëdi. Daķı eyitdi kim cemā'at ne qadar çok (9) olursa, şevābları ol qadar artuķ olur. Am[m]ā on gişiye degin şevābın dëdi. Ammā (10) kaçan on gişiden artuķ olsa cemā'at, anlaruñ şevābınuñ hisābın Tañrıdan (11) artuķ kimse bilmez dëdi. Daķı cemā'atuñ meşeli namāz içinde şuna beñzer ki (12) biregü sultāna yalnız varsa işi gey bitmez. Eki olsa biraz eyürek biter. Daķı çok (13) olsa yègrek biter. Kaçan mü'ez[z]in bañlasa 'Āyişe rağıya 'llāhu 'anhu egiri durduğı ipliği [23a] (1) iğine şarmadın yère bırağurdı. Aña şordılar kim ey müslimānlar anası neçün böyle (2) edersin? Eyitdi: Peyğamber hażretinden eşitdüm ki her iş bāñ[-ı] namāz oqunurken (3) işlenen her iş ol iş şeytānuñ naşibidür dëdi. Peyğamber 'aleyhi 's-selām (4) mü'ez[z]in bañlarken Qur'ān oqumazdı. Daķı hıç nesneye qarār olmazdı. Namāza everdi. (5) Şordılar kim ey Tañrı Resüli neçün böyle ta'cıl edersin? Eyitdi: Qorqarvan (6) kim namāza kāhil olanlardan olam dëdi. Qur'ānda buyurur ki: ***Va izā kāmū ilā 'ş-şalāti*** (7) ***kāmū kusālā***. Ve bilün kim qul kaçan Allāhu ekber dëse Tañrı Te'ālā nidā kılur ki ey ferişterlerüm (8) bilün kim ol qulum beni ululadı ve gendünüñ qulluğını bildi. Siz daķı saķlaķ (9) anuñ tekbirini kim aña ben ol tekbirile ululuķ bağışladum. Ve kaçan kim qul rukū' eylese (10) yazuğı çokluğına ıkrār eylemiş olur. Tañrı Te'ālā

⁶⁵ Yz. şāf.

⁶⁶ Yz. şāf.

eydür: Yâ ferîştelerüm görüñ ol kulum (11) kim baña rukû‘ eyledi. Benüm buyruğum yêrine getürdi. Elif gibi toğrıluban dal gibi êki kıat (12) oldu. Benüm ‘ izzetüm haqqıçün ben dağı anuñ şol ağır yazuqların arkasından gèderem. (13) Şöyle yèyni eyleyem ki otuz biñ yıllık Şırât Köprüsin yıldırım gibi geçe dèdi. Ve kaçan kim [23b] (1) kul sami‘ a’ llāhu dèse Tañrı Te‘ ālā eydür: Kulum gèrçek eydür kim ben anuñ hamdın eşitdüm. (2) Kaçan kim kul secde kılsa dükeli yazuqları teninden dökilür. Ve bir ferîşte kığrur, eydür ki: (3) Ey kul eger bilseydün kimiñle münâcât kılursın hiç bir sâ‘ at namâzdan fârîğ (4) olmayaduñ dèr. Ve eger şorşalar kim namâz içinde rukû‘ nèçün bir oldu, secde (5) nèçün êki oldu? dèseler cevâb şöyle dèmişler kim rukû‘ eylemek kulluq da‘ vîsin (6) eylemekdür. Ya‘ nî bir Tañrıya taparvan dèmek olur. Êki secde eylemek anuñ şanuqlarudur. (7) Nètekim şeri‘ içinde şanuq êki olmayınca qabûl olmaz. Secde dağı êki olduğı ol (8) ma‘ nîdür. Evvelki secde farîzadur, êkinci secde yakınlık içindedür. Nètekim (9) Qur‘ānda buyurur: *Va ‘scud va ‘ktarib*. Dağı bir ma‘ nî oldur kim evvelki secde dèmek (10) olur kim İlāhî beni bu toprakdan yaratduñ dèmek olur. Êkinci secde gèrü bu toprağa (11) girüp toprağ olısarvan dèmek olur. Secdeden gèrü kalkmağuş ma‘ nîsi oldur kim (12) ölüp toprağ olduğumdan şonra gèrü kopacaqvan dèmek olur. Nètekim Qur‘ānda buyurdi: (13) *Minhā ḥalaḳnākum va fihā nu‘ idukum va minhā nuḥrickum tāratān uḥrā*. [24a] (1) Ve bu ma‘ nîler ma‘ lûm olduğından şonra kankı kul kim teni ve cānı ve göñül birle (2) namâz kılsa Tañrı Te‘ ālā ol kulu Qur‘ānda öger: *Ulāika ‘alā hudan min (3) rabbihim*. Ve dağı bir āyetde buyurdi kim: *Ḳad aflaḥa ‘l-mu ‘minūna ‘llazīna hum fi şalātihim (4) ḥāşī‘ūna*. Ve kankı kul kim teni namâzda ola ve göñli dünyā endişesinde olsa (5) Tañrı Te‘ ālā Qur‘ānda buyurur kim vaylun şamusı anuñdur dèr. *Fa vaylun li ‘l-muşallīna ‘llazīna (6) hum ‘an şalātihim sāhūna*. Ve kankı kul kim namâzun rukû‘ ın ve sücüdün (7) tamām eylese, qorqu ve edeb birle namâz kılsa ol namâz bir görkli şüret (8) olur, ol gişiye du‘ ā kıılır. Eydür kim ey Çalabum bu kuluñ saña tamām rukû‘ ıla ve sücüdıla (9) namâz kıldı ve göñül yakınlığı birle saña ısmarladı. Êmdi bu kulu dükeli yavuzlıqdan (10) sen saklağıl dèr. Ve ol gişi kim rukû‘ ın ve sücüdün tamām eylemeye ve ḥuzûrın (11) ḥoşnûd eylemeye, o namâz bir çirkîn şüret olur, aña qarşı vèrir, göge çıkmāğa ol yol (12) bulmaz, düriler, gèrü èner. Ol namâz yüzine doq[1]nur, kıyāmete degin aña la‘ net oqur. Peyğamber ‘ aleyhi ‘s-selām (13) eyitdi: Gişi bir cemā‘ atde namâz kılsa birnün cānı ve göñli dünyā [24b] (1) hevāsında olsa, birnün olmasa, ol êkisinün namāzı arasında yêrle göge (2) fark vardur. Peyğamber ‘ aleyhi ‘s-selām eydür: Oğrınuş yavuzı namâz uğurlayandur. (3) Şordılar kim gişi namâzdan nète uğurlaya? dèdiler. Eyitdi: Namâzdan uğurlamak

(4) oldur kim rukū‘un ve sücūdun tamām eylemeye dēdi. Ve bir nēçe ‘ulemā eydür: Bu bēş vakt (5) namāz yoqsullara hacc yērnēdür dēdi. Ėrte namāzı ihram gēymek yērindedür. Öyle namāzı ‘umre (6) yērindedür. Ėkindü namāzı ‘Arafatda vakfeye durmak yērindedür. Aḥşam namāzı baş yülütme (7) ve taşlar atmak yērindedür. Yatsu namāzı tavāf ziyāret yērindedür dēdiler. Zehī (8) kerāmet ol gişinūḡ ki Taḡrıya lāyık namāz kılop günde bir hacc müzdin bula kim (9) baylar bir yıl belā dartup nēce mällar ḡarc ēdüp ḡaşıł ēderler. ‘Ömer-i Dımışk (10) eydür: Namāz dört ḡarfdür. Nün nuşratdur. Mīm memleketdür. Zeyn ziyāretdür. Nün (11) nuşrat olduğına delil oldur ki Taḡrı Te‘ālā Ḳur‘ānda buyurur kim: *İnnā la nanşuru rusulanā*⁶⁷ (12) Ve daḡı bir āyetde buyurur kim: *Va kāna ḡaḡḡan ‘alaynā naşru’l-mu’minīna*. Mīm memleket (13) olduğına delil budur Ḳur‘ānda buyurdı: *Summa raayta na‘īman va mulkan kabīran*. Ve elif ülfet [25a] (1) olduğına delil oldur kim Ḳur‘ānda buyurdı: *Li’llazīna aḡsanu’l-ḡusnā vardut*.⁶⁸ (2) Ḥaḡ Subḡānehu ve Te‘ālā tevfiḡ rūzī kılop aḡa lāyık ‘amel kılanlardan ēdivere bi-ḡaḡḡ-ı (3) Muḡammedin ve ālihi acma‘īna. **Bāb sādīsu** zikir beyān ēder. Bilūḡ kim Te‘ālāyı zikir (4) ētmek her mü‘mine ve her ‘avrata farzdur. Nētekim Ḳur‘ānda buyurmuşdur: *Yā ayyuhā’llazīna (5) amanū’zḡuru’llāha zikran kaşīran*. Ve daḡı bir āyetde buyurdı kim: *Allazīna yazḡurūna’llāha (6) kıyāman va ḡu‘ūdān ‘alā cunūbihim*. Ya‘nī eydür, zikir eylen Taḡrıya örü tūrurken otururken (7) ve yanın yaturken. Ve daḡı bir āyetde buyurur kim: Ey ḡullarum eger siz beni zikir ēdersenḡüz ben daḡı (8) sizi zikir eyleyüm. Nētekim Ḳur‘ānda buyurdı: *Fa’zḡurūnī azḡurkum*. Ve daḡı Ḳur‘ān içinde (9) ḡoḡ yērde zikir eylemek farīzayıduḡın eydür. Ammā inanup ‘amel eylemek bu ḡadar yēter ki (10) zikir eylemegi farz bilüp mü‘min ḡullar zikre meşḡül olalar. Ve ‘ālimler eydür: Dostluḡıḡ (11) nişānı ēki nesnedür. Birsı dostuḡ az nesnesin ḡoḡ bilmekdür. Ėkinci üküş (12) ‘aḡa vērüp az tūtmaḡdur. Nētekim Taḡrı Te‘ālā mü‘minlere dostum dēdiḡinden soḡra (13) dūnyāya⁶⁹ ḡisābsuz ḡoḡ ni‘metler vērdi. Ve ol vērduḡı ḡoḡ ni‘metler azdur dēdi. [25b] (1) Nētekim Ḳur‘ānda buyurdı: *Ḳul matā‘u’d-dunyā ḡalīlun*⁷⁰ va *’z-zākirīna’l-lāha*⁷¹ *kaşīran va ’z-zākirātu*.⁷² Ve

⁶⁷ Ayet yazmada ‘*İnnā la nanşura rasulanā*’ biçimindedir. Ayrıca bu kelimeden önce *res* yazılmış, daha sonra üstü çizilmek suretiyle iptal edilmiştir.

⁶⁸ *va ziyādatun* kelimesinin üstü çizilmiş.

⁶⁹ Yz. *dūnyāyı*

⁷⁰ Nisa suresi 77. ayet: *Ḳul matā‘u’d-dunyā ḡalīlun va’l-āḡīratu ḡayrun limanittakā va lā tuzlamūna fatīlan*.

⁷¹ Bu ibare satır üstünde yazılmıştır.

⁷² Ahzab suresi 35. ayet: *İnna’l-muslimīna va’l-muslimāti va’l-kānitina va’l-kānitati va’s-şadiḡīna va’s-şadiḡāti va’s-şābirīna va’s-şābirāti va’l-ḡaşıīna va’l-ḡaşıāti va’l-mutaşaddīḡīna va’l-mutaşaddīḡāti va’s-şā’imīna va’s-şā’imāti va’l-ḡāfīzīna furūcahum va’l-ḡāfīzāti va’z-zākirīna’llāha kaşīran va’z-zākirātu a’adda’llāhu lahum maḡfiratan va acran ‘aḡīman*.

eydürler ki (2) Tañrı Te‘ālāyı zikir eylemek dört nesneden hālî degüldür. Birsî oldur kim (3) t̄a‘at ve ‘ibâdet ehli ola, ihlâsıla Tañrıyı zikir eyleye. Êkinci günâh êtmîş ola, (4) şoñra tevbe êde, zikir eyleye. Üçünci ni‘met çok ola, ni‘metlere şükür eylemegile zikir (5) eyleye. Dördünci miñnet içinde ola, şabr eylemegile zikir eyleye. Ve eydürler her kim Tañrı (6) Te‘ālā birle zikir eylese anı rañmet birle yād kıılır. Ve her kim Tañrıyı birle yād kıılsa (7) Tañrı anı tevfiķ birle yād kıılır. **Rivāyet** kııldılar kim Tañrı Te‘ālā eyitdi: Yā Muñammed (8) bilün kim ben size eyledüğüm eylūgi eger Cebrā’ile ve Mikā’ile ve muķarrab ferîştelere (9) eyleseydüm bunlara gey ulu kerāmet eylemiş olaydum dēdi. Dañı eyitdi kim (10) Muñammed ümmetine *fa’d’ūni astacaba lakum* dēdim. Ve dañı eyitdi kim *fa’z̄kurūnī azkurku[m]*. (11) Ya‘nī siz beni t̄a‘atıla añıñ, ben sizi rañmet birle añayın. Siz beni ni‘met içinde (12) añıñ, ben sizi miñnet içinde añayın. Siz beni hācet dilegile añıñ, ben sizi (13) dilegü[ñü]z vèrmegile añayın. Siz beni kulluķ birle añıñ, bensizi ululuğum birle **[26a]** (1) añayın. Siz beni dünyāda añıñ, ben sizi ‘arş üstünde añayın dēdi. Zihī ‘ināyet (2) ki haķdur. Kulları üzerine dañı bilün kim her kim Tañrı anı la‘net birle yād kıılır ki zikir birle (3) yād kıılmaya. Dañı şordılar kim yā Resūlu’llāhu göñül pası neyile gēder? Eyitdi: K̄ur’ān okumağıla (4) gēder dēdi. **Rivāyet** kııldılar Mūsā ‘aleyhi’s-selām Tañrı Te‘ālāya şordı ki yā Rabbi, (5) kullarunñda k̄anķı k̄ul hākīmdür? Ol k̄ul kim nefsine h̄üküm eylese. Dañı şordı kim (6) yā Rabbi, kullarunñda k̄anķı k̄ul yègrekdür? Eyitdi: Kullarunñ yègregi oldur beni zikir êde. (7) Dañı şordı ki kullarunñ bayı kimdür? Eyitdi: Bay oldur ki k̄anā‘at eyleye. Şaķīķ (8) Zāhid eydür: Dükeli eylūk Tañrı Te‘ālāyı zikir êtmek içindedür ve dükeli yavuzluķ (9) dünyāyı dost edinmek içindedür. Ve eyitdiler: Dükeli cān tenden şusuzluķ birle (10) çıkar. İllā ol cān ki Tañrı Te‘ālāyı üküş zikir eyleye, ol cānıñ şusalığı k̄anmaķ (11) birle çıkar. Ve eyitdiler ki üç nesne Tañrı hāznesidür. Biri Tañrıyı yād kıılan dil Tañrıunñ (12) hāznesidür. Êkinci şükür kıılan k̄uluñ göñli Tañrı hāznesidür. Üçünci şabr kıılıcı ten Tañrıunñ (13) hāznesidür. Tañrı Te‘ālā eydür: Mü’mīn oldur kim anıñ göñli benüm zikrümle dölene. **[26b]** (1) Nêtekim K̄ur’ānda buyurdi: *Allaz̄ina āmanū taṭma’ina k̄ulūbuhum bi zikri’llāhi*. Ve eyitdiler ki (2) k̄anķı gişi kim h̄alkı ögse göñli k̄ara olur. Ve k̄anķı gişi kim āñireti ögse nūr, hūr-ı (3) kuşūr bulur. Ve k̄anķı gişi kim Mevlāyı ögse nūr ‘ayn-i nūr bulur. Ve hākimler eyitdiler: (4) Ve yanmaķlıķ üç nesneyile olur. Biri oldur kim ölümü añadura. Êkinci āñireti añadura. (5) Üçünci Tañrı Te‘ālāyı añadura. H̄alkı unıda. Haķ Subhānehu ve Te‘ālā faẓl-ı (6) keremile ğafletden uyanmaķ ve anı cān u dilile zikir eylemek[i] biz k̄ullar[a] ruzī kııla inşā’llāhu (7) Te‘ālā. **Bābu’s-sābi’** ‘ilim istemek beyān êder. Bilün kim ‘ilim istemek ve öğrenmek

(8) dükeli müslimān erenlere ve müslimān ‘avratlara farzdur. Nêtekim Qur’ānda buyurur: *Va t̃ā’ifātun* (9) *li yafqahū innī’d-dīni*. Ve Peygāmbere ‘aleyhi’s-selām buyurur kim t̃alabu’l-‘ilmi (10) farīzatun kulli muslimin va muslimatin. Süfyan-ı Şevrīye şordılar kim öğrenmek (11) yêgdür yoksa t̃ā’at kılmak yêgdür? Dêdiler. Ol eyitdi: ‘İlim öğrenmek yêgdür. Anuñçün kim (12) ‘ilimsüz t̃ā’at olmaz. Nêtekim Tañrı Te‘ālā Muhammede ‘ilim artuqluğun iste, ayruq (13) nesne isteme dēdi. Nêtekim Qur’ānda buyurdi: *Va kul rabbi zidnī ‘ilman*. Dağı bir āyetde [27a] (1) buyurdi kim *kul hal yastavi’llazīna ya‘lamūna va’llazīna lā ya‘lamūna*. Ya‘nī ‘ilim bilenile (2) bilmeyen berāber degüldür dēdi. Ma‘lūm oldı kim ‘ilim yêgdür t̃ā’atdan ve Resül hażreti (3) buyurdi kim ‘ālimler derecesi zāhidler derecesinden yêtmış derece artuqdur ola. (4) Degme dereceden dereceye at sêgirdimile yêtmış yıllık yoldur dēdi. Ve eger (5) dilerseñ ‘ālimlerüñ yümegin⁷³ ‘ābidlerden yêgrek bilesin. Ādem Peygāmbere ‘aleyhi’s-selām (6) feriştelere hikāyetin eşitdi kim evvel Ādem yaradulduğı vaqtın Tañrı (7) Te‘ālā aña ruzī kıldı. Dağı zerre kadar t̃ā’at kılmamışdı. Feriştelere ki nêçe (8) yıllar t̃ā’at ve ‘ibādet kılmışlardı. Haq Te‘ālā feriştelere ‘arz eyledi. (9) Feriştelere ‘ilim içinde Ādemi ārāste⁷⁴ gördiler. Nêtekim Qur’ānda buyurur: *Va ‘allama Ādama-l-asmā’a* (10) *kullahā* dēdi. Feriştelere Ādemden ‘ilmi eksük olduğıcün Ademüñ (11) ‘ilmi berekātında feriştelere buyurdi. Ādeme secde kıluñ dēdi. Nêtekim Qur’ānda buyurdi: (12) *Va iz k̃āla rabbuka li’l-malāikati’s-cudū’l’Ādama*. Ve dağı bilüñ kim Tañrı Te‘ālā (13) [mü’]minleri şerif yaratdı, iti hasis⁷⁵ yaratdı. Nêtekim hasisliğıla av ‘ilmin [27b] (1) öğrense ol itüñ öldürdüğü mısmıl olur. Av ‘ilmin bilmez itüñ öldürdüğü murdār (2) olur. Haq Te‘ālā Qur’ānda buyurdi kim *mukallibīna tu‘allimūnahunna mimma ‘allamakumu’llāhu* (3) *fakulū mimma amsakna ‘alaykum* dēdi. Tañrı Te‘ālā kullarına vêrdüğü nesnelere hiç (4) minnet eylemedi. ‘İlim vêrdüğüne minnet eyledi. Nêtekim Qur’ānda buyurdi: *Va ‘allamaka mā lam* (5) *takun ta‘lamu va k̃āna faẓlu’llāhi ‘alayka ‘azīman* dēdi. Dāvid Peygāmbere ve Süleymān (6) Peygāmbere pādīşāhliq vêrdüğüne minnet eylemedi. ‘İlim vêrdüğüne minnet eyledi. (7) Nêtekim Qur’ānda buyurdi kim *va laḳad ataynā Dāvuda va Sulaymāna ‘ilman*. Peygāmbere (8) hażreti ‘aleyhi’s-selām buyurdi kim her kim ‘ilimden kırk mes’ele öğrense ol (9) gişi kıyāmet güninde ‘ālimlerle bile kopa ve ben aña şefā’at kılam dēdi. Ve Peygāmbere (10) ‘aleyhi’s-selām eyitdi: Mü’min bir mes’ele öğrense yāḫūd kimseye öğretse (11) Tañrı Te‘ālā aña yêtmış şiddik müzdin vêrür dēdi. Dağı eyitdi kim bir ‘ālim (12) kim yastuq

⁷³ Yz. yümegin

⁷⁴ Yz. araste.

⁷⁵ Yz. hasis.

üzerine yaturken kitābına baksa yêtmiş yıl t̄ā‘ at eylemek (13) şevābın bulur dèdi. Dağı eyitdi bir yalnız ‘ālime katı gelür İblîse biñ cāhil [28a] (1) ‘ābiddin dèdi. ‘Aṭā ibn-i Seyd eydür: Bir er geldi, ‘Abdu’l-lāh bin ‘Ömere şordı kim (2) ne ‘amelle gişi uçmağa girür anı baña ögret dèdi. Eyitdi: Var ‘ilim öğren tā kim (3) uçmağa giresin dèdi. Ol eyitdi: Ben saña bir nesne şorarın kim t̄ā‘ at kılam (4) sen baña ‘ilim öğren dèrsin dèdi. ‘Abdu’l-lāh bin ‘Ömer eyitdi: ‘İlim öğren dèdi. (5) Ol er Ebū Hureyreya vardı. Aña dağı şordı. Ol dağı cevāb vèrdi. Andan (6) ‘Ömer vardı. Ardınca Ebū Bekire vardı. Andan sonra Peyğāmbere vardı. Dükelişi (7) ‘ilim öğren dèyü cevāb vèrdiler. Dağı Peyğāmber ‘aleyhi’s-selām eyitdi: Kankı (8) mü’min kim ‘ilim öğrenmek istese uçmak anı ister ve her kim ‘ilim istemese tamu (9) anı ister dèdi. Peyğāmber ‘aleyhi’s-selām eyitdi: Kıyāmet güninde gişiler ola kim (10) topuğundan boğazına degin dere gark ola. Şol kadar derleye kim yêtmiş şuşamış (11) deve anuñ derin⁷⁶ içse bir zerre eksilmemiş gibi ola dèdi. Şordılar kim ol (12) derden kurtulmağuş dermānı nedür? ‘Ālimler öñünde ‘ilim öğrenmekdür dèdi. Dağı Peyğāmber (13) ‘aleyhi’s-selām buyurdi kim benüm ümmetüm ‘ālimleri Benī İsrā’îl peyğāmberler gibidür dèdi. [28b] (1) Kıyāmet gününde benüm ümmetüm ‘ālimleri şefā‘ at èdecekdür. İhlāşıla⁷⁷ sevün (2) dèdi. ‘Ālimi sevmeyüp düşmān dutan münāfikdur dèdi. Dağı eyitdi: Her kim (3) ‘ālimleri ağırlaya, Tañrıyı ağırlamışdur. Ve her kim Tañrıyı ağırlasa uçmak anuñ (4) maķāmıdur. Ve her kim bir ‘ālimi ħor dutsa beni ħor dutmışdur. Ve her kim beni ħor (5) dutsa Tañrıyı ħor dutmışdur. Ve her kim Tañrıyı ħor dutsa tamu anuñ maķāmıdur (6) dèdi. Dağı eyitdi: ‘Ālimlerüñ du‘āsın gānīmet dutuñ. Dağı eyitdi: (7) Her kim bir ‘ālimüñ ardında namāz kılsa benüm ardumda namāz kılmış şevabın bulur. (8) Ve İbrāhīm Peyğāmber ardında namāz kılmış şevabın bulur dèdi. Ve bilün kim ‘ālimlerüñ (9) şöḥbeti bir çemendür uçmak çemenlerinden. Ve bunlaruñ şöḥbetine rahmet yağmurı yağar. (10) Gişi bunlaruñ katına yazuklu girür, yazuksuz gèder dèdi. Rivāyet kıldılar ‘Ömer raḍıya’llāhu (11) ‘anhu. Bir er geldi, Peyğāmber ḥazretine şordı kim bir ‘ālim meclis kûrup ‘ilim (12) eydür olsa bir cenāze dağı gelse ol meclisde oturmak yègrekdür yoksa (13) cenāzeye varmak mı yègrekdür? dèdi. Peyğāmber ‘aleyhi’s-selām eyitdi: Eger cenāzede [29a] (1) şol kadar gişi olursa namāzın kılip defn èdebileler. Ol ‘ilim meclisinde oturmağuş (2) şevābın biñ cenāze namāzın kılmakdan dağı biñ gün oruç dutmakdan dağı (3) biñ sayru sormakdan artuğdur dağı biñ altun şadaķa vèrmekden ve biñ (4) gez ḥacca varmakdan ve biñ gez ġazā kılmakdan

⁷⁶ Yz. *dereyin*.

⁷⁷ Yz. *iḥlāşıla*.

artuğdur. Anuñçün kim Tañrının (5) birliği ‘ilmile bilinür. Ve tã‘at kılmağ ‘ilmile bilinür. Ve eger biregü şol niyyet üzerine (6) okusa kim bir ‘ālim gişiye su‘āl şoram mülzem eyleyem dese yañüz bir sulţān (7) katında hürmet bulam dese yañūd halkdan māl altun aqçe hāşıl (8) olsun dese ol ‘ālim tamulıqdur dedi. Bir ‘avrat Hasan-ı Başarī katına (9) geldi, eyitdi kim ey müslimānlar imāmı dīn arılığı nedür ve dīn gevheri nedür ve dīn (10) görki nedür ve dīn haznesi nedür? dedi. Hasan Başari eyitdi: Yā ‘avrat sen eyit (11) ben öğreneyin dedi. ‘Avrat eyitdi: Ey müslimānlar imāmı [e]vcağuzum yıkıldı gördüm (12) bir taşda bu sözler yazılmış kim dīn arılığı ābdest almağdur. Dīn kuvveti namāz kılmağdur. (13) Ve dīn gevheri Tañrıdan qorqmağdur. Ve dīn görki Tañrıdan ve halkdan utanmağdur. [29b] (1) Ve dīn haznesi ‘ilmdür. Her kimün ki ābdesti olmasa dīninün arılığı yoğdur. (2) Kimün ki namāz[ı] olmasa dīninün kuvveti yoğdur. Kimün kim qorqusı olmasa dīninün (3) güheri yoğdur. Kimün ki utanmağı yoğsa dīninün görki yoğdur. Kimün kim ‘ilm[i] (4) yoğsa dīninün haznesi yoğdur dedi. Ebū ‘l-Ḳāsım Ḥakīm eydür: Her kim dünyālık (5) istese anı bulmağa çäre yoğdur tā kesb etmeyince ve zaḥmet çekmeyince ele girmez. (6) Ve her kim āḥiret istese bulmağa çäre yoğdur miḥnet görmeyince. **Rivāyet** kıldılar (7) Ebū Bekir Varağdan. Ol eyitdi: Ḥikmet üç nesnedür: Birsı geñezlikdür, birsi (8) peygāmberlikdür, birsi dürüşmekdür. Geñezlik ded[ü]gi Ḳur‘āndur, Ḳur‘ānı bilmekdür. Peygāmberlik (9) ded[ü]gi sünnetler saqlamağdur. Dürüşmek dedügi tã‘at kılmağdur. Peygāmber ‘aleyhi’s-selām (10) eyitdi kim ḥikmet Tañrı qorqusıdur. Ḥikmet şerīflerün şerefīn arturur dedi. Bir gün (11) Loğmān Ḥakīm mecl[i]si kurup çok halkı katına devşürür, anlara pend ü naşīhat eydürdi. (12) Bir gişi anı görüp ‘acebledi. Geldi, eyitdi: Loğmān Ḥakīm sen fülān gişinün (13) kulu degülmisün ki bile koyun güderdük dedi. Loğmān eyitdi: Olvan. Ol gişi eyitdi: [30a] (1) Bu mertebeye neyle erişdün? dedi. Loğmān eyitdi: Tañrı beni bu mertebeye ḥikmetile (2) ergürdi. Dağı eki qorqı ve eki ümīd birle dedi. Şordılar: Nete? Eyitdi: (3) Tañrı Te‘ālā beni tamuyıla qorqutdı ve şeytān dünyāda yoqsullıqla qorqutdı. (4) Şeytānı yalan dutdum. Zīrā bilürdüm ki Tañrı Te‘ālā dünyāda benüm rızqum ayruqlara vërmez (5) ve tamu qorqusın gerek dut[d]um, aña lāyık ‘amel kıldum. İkinci Tañrım uçmağ baña ümīdin (6) gösterdi. İblīs baña dünyā ümīdin gösterdi. Ve dünyā ümīdin qodum, uçmağ ümīdin (7) dutdum. Bu sebeble Çalabum beni dereceye ergürdi. Ebū ‘l-Ḳāsım Ḥakīm eyitdi: Berekāt (8) dört nesnedür. Birsı az çok dirlikdür. Üküş tã‘at kılmağdur. İkinci (9) az ‘amele çok ‘amel eylemekdür. Üçünci az ni‘mete çok şükür eylemekdür. Dördünci az (10) mālдан çok şadağa vërmekdür. ‘Alī ḥazretine raḍıya ‘llāhu ‘anhu

şordılar kim (11) dünyā sermāyesi nedür, āhıret sermāyesi nedür? dēdiler. Ol eyitdi: Dünyā (12) sermāyesi t̄a‘ at kılup ḥalkıla eyü dirilmekdür. Āhıret sermāyesi doğrı ve gerçek (13) söylemekdür dēdi. Şordılar ki dünyāda ne uludur? Eyitdi: ‘İlim uludur ve ‘ilmile [30b] (1) ḥalimlik⁷⁸ eylemek ulu[du]r dēdi. **Rivāyet** kıldılar ki kaçan kul günāhdan tevbe eylese (2) zāhidlerden olur dēdi. Ve Taḥrı Te‘ālā bir ferişte vėrbir. Anuḡ göḡline ḥikmet (3) dıker. Nėtekim bir gişi bāḡ dıker gibi. Daḡı her gişi kim yavuz yoldaşdan ayrılır. Taḥrı Te‘ālā (4) aḡa yoldaş rŭzı kıılır. Ebŭ’l-Kāsım Ḥakıme şordılar kim ‘ākıl kimdür? Eyitdi: ‘Ākıl (5) oldur ki ũç nesneyi saklaya. Bırsı oldur ki iḡlāşıla t̄a‘ at kılup gerçek söyleye. (6) Ėkinci ḡalk içinde mŭr[ŭv]vetlŭ ola. ũçŭnci Taḥrı Te‘ālā vėrdŭḡi rızka ḡanā‘ at (7) eyleye ve belālarna şabr eyleye. Ve eyitdiler: Her kim ũkŭş baḡ[ı]cı olmasa Taḥrıdan ḡorḡar ola. (8) Ve her kim ũkŭş söyleme[se] ḡikmet bula. Ve her kim ũkŭş uyumasa uyutmaḡ bula. Ve her kim ũkŭş (9) ḡŭlmese heybet bula. Ve her kim ḡaybet söylemese raḡmet bula. Ve her kim ‘ilim isterse (10) zaḡmete şabr eylese raḡmete ėr[i]şe. Ve her kim dünyāda ‘azizlik istese ḡor ola. (11) Ve her kim ḡorluḡa şabr eylese ‘aziz ola. Daḡı ‘ālimler eyitdi: Gişiye ũç nesne (12) gerekdŭr: Bir ḡalimlik⁷⁹ ve ḡama‘ suzlık ve perḡizkārılık. Allāḡum luḡfı ve keremi birle bu (13) ũç nesne[yi] biz ḡullara rŭzı kııla inşā‘allāḡu te‘ālā. Ḥikmet beyān ėder **bāb-ı ş-şāmini**. [31a] (1) Bilŭḡ kim Allāḡu Te‘ālā vėrŭrse minnet eyledi. Nėtekim Ḳur’ānda buyurur: *Va man yu’ta’l-ḡikmatı* (2) *faḡad ũtiya ḡayran kaşiran*. Bir nēceler eyitdi kim ḡikmet ma‘nisi (3) peyḡamberlıkdur. Ve bir nēceler eyitdiler kim ḡikmet ma‘nisi ḡarāmı ve ḡalālı bilmekdür. Ve bir nēceler (4) eyitdi ḡikmet bir nŭrdur ki ilḡāmıla vesvese arasında fark eyler. Vesvese yavuz (5) endişedŭr kim göḡle gelŭr. Ol vaḡtın bile kim şeyḡāndur anı terk (6) eyleye. Ve ilḡām eyŭ ve ḡayr endişedŭr. Göḡle deḡer. Ol raḡmānıdır, anı işleye. Ve bir (7) nēceler eyitdi: Ḥikmet ‘aḡıldur ve eyŭ sözdŭr. Ve bir nēceler eyitdi: Ḥikmet gendŭzin (8) kul bilmekdür. Ve daḡı eyitdiler: Bende dėmek dŭrt ḡarfdŭr. “Bı” Taḥrı vėrdŭḡine (9) ḡanā‘ at ėtmekdür. “Nŭn” Taḥrınuḡ t̄a‘ atına sevinmekdür. “Dāl” dıdār ḡŭrmekdür. “Ḥı” (10) ḡim[m]etdŭr. Daḡı Taḥrı Te‘ālā eyitdi: Eḡer siz benŭm yolumda dŭrŭşseḡŭz nėtekim Ḳur’ānda (11) buyurdı: *İn taḡşurŭ’llāḡa yaḡşurkum*. Şŭkŭr Taḥrı Te‘ālā ḡāzıleri gendŭzine izāfet eyledi. (12) Benŭm ḡerimdŭr dēdi. Nėtekim Ḳur’ānda buyurdı: *Faḡzala’llāḡu’l-mucāhidına ‘alā’l-ḡā’idına* (13) *acran ‘azıman daracātan minhu va raḡmatan*. Rivāyet kıldılar Peyḡāmberden ‘aleyḡi [31b] (1) ‘s-selām eyitdi: Taḥrı Te‘ālā ḡāzılere doḡsan

⁷⁸ Yz. ḡalimlik.

⁷⁹ Yz. ḡalimlik.

doğuz rahmet kapusın açar ve anları (2) yarlıgar. Ve kaçan kim gâziler evinden çıkısa dükeli yazuklar teninden dökülür. Tağlar ve taşlar (3) ve denizler ve dükeli yaradılmışlar aña istiğfâr eder. Ve ne ölüm birle olsa şehid olur (4) dedi. Rivāyet kıldılar Resûlden ‘aleyhi’s-selām eyitdi: Şunlar kim kâfir elinde⁸⁰ (5) öldiler, Tañrı Te‘âlā anlara beş nesne vērür kim Peygāmblerler vērmedi. Evvel Tañrı Te‘âlā (6) peygāmblerleri öldürdi, Qur’ānda buyurdi: *İnnaka mayyitu ve innahum mayyitūna fi sabili’llāhi* (7) *amvātun bal ahyā’un*. Evvel peygāmbleri yurlar andan defn ederler. İkinci peygāmblerlere kefen (8) şararlar, şehidler evveline ve ahırına işlemiş olur. Evvel zāhirin aru duta. İkinci (9) bātin aru duta. Üçünci hālin aru duta. Dördünci ne nesne ki gendüye hoş gelür, ayruğa (10) dağı. Anı Şanā Hākīm eydür: Ma’rifet yēdi nesnedür: Evvel Tañrıya şükür eyleye. İkinci (11) gözle nazar eylemeye. Üçünci kulağıla hikmet eşide. Dördünci gönülle Tañrıyı seve. Beşinci (12) az nesneye kanā‘at eyleye. Altıncı tāt kılmağa harış ola. Yedinci guşşası (13) ahiretçün⁸¹ ola. Tañrı Te‘âlā bu öğütleri dutmağa ruzi tevfiğ kıla inşa’llāhu Te‘âlā. [32a] (1) Bābi’t-tāsi‘u gāzā. Bilün kim gāzilik beş dürlüdür. Evvel kâfirle uğraşmağdur. (2) Nêtekim Qur’ānda buyurdi: *Yā ayyuhā’n-nabiyyu cāhidu’l-kuffāra* dedi. İkinci kâfirle uğraşmağdur (3) kim İblisdür. Nêtekim Qur’ānda buyurdi: *İnna’s-şaytāna lakum ‘aduvvun fa’ttaḥazūhu ‘aduvan* dedi. (4) Üçünci münāfıklarla uğraşmağdur. Nêtekim Qur’ānda buyurmuşdur kim *va’l-munāfikiḥina* (5) *va’gluz ‘alayhim*. Dördünci nefisle uğraşmağdur. Nêtekim Qur’ānda buyurmuşdur: *Va’llazina* (6) *cāhadū finā la-nahdiyyannahum subulanā*. Beşinci gönülle uğraşmağdur. Nêtekim (7) Qur’ānda buyurmuşdur: *Va cāhadū fillāhi ḥaḥ cihāda* dedi. Bāyezid Bestāmīye (8) eyitdiler: Sen şu üzerinde yürürsün dediler. Eyitdi: Ol hüner degüldür dedi. Bir kuru (9) ağaçda şuya batmaz dedi. Dağı eydirler: Sen havāda uçarsın. Eyitdi: Ol dağı (10) hüner degüldür. Zirā bir kuş dağı havā yüzünde uçar dedi. Dağı eyitdiler: Sen (11) bir dünde Mek[k]eye varursın. Eyitdi: Ol dağı hüner degüldür. Zirā ki cāzular sihirle⁸² (12) bir günde yerün içine varur. Ve dağı eyitdiler: Sen dē, ya erenlerün hüneri ne olur? (13) Hüner oldur ki gönli Tañrıya tevek[k]ül eyleyüp dāyim Tañrıla ola. Hiç maḥlūka tekye⁸³ eylemeye. [32b] (1) ‘Alī radīya’llāhu ‘anhu eyitdi: Erün hüneri dördtür: Evvel ‘ilim yazup öğrenmekdür. (2) İkinci kılıç urmağdur kâfir çerisine. Üçünci şofra komağdur açlar öğüne. Dördünci dünle (3) tırup gusül eyleyüp namāz kılmağdur Rahmān kapusunda.

⁸⁰ Yz. *elinde*.

⁸¹ Yz. *ahiretçün*.

⁸² Yz. *sihirle*.

⁸³ Yz. *tekyā*.

Ammā kāfirle uğraşanı (4) Tañrı Te‘ālā sever. Nêtekim Qur’ānda buyurdi: *İnna ‘İlāha yuħibbu ‘İlāzina yuķātılūna fı* (5) *sabīlihi şaffan*. Ve Tañrı Te‘ālā gāzilere eyitdi kim ben size nuşrat vërem. Ve dağı (6) Tañrı Te‘ālā gāzilere beş nesne vërdi kim anı peygāmbirlere vërmedi. (7) Evvel peygāmbirleri yurlar kefene şararlar, gāzileri gendü tonıla qorlar. Êkinci şehīd (8) yumazlar gendü qanıyla qorlar. Üçünci gāzilere bu dünyāda çok rüzī peygāmbirlere (9) vërmez. Dördünci kıyāmet güninde şehīdler her kime uğrasa şefā‘ at eyleyeler, (10) peygāmbir ancak şefā‘ atı ümmetine eyleyeler. Ve bilün kim nefsi ve gönüli gāzā eylemek nefsi ve (11) gönli Tañrı tã‘atına döndermekdür. Nêtekim bir gün Peygāmbir ħazreti ‘aleyhi’s-selām (12) gāzılıqdan gelürdi. Eyitdi: Kici gāzılığı eyledük. Varalum ulu gāzılık (13) eyleyelüm dedı. Şordılar yā Resūla’İlāhi ulu gāzılık nedür? Eyitdi: Şeytānıla uğraşmağdur. **[33a]** (1) Anuñçün kim sen kāfir öldürürseñ gāzī olursın. Ve kāfir seni öldürürse sen (2) uçmaqlık olursın. Ve eger İblis senün gönlün öldürürse yerün tamu (3) olur. Pes ulu gāzā oldur kim sen İblis öldüresin, ol seni öldürmeye. Rivāyet (4) kıldılar kim bir gün ‘İsā⁸⁴ Peygāmbir ‘aleyhi’s-selām bir kıoca çobāna uğradı. Eyitdi: (5) Yā çobān kıocalmışsın⁸⁵. Çobān eyitdi: Yëtmiş yıldur kim gāzılık eydürven dedı. (6) ‘İsā⁸⁶ Peygāmbir eyitdi: Nête gāzılık éderdün? Çobān eyitdi: Êki oğrıyla (7) dāyim doķuşurvan. Bir oğrı içümde vardur, bir oğrı taşumda vardur. İçümdeki oğrı benüm (8) nefsum dilegidür. Benüm eyü gönlümü yavuz yere kıulağuzlar. Daşraqı oğrı İblisdür, beni tamuya (9) kıulağuzlar. ‘İsā⁸⁷ ‘aleyhi’s-selām eyitdi: Bunlaruñla nête doķuşursın? Çobān (10) eyitdi: Benüm adum şaburdur. Tañrı yakınlığı benüm yarağumdur. Tevek[k]ül benüm kıalkanum. İhlāş (11) benüm kıılıcımdur. Tañrı Te‘ālā kıorkusı okumla yayumdur. Tañrı zıķrı benüm süñümdür (12) dedı. İlāhī fażluñ keremün birle şağa tã‘at kıılmağa sen tevfiķ vër inşā‘allāhu (13) Te‘ālā. Onıncı **bābı’l-‘āşiri cevmerdlik beyān éder**. Bilün kim cevmerdlik **[33b]** (1) dört dürlüdür: Birsı māl cevmerdligidür. **Êkinci** ten cevmerdligidür. **Üçünci** (2) cān cevmerdligidür. **Dördünci** gönül cevmerdligidür. Evvel cevmerdlik zāhidlerüñdür. (3) Cemī‘ mālların Tañrı yolına ħarc éderler. Āħireti şatun alurlar. Ten cevmerdligi (4) ‘ābidlerüñdür kim Tañrı tã‘atına argururlar. Anuñla hidāyet bulur. Cān (5) cevmerdligi şehīdlerüñdür kim cānların Tañrı yolına vëürler, anuñ hoşnüzlığın (6) şatun alurlar. Ve gönül cevmerdligi ‘āriflerüñdür, gönüllerin vëürler, Tañrı hoşnüdliğın (7) şatun alurlar.

⁸⁴ Yz. ‘İsā.

⁸⁵ Yz. kıocalamışsın.

⁸⁶ Yz. ‘İsā.

⁸⁷ Yz. ‘İsā.

Hâtîm rahmetu 'llâhi 'aleyhi yârânlarına eyitdi: Eger size şorarlarsa (8) kim Hâtîmden ne öğrendünüz siz? dèdi. Eyitdiler: 'İlim öğrendük dèyevüz. Hâtîm (9) eyitdi: Eger eydürse kim ol 'âlim degüldi siz 'ilm nète öğrendünüz dèseler ne dèrsiz? (10) dèdi. Eyitdiler: Bilür ne dèyelüm? Hâtîm eyitdi: Baylık öğrendük dèñ dèdi. Ve eger (11) şorarlarsa kim baylık ne nesnedür, siz eydünj kanâ' atdur dèñ dèdi. Ebû 'l-Kâsım (12) Hâkîm eydür: Baḥî[l]lık üç dürlüdür: Birsî biregünün biregüye ḥayrı degdigin (13) istemese anı ol ḥayırdan men' éde. **Êkinci** oldur kim yolca müslimânlarla uğrasa **[34a]** (1) selâm vèrmeye. Üçünci oldur kim Muḥammed adın şallâ 'llâhu 'aleyhi ve sellem eşidicek (2) şalavât getürmeye. Ve bilünj kim Taḥrî Te'âlâ 'azze ve celle cevmerdleri îmân birle (3) yâd kıldı. Ve baḥîlleri küfür birle yâd kıldı. Daḥî cevmerdleri kurtulmak birle yâd kıldı. (4) Daḥî cevmerdleri görklü va' de kıldı. Qur'ân içinde bunca âyetler ki cevmerdler (5) ḥaḳḳında gelmişdür. Zihî devlet cevmerdleründür. Riyâsuz cevmerdlik édeler. Daḥî (6) Tevrît içinde Taḥrî Te'âlâ eydür: Yâ âdem oğlu mâluḡuzı benüm ḳatuma ḳoñ kim (7) od göyündürmeye ve oḡrı almaya. Yarın kıyâmet güninde buḡaldunuz vaḳtın size deg[e]rem (8) dèdi. Peyḡamber 'aleyhi 's-selâm eyitdi: îmân ḳuvvet dutmışdur buḡul ve yavuz ḥû birle. (9) Peyḡamber 'aleyhi 's-selâm eydür: Üç gişi cennete girmeye: Biri atasın anasın azarlayandur. (10) Êkinci dâyim süci içen. **Üçünci** baḥîl gişi. Daḥî bir zâhid gişiden kim (11) baḥîl ola, fâsıḳ cevmerdi yègrekdür dèdi. **Rivâyet** kıldılar. Bir gün 'İsâ Peyḡamber (12) 'aleyhi 's-selâm şeyṭâna uğradı. Eyitdi: Yâ İblîs senünj gey dostun kimdür? (13) dèdi. İblîs eyitdi: Benüm gey dostum baḥîldür. Ve gey düş[me]nüm cevmerddür. Peyḡamber **[34b]** (1) 'aleyhi 's-selâm eyitdi: Sizünj üzerñüze olsun kim cevmerd olasız ve şadaḳa vèresiz (2) dèdi. Zîrâ ki anuñ içinde altı nesne vardur. Üç dünyâda, üçî âḫiretde. Ammâ (3) ol ki üç dünyâdadur. Ve 'imârat olur ve mâlî ziyâde olur. Ve ol üç ki (4) âḫiretdedür. Ol vèrdüḡi şadaḳa başı üzerine gölge ola. Ve setri örtülü ola. (5) Ve anuñla ṭamu arasında perde ola dèdi. Daḥî cevmerd gişi gece yazuḳlu yatur, (6) yazuḳsuz durur dèdi. 'Alî raḡıya 'llâhu 'anhu eyitdi: Bir loḳma etmek yoḳsula vèrsem (7) yègrekdür biñ altun dilenciye vèrmekden dèdi. Ve daḥî cevmerdleri Taḥrî (8) Te'âlâ sever dèdi. Ve cevmerdlik dükeli ṭâyife içinde ve dükeli millet içinde sevgülü (9) nesnedür dèdi. Peyḡamber 'aleyhi 's-selâm du'âsında buyurdı kim ey Çalabum (10) ben miskîni dirilt ve miskîni öldür, miskînler bölüğünde ḳopar dèdi. Ve Taḥrî (11) Te'âlâ Mûsâ Peyḡambere eyitdi: Yâ Mûsâ ḳullarumdan saña şikâyet éderem dört (12) nesneden ötürü. Bir oldur kim bunlara mâl vèrdüm, gèrü ödünç diledüm, vèrmediler. (13) Baḥîllik eylediler. Ve êkinci düşmânunuzdan saḳınuñ dèdüm, saḳınmadılar. Üçünci

[35a] (1) uçmağa kığırdım, gelmezler. Dördüncü tamudan kaçun dedim, kaçmazlar, gendülerin tamuya (2) bırakurlar. Ka' be 'l-Aḥbār eydür: Dört gişinün kıyāmet güninde 'özri kabül olmaya: Bir (3) ol gişinün kim bāñ ünin eşide, cemā' ate gelmeye. İkinci ol gişinün kim ta'ām (4) yerken yoksul anuñ kapusına gele, yediginden ol yoksula vermeye. Üçüncü emr-i (5) ma' ruf nehy-i münker etmese. Çalabum 'ināyet edüp bu 'amelleri işlemege biz kullara (6) ruzi kıla inşa'allāhu te'ālā. **Bābı'l- ḥādī'l- aşara ḥayāyī** beyān eder. Bilün kim (7) Tañrı Te'ālādan her yerde utanmak ve korkmak gerekdür. Ve buyruğundan taşra olmamak (8) gerekdür kim Tañrı Te'ālā dükeli yerde ḥāzırdur. Ve bilür ve eşidür ve dükeli gizlüyi ve āşkārı (9) bilür. Nêtekim Qur'ānda buyurdi: *Alam ya' lam bi anna 'llāha yarā*. Resül ḥazreti eydür: Tañrıdan (10) utanuñ ve tã' at kıluñ. Anı göre durur kim ve eger siz anı görmezseñüz ol (11) sizi göre durur ve gönliñüzden geçeni bilür. Nêtekim Qur'ānda buyurdi: *İnnahu 'alimun bizāti's-sudür[i]*. (10) Ve utanuñ Tañrıdan kim tamām konuşaruñuzdan utanur gibi dedi. Ve kankı gişi kim (13) Tañrıdan utansa dilin ğaybetden ve karnın ḥarāmdan saklasa gerekdür. Dünyā bezeklerin [35b] (1) terk etse gerekdür. Ve yarınki güne hüküm eylemese gerekdür. Peyğāmber 'aleyhi 's-selām (2) eyitdi: Kankı gişi kim benüm altı ögüdüm dutsa ben pāy-endāz olurum kim (3) uçmağa gire dedi. Evvel bir söz söyleye kim anda yalan olmaya. İkinci va' desine ḥılāf (4) eylemeye. Üçüncü emānete ḥıyānatlık eylemeye. Dördüncü gözün ḥarāma bakmağdan sakına. (5) Beşinci ḥarām nesneye şunmağdan sakına. Altıncı fercin zinādan sakına. Eyitdiler: Kaçan (6) bir iş ile Tañrı Te'ālānuñ dīdārın anğıl. Kankı iş kim anuñ dīdārına lāyık (7) olsa anı işlegil kim şahādete muvāfık ola. Tañrı Te'ālā eşitmege lāyık. Nêtekim (8) Qur'ānda buyurdi: *İnnanī ma'akumā asma'u va arā*. Ya'nī ben sizünleyin. Ne isterseñüz vērürven, (9) eşidürin dēr. Sehel ibn-i 'Abdu'llāh eydür: Bir 'ālim ögüt ve naşīḥat⁸⁸ eydürdi (10) kim dilñüzle bir geleci söyleñüz kim şahādete muvāfık ola ve elñüzle bir iş işleñ (11) kim tã'ata muvāfık ola. Zikir edün kim ma'rifete muvāfık ola dēr. 'Abdu'llāh bin (12) 'Ömer ve 'Abdu'llāh bin Dīnār raḍıya'llāhu 'anhumā sefere vardılar. Mekke yöresinde bir yere (13) kondılar. Gördiler kim bir çobān koyın güder. Bunlar eyitdiler: Ey çobān bize koyun [36a] (1) şat. Çobān eyitdi: Ben kıl gişiven, koyunu nête şatayın? dedi. 'Abdu'llāh bin (2) 'Ömer eyitdi: Bize bir koyın şatğıl, efendiñe kırt yedi dēyesin dedi. Çobān (3) eyitdi: Nêce yalan söyleyeyim? Kaşdıla yalan söyleyen ḥōd kāfir olur dedi. (4) 'Abdu'llāh ol kılı şatun aldı, azād eyledi. Geldük emdi ol kıl bir yalan (5) terk etdügiçün azādlık buldı. Emdi Tañrı Te'ālā

⁸⁸ Yz. naşīḥat.

gerçek söyleyen kulların (6) tamu odundan azād ederse ‘aceb degüldür. Şaķīķ-i Belhī rahmetu ’llāhi ‘aleyhi (7) eydür: Tańrıdan kórķıl kim gizlüyi ve aşıkārı bilür. Ve ümīd dutıl ol Tańrıda kim (8) cihānda pādīşahlığı bāķidür. Gōńlūń dōlendürgil ol Tańrıya kim va‘desine (9) vefā eyleyicidür. Ve saķıńıl ol Tańrıya ma‘şıyet eylemekden kim anuń hısmı ve ‘uķūbeti (10) kātıdır. **Rivāyet** kıldılar kim bir gūn bir ‘avrat gendōzin düzūp ve dōşūnūp (11) tenin ve ũonın ārāste kılup cemāl⁸⁹ ve kemāl birle geldi. Hātīmūń öńinde oturdı. (12) Yüzini açdı tamām anuń ‘avratı gibi kılındı. Hātīm baķdı, eyitdi: Yā ‘avrat (13) gendūńe dūşmānsın kim bizi daķı oda gōyündürürsin dēyūp ‘avratı kātından [36b] (1) sürdi gēderdi. Daķı eyitdi: Yā ‘avrat, sen benden anı dilersin kim (2) ol nesneye dōrt nesne gerekdür dēdi. Evvel emīnlik gerekdür kim şońında kórķu (3) olmaya. Ėkinci yigitlik gerek kim şońında kocalık olmaya. Üçūnci bir dirlik gerek kim şońında ölüm (4) olmaya. Dōrdūnci bir şādlık gerek kim şońında kaygūlık olmaya. Bu dōrtten birsi (5) hīç bende yokdur dēdi. Ol ‘avrat bu sözi eşidicek tevbe ve istiġfār (6) eyledi kim māl yoksullara infāk⁹⁰ ētdi. Ebū’l-Kāsım Hākīm eydür: Yazuk işlemek cānı (7) gēderür. Teni zindānda berkidür. Gōńül cefā okıla başlu kılur. Bir hākīm bir gişiyē ölürken (8) şordı kim hāluń nētedür? Eyitdi: Gōńülde şabır şifāsı yok. Tenüm bī-kār, ũā‘atı yok. (9) Yazıkum çok, tevbem yok. Ölüm geldi, kurtulmaġa çārem yok. Gūr karańu, yoldaşum yok. (10) Gūn issi, gölgem yok. Da‘vīci çok, kimsenūń haķķı kimsenede kalmak yok. Tamu issi, (11) kaçmak yok. Od tēz, rāhat yok. Tańrı Te‘ālā ‘ādil huccetüm yok dēdi. Cān (12) vērđi. Tańrı Te‘ālā fażlı ve keremi birle kórķulardan emīn eyleyūp dūkeli mü’minlere rahmet (13) ērişdüre inşā’allāhu Te‘ālā. **Bāb-ı isnā ‘aşara zinā beyān ēder.** Bilūń kim [37a] (1) Tańrı Te‘ālā kulların zinā eylemekden yıġdı. Ve buyurdı kim kaçan ēki ergen zinā eylese dōrt (2) gişi yā sekiz gişi şahādet ēde. Evvel erile ‘avrata yüz aġaç had urmaķ gerekdür dēdi. (3) Haķ Te‘ālā Kūr’ānda böyle buyurdı: *Azzaniyyatu va ’zzānī fa ’clidū kulla vāhīdin minhumā miata* (4) *caldatin*. Daķı Tańrı Te‘ālā buyurdı kim kankı er ve kankı ‘avrat kim oġruluķ eylese on (5) dirhem ya bir kızıl kadar nesne oġurlasa anuń ēki elin kesūń dēdi. Nētekim Kūr’ānda (6) buyurdı: *As-sāriķu va ’s-sāriķatu fa ’ķtaū aydiyahumā*. Eger şorarlarsa kim zināda evvel (7) ‘avratı anđı, oġruluķ āyetinde evvel eri yād kıldı. Nēçūn, hikmet nedür? Cevāb oldur (8) kim zinā ũkūş ‘avratdan rāz[i] olmayınca er nesne ēdemez. Oġruluķ ũkūş erler işidür (9) anuńçūn taķdīr eyledi. Peyġamber ‘aleyhi’s-selām eydür: Zinā ēdenūń altı ‘uķūbeti (10) vardur. Üç dūnyāda ve üç

⁸⁹ Yz. *cemāli*.

⁹⁰ Yz. *inifāk*.

āhıretde. Ammā ol ki dünyādadur. Birsi oldur ki hürmetsüz (11) olur, görki geder. İkinci dirliği az olur, ‘ömri kışalur. Üçünci rûzı tar olur. Ammā ol (12) üç ki āhırettedür. Evvel oldur ki Tañrı Te‘ālā aña qatı hışım eyleye. İkinci (13) hışabı qatı ola. Üçünci tamuda qatı ‘azāb göre. Peyğamber ‘aleyhi’s-selām [37b] (1) eydür: Zinā edici ādemi yedi qat gök ve yedi qat yer aña la‘net okur. Ve anuñ (2) ferci yiy[i]sinden tamu ehli bir gezden rencür olup feryād ederler. Peyğamber (3) ‘aleyhi’s-selām eyitdi: Kıyāmet güninde Allahu Te‘ālā üç dürlü gişiye rahmet (4) nazarıla bakmaya. Evvel zinā ediciye, ikinci pādışāh zālīm ola, üçünci ol yoksul ki (5) tekeb[b]ürlük ede. ‘Abdu’llāh ibn-i Mes‘ūd eydür: Peyğambere şordum ki yā Resūlu’llāh yazuqlarda (6) kanķı yazuq uludur? dēdim. Eyitdi: Evvel Tañrıya şirk getürmek. İkinci kan eylemek. Üçünci (7) zinā eylemek dēdi. **Rivāyet** kıldılar Peyğamberden ‘aleyhi’s-selām, eyitdi kim benüm ümmetüm (8) bēş nesne işlese bunlara bēş nesne gele. Ribā yēseler yerde deprenmek ola, helāklik (9) ola. Zinā üküş kılsalar müfācāt ölümü ola. Zekāt vermeseler māl [u] tavar helāk ola. (10) Sultānlar zālīm olsa yağmur az yağa. Dañı begler yoksullara zulüm eylese develeri (11) düşdüğine sebep ola. Cebrā’ıl ‘aleyhi’s-selām bir gün Peyğamber hāzretine geldi. (12) Eyitdi: Tañrı Te‘ālā saña selām okur ve eydür ki Ca‘fer-i Tayyārūñ dört dürlü işinden (13) hoşnūd olduğumçün aña kuş gibi uçmaķ vėrdüm kim uçar. Qanda dilerse qonar [38a] (1) ola. Dört nesne’i Ca‘fer şorsun kim eydivere dēdi. Peyğamber ‘aleyhi’s-selām (2) Ca‘feri kığırdı. Şordı kim bu mertebeye neyile ırdūñ? Eyitdi: Kāfırluğumda dört nesneyi (3) işledüm. Evvel puta tapu kılmadum. Gördüm kim ne aşşısı var ne ziyānı. İkinci süci içmedüm. (4) Gördüm esrüklerūñ başları lā ya‘kıl olup gendüleri zabt edemezler. Üçünci zinā ıtmedüm. (5) Gördüm kim bir kimse benüm hālāluma ve ‘ıyāluma⁹¹ zinā eylese baña hoş gelmez. Ayruqlara dañı (6) hoş gelmeye dēdüm. Dördünci yalan söylemedüm. Gördüm kim yalancı gişi yārānları içinde (7) hor olur. Rivāyet kıldılar kim ‘Abdu’llāh ibn-i ‘Ömer eyitdi: Resūl hāzretinden (8) şöyle eşitdüm kim Benī İsrā’île bir gişi vardı. Aña Kifil dērlerdi. Dürlü dürlü (9) günāhı işlerdi. Hiç yazuqdan yıǵlınmazdı. Bir gün bir ‘avrat aña hācete geldi ki (10) tañıl ala şatun. Kifil anı gördi kim bir görklü ‘avrat. Eyitdi: Yā ‘avrat gendöziñi (11) vėrürsen altmış altunluk tañıl vėreyin dēdi. ‘Avrat rāzī olmadı. Gėrü evine (12) vardı. Şordılar kim tañıl bulmadūñ mı quru geldūñ? dēdi. ‘Avrat eyitdi: Gendözūñ (13) baña vėr ki saña altmış altunluk tañıl vėreyim dēdi, rāzī olmadum dēdi. Er eyitdi: [38b] (1) Ėmdi nēdelüm? Eger tañıl andan ele girmezse oğlancuqlarmuz çün ölür. Bārī varǵıl (2) fermān senūñ dēgil. ‘Avrat geldi. Kifle eyitdi:

⁹¹ Yz. ‘ayāl.

Ayruḵ çāre bulmadum, fermān senün (3) dèdi. Kifil ‘avratı aldı. Ḥalvete girdi. Yakın varcaḵ ‘avrat ditredi. (4) Kifil eyitdi: Ne olduḡ ditrersin? ‘Avrat eyitdi: Taḡrıdan ḵorḵarvan. Kifil eyitdi: (5) Taḡrıdan ḵorḵarduḡ ya nêçün geldün? ‘Avrat eyitdi: Açlıḵdan buḡalup geldüm dèdi. (6) Kiflün göḡline ilhām-ı rabbānī düşdi. Eyitdi: Bu ‘avratlıḡıla Taḡrıdan ḵorḵuban (7) oldum kim ḵorḵmazam dèdi. Ol işden döndi. ‘Avrata altmış altunlıḵ taḡıl vèrdi. (8) Evine gönderdi. Ol ‘avrat aḡa du‘ā kıldı. Eyitdi: Nêtekim beni azād kılduḡ, Taḡrı (9) Te‘ālā seni ṡamu odundan azād eylesün dèdi. Taḡrınuḡ taḵdīrile Kifil ol dünle (10) öldi. Ḳapusunda yazılmış buldılar kim Taḡrı Te‘ālā Kifle raḡmet eyledi zināyı terk (11) eylediḡiçün. Mālīk ibn-i Dīnār eydür: Bir demürçī gördüm. Demüri elile kızdurur döger. Aḡa (12) ben eyitdim: Bu ne ḡikmetdür, buḡa neden êrişdün? dèdüm. Ol eyitdi: Bir ‘avrata ‘āşık (13) oldum. Biḡ altun vèrdüm, vèrmedi. Bir gün benden on altun ödünç diledi, vèrmedüm. [39a] (1) Yüz altun al baḡa dileḡüm vèr dèdüm. Rāzī oldı. Anı bir ḡalvet yère êletdüm. Ağladı (2) Ben eyitdüm: Nêçün ağlarsın? Eyitdi: Taḡrıdan ḵorḵarvan. Eyle dècek esirgedüm ve hem (3) Taḡrıdan ḵorḵdum. Aḡa yüz altun vèrdüm, şalıvèrdüm. Ol ‘avrat baḡa du‘ā kıldı. Eyitdi kim: (4) Allāhumma êki cihānda odı saḡa êki cihānda şovuk eylesün. Êmdi uş dünyā (5) odın şovuk eyleyüvèrdi. Ümīddür kim āḡıret odı daḡı şovuk êdivère. Ve daḡı (6) rivāyet kıldılar kim bir ḵaşşāb vardı. Bir ‘avrata ‘āşık olmuş. ‘Avrat ḵaşşāba (7) dèdi kim eger hīç kimse görmeyesi bir ḡalvet yèr bulursaḡ ḡācetün revā kılam dèdi. Ol (8) ḵaşşāb vardı, yèr düzdi, ḡalvet eyledi. ‘Avratı ol yère kıḡırdı, êletdi ‘Avrat (9) eyitdi: Ḳavlumuz yèrne gelmedi. Ḳaşşāb eyitdi: Nête? ‘Avrat eyitdi: Bir ḡalvet yèr bulmaḡa (10) ḵavul eyledüḡidi kim hīç kimsene görmeye. Uş şimdi bizi göre dururlar dèdi. Ḳaşşāb (11) eyitdi: Kim göre durur? ‘Avrat eyitdi: Êki yanmuzdaḡı ferīşteler göre durur dèdi. (12) Ḳaşşāb ah êdüp tevbeye geldi. İstiḡfār êdüp işne pişmān oldı. Bir gün ol (13) ḵaşşāb ol zamānuḡ peygāmberile yoldaş oldı. İssiden buḡaldılar. Ol peygāmber [39b] (1) du‘ā kıldı, ḵaşşāb āmīn dèdi. Gördiler bir pāre bulud ḵopdı geldi. Anlara gölge oldı. (2) Gèderlerdi⁹², nāḡāḡ yolları ayrıldı. Bulut ḵaşşāb üstüne gitdi. Ol peygāmber eyitdi (3) kim yā ḵaşşāb ben buludı benüm du‘āmıla geldi şanurdum. Senün āminün berekātıla gelmiş. (4) Êmdi doḡrı eyid kim ne ‘amel işledün? Ḳaşşāb eyitdi: Bir ‘avrata ‘āşık oldum. Elüme (5) girdiginden sonra Taḡrıdan ḵorḵdum. Zinādan yıḡlındum. Tevbe eyledüm dèdi. Ol peygāmber (6) eyitdi: İlāhī ben bilürem ki tevbe êdeni sen seversin⁹³ ammā bu ciddile sevdüḡüḡi (7) bilmezdüm dèdi. **Rivāyet**

⁹² Yz. *gèredlerdi*.

⁹³ Yz. *seversine*.

kıldılar kim Manşür bin ‘Ömer eydür: Bir gün harābat önünden (8) geçerdüm. Eşitdüm kim bir er bir ‘avrata eydür: Bu gece baña gelgil, saña eki yüz akçe vèreyin (9) dèr. Bunı eşitdüm. Ben eyitdüm ‘avrata: Bu gece baña gelgil, saña bēş yüz akçe (10) vèreyin dedüm. ‘Avrat rāzī oldı. Dünle geldi gördi kim Manşür namāz kılar. ‘Avrat (11) beni kığırdıñ ya vèrdüğini gèrū al, baña destūr vère gèdeyim dèdi. Manşür eyitdi: Ol vèrdigüm (12) akçe senün olsun, bu gece benümle namāz kıl dèdi. Ol ‘avrat eyitdi: Elbette (13) halvet ol senünle yatsam gerek dèdi. Manşür çevre bazarın hīç halvet göremezin. [40a] (1) ‘Avrat eydür: Benden halvet yèr qanda ola kim yalnız senünle benven dèdi. Manşür (2) eyitdi: Senünle benüm aramda dört gişi vardır. Eki ferişte sende, eki ferişte (3) bende, bēşinci Tanrı Te‘ālā göre durur. Bu kadar kimsenün arasında bunlar göre dururken (4) bunun gibi yavuz iş nète işleyeyin? dèdi. ‘Avrat bu sözi eşidicek çıgırıp (5) ağladı. Günāhına tevbe èdüp istiğfār ètdi. Loqmān Hākīm oğluna eyitdi: Yā oğul (6) zinādan saqın, ırak olgıl kim dünyāda qorqudur āhıretde tamudur. İlāhī senün lūtfuñ (7) ve keremün birle dükeli mü‘min kıllarını zinā şerrinden sen sakla dèr ve rahmete ve kerāmete (8) erişdür inşā‘allāhu Te‘ālā. **Bābi ‘s-şālişu ‘aşara livāta bābıdur.** Bilün kim Hāk Te‘ālā (9) kıllarını livāta eylemekden yıgıdı. Nètekim Qur‘ānda buyurdi: *A ‘innakum lata ‘tūna ‘r-ricāla* (10) *şahvatin min dūni ‘n-nisā’a bal antum kavmun musrifūna.* Ve dağı bir āyetde buyurdi kim: (11) *Bal antum kavmun ‘ādūna.* Dağı Qur‘ānda nèçe yèrlerde yād kıldı ve qorqutdı. Livātadan (12) saqınuñ dèdi. ‘Alī radıya ‘llāhu ‘anhu eyitdi: Livāta èdeni bir yüksek qayadan ya bir (13) mināreden başı aşāğa bırakmaq gerek dèdi. Peygāmber ‘aleyhi’s-selām eyitdi: Altı [40b] (1) gişiye Tanrı rahmet nazarıla bakmaya. Elnin çiftlinen, èkinci livāta eyleyen, üçüncü (2) süci içen, dördüncü atasın anasın azarlayan, bēşinci qonşuların üşendüren, altıncı (3) qonşı ‘avratına zinā eyleyen. Ve qanı kim ve qaçan kim bir gişi livāta eylese ‘arş (4) Tanrı Te‘ālā qorqusından ditrer. Yèr eydür: İlāhī buyur anı aşāğa alayın dèr. Tanrı Te‘ālā (5) eydür: Qoğıl kim anları tamuda göyündürüserin dèr. Dağı anlaruñ hisābların uzun eyleyeserin (6) dèr. Peygāmber ‘aleyhi’s-selām eydür: Her kim bir oğlanı şehvete öpse bēş yüz (7) yıl tamuda ‘azāb göre dèdi. Her kim èrkek oğlanıla cimā‘ eylese uçmaq qokusun (8) eşitmeye. Uçmağın qokusu bēş yüz yıllık yol varur dèdi. ‘Abdu’llāh ibn-i ‘Ömer ev qapusında (9) oturdı. Gördi kim bir görklü oğlan geçer. ‘Abdu’llāh anı görüp evine girdi. (10) Şordılar: Nèçün evge geldün? dèdiler. Eyitdi: Ben Peygāmberden eşitdüm, oğlanlarda şehvet (11) vardır kıızlar şehveti gibi. Bunlara bakmaq harāmdur dèdi. Her kim bunlaruñla cimā‘ (12) eylese tamu ehlidür ve her kim bunları şehvete öpse yètmiş gez anasıla zinā eylemiş (13) gibidür. Ve

anasıyla zinā eylemek yétmiş ‘avratıla zinā eylemiş gibidür. Dağı kız oğlanıla [41a] (1) zinā eylemek, yétmiş ‘avratıla zinā eylemek gibidür. Ve her kim bir ‘avratıla zinā eylese anuñ (2) gūrına yétmiş delük açarlar tamudan kim anuñ teni⁹⁴ dürlü dürlü ‘azāblar Kıyāmet günine (3) degin aña ‘azāb ederler dēdi. **Rivāyet** kıldılar kim ‘Abdu’llāh bin Mes‘ūd Peygāmbere (4) ‘aleyhi’s-selām eyitdi: Kankı gişi kim ‘avratına dübründen cimā‘ eylese ve yāhūd (5) dilsüz cānāvare⁹⁵ cimā‘ eylese Tañrı Te‘ālānun hışmı anlaruñ üzerine katı şıyāşī (6) ola. Peygāmbere ‘aleyhi’s-selām eyitdi: Kankı er kim ‘avratıla hayz hālında dübründen (7) cimā‘ eylese ve anı hālāl görse kâfir olur dēdi. Süleymān Peygāmbere ‘am İblisi gördi. (8) Eyitdi: Yā mel‘ün saña düşmān Tañrı[ya] dost kimdür? dēdi. İblis: Baña düşmān Tañrı[ya] dost namāz kılıcıdur ve baña (9) dost, Tañrıya düşmān livāta eyleyendür dēdi. Rivāyet (10) kıldılar ‘Ömer rağıya’llāhu ‘anhu katına bir oğlan getürdiler. Eyitdiler: Bu oğlan efendisin öldürdi (11) dēdiler. ‘Ömer eyitdi: Ey oğlan efendüñi neçün öldürdün? Oğlan eyitdi: Baña (12) livāta eyledi. ‘Ömer buyurdi kim ol oğlanı öldüreler. ‘Abdu’llāh bin Mes‘ūd eyitdi: Ol (13) oğlanı öldürmeñ ammā efendisinüñ gūrın açuñ. Eger anı gūrı içinde bulursañuz [41b] (1) bu oğlan yalan söyler, öldüresiz. Ve eger anı gūrı içinde bulmazsañuz öldürmeñ kim (2) ben Peygāmbere hażretinden eşitdüm kim Lūt kavmı ölücek yēdinci kat yer altına ēledürler. (3) Ve her kim livāta eylese anlar dağı anda ēledürler dēdi. ‘Ömer rağıya’llāhu ‘anhu buyurdi. (4) Ol erüñ gūrın açdılar. Anı anda bulmadılar. ‘Ömer eyitdi: Tañrı Resūli gerçek (5) eydür dēdi. Pes ol oğlanı azād eylediler. **Rivāyet** kıldılar, Süfyān-ı Şevrī hammāma (6) girdi. Anuñla bir oğlan bile girdi. Süfyān eyitdi: Ol oğlanı çıkaruñ dēdi. (7) Zīrā bir ‘avratda bir iblis vardır. Bir oğlanda on iblis vardır dēdi. Rivāyet (8) kıldılar kim Mālik ibn-i Dīnār öldüğinden sonra zāhidler anı düşde gördiler kim (9) alnı tağlanmış. Eyitdiler: Bu ne ‘alāmetdür? Ol eyitdi: Dünyāda bir oğlana baқdum idi (10) dēdi. Ve dağı bir ‘ālimüñ şākirdi bir oğlana şehvet nazarıla baқdı. Ol aña eyitdi kim (11) bir muşibet ér[i]şe dēdi. Az gün geçdi. Ol şākird Kır‘ānı unuttum dēdi. İlāhī fażluñ ve (12) keremünle biz kulları azğunluқdan sen şaқla āmīn yā Rabbi’l-‘ālamīna. **Bāb rābi‘u’l-‘āşiri** (13) kızlıқ isteyen bābıdur. Bilüñ kim Peygāmbere ‘aleyhi’s-selām eyitdi: Bāzırgānlar aşşıya ümīd [42a] (1) dutar. Anbarlar toldurup kızlıқ isteyen Tañrınuñ la‘netine ümīd dutar dēdi. Ka‘bu’l-Aḥbār eydür: (2) Peygāmbere ‘aleyhi’s-selām buyurdi kim kankı gişi kim bir gün kızlıқ istese kırk yıllıқ ‘ameli (3) bāṭıl olur dēdi. Peygāmbere ‘aleyhi’s-selām eydür: Altı gişi hisābsuz tamuya

⁹⁴ Yazmada *t* harfi iki kez yazılmıştır.

⁹⁵ Yz. *canavār*.

gire dēdi. Evvel (4) kızlık isteyen, êkinci yalan söyleyen bâzîrgân, üçünci tekebbür olan bay, dördünci yaban kavmı kim (5) şâfî cāhil ola ‘ilm[i] olmaya, beşinci ol pâdişāh kim ‘ādil olmaya, altıncı haksuz yere (6) âdem öldürücü ola. Peygamber ‘aleyhi’s-selām eydür: Kankı mü’mîn kim kırk gün tahıl gizlese (7) kızlığı olsa dēyü, ol Tañrıdan bîzār, Tañrı dahı andan bîzār dēdi. Her kim tok yatsa, (8) konşısın bilse kim açdur, ol yatan gişi Tañrının birliğine inanmaduk olur. Ol (9) ‘azābdan emîn olmaya. **Bāb hāmisu’l-‘āşiri ribā yēyen bābıdur.** Bilün kim (10) ribā yēyiciye Tañrı Te‘ālā beş nesne va‘de kılmışdur. Nêtekim Qur’ānda buyurdı: *Allazîna* (11) *ya ’kulûna ’r-ribā lā yaqûmûna illā kamā yaqûmu ’llazî yatahabbatahu ’ş-şaytānu mina ’l-massi.*⁹⁶ (12) Êkinci tâ‘at bātıl ola dēmişdür. Nêtekim Qur’ānda buyurdı kim: *Yamhaqu ’llāha ’r-ribā.* Üçünci Tañrıla (13) Peygamberile ceng êdmişdür. Nêtekim Qur’ānda buyurdı: *Fa ’zanū biharbin mina ’llāhi ve rasū[lihi].* [42b] (1) Dördünci sevmezın dēdi. Nêtekim Qur’ānda buyurdı: *Va ’llāhu lā yuhibbu kulla kaffārin aşîmin* (2) Beşinci tamuda kıla dēdi. Nêtekim Qur’ānda buyurdı: *Fa-ulāika aşhābu ’n-nāri hum* (3) *fihā hālidūna.* Rivāyet kıldılar. ‘Abdu[’llāh] bin ‘Ömer Peygāmberle şordı kim ulu yazuk kaçdur? (4) Eyitdi: On birdür dēdi. Dördi başdadur, üçi qarındadur, biri eldedür, biri (5) fercdedür, biri dükeli endāmdadur. Ammā ol dört ki başdadur. Evvel Allahın birliğine (6) şirk getürmek, **êkinci** yalan yere and içmek, **üçünci** yalan yere tanıklık vèrmek, **dördünci** (7) bühtān ètmekdür. Ammā ol üç ki qarındadur. Evvel süci içmekdür. **Êkinci** yetim⁹⁷ mālın yèmekdür. (8) **Üçünci** ribā yèmekdür. Ol bir kim eldedür, haksuz yere âdem öldürmek. Ve ol bir kim (9) ayakdadur, kâfir çerisinde savaşı ederken kaçmakdur. Ve ol bir kim fercdedür, (10) harām yere şehvetin dökmeğdür. Ve ol bir kim dükeli endāmdadur⁹⁸, atasın ve anasın azarlamağdur (11) dēdi. Peygamber ‘aleyhi’s-selām eydür: Ribāda üç gişi mel‘ûndur: Birsı ribā (12) yēyen, êkinci ribānın bitisin yazan, üçünci tanık olan. Peygamber ‘aleyhi’s-selām eydür: (13) Bir akçe ribādan yèmek otuz altı gez zinā eylemekden artuğdur yazuğı dēdi. Ve dahı [43a] (1) eyitdi: Halk, gürundan on dürlü kópasıdur. Birsı elsüz ayakşuz kopa. **Êkinci** (2) toğuz şüretinde kopa. **Üçünci** ayu şüretinde kopa. **Dördünci** kara yüzlü kopa ve çağır (3) gözlü kopa. **Beşinci** murdār, yēyir kopa.⁹⁹ **Yédinci** dili enşesinden çekilmiş kopa. **Sekizinci** (4) esrük kopa. **Toğuzuncı** gözsüz kopa. **Onuncı** oy yüzlü kopa. Ammā ol ki elsüz ayakşuz (5) kopar, müslimānlar azarlayan ola. Ve ol kim toğuz

⁹⁶ Yazmada *masîhi* kelimesi yazılıp daha sonra üstü çizilmek suretiyle iptal edilmiştir.

⁹⁷ Yz. *yetim*.

⁹⁸ Yz. *endem*.

⁹⁹ Altıncı madde verilmemiş.

yüzlü kıpar, namāzı horlayan ve zekātı (6) vèrmeyen ola. Ve ol kim ayu yüzlü kıpar, ‘ilim öğrenmege ‘ārlanan ola. Ve ol ki maymūn gibi (7) kıpar, masharalık eden ola. Ve ol ki kara yüzlü kıpa, süciden tevbesüz ölen ola. Ve ol (8) kim yeyir kıpa, puta tapanlar ola. Ve ol kim esirik kıpa, ribā yeyenlerden ola. Ve ol kim (9) gözsüz kıpa, Kur’ān okuyup unudan ola. Ve ol kim dili enşesinden çekilmiş (10) kıpa, bildigi tanuqlığı vèrmeyen ve yalan yere tanuqluk vèren ola. Peygāmber ‘aleyhi’s-selām (11) eydür: Toñuz maymūn kıpa ol gişi kim ribāya hile eyleye. Nètekim bir kavim hile etdiler. Tanrı Te‘ālā (12) anlara emir kıldı kim şenbe günü balık avlamayalar. Pes kıalan günlerde balık gelmezdi, şenbe (13) günü çok gelürdi, avlayamazlardı. Pes hile eylediler, duzak kırdılar. Şenbe günü gelen [43b] (1) balıklar duzağa düşdiler, gèrü denize varmadılar. Yekşenbih dut[dı]lar. Pes bu hile’i kılduklarıçün (2) Tanrı Te‘ālā anların şüretin toñuza ve maymūna dönderdi. Ve dağı Peygāmber ‘aleyhi’s-selām (3) eydür: Bèş nesne bèş nesnesüz olmaz. Evvel sultān katında olan (4) sultān dilegince söylemeyince olmaz. Ve her kim sultān göñliçün yatlu söz söylese (5) tamudan kırtulmaya. **Èkinci** her kim oğlanlarla oynasa livāṭadan kırtulmaya. **Üçünci** ‘ilim bilmez (6) bāzırgān ziyāndan kırtulmaya. **Dördünci** kanķı gişinün kim tonı harīr ola tekeb[b]ürlikden (7) kırtulmaya. Ve her kim tekebbürlik etse tamudan kırtulmaya. Ve eşideler kim ribādan kıazanılan māl üç (8) belādan kırtulmaya. Harāmı alur yahūd harām yere harc olur yahūd anı yeyenün (9) dirliği az olur. Peygāmber ‘aleyhi’s-selām eydür: Her kim ribādan ayruķ harāmdan (10) bir loķma yese kırķ anu[η] tā‘atı kabūl olmaya ve du‘āsı müstecāb olmaya. Ve her kim (11) yemekden şakınsa Haķ Te‘ālā aña yétmiş hacc şevābın vère dèdi. Raķmetlü Çalabum biz (12) günāhlu kılların harām loķmadan saķlaya ve tevfiķ rüzī kıla inşā‘allāhu Te‘ālā āmīn (13) yā Rabbi’l-ālemīn. **Bāb-ı’s-sādisu’l-‘āşir** süci içenler bābıdır. Ve bilün kim [44a] (1) Tanrı Te‘ālā süciye ve kıumār oynamağa harāmdur ve murdārdur ve Şeyṭān ‘amelindendür (2) dèdi. Nètekim Kur’ānda buyurdi: *İnnamā’l-ḥamru va’l-maysīru va’l-anşābu va’l-azlāmu ricsun* (3) *min ‘amali’s-şayṭāni*. Ve dağı bu āyetün şonında eydür: Şakının ol süciden (4) kim kırtulmışlardan olasız dèdi. Nètekim Kur’ānda buyurdi: *Fa’ctanibūhu la’allakum tuflihūna*. (5) Ve dağı Tanrı Te‘ālā eyitdi: Süci içmek ve kıumār oynamak ulu yazuķdur dèdi. Nètekim (6) Kur’ānda buyurdi kim: *Ḳul fihimā¹⁰⁰ işmun kabīrun*. Ve Peygāmber ‘aleyhi’s-selām eyitdi: Puta tıpmak (7) gibidür süci içmek dèdi. **Rivāyet** kıldılar kim Sa‘ad bin Vaķķāş enşāirilerle süci (8) içerken şavaşdılar birbirinün başın yardılar. ‘Ömer bin Haṭṭāb anları gördi. Eyitdi: (9) İlāhī işbu süci mālī telef kıılır,

¹⁰⁰ Yazmada *lahu* kelimesi yazılmış, daha sonra üstü çizilmek suretiyle iptal edilmiştir.

‘aqlı gèderür, herzeler söyledür. İlāhī bunun nèteliğin (10) beyān kıluvèrgil dèdi. Andan şonra bu āyet èndi kim: *Yas ’alūnaka ‘ani ’l-ḥamri va ’l-maysiri* (11) *ilā āḥara*. ‘Ömer raḍiya ’llāhu ‘anhu eyitdi: İlāhī daḥı rüşen¹⁰¹ bildür dèdi. Andan (12) şonra bu āyet èndi kim: *Lā taḳarrabū ’ş-şalāta va antum sukārā*. Ya‘ nī namāza yaḳın olmaḅ (13) esrük olıcaḳ. Rivāyet kıldılar kim bir gün ‘Abdu ’r-raḥmān bin ‘Avf konuḳluḳ eyledi. [44b] (1) Yārānlarını evine oḳudı. Yèdürdi ve içürdi. Aḥşam namāzı vaḳti oldı. Birsın (2) ilerü geḳürdiler. İmāmlik eyledi. Ḳul yā ayyuhā ’l-kāfirūna sūresin oḳudı. Ne ḳadar (3) lam elif varısa dükelin ḳodı. Zīrā kim esrükdi ne dèdüḡin bilmezdi. Pes bu āyet (4) èndi kim: *Lā taḳarrabū ’ş-şalāta va antum sukārā*. Daḥı Taḅrı Te‘ālā süci içeni (5) müşriklerle berāber dutdı. Müşriklere namāza yaḳın olmaḅ dèdi. Süci içenlere daḥı namāza (6) yaḳın olmaḅ dèdi. Daḥı ḥayz gören ‘avratıla süci içeni berāber dutdı. Nètekim (7) ḥayz gören ‘avratuḅ ṭanuḳlığı geḳmez ve ulular eydür kim dükeli yazuḳlar bir evüḅ içinde (8) ol evüḅ anaḥtarı süci içmekdür dèdiler. Ve her kim süci içse ḳalan yazuḳlar işlemek (9) aḅa geḅez olur. Ve süci içmek ṭoḅuz etin yèmekden bèterdür. Anuḅçün kim bireḡü buḅulcaḳ ṭoḅuz etin (10) yèse namāzdan yıḡmayalar, süci içse namāzdan yıḡalar. Ve sücinüḅ murdārlıḡunuḅ (11) sebebi oldur kim İblisüḅ anda ortaḳlığı vardır. Elin küpe soḳar oloḳ sâ‘at (12) süci ḳaynar odıla ḳaynar gibi. Ve sücinüḅ ḳoḳusu İblisüḅ eli ḳoḳusıdır. Ve daḥı sücinüḅ (13) ḥarāmlığı ol ma‘nīdendür kim puta ṭapanlar Taḅrı bilmezler. Ve süci içen daḥı [45a] (1) esrir, Taḅrıyı bilmez olur. Ve hem andan ötrü süci içen ḥalāldur dèse kāfir olur. (2) ‘Ömer ibn-i Ḥaṭṭāb raḍiya ’llāhu ‘anhu eydür: Ka‘bu ’l-aḅbāra şordum kim yazuḳlaruḅ (3) ulusu ḳanḳısıdır? Eyitdi: Sücidür, dükeli yazuḳlaruḅ anasıdır. İblis eydür: Ādem (4) oḅlanına èki nesnede zafer buluruz. Bir zinā eylemekde, èkinci süci içmekde dèdi. Eyitdiler: Her (5) kim süci içse esrise andan on eyü şıfat eksilür. Biri ‘aqlı, èkinci himmet, (6) üçünci mür[üv]vet, dördünci ḥamiyyet, beşinci ḥayā, altıncı ṭā‘at, yèdinci şefḳat, sekizinci (7) mālı, ṭoḳuzıncı ‘ilim, onuncı ma‘rifet eksilür. Ne‘üzü bi ’llāhi daḥı aḡzından ṭalāḳ ḳıḳar, küfür (8) kelimesi ḳıḳar. ‘Abdu ’llāh ibn-i Mes‘ūd eydür: Bir ḡişi esrükle ölse anı ḡöme ḳoḅ. Daḥı (9) başı ucunda bir aḡaç diküḅ. Daḥı ḡurun açsunlar. Eger anuḅ başı ṭoḅuz başı gibi (10) olmadıyısa yaḅūd anuḅ yöni ḳıbleden dönmediyise beni ol aḡaca aşı ḳoḅ dèdi. (11) Ve her kim esrükle ölse Münkir ve Nekir¹⁰² ḡelicek anı esrük bulur. Ve ḳıyāmet ḡüninde (12) esrük ḳopa. Ve ṭamuda esrük olur. Ve ṭamu içinde bir dere vardır, aḅa Sükrān dèrler. (13) Anuḅ ‘azābından ṭamu feryād¹⁰³ èder.

¹⁰¹ Yz. *rüşān*.

¹⁰² Yz. *Nekir*.

¹⁰³ Yz. *fāryāz*.

Süci içenleri ol dereye bırağurlar. Peygamber [45b] (1) ‘aleyhi’s-selām eydür: Ol Tañrı haqqıçün kim beni toğrılığıla halka vèribidi. (2) Kankı gişi kim bir kadeh süci içse kırk gün anuñ tã‘ atı kabûl olmaz tevbe eylemeyince. (3) Ve dağı süci içene Tañrı Te‘ālā tamu ehlinüñ kanından akan şaru şuları (4) içüreler. Ve dağı kıyāmet güninde yüzi kara gözleri çağır ve dudakları şişmiş (5) gögsi üstüne şarkmış ola. Ve dünyādan şusuz çıka. Ve ne kadar Qur‘ān āyetleri (6) bulunursa anuñla da‘ vici ola neçün üstüme dökdün deyü. Peygamber ‘aleyhi’s-selām (7) eydür: Bêş gişinüñ tã‘ atı kabûl olmaz. Bir ol ‘avratuñ kim erile barışmaya (8) eri eyü hûlu ve şālihken. Êkinci nāhağ yere müslimānlar azarlayan. Üçünci ol kul kim (9) efendisinden kaçā. Dördünci süci içen kim tevbe[süz] öle. Bêşinci ol imām cemā‘ ate güç (10) ve kerāhiyyet birle namāz kılıvere. Peygamber ‘aleyhi’s-selām eydür: Kankı gişi kim süci (11) içene şu vèrse ya bir lokma yèdürse ol gişi müslimānlık dinin yıkmış olur. (12) Her kim süci içenile otursa kıyāmet güninde gözsüz kopa. Ve dağı Tañrı Te‘ālā (13) eyde kim yā Cebrā‘il benüm düşmānlarum kim süci içenlerdür. Bunları tamuya bırağun. [46a] (1) Dağı zinā edenleri bile deyü. **Rivāyet** kıldılar ‘Abdu’l-‘azīzden kim eyitdi: Medīnede (2) dünle mescide gèderdüm. Bir bölük ‘avratlar gördüm, ağlaşurlar. Beni okudılar. Vardum gördüm (3) bir yigit cān naz‘ına düşmüş. Ol yigide üç gez şahādet getürdüm, getürmedi. (4) Küfür söyledi. Dağı cān ısmarladı. Ben eyitdüm: Bu murdāruñ cenāzesine namāz (5) kılmañ dèdüm. Dağı şordum ki bunuñ ne yavuz fi‘li varıdı. Eyitdiler: Dün gün süciden (6) fārīg olmazdı dèdiler. Dağı Nūh kavmı esrimeyince Nūha sögmezlerdi. Şālih kavmı (7) dağı esrimeyince deveyi öldürmezler. Benī İsrā‘il dağı esrimeyince buzağı başına (8) tapmadılar. Pes bilün kim dükeli yazukların anası süci içmekdür. Tañrı Te‘ālā cümle mü‘min (9) kulların fażl¹⁰⁴ [u] keremile süciden saklayıvere ve tevbe vère inşā‘allāhu Te‘ālā. (10) **Bāb[u]’s-sābi‘u’l-‘āşiru** rızık va‘desine inanmağ bābıdur. Bilün kim Tañrı Te‘ālā kullarınuñ (11) rızkın va‘de kılımışdur. Nètekim Qur‘ānda buyurdi: *Va mā min dābbati fi’l-arzi* (12) *illā ‘alā’l-lāhi rizkuhā*. Ve dağı bir āyetde buyurur kim *va kaayyin min dāb[b]atin lā tahmilu rizkuhā’l-lāhu*. (13) Ve dağı bir āyetde buyurur kim *favarabbi’s-samāi va’l-arzi innahu lahaqqun*. ‘Ālimlere şordılar: [46b] (1) Bunca āyet kim rızıkçün geldi? Bu göñül neçün dölenmez? dèdiler. Cevāb şöyle dèdiler kim (2) Tañrı Te‘ālā kullarını bēş nesneyile şınar. Bir korkıla, êkinci açlığıla, üçünci mālları (3) eksilmekile, dördünci ehlinüz ve ‘ıyālüz öldürmegile, bēşinci bunları şayru eylemekile. Nètekim (4) Qur‘ānda buyurdi: *Va lanablurvannakum bişay’in mina’l-havfi va’l-cū‘i va naqşın mina’l-amvālī*

¹⁰⁴ Yz. fażl.

(5) *va 'l-anfusî*. Göñül rızķ va' desine inanmadığı bu sebebdendir. Uçmaķ içinde bu (6) şanmaķlar olmayısardur. Ve hem göñül dölenserdür. Yaħyâ ibn-i Ma' âz eydür: Rüz üç dürlüdür. (7) Birsın istemek farîzadur kim ol uçmaķdur. Nêtekim Qur'anda [buyur]dı kim: *Va rızķu* (8) *rabbika ĥayrun va abķâ*. Êkinci rüz istemek câhillikdur kim ol ŧamu 'azâbidur. Üçünci (9) rüz istemek yêgrekdür kim ol dünyadaki rüzdur. Dünyâlikile uçmaķ şatun alalar. (10) **Rivâyet** kıldılar Peyğamberden 'am eydür: Ĥaķ Te'âlâ cânları yaratmadın kullarınuñ (11) rızķını taķdîr eyledi. Rüz şeb biñ yıl öñdinden yaratdı. Nêtekim Qur'anda (12) buyurdı: *Ĥaddara fihâ aķvâtahâ*. Peyğamber 'aleyhi 's-selâm eydür: Her bir dânedede, her bir yemişde (13) yazılmışdur kim bu fülân oğlı rızķıdır dëyi. Peyğamber 'aleyhi 's-selâm eyitdi: [47a] (1) Nêtekim gişi ölümünden kaçup kırtulmaz. Rızık dağı eyledür. Gişi ister, bulur dëdi. Rivâyet (2) kıldılar kim bir gün bir er geldi. Peyğambere eyitdi kim yâ Resûlu'llâh eger ben ŧa'ata (3) meşğûl olursam benüm rızķum baña kim getürür? dëdi. Peyğamber 'am eyitdi: Tañrı Te'âlâ (4) buyura gökden yağmur yağa. Ekin ekeler Tañrı Te'âlâ anı bitürüp saña degüre dëdi. (5) Enes eydür: Peyğamberle şaħraya çıķdum. Şu getürdüm. Âbdest aldı. Baña eyitdi: Yâ Enes (6) berü gel dëdi. Vardum. Bir gözsüz kuş burnıla bir ağacı öte vurdı. Peyğamber eydür: Yâ Enes (7) bu kuşcağaz ne dër bilür misin? Eydür ey Çalabum benüm gözüm kör kılduñ. Ĥarnum açdı. Baña (8) rüzümü vërgil dër. Enese eydür: Gördüm bir çekürge geldi. Ol gözsüz kuşuñ ağızına (9) girdi dër. Rivâyet kıldılar kim bir gün bir saķa şu götürüp şu ulaşıdururdu. Peyğamber (10) 'aleyhi 's-selâm bu âyeti okurdu: *Va mâ min dâbbati fi 'l-arzî illâ'alâ'llâhi* (11) *rızķuhâ*. Evvel saķa bu âyeti Peyğamberüñ lafzından eşidicek meşķi şadaķa vërdi. (12) Bir mescid bucağında oturdu, üç gün meşğûl. Ol eyitdi: Ben dağı (13) cânâvar¹⁰⁵ birisiven dëdi. Tañrım baña rüzum vëre dëdi. Üç günden şonra İblîs geldi. Vesvese [47b] (1) eyledi kim senüñ rüzünü saña kim getüre? dëdi. Ĥaķ Te'âlâ fażl eyleyüp İblîsüñ vesve[se]sinden (2) üç günki açlığın def' eyledi. Göñline ilhâm vërdi. Dördünci gün ħarnı (3) yavlaķ açıkdı. Öyleden şonra êkindüde¹⁰⁶ Cebra'îl geldi. Uçmaķdan bir ħadeĥ (4) şarâb getürdi. İçürdi. Andan şonra yêgirmi gün dağı diri oldu. Hiç (5) yemek içmek ĥâcet dağı olmadı. Dağı **rivâyet** kıldılar kim Peyğamber (6) 'aleyhi 's-selâm bir gün Mûsâ göñli rızķķün meşğûl oldu. Fermân geldi kim Mûsâ, (7) 'aşâñı yëre ur. Urdı, yër yarıldı. Şu çıķdı. Eyitdi: 'Aşâñı şuya ur. Urdı bir ŧaş çıķdı. ŧaşı 'aşâyıla (8) urdı. ŧaş êki pâre oldu. İçinden (9) bir yeşil ħurd çıķdı. Ağzında bir kök ot yaprağın dutup yëyidurur. Andan

¹⁰⁵ Yz. *canâvâr*.

¹⁰⁶ Yz. *êkinde*.

kurdcuğaza (10) fermān geldi kim söyle dēyü söyledi. Eyitdi: Yā Mūsā ben bunca rūzgārdur (11) ki bu taşuñ içindeven. Êrte gēce hīç benüm rızķum eksük olmadı. Sen bu kadar (12) ğuşşalanursın dēdi. Bununla Mūsānuñ ğöñli daķı. **Rivāyet** kıldılar kim Hāķ Te‘ālā (13) Mūsāya vahiy kıldı: Yā Mūsā kaçan üç nesne işleseler ben revā görmezim kim anlara [48a] (1) üç nesne işleyem. Birsı budur kim ben ķullarımı yaratdım, rūzın vērđim. Revā görmezim kim (2) vērđim rūzı yēyüp benden ayruğa tapalar. **Êkinci** zālīm degülven ķullarım daķı revā görmezim kim (3) zālīm olalar. **Üçünci** bu kim ķullaruma yarınķı namāzı bugün kıluñ dēmedüm. Anlar daķı revā (4) görmezim kim yarınķı rızķçün bugün ğuşşa yēyeler. Daķı **rivāyet** kıldılar Züfreden. (5) Bir şeyh hōca eydür: Tivrīt içinde şöyle yazılmış kim bir ķul eyitse yā Rabbi (6) baña rūzum vērme dēse Hāķ Te‘ālā eydür: Yā cāhil seni yaratdım. Rūzıñı vērürven. Egerçi ki (7) cāhillik ēdüp ayruğa daķı taparsañ ben rızķ va‘desine hılāf ētmezim. Eger (8) ķul eyitse, yā Rabbi baña rūzum vēr dēse Tañrı Te‘ālā eydür: Ben saña anañ ķarnındayiken (9) toķuz ay rızķıñ eksük etmedüm, şimdi nēte eksük eyleyem? dēr. Eger ķul eyitse, yā Rabbi rūzuma (10) sen berekāt vēr dēse Hāķ Te‘ālā eydür: Berekat benüm dileğümdür. Kime dilersem vērürem (11) dēr. Daķı **rivāyet** kıldılar Yedīd Naķķāşdan. Eyitdi: Tivrīt içinde şöyle yazılmışdur (12) kim ey ādem oğlanı rız[ı]ķçün ne ğuşşa yērsiz? Ben ol Tañrıven kim ķuzğunuñ (13) yavrisına kırķ gün rızķ vērürven. Şöyle kim yumurdadan çıķduğı vaķtın aķ çıķar. [48 b] (1) Kuzğın anuñ aķlığın ğöricek kırķ güne degin yavrisın ķor gēder. Ol kırķ (2) gün içinde Tañrınuñ fermānıla ol yavrıların ğövdesine siñekler (3) üşer. Ol siñekleri dutar yēr. Kırķ günden şonra tüyi kararur. Andan anası ğöre (4) gelür bēsler kırķ gün yavrıya rızķın eksük eylemeyen Tañrı, ķullarına rızķını eksük mi (5) eyler? Ve bilün kim Tañrı Te‘ālā bu halkuñ rızķın dört nesneden vērür. Ol dört (6) nesnenün içinde cümle halk ‘āciz ve ta‘accüb içindedür. Evvel ğökden yağmur (7) gelür. Êkinci yērden dürlü ta‘ām biter. Üçünci ılıķıdan süd gelür. Ağaçlardan dürlü (8) yemişler gelür. Bu dört nesneden ‘ālem halkınuñ rızķın hāşıl ēder. Ca‘fer-i Şādıķa (9) şordılar kim ne hıķmetdür Tañrı Te‘ālā ķullarına rızķın bir gezden vērmedi? (10) Eyitdi: Bēs nesneden ötürü bir gezden vērmedi. Evvel oldur kim eger bir gezden vērseydi (11) anı saķlamasına yēr bulmazdı. Êkinci eger bir gezden vērseydi ola (12) kim anı kimse alaydı, uğurlayadı, ol rūzsuz¹⁰⁷ ķalaydı. Üçünci eger bir gezden (13) vērseydi Tañrıdan rūzsuz¹⁰⁸ olaydı. Tañrı Te‘ālā sever kim ķulları andan [49a] (1) dileye. Dördünci eger bir gezden vērseydi ölüm ne gün

¹⁰⁷ Yz. düz.

¹⁰⁸ Yz. düz.

olacağı ma' lüm olaydı. (2) Dirlik datsuz olaydı. Düni günü kaygulu olaydı. Şöyle bilmek gerek kim gün (3) yëgi olduğınca rızkı dağı yëgi gelür, hiç eksük olmaz. **Rivāyet** kıldılar Şakîk (4) Belhiden kim eyitdi: Yëdi yüz imāma şakirdlik eyledüm. Bunca katır yükü kitāblar (5) okudum. Tañrının yolın dört nesneden buldum. Evvel gerek kim rüzisinden yañadan (6) göñli emīn¹⁰⁹ ola. İkinci tã' at kim kılur ihlāşla ola İblis birle toķuşa.¹¹⁰ (7) Dördüncü ölümü unutmaya. Ölüm yarağın eyleyü tura. 'İsā eyitdi: Yarınki rız[ı]kçün (8) kayırmañ ve guşsa yëmeñ. Kullarının rızkı her gün gelür, eksilmez. Ve her kim rızk (9) va' desine inanmazısa günāhkār olur dëdi. Veyse 'l- Kārānī eyitdi: Eger gökdeki (10) feriştelerce tã' at kılırsañ Tañrı anı yarlıgamaz tā inanmayınca Tañrının birliğine (11) ve kitāblara ve peygāamberler ve kıyāmet günine eyü yavuz taķdīrine. **Rivāyet** kıldılar kim bir er geldi. (12) Hātım şordı kim kandan yërsin? dëdi. Eyitdi: Raħmān hazinesinden yërem (13) dëdi. Hiç eksilmez. Ol er eyitdi: Müslimānlar tavarından yërsin. Hātım eyitdi: Hiç [49b] (1) senün tavaruñdan nesne yëdümmi? Ol er eyitdi: Yok. Ve eyitdi kim zehī huccetmisin. (2) Hātım eyitdi: Kıyāmetde dağı huccet gerekdür. Ol er eyitdi: Sözlü (3) gişisin. Hātım eyitdi: Kur'an dağı Tañrı sözidür. Nêtekim Kur'ānda bildürdi: (4) *Va fi's-samā'i rizkukum va mā tū'adūna*. Ol er eyitdi: Senün rızkuñ bacadan mı ëner? (5) Hātım eyitdi: Toķuz ay ana karnında yatduğum vaķtın rızkum bacadan gelürdi, yërdüm. (6) Ol er eyitdi: Çalkķoyında yaturken saña ruzuñ gelür mi? Hātım eyitdi: Eki yıl (7) beşikte çalkķoyın yatdum, anam emzürdi. Ol er eyitdi: Ekmedin yer misin? Hātım eyitdi: (8) Fir'avn kavmı ekdi, Mūsā anı yëdi. Ol er buları eşidicek tevbe kıldı. Ve Hātım eydür: (9) Halkdan tama' uñ keserisen bunlar saña baķillık kılmaya. Sen sırrıñ Tañrıya (10) lāyık eylersen halk seni eyü göre. Tañrıya tã' at kılup muṭī' olursañ dükeli (11) halk saña tapu kıla dëdi. Hātım eyitdi: Eşekler otladığı yeri bilür. Münāfıķlar (12) rüzların gökden ëndiğın bilmezler, rüzın kazancından bilürler. İbrāhīm bir zāhide şordı (13) kim kandan yërsin? Zāhid eyitdi: Bilmezven. Rüzı vërene şorğıl kim kandan [50a] (1) vërür dëdi. Ebū 'l-Kāsım eydür: Ey bī-çäre¹¹¹ ādem oğlanı, dişlerün aşındı dükendi. (2) Rüzı yëmekden göñlün dölenez. Ne guşsa yërsin? Eyitdi: Ol ki senüñdür, bilmezsın kim (3) kimüñdür. Ve ol kim senüñdür, bilmezsın kim kandadır. Bu arada kayırmaķ ne ma' nīdür? Ol kim (4) gün getürür, rüz getürür. Ol kim dün getürür, ÷on getürür. Bu arada guşsa yëmek nêçündür? (5) dëdi. **Rivāyet** kıldılar kim Tañrı Te' ālā 'azze ve celle Melekü 'l-Mevte eyitdi: Yā Melekü 'l-Mevt, (6) bu kaçadar cānlar alursın. hiç kimseye

¹⁰⁹ Yz. *āmīn*.

¹¹⁰ Üçüncü madde verilmemiş.

¹¹¹ Bu kelime yazmanın bazı yerlerinde *biçäre* biçiminde olup, tarafımızdan düzeltilmiştir.

özün göyündi mi? Eyitdi: İlähî bilür (7) pâdişâhsın kim êki gişiye özüm göyündi, esirgedüm. Bir ‘avrat ber[iy]yede gederdi (8) Bir emerce oğlancığı vardı. Fermân geldi kim ol ‘avratın cânın al aldum. Ol oğlanı (9) issi kum içinde ağlayı kaldı. Hiç kimsene aña tımarcı yoğdı. Êkinci pâdişâha (10) özüm göyündi kim eyü erdi. Ni‘ meti çoğdı. Kulları, qaravaşları ve mâlı çoğdı. (11) Fermân geldi kim anuñ cânın al aldum. Uşaçuk oğlançukları kalduğına ayrılduğına (12) özüm göyündi. Tañrı Te‘âlâ eyitdi: Yâ Melekü’l-Mevt, ol esirgedüğün pâdişâh (13) ol oğlanı kim beriy[y]ede issi kum içinde yalnız kodunuz. Ben anı besledüm, pâdişâhlığa [50b] (1) getürdüm. Êl, vilâyet, mâl, tavar rûzî kıldum. Tâ ki kullarum arasında benüm kudretüm (2) ma‘lûm ola. Tañrı Te‘âlâ rızk va‘desine inanmak ve gerçek tevekkül rûzî (3) kıla inşa‘allâhu Te‘âlâ.

Bâbı’s-şâminu’l-‘âşiri bilün kim Tañrı Te‘âlâ vèrdüğü (4) rûza kanâ‘at eylemek farzdur ve lâzımdur üzerine. Nêtekim Qur’ânda eyitdi: (5) *Nahnu kassamnâ baynahum ma‘îşatahum*. Ve Peyğamber ‘aleyhi’s-selâm eyitdi Ebû Zere: Yâ Ebû Zere, biregünün (6) üküş tavarı olsa aña bay mı dèrsiz? Eyitdi: Belî. Ve kimün tavarı az olsa (7) aña yoksul mı dèrsiz? Eyitdi: Belî. Peyğamber ‘am eyitdi: Baylık kumaş ve tavar çokluğında (8) degüldür. Lâkin baylık gönül baylığıdır. Ve gişilerün yavuzı oldur kim kanâ‘at eylemeye, (9) tama‘dâr ola dèdi. Ve Peyğamber ‘ameyitdi: Âdem qarıdıgunca êki nesnesi yigit olur (10) dèdi. Bir harışlık êkinci ‘ömür uzunluğu istemek. Peyğamber ‘aleyhi’s-selâm eyitdi: (11) İraq oluñ yazuk analarından kim birsi tekeb[b]ürlikdür, êkinci hasûdlıkdur, üçünci dünyâ sevmekdür. (12) Ammâ tekeb[b]ürlik evvel İblis kıldı. Âdeme secde eylemedi. Kâfir oldu. Hasûdlık evvel (13) Qâbil kıldı. Hâbilün kurbânı kabûl oldu benüm olmadı dèyüp gün[i]ledi. Hâbili dep[e]ledi. [51a] (1) Harışlık evvel Âdem kıldı. Uçmağdan çıkdı. Uçmağ içinde dürlü ni‘ metleri yêrken (2) buğday yème dèdiler. Harışlık eyledi, yèdi. Âdem bekâ sarâyından fenâ evine düşdi. (3) Harışlık sebebinden dünyâ miñnetlerine düşdi. Kaçan kim harışlık bu fânî (4) sarâyda ola, kıyâs eyle kim nête ola nereye varavuz. Dağı Peyğamber ‘aleyhi’s-selâm (5) eyitdi: Benüm ümmetimde uçmağ pâdişâhları anlar ola kim dünyâda yoksulluğıla kanâ‘at (6) eyleye dèdi. Peyğamber ‘aleyhi’s-selâm eyitdi: Bir Habeş eri gördüm. Şu darta, katı (7) dürişür. Eyitdüm: Bu kadar dürişürsin, günde ne kadar nesne kazanursın? Eyitdi: Üç günde (8) bir yarmağ kazanurım dèdi. Ben eyitdüm: Gel Qur’ânı öğren, saña günde bir yarmağ vèrem dèdüm. (9) Geldi, on gün Qur’ân öğrendi. ‘Alîye¹¹² eyitdi: On yarmağ vèr. ‘Alî terâzû dartdı. (10) On yarmağ vèrdi, evine èletdi. Dartdı, gördi kim üç yarmağ êki dengi çıkdı (11) gördi. ‘Alîye getürdi,

¹¹² Yz. ‘Alî.

dartdı. Gördi tamām on yarmaq, gèrū evine èletdi. Yine dartdı, (12) gördi üç yarmaq èki dengi. Andan Cebra'îl geldi. Eyitdi: Yā Resūla'llāh, Hāq (13) Te'ālā eydür kim ben aña günde bir yarmaq rūzī kıldum, sen benüm taqđirimden artuqmı [51b] (1) vèrmek istersin? Aña üç yarmaq èki denk vèrgil artuq vèrmegil. Dağı rivāyet kıldılar kim (2) Süleymān Peygāmbir bir gün taht üstünde oturup tahtın yèl götürüp havā yüzünde gèderken (3) bir boyı uzun görklü er gördi, bir aq eski ÷on gèyer. Süleymānuñ özi göyündi. Yèle (4) buyurdi. Tahtını yèr üstine qodı. Ol eri kığırdı. Bir altun kürsī vèrdi. Ol er du'ā alqış (5) eyledi. Gitdi. Üç gün oldı gezdürür şatamaz kim ÷on èdine. Dileyenler dağı demür bahāsına (6) dilerdi. Geldi, Süleymāna eyitdi: Bu vèrdigün altun benüm elümden yèdi yarmağa dilerler. (7) Hic kimsene artuq vèrmez, nèden? dèdi. Süleymān 'acebe qaldı. Cebra'îl 'aleyhi's-selām (8) geldi. Tağrı selāmın degürdi. Eyitdi: Yā Süleymān, Tağrı Te'ālā eydür: Ben aña yèdi yarmaq (9) rūzī taqđir kıldum. Sen benüm taqđirüm yoymaq mı dilersin? Aña yèdi yarmaq vèrgil. Ol (10) kürsī gèrū sen algıl dèdi. Ve dağı rivāyet kıldılar: Kıyāmet güninde münādiler kığralar kim (11) ey benüm eyü qullarım, qandasız? Ferište eyde kim eyü qulların kimdür? Eyde: Ol qullardur kim (12) dünyāda az nesneye qanā'at ètdiler dèdi. Benüm qazālaruma rāzī oldular dèdi. Hasan-ı Başarī (13) eydür: Tevrīt içinde bès nesne yazuludur. Birsı oldur kim baylığa qanā'at eylemekdür. Èkinici [52a] (1) selāmatlıq yalñuzlıqdur. Üçünci azādlık arzulamaqdur. Dördünci dostlık dünyāya rağbet (2) eylemekdür. Bèşinci uzun yaşuñ yavuzlığı şabursuzlıqdur. Ve dağı Hāmidu'l-Lagāf (3) eydür: Dört nesneyi istedüm, yolın yağıldum. Bir baylığı üküş mālıla istedüm yağılış iş (4) bile kim baylıq qanā'atden imiş. Rāhatlık uzun yaşda istedüm, azacuk yaşda buldum. (5) 'Azizlığı halkda¹¹³ istedüm, berhizlikde buldum. Yemekde istedüm, müslimānlıkda buldum dèdi. (6) Hākīm eyitdi: Kimde kim tama' olsa anda 'azizlik yokdur. Kimde kim qanā'at olsa (7) hırlık yok. Azād gışilere tama' ile qul olur. Qullar qanā'at ile azād olur dèdi. Hākīm eyitdi: (8) Bès nesne, bès nesneyi gèderür: Açlık odı gèderür, tekebbürlik dīni gèderür, tama' (9) hamiyyet gèderür, yalñcalık yüz şuyın gèderür. Dağı rivāyet kıldılar kim 'Abdu'llāh bin (10) Mübārek bir kāfire eyitdi kim lā ilāhe illā'llāhu dègil. Ol kāfir eyitdi: Bu söz inen gereklü sözdü[r] (11) velākin bünyādlarında¹¹⁴ çok işler vardur dèdi. 'Abdu'llāh eyitdi kim ol ne işdür? Kāfir (12) eyitdi: Siz eydürsiz kim şorı hisāb haqđdur dèrsiz, gèrū nèçün çok māl devşirürsiz? (13) Dağı eydürsiz kim tã'at kılmak haqđdur, nèçün kāhillik¹¹⁵ èdersiz? Dağı [52b] (1)

¹¹³ Yz. *halka*.

¹¹⁴ Yz. *bünyāz*.

¹¹⁵ Yz. *kāhellik*.

eydürsiz kim rızķ vēr[i]ci Tañrıdur, rızķsız gèrũ bu ħarīş olduğunuz nēcũndũr?
 ‘Abdu’llāh eyitdi: (2) Dağı dègil õgreneyin. Kāfir eyitdi: Şõyle yazuķsız olĖıl nètekim
 anadan toğduğ anı istegil kim (3) āĥiretde èresiz. Ol nesneyi alĖıl kim elũnle ķoduĖ.
 ‘Abdu’llāh eyitdi: Dağı nesne (4) dègil õgreneyin dèdi. Kebũr eyitdi: Kĩn dut[ı]cı
 dindār olmaz. Ĥalkı seven ĥalkı sevũp (5) Tañrıyı azarlamaz. Dĩn seven mālā ħama‘
 èdũp dĩni ķomaz. Dağı āĥiret isteyen dũnyā işin (6) işlemez. Andan parmak gõtũrũp
 ĥoş dèdi. Eyitdi, lā ilāha illā’illāhu Muĥammadun rasũlu’llāhi dèyũp (7) mũslimān
 oldu. Ve daĖı Ebũ Bekir-i Vāsıťi eydũr: Ķaĥan kim ādem oĖlanınũ Ėõnli (8) ħarīş olsa
 dũnyāya, anũ Ėõnli Ĥblīsũ Ėumrısı olur. Her Ėũn ol Ėumrıyı ķamĥıla (9) ũĖ Ėez vurur.
 Bir ķamĥıdan ħama‘ biter. Èkinici ķamĥıdan māl cem‘ ètmek biter. ũĥũnci ķamĥıdan
 Tañrı (10) ĥaķķın men‘ eylemek biter. Gelse ĥalkı ĥor kılrur. Ķaĥan māl cem‘ eylese
 nāĥaķ yèrden nesne (11) ĥaĥan men‘ gelse cevmerdlĩĖı yığar. Ķaĥan ķatı ħama‘ olsa
 olur. Cem‘ olsa men‘ olur. (12) Men‘ olsa şek olur. Şek olsa kũfũr olur. Kũfũr olsa
 ķať olur. Ķať¹¹⁶ olsa (13) ħamu odı aña vācib olur dèdi. Ĥakĩm eydũr: ĶayĖũ èkidũr:
 Biri aĥlıķdur. Biri etmekle def [53a] (1) olur. Èkinici ĥarīşlıķdur. Ol ĥarīş ĥayĖusı
 ķamu cihān mālı anũ olursa Ėõzin (2) toymaz ve dağı dèrer. BilũĖ kim ķanā‘at ile
 Ėişi merzũķ olur, ĥarīş Ėişi maĥrũm (3) olur dèdi. Ĥaķ Te‘ālā dũkeli mũslimānlara
 ķanā‘at rũzĩ kıla inşā’llāhu te‘ālā. **Bābı’t-tāsi‘u-l-’āşiru (4) menfa‘at-i Ėillet-i**
ed’dũnyā. Rivāyet kıldı Ebũ Hureyre rağıya’llāhu ‘anhu eydũr ki (5) PeyĖāmbere ‘am
 elin gõtũrdı, du‘ā kıldı, eyitdi: İlāhĩ benũm şaĥābelerũme ve ũmmetũme kifāf ķadarı
 (6) rızķ vèrgil. Rızķũn yègreĖi kifāf ķadarıdur dèdi. Ebũ Hureyre eyitdi: Yā
 Resũla’llāh, (7) ũmmetũn iĥũn rũz mı dilerisin? Eyitdi: Yok velākin kifāf ķadarı dilerin
 ol ķadardur. (8) Yèyecek ve Ėèyecek ķadarı ola. Artuķ olmaya. Artuķ vebāldũr.
 Ķıyāmet Ėũninde ‘uķũbetdũr¹¹⁷ (9) dèdi. PeyĖāmbere ‘aleyhi’s-selām du‘āsı iĥinde
 eyitdi: İlāhĩ, kim beni severse aña kifāf (10) ķadarı rızķ vèrgil. Ve her kim beni
 sevmezse anũ mālını ve oğlını ve kızını arturĖıl dèdi. Anũĥũn kim (11) māl ĥoķ
 olcaķ Ėişi yĩ ħā‘atdan yığar. Dũnyāya meşĖũl olur. Tañrıyı ağmaz olur. Yazuğı (12)
 artar. Ķıyāmet Ėũninde ĥisāb ķatı olur. PeyĖāmbere ‘aleyhi’s-selām bir Ėũn evden ħaşra
 (13) ĥıķdı. Èki Ėez ũni varınca ĥıĖırdı. Eyitdi: Ey dũnyāya Ėarrā olanlar, dũnyāyı ķoĖ,
 dũnyāya [53b] (1) rağbet eylemeğ dèyũ èki Ėez kığırdı. Eyitdi: Ķanķı Ėişi kim kifāf
 ķadarından artuķ (2) istese Ķıyāmet Ėũninde anũ ĥisābın vèrmekden belāya Ėiriftār
 ola dèdi. PeyĖāmbere (3) ‘aleyhi’s-selām eydũr: Ĥĥır zamān ķavmı èrte kāfir, Ėèce

¹¹⁶ Yz. *ķaťa*‘.

¹¹⁷ Yz. *‘aķũbet*.

mü'min ola erte kâfir ola. (4) Dünyâyı sevdüklerinden dînlerin dünyâyâ şatalar. Pâdişâhlar katında yer edinmek için nâhâk (5) sözler söyleyeler. Dağı rivāyet kıldılar. Bir gün Peygāmbere 'aleyhi's-selām hücrelerinden (6) çıktı. Yārānları katına geldi. Eyitdi: Diler misiz kim her gün eki deve yüki gevher (7) sizün ola? Eyitdiler: Anı kim dilemez? Eyitdi: Her kim mescide girse, eki āyet Qur'ān okusa (8) eki deve yüki gevher kazanmış ola. Her kim üç āyet okusa üç deve yüki gevher kazanmış (9) olur dedi. Dağı rivāyet kıldılar kim İblīs eydür: Baylar benden kurtulmaya. Ben anları (10) göñline dünyâyı datlu kılam. Zekātın dağı vermeyeler. Māllarına ribā kıtalar. Dağı anları kınduram, (11) nâhâk yere harc¹¹⁸ edeler. Dağı bunları harış kılam, kızanun, çoğaldun deym. Peygāmbere (12) 'aleyhi's-selām eyitdi: Yeg bahtlık nişān oldur kim dünyāda tāt at içinde (13) gendüden yeg gözede. Ol dağı tāt at kıla. İkinci māl içinde gendüden aşāğaları [54a] (1) gözede. Gendü hālına şükür eyleye. İmāme eydür: Tanrı Te'ālā Peygāmbere 'aleyhi's-selām veribüdüğü (2) vaktın dīvler dükeli dirildiler. İblīs katına geldiler. Tanışdılar. Bunlar eyitdiler: Ādem oğlanı (3) dünyâyı seveler. İblīs eyitdi: Eger bunlar dünyâyı severlerise hiç siz kaygı¹¹⁹ yemen. Anlar (4) benden kurtulmayalar dedi. Kimisi buta tıpa. Kimisin üç nesneyile yoldan kıkaram. Bir nēcelerün (5) gücin almak birle ve bir nēcelerin zekātın yığmağla ve bir nēcelerin nâhâk yerde harc¹²⁰ eylemegile. (6) Her kim hālāl kızansa, harām işe sürse tamulık ola. Her kim harāmdan kızansa, (7) hālāla harc eylese dağı tamulık ola. Her kim hālāldan kızansa, gerü hālāla (8) harc eylese hisābın vere. Bir yarmağ puldan, bir loğma etmekden, bir içüm şudan kızandun, (9) nereye harc eyledün? deyi şorisarlar. Dağı Peygāmbere 'aleyhi's-selām eyitdi: Yā ādem oğlanı, (10) hālālun hisābın vermek gerek ve harāmun 'azābın görmek gerek. Kankı gişi kim eyitse (11) bir yerde aşşı vardı. Hayıf kim benden fevt oldu, aña ermedüm dese tamuya yakın (12) varur. Kankı gişi kim eyitse fülān yerde bir müzd vardı. Hayıf kim aña ermedüm dese (13) uçmağa yakın varur. Her kim dünyâyı dilerse Tanrı Te'ālā yoksullığı anun eki [54b] (1) gözi arasında kıor. Kankı gişi kim āhıret dilese dünyā kıyğusı olmasa baylığı (2) anun gözi arasında kıor. Peygāmbere 'aleyhi's-selām 'Alīye eyitdi: Yā 'Alī, dört nesne (3) bed-bahtlık nişānıdır. Evvel Tanrı kırkusından ağlamasa. İkinci göñli kıatılığı za'ifleri (4) görüp esirgemese. Üçüncü uzun sağınc eylemek. Dördüncü dünyâyı sevmek. Her kim dünyâyı (5) 'imārat eylese yoksullar göñlin vīrān eylese Hāğ Te'ālā aña dört dürlü

¹¹⁸ Yz. *harc*.

¹¹⁹ Yz. *kaydı*.

¹²⁰ Yz. *harc*.

hışım kıla. Açlık (6) vère. Yağmur yağmaya. Sultānlar zulüm eyleye. Kāzilar¹²¹ hıyānatlık eyleye. Doğru buyurmaya. Andan bilgil kim (7) düşmān üstün ola. Hāḡ Te‘ālā eydür: Yā dünyā, her kim saña tapsa senün kuluñdur. Her kim (8) baña tapsa sen anuñ kulusın dēdi. ‘İsā Peygāmbere ‘aleyhi’s-selām eyitdi: Zekāt yığmaḡ (9) var. Eyitdiler: Eger yığmasa nēte olur? Eyitdi: Yoğsullar nāz ētmek var. Eyitdiler: Eger nāz ētmese nēte olur? (10) Eyitdi: Tañrı kılur. Peygāmbere ‘aleyhi’s-selām eyitdi: Kaçan kim ölüyi cenāze üstüne kosalar (11) anuñ cānı üç gez çağırur. Ol üni dükeli cānāvarlar¹²² eşidür. Ādem ile beriden ayruḡı (12) eydür: Yā qarındaşlarum ve yā dostlarum zinhār dünyāya yersimeñ bencileyin. Ne kim kazandumsa mīrās-ḡörlara (13) kodum. Bunlar benüm hīç yazuḡumdan götürmediler. Siz beni gūruma koyasız. Münkire ve Nekire [55a] (1) ısmarlayasın. Ve yā ḡasratā ve yā nedāmatā kazandūḡum mālı ayruḡ gişiler yēye. Kıyāmet güninde (2) ḡisābın benden şorisarlardur. ‘İsā Peygāmbere ‘aleyhi’s-selām bir gün üç erile yoldaş (3) oldı. Beriyyede gēderken ēki altun gerbūḡ gördiler yatur. ‘İsā eyitdi: Gelün gēdelüm, bu fitnedür (4) dēdi. Ol üç er eslemediler andan qaldılar. ‘İsā Peygāmbere ‘aleyhi’s-selām gitdi. (5) Bu üç gişi birisini şehre gönderdiler. Varḡıl aş etmek alḡıl. Hem bir balta alḡıl, bu altunı (6) kesevüz üleşevüz dēdiler. Şehre varan aşı aḡu katdı kim ol ēki gişiye yēdüre, altunı gendüsi (7) ala. Ol ēki gişi qavul eylediler, ol aşı getürcek biz anı öldürelüm, ēkimüz ēki gerbūci alalum dēdiler. (8) Şehre varan gelicek bu ēki gişi anı öldürdiler. Fāriḡ olup oturdılar ol aşı yēdiler. Ol (9) aḡu daḡı ol ēki gişiyi öldürdi. Altun gērü yerinde qaldı. ‘İsā ‘aleyhi’s-selām gērü (10) geldi gördi kim üçü daḡı ölmüş. Gerbūḡ¹²³ bayaḡı yerinde qalmış. ‘İsā ‘aleyhi’s-selām ol (11) altunı yēre depdi. Ey fitne dēdi. Hāḡ Te‘ālā dünyā sevgüsinden māl fitnesinden biz (12) qulları ve cemī‘ mü‘minleri saḡlayavēre. ‘Ākıbetlerin ḡayır eyleye inşā‘allāhu Te‘ālā. **Bābu’l-‘āşirüne (13) el-iştigāl bi’l-‘ibādeti.** Ammā bilün kim Tañrı Te‘ālā qullarına buyurur kim [55b] (1) aña ḡā‘at ēdeler. Nētekim yād kıldı: *Yā ayyuhā’n-nāsu‘budū rabbakum.* Ve daḡı bir āyetde dēdi kim: (2) *Fasabbih biḡamdi rabbika va kun mina’s-sācidīna.* Peygāmbere ‘aleyhi’s-selām eyitdi: Tañrım (3) baña buyurdı kim ḡā‘at eyle tesbiḡ¹²⁴ eyle. Nētekim Qur’ānda buyurdı: *Fa‘budū’llāha va lā tuşrikū biḡi.* (4) Daḡı Çalabum baña eyitdi kim namāz qıl, oruç dut. Olunca bāzırgānlik eyle, māl (5) dēvşür dēmedi. Ey qullarum, eger farīzalarumı dutarsañuz ‘ābidlerden olasız. Eger yazuḡlardan yıḡlınur (6)

¹²¹ Yz. *kāzı*.

¹²² Yz. *canāvar*.

¹²³ Yz. *gerbūci*.

¹²⁴ Yz. *tesbiḡ*.

perhîzkârlardan olası. Eger vërdüğüne ʔanāʕ at olursañuz baylardan olası. Ve Hâlid bin (7) Velîd Peyğâmbere ʕaleyhi ʔs-selâm[a] geldi. Eyitdi: Yâ Resûla ʔllâhi saña nesne şorayın? Şor dëdi. (8) Eyitdi kim severin kim âdemlerün bilgesi olam. Peyğâmbere ʕaleyhi ʔs-selâm eyitdi: Tañrıdan (9) ʔorʔğıl kim bile olası. Dañı eyitdi: Severin kim baylardan olam. Eyitdi: Dünyâda (10) vërdüğüne ʔanāʕ at eyle kim baylardan olası. Dañı eyitdi kim severin kim (11) eyülerden olam. Eyitdi kim eyitdi: Âdemilere fâyarda değıün tâ kim eyülerden olası. Ve dañı eyitd[i]: (12) Severin kim muhlışlardan olam. Eyitdi: Her işde Tañrıyı añğıl muhlışlardan olası. (13) Dañı eyitdi: Severin kim ululardan olam. Ölümnün unutmañ kim ululardan olası. [56a] (1) Dañı eyitdi: Severin kim Tañrıdan ʔorʔulu olam. Eyitdi âşikâra gizlü işün bir dürlü (2) olsun. Dañı eyitdi: Severin kim arılığıla ölem. Gendözün hıyanatlıkdan sakla (3) kim arılardan olası. Dañı eyitdi: Severin kim Tañrı baña rahmet kıla. Eyitdi: Ẓaʕ ifleri (4) esirgegil kim Tañrı saña rahmet kıla. Dañı eyitdi: Severin kim ʔavilerden olam. Eyitdi: (5) Tañrıya tevekkül eylegil. Dañı eyitdi: Severin kim ʕömrüm uzun ola. Eyitdi: Ataña, anaña, ʔonşılarna, (6) dükelî müslimânlaraya eyü söylegil, eylük eylegil ʕömrün uzun ola. Dañı eyitdi: Severin kim (7) imândan ayrılmayam. Müʔminleri sevgil, saña yaramazı ayruqlara şanmağıl. Dañı eyitdi: Severin kim (8) şehidlerle olam. Eyitdi: Dâyim âbdest ile olğıl, âbdest ile yatğıl. Dañı eyitdi: (9) Severin kim duʕâm red olmaya, müstecâb ola. Eyitdi harâm loğma yeme. Dañı eyitdi: (10) Severin kim ʔıyâmet güninde yalnızcağ olmayam. Eyitdi: Ferciñi zinâdan şağıngıl, kimsenün (11) ʕaybın âşkâra kılmagıl. Dañı eyitdi: Yâ Resûla ʔllâh, günâh neyile gëder? Eyitdi: Tevbeyile, ata ana râzî (12) olmagıla, Tañrıyı zikir eylemegile. Dañı eyitdi: Yâ Resûla ʔllâh, yazuğ kefareti nedür? Âdemilere eyü (13) hûlu olmağ. Dañı eyitdi: Eylügi, şevâb ne nesne gëderür? Eyitdi: Yavuz hû âdemileri [56b] (1) azarlaya. Dañı eyitdi: Tañrının belâsın ne nesne dönderür? Şadağ vërmek. Dañı eyitdi: (2) ʔamu odına ne nesne ʔalkağ olur? Eyitdi: Oruç dutmağ. ʕîsâ ʕaleyhi ʔs-selâm (3) ʔaçan kim ʔocaları görse eydürdi kim uyanuğ, gâfil olmağ kim inen ağarıcağ bî-çâreler¹²⁵ dërdi. (4) ʔaçan kim yigitleri görse eydürdi kim nece ʔocalar ʔatında yigitler ölür dërdi. ʔaçan kim bayları (5) görse eydürdi kim mâlıñuz sizi Tañrı ʔâʕ atından yığmasun dërdi. ʔaçan kim yoğsulları (6) görse eydürdi kim bu dünyâda yoğsul olduñuz. Sağınuğ kim âhıretde dañı yoğsul olmağ. (7) Dünyâ yoğsulluğına şabr eyleñ. Vërdüğüne ʔanāʕ at oluğ kim âhıretde pâdişâh olası dëdi. (8) Hōca Fağih eyitdi: Bu cihânı pâdişâhlar aldı, âhıreti zâhidler aldı. Ol (9) gişi kim pâdişâh olmasa yâhūd zâhid olmasa ne dünyâdan hağ olur ne

¹²⁵ Yz. bicereler.

āhıretde (10) rāhat olur. İlāhī faẓluñ keremün birle dükeli mü 'minleri āhıret rāhatlğın sen (11) rüzī kılgıl inşā 'allāhu te'ālā. **Bāb zıkrı 'l-mevt 21.** Ammā bilün kim ölüm āhıretün (12) yolıdır. Dünyādan göçer aña varur. Āhıretün evvel menzili ölüp gūra girmekdür. Ol ölümden (13) kaçana kırtulmak yok. Nêtekim Qur'ānda buyurur: ***Kul inna 'l-mavta 'llazı tafırrūna minhu faınnahu mulākıkum.*** [57a] (1) Ölüm bir kapıdır kim ol kapudan dükeli yaratılan geçesidir. Ölüm bir evdür kim dükeli aña giresidir (2) kim ölüm bir şerbetdür kim dükeli anı içesidir. Nêtekim Qur'ānda buyurur: ***Kulla man 'alayhā*** (3) ***fānin ilā āhırihı.*** Bu āyet gelicek ferışteler eyitdiler kim yêr halkı fānı olur, gök halkı (4) fānı olmaya dēdiler. Andan bu āyet geldi kim ***kullu şay'in hālİKun illā vachahu.*** Ma' nısi (5) budur kim Tañrıdan artuğ dükeli nesne helāk olacağdur dēdi. Ferışteler bunı eşidicek (6) bildiler kim anlar dağı ölecekdür. Peyğāmbere 'aleyhi 's-selām eyitdi: Benüm nefsum dağı (7) ölüm dadın dadasıdır. Nêtekim Qur'ānda buyurdi: ***Kullu nafsın za'ıkatu 'l-mavt[i].*** Andan eyitdi-(8)-lerkim yā Resūla 'llāhi, cümle 'ālem senün dostluğuna yaradıldı. Tañrıdan dileseñ ne kim (9) sen ölmeyesin dēdiler. Peyğāmbere 'am eyitdi: Hağ Te'ālā dostların bu fānı dünyāda üküş (10) yürütmez. Dost dostı erişmek gey ulu ni'metdür. Bağtlu ol gişidür kim anuñ cānı imānıla (11) vara Hağ Te'ālā hażretine. **Rivāyet** kıldılar kim Ebū Hureyre eyitdi: İẓā cā'a naşru 'llāhi (12) Medīnede geldi. Peyğāmbere 'aleyhi 's-selām okudı. Katı ağladı. Eyitdiler: Yā Resūla 'llāh, (13) bunca neçün ağlarsın? Tañrı Te'ālā hōd seni yarlığadı. Yazukların bağışladı. Rağmet kıldı [57b] (1) dēdiler. Qanı cān vêrmek düşvārlığı, qanı gūrda yatmak, qanı kıyāmet güninde düşvārlığı. (2) Ve anuñ uzunlığı elli biñ yılcadır. Ve qanı ol günün heybeti İbrāhım Hālil, İsmā' il¹²⁶ (3) ve İshāk dilemeyiserdür. Gendü nefsin dileyiserdür. Mūsā qarındaşı Hārunı dilemeyiserdür. Gendü (4) nefsin dileyiserdür. Ve 'İsā Meryemi dilemeyiserdür. Gendü nefsin dileyiserdür. Ben gendü dilemeyiserven. (5) Oğlum İbrāhıme ve k[ı]zum Fātımayı dilemeyiserven. Hasanı ve Huseyini dilemeyiserven. Yalnız ümmetüm (6) dileyiserven. Ümmetī ümmetī dēyiserven dēdi. Ebū Hureyre eydür: İẓā cā'a sūresin endüğinden sonra (7) Peyğāmbereñ endişesi artuğ oldu. Dün uykusın azacuğ uyur oldu. Ayağları (8) şişdi. Teni aruqladı. Tā'at üstünde durmağdan ve ağlamağdan mübārek gözleri (9) harāb oldu. Bir gün Resūl Fātıma katına vardı. Gördi kim Fātıma güler. Eyitdi: Yā Fātıma, (10) ne gülersin? Meleke 'l-Mevt cānuñ alacağın unuttunmı? Cān naz'ın unuttuğmı? Münekır ve Nekır (11) su'ālin ve cevābın vêrdüğmı? Gūruñ uçağdan bir bostān olısar yā tamudan bir çukur olıarmı (12) bildüğmı? Kıyāmet güninde gerü kıpasuñı

¹²⁶ Yz. İsmā' il.

unutduğımı? Sağ elüğe aq bitı yā şol elüğe qara bitı (13) geleceğın bildüğımı? Bilmez misin kim gūr āḫıretüğ evvel menzılıdır. Bilmez misin kim bu dünyā ol gışiler [58a] (1) sarāyıdur kim āḫıretde sarāyı yok. Bu dünyāda şād olmaq ol gışinüğdür kim ‘aqlı olmaya. (2) Bu dünyā mālın ol gışiler dērer kim ḥisābından ḥaberi olmaya. Yā kıızım Fāṭıma yıbraq gēygıl, arpa (3) yēgil, Taḡrı vērduğüne qanā‘ at olğıl, şol günü aḡa durğıl kim gūrdan qopasın. Ḥisāb (4) yēdinde dursın. Yā kıızım Fāṭıma, toyunca yēyüp yoqsulları unutmağıl. Mālun olursa zekātın vērgıl. (5) Cēbrā‘ıl baḡa geldi. Eyitdi: Qankı gışı kim zekātın doğrı vērmese ṭamudan çıqmaya dēdi. Ve (6) yā kıızım Fāṭıma, şükūr eylegil Taḡrıya kim saḡa zekāt vācib olacaq qadarı māl vērmedi kim zekātından (7) ötri ṭamu ‘azābına giriftār olasın dēdi. Daḡı **rivāyet** kıldılar kim bir er geldi Resūl (8) ḥazretine. Eyitdi: Şöyle iş işlegil kim ēki [gü]ne, ēki dūne yarar ola. Eyitdi: Bu günleri (9) dūnleri kim buyurduḡuz baḡa ma‘lūm eylegil. Peyğāmbēr ‘aleyhi’s-selām eyitdi: Birsı ol gündür kim (10) Meleke‘l-Mevt cānuḡ almağā gele. Bilmezem sen kim beşāretle mı gele yāḡūd ḥışmıla mı gele. Ėkinci ol gündür (11) kim kıyāmet günü olısar. Ol gün içinde bilmezsin kim senüğ bitüğ sağ elüğe gele. Dūnlerüğ (12) birsı oldur kim evvel gece gūra varasın kim oğul, kıız, qardaş yā şol elüğ[e] mı gele¹²⁷ (13) māl ṭavar senden ayrılmış. Mūnkır ve Nekır su‘āl eyleye. Bilmez misin kim heybetile mı gele yoksa [58b] (1) raḡmet ile mı gele. Daḡı bilmezsin kim gūruḡ ayduḡ mı ola yāḡūd qaraḡu mı ola. Ėkinci ol dūndür kim (2) gūrundan qopasın. Yarın daḡı kıyāmet günü ola dēdi. Daḡı **rivāyet** kıldılar kim Cēbrā‘ıl (3) ‘aleyhi’s-selām bir gün geldi. Peyğāmbere eyitdi: Yā Muḡammed, bilgil kim (4) dōrt biḡ geleceiden dōrt biḡ gelecı ürölmişdür. Ol oldur kim ḡarāb kılam ol yēri kim elbette aḡa varısarsın. (5) Ya‘nī gūruḡı ma‘şıyetle ḡarāb eylegil, qaḡıtmağıl anı kim elbetde anuḡ ileyine varısarsın. (6) Ya‘nī ṭā‘atıla Taḡrıyı ḡoşnūd eylegil kim günāhıla anı qaḡıtmağıl. Üçüncı qaıurmağıl ol nesne (7) içün kim ol seni ister bulamayınca durmaz kim ol senüğ rızquḡdur. Dōrdüncı istegil ve işlegil (8) anı kim Taḡrınuḡ ḡoşnūdlığı andadır. Daḡı **rivāyet** kıldılar kim bir er geldi. Şaḡıḡ-i Belḡıye (9) eyitdi kim baḡa ‘ilm öğretgil, anuḡıla ‘amel eyleyem. Ola ki ol ‘amel sebebile qurtulam dēdi. (10) Şaḡıḡ-i Belḡı eyitdi: Diriler ‘ilmin mı gerek yoḡsa ölüler ‘ilmin mı gerek yoḡsa uçmaq ‘ilmin mı (11) gerek yoḡsa ṭamu ‘ilmin mı gerek? Ol er eyitdi: Dūkelin gerek. Şaḡıḡ eyitdi: Diriler ‘ilmi oldur kim (12) ne qadar dünyāda olduḡunca Taḡrı qorqusın azuq ēdinesin. Taḡrı Te‘ālā Qur‘ānda buyurur: (13) *Va tavazzadū faınna ḡayra ‘z-zādi ‘t-taḡvā*. Ölüler ‘ilmi oldur kim qaḡan kim anlara ölüm gelüp ḡafletile ḡēdicek [59a] (1) eydürler: Ey Çalabum,

¹²⁷ yā şol elüğ[e] mı gele ibaresi üst satırda olmalı.

beni g r  d ny ya  letgil. Varayın  al ih  amel k lay n d r. Sa  n kim  afletile (2) gitmeyesin. N tekim  ur anda buyurur: **              na la     a           .** U ma  lar (3)  ilmi oldur kim  a  an kim u ma  a giresin gend den ey ler n derecesin g resin y ksek (4) g ricek pi    n olur. Eyd r: Zeh  hay flar kim ben da  ı ney  n d r        ,      at k lup (5) dere  ta  ri         d yiser. Sa  n kim sen da  ı ol va  t n     ret y    yesin. Ey   amellerle (6) ol dereceleri  azan    r d di.     lar  ilmi oldur kim      ehli  a  an kim     da        (7) g rseler eyd rler kim: Ey biz  m         , bizi bundan          kim varalum ey   amel i         d rler. (8) Sa  n kim sen da  ı anlardan olmayas n d di. N tekim  ur anda buyurur: **             na na       (9)       .**        eyitdi kim otuz yıl cih n  gezd  m.   i nesne       g rd  m. Diriler[de]         g rd  m. (10)     lerde         pi        g rd  m d di.     m eyd r: Y zinde ne kim g r rsen  ibret  r. (11) Ya  mur ya  du  , neb t bitdi i ve can     lar yarad ld   ,   lar a  d   , y  i  ler bitd    (12) d keli  ibret  r. Sa   sa   al bitd   , a  ard    a  a ben  er y r            bu  ibretleri g r  p (13)     l olduklarına. Y r alt nda   ları         ret        r kim va   n eyitme e olmaz. Zih  hay f kim [59b] (1) n    n r              ge  r  rler d y  p arzularlar g     r.     a Fa   h eyd r:     m  d        (2) bil r   kim       g                . Am  a anu   yara  n    r kimse g r     . G        bil r   kim (3)      vardır. Andan     r     i bil     .       t bil r   kim u     vardır. An   ister     i (4) g r     .     m eyd r:              r kim ba  i kesil rken da  ı tekeb[b] r        r? Eyitdiler:     m o       r (5) kim      ve g r anu        de iken, anlara u  rayaca  n bil rken, pey       r      n          , (6) k      n d          g      i yuma    . Belkim     m      er g            bit[i]leri o  du  n kerih (7) g r  rler. Am  a      r     m  severler be    t       i   n. Ve g   i severler, biti o  uma  ı severler         (8) ula     i   n. Ve Eb         eyd r:         nesneyi sevm  , ben severin. Kimsene y         (9) sevm  , ben severin tev     i   n. Kims[e]ne          sevm  , ben severin yazu  ma ke    t (10) i   n. Kimsene     m  sevm  , ben severin All   u Te            ne varma   i   n. Pey      r             (11) eyitdi: M        n yazu  na     m ke       r.     m r       r. Anu   i   n kim yavuz (12)        n       olur.      t b     n s         n        r. Yazu  ı eks    r.         (13) vesvesinden        r. Bil         c  n                            : Ve          d di. [60a] (1) Bil   eyitdi: Ve          d      . Ve         d     . Zih          r ba  a bu     m kim Pey      r               (2) dostlar  m  y        m  g r      n d di. Ve Eb   Derye       r kim ni   met i   n de kimd r? (3) Eyitdi: Ni   met i   n de ol       r kim

teni toprak içinde emîn ola. Ve Ebû 'l-kāsım Hākīm (4) eydür: Mü 'minlerün devleti üç nesnedür: Birsı oldur kim diriliginde tã' at içinde ola. (5) Êkinci ölürken şahâdet üzerine öle. Üçünci kıyâmet gününde gürundan durduğı sã' at (6) uçağı muştılayalar. Eyitdiler kim ten ölüminden korkmağıl. Göñül ölümünden korkğıl. Ten ölümü gişiyi halkdan (7) ayırur. Göñül ölümü Hālîkdan ayırur. Kimün teni ölse hasret şuyıyla yurlar. Göñli ölse bed-bahtılık (8) şuyıyla yurlar. Çalabum dükeli mü 'minlerle nîk-bahtılık rûzî kıla bed-bahtılıktan şaklayavere (9) inşâ 'allâhu te' âlâ. Bâbı 'ş-şabrı 22. Ammâ bilün kim Peyğamber 'aleyhi 's-selâm eyitdi: (10) Şabr üç dürlüdür: Biri muşibete şabr eylemekdür. Her kim muşibete şabr eylese Hāk Te' âlâ (11) aña yüz derece vërür. Degme dereceden dereceye yërle gök arası kadarı ola. Êkinci tã' ata (12) şabr eylemekdür. Her ki[m] tã' ata şabr eylese Hāk Te' âlâ aña altı yüz derece¹²⁸ vere. Degme dereceden (13) dereceye yedi kat yër altından yedi kat gök üstine degin ne kadar ise ol kadar [60b] (1) ola. Üçünci şabr eylemek yazuk işden yıgılmağdur Hāk Te' âlâ aña toköz yüz derece rûzî kıla. (2) Degme dereceden dereceye tahta 'ş-şerâdan 'arşa degin ola. Peyğamber 'aleyhi 's-selâm eyitdi: (3) Her kime kim¹²⁹ muşibet degse, andan ol duyamayup ağlasa, biregü anı öğütlesse öğütleyen (4) şevâbı şabr eden artuğrakdur dëdi. Peyğamber 'aleyhi 's-selâm eyitdi: Şabr eylemek bir hazînedür (5) uçmak hazînelerinden. Biregünün mālına muşibet degse, andan ol gişi şabr eylese, halka gile (6) kılmassa vâcib olur Hākkuñ üzerine kim ol kuli yarlıgaya. Yazukların bağışlaya. Kankı kul kim (7) mü 'min ola, aña şayruluk verse, ol şayruluğa şabr eylese yazuğı şoyılur hemân şol (8) yılan kavı gibi şoyılur. Peyğamber 'aleyhi 's-selâm bir gün bir kaşşâba uğradı. Diledi kim selâm (9) vëre. Cebrâ 'il geldi. Eyitdi: Tanrı Te' âlâ buyurmadı kim sen selâm vëresin. Yarındası (10) gërü geçerdi. Ol kaşşâba uğradı. Diledi kim selâm vërmeyedi. Cebrâ 'il geldi. Eyitdi: (11) Bu kaşşâba vërgil. Peyğamber 'aleyhi 's-selâm eyitdi: Yâ karındaşum Cebrâ 'il, dün beni (12) selâm vërmekden yıgdın. Bugün gërü selâm vër dersin. Hikmet nedür? Eyitdi: Yâ Muhammed, (13) ol kaşşâb dün geçdüğünden sonra ısıtma dutmuş. Altmış yıl[lık] yazuğına kefarete [61a] (1) ola dëdi. Peyğamber 'aleyhi 's-selâm eyitdi: Kankı mü 'min kim sökel olsa, inilese kamu (2) yazuğı dökülür hazân vahtinde ağacın yabrağı dökülür gibi. Kankı münâfık sökel olsa, (3) inilese bir devenün dizin bağlayup çökerüp şeşmiş gibidür dëdi. Bir ' Arab Peyğamber (4) katına geldi. Isıtma sözi çıkdı. ' Arab eyitdi: Yâ Resûla 'llâhi, ısıtma ne olur? Peyğamber eyitdi: (5) Etile deri arasında ıssılıkdür dëdi.

¹²⁸ Yz. *dereceye*.

¹²⁹ Bu kelimedden sonra, bir sonraki kelimeyle ilgili olarak yanlışlıkla yazıldığı düşünölen *şbt* harfleri bulunmaktadır.

Ol ‘ Arab eyitdi: Ben hiç gördüğüm yok dedi. Peygamber (6) eyitdi: Eger tamu ehlin görmek istersenüz uşda bunı görüñ. Dāvud Peygamber eyitdi: (7) Yā Rabbi, senden dört nesne dilerin. Dört nesneden feryād¹³⁰ éderin. Ol dört kim (8) dilerven. Birsı oldur kim tenüm şaburlu ola. Êkinci oldur kim göñlüm şükürlü ola. Üçüncı oldur (9) kim dilüm zııırlü ola. Dördüncı oldur kim baña bir ‘ avrat vèresin kim dīn içinde (10) baña yardımcı ola. Ammā ol dört nesne kim feryād¹³¹ éderin. Dilerin kim benden İblisi ırak (11) eyleyesin. Birsı oldur kim baña bir oğul vèrmegil kim benüm sözüm dutmaya. Êkinci baña bir māl (12) vèrmegil kim anuñla ‘ azāb ola. Üçüncı baña bir ‘ avrat vèrmegil kim Hāk bilmez ola ve hayāsuz (13) ola. Ben kocalmadın ol beni kocalda. Dördüncı ol kōnşı vèrme kim eylūgi gizleye, [61b] (1) yavuzlūgi söyleye. İlāhī beni bu dört nesneden dükeli müslimānları sen saklağıl. Rivāyet (2) kıldılar kim Hāk Te‘ ālā ‘ Uzeyre Peygāmbere vahiy kıldı kim yā ‘ Uzeyre, kaçan kim yazuk (3) eyleseñ anuñ kicilūgine bakmağıl. Görgil kim kime ‘ āşī olduñ. Kaçan kim saña (4) rüz degse azlūgına bakma. Gör anı saña kim rüzī kıldı. Dağı kaçan benden saña (5) belā érse halka gile eylemegil. Senden günāh gele, ben dağı ferīştelerime gile eyleyem. ‘ Alī (6) radıya ‘ llāhu ‘ anhu eyitdi: Eger Hāk Te‘ ālā biregüye belā degürmek istese anuñ dilegi yérne gele. (7) Ol gişi tarlıkandūgi gile eyledük anuñ taqdīrin gèrū döndermez velākin belāya şabr éderse (8) şevāb bulur¹³². Eyitdiler kim şabır dört dürlüdür. Birsı ten üzeredür. Eyyüb şabr eyledügi (9) içün oñulmak buldı. Nètekim Qur‘ ānda buyurdi: *İnnā vacadnāhu şabran ni‘ma ‘l-‘abdu*. (10) Êkinci şabur göñül üzeredür. Anı Yūsuf kıldı, ‘ işmet buldı. Nètekim Qur‘ ānda buyurdi: *Kazālika (11) linaşrifā ‘anhu ‘s-sū‘a va ‘l-fahşā‘a*. Üçüncı şabur¹³³ cān üzeredir. Anı İsmā‘īl kıldı, kurbet (12) buldı. Nètekim Qur‘ ānda buyurdi: *Va fadaynāhu bizibhīn ‘azīmīn*. Dördüncı şabur¹³⁴ māl üzeredür. Anı İbrāhīm (13) kıldı, hullet buldı. Nètekim Qur‘ ānda buyurdi: *Va ‘ttaḥaza ‘llāhu ibrahīma ḥalīlan*. Bāyezīd Beşāmī [62a] (1) eyitdi: Eger kimseye belā degse helāk olmaz şabr édicek. Eger ol belāya şabur¹³⁵ eylemese. (2) Bāyezīde şordılar kim şabr éden mi yègdür yoḥsa şükir éden mi? Bāyezīd eyitdi: Şābır yarım erdür. Şākır de (3) yarum erdür. Tanrı hükmine rāzī olmak tamām erdür dèdi. Bundan şonra eyitdi kim şabur (4) yègrekdür. Anuñ içün kim şabur eylemek göñüle muḥālīfdür. Şükür eylemek göñüle muvāfiḳdur dèdi. (5) Ebū ‘l-Kāsım Hākīm[e] şordılar kim belā nedür?

¹³⁰ Yz. *feryāz*.

¹³¹ Yz. *feryāz*.

¹³² Yz. *buluv*.

¹³³ Yz. *sabru*.

¹³⁴ Yz. *sabru*.

¹³⁵ Yz. *sabru*.

Ol eyitdi: Kerāmetlüye kefaretdür yā ‘uķūbetdür. (6) Ammā ol gişi kim belāya şabr eylese kerāmet bulur. Yazuğa şabr kılan kefaretdür bulur. Belāya şabr etmeyen (7) ‘uķūbet bulur. Dağı eyitdi kim kankı gişi kim ni‘mete şabr eylemese mağrūrlıkdur. Kankı gişi kim (8) belāya şabr eylemese eki belāsını göre dedi. Kankı gişi kim ihlāşsuz ‘amel kılsa dirlik ‘ömri (9) zāyi‘ olur. Dağı Hākīm eydür: Otuz yıl ‘ilm öğrendüm, menfa‘at bulmadum tā üç nesne öğrenmeyince. (10) Evvel kimün kim ‘ilm içinde ‘ameli olmasa anuñ naşihatı kimseye fāyide eylemez. İkinci kimün kim (11) şabrı olmasa dīn içinde selāmatlığı olmaya. Üçünci kimün kim perhizi olmasa (12) Tağrıya yakınlığı olmaya. İlāhī sen tevfiķ ve kuvvet vėrgil. Ni‘metlerüñe şükür, belālaruñ (13) şabr edevüz inşā ‘allāhu te‘ālā. **Bāb şükür 23.** Ammā bilün kim şükür eylemek Tağrı Te‘ālā [62b] (1) vėrdügi ni‘metlere farizadur. Nėtekim Qur‘ānda buyurdi: *Va ‘şşukru va ni‘mata ‘ilāhī.* Haķ Te‘ālā (2) buyurdi kim eger siz ni‘metlere şükür eylesenüz ben sizün ni‘metnüz arturam. Nėtekim Qur‘ānda buyurdi: (3) *La ‘in şakartum li-azidannakum.* Zāhāk eydür: Her kim ni‘mete şükür eylese Tağrı aña cihān (4) ni‘metin arturivėre. Her kim ni‘mete şükür eylemese ni‘met andan gėde. Şükür eylemek kılı baylığa degürür. (5) Belāya şabr eylemek kılı ni‘mete degürür. Ni‘met üçdür: Birsı dūnyā ni‘meti, ikinci dīn ni‘meti, üçünci (6) ten-dürüs[t]likdür. Dūnyā ni‘meti oldur kim ādemilere muhtāc olmaya. Eyü az issi ola. Şükür eylemek (7) dağı üç dūrlüdür: Evvel dil şükri, ikinci ten şükri, üçünci göñöl. Ammā dil şükri elhamdu lillāhī rabbi ‘l-‘ālamīna (8) demekdür. Ten şükri tāt at kılmaķdur. Nėtekim Nūh tāt at kıldığıçün eyitdi: (9) *İnnahu kāna ‘abdan şakūran.* İbrāhīm[e] eyitdi: Şākiran li ‘an‘umihi. Lūta eyitdi: *Kazālīka* (10) *naczi man şakara.* Rivāyet kıldılar kim ‘İsā ‘aleyhi’s-selām bir gün yürürdi. Yağmur (11) yağdı. Bir dilgüyü gördi kim vardı bir ine girdi. ‘İsā eyitdi: Yā Rabbi, dilgünün (12) ini var, benüm hiç yėrüm yokdur dedi. Haķ Te‘ālā vahiy kıldı kim yā ‘İsā gile mi kılursın? Ben (13) senün tenünj tāt atıla bezedüm. Dilünjı tevhiidle rāst kıldum. Göñlünjı ma‘rifetile bezedüm. Nėçün [63a] (1) gile kılursın? dedi. ‘İsā eyitdi: Bu ruzi kıldığın şükriñ ödeyübildüm mi kim saña dağı (2) şikāyet eyleyem, zīnhār gile eylemezın dedi. Süfyān-ı Şevri eydür: Ca‘fer-i Şādıkā şordum kim ‘āfiyet (3) nedür? Eyitdi: ‘Āfiyet on nesnedür. Bėşi bu cihānda, bėşi dağı āhıretde. Ammā ol (4) bėş kim bu cihānadur. Birsı ‘ilmdür, ikinci ‘ameldür, üçünci ihlāşdur, dördünci tāt ata şükür (5) eylemekdür, bėşinci kazālarına rāzi olmaķdur. Ammā ol bėş kim āhıretdedür. Birsı yüz aklığıdur, (6) terāzū ağırlığı, üçünci Şıratı geçmekdür, dördünci tamudan kurtulmaķ, bėşinci uçmağa girmek. Eyitdi (7) kim kankı gişi kim dilile şükür eylese tenile göñülile, meşeli ol gişiler benzer kim tonı var (8) gėyemez, yalnızak yürür.

Çalabum biz kulları hakîr¹³⁶ kullar sevâbından mahrûm kılmaya inşâ 'allâhu te' âlâ. (9) **Bābu 'l-ihlâşu 24. Ammā bilün kim tâ' at ihlâşıla kılmak farîzadur.** Qanķı tâ' at kim (10) ihlâşıla olmaya, Tanrı anı qabûl eylemez. Nêtekim Qur' ânda yâd kıldı: ***Qul innî umirtu anî' budû 'llâha*** (11) ***muħlişan.*** Peyğamber eyitdi: Her kim ihlâşıla lâ ilâha illâ 'llâhu Muħammadun rasûlu 'llâhu (12) dêrise uçmağa gire. Bir er geldi Resûlu 'llâha şordı kim yâ Resûla 'llâh, ben namâzı kılrın, oruç (13) dutarın, zekâtın vêririn, cevmerdlik êderin. Ammā dileğim oldur kim beni âdemîler¹³⁷ içinde aņalar, [63b] (1) baņa ne dêrsin? dêdi. Peyğamber eyitdi: Meger bunun cevâbın Çalabım baņa bildire, ben daķı saņa (2) bildürem dêdi. Bir demden sonra bu âyet geldi kim ***fa-man kâna yarcû likâ 'a rabbihi*** (3) ***falya' mal 'amalan şâlihan.*** Bu âyetün ma' nîsi budur: Kim Tanrının dîdârın görmek dilerse (4) 'amel-i şâlih işlesün. Daķı kılduķı 'ameli ayruķlar görsin dëyü işlesün. Gerçek benüm (5) için kılsun demek olur. 'Îsâ Peyğamber 'aleyhi's-selâm[a] şordılar kim ihlâş nedür? (6) Eyitdi: İhlâş oldur kim anuñ için kılduķuñ tâ' atı ayruķlar bildügin gördügin (7) sevmeyesin. Daķı şordılar kim nâşih kimdür? Eyitdi: Nâşih ol gişidür kim êki işi (8) bile. Birsî Tanrı işi, birsi kullar işi olsa gendü işin kıya, Tanrı işleye ihlâşıla (9) dêdi. Ve Huzeyfe, Peyğambere şordı: İhlâş nedür? Peyğamber, Cebrâ'ile şordı. Cebrâ'il, (10) Hâķ Te' âlâya şordı. Tanrı Te' âlâ eyitdi: İhlâş bir sırdur. Benümle kullarum arasındadır. (11) Ol sırrı sevdüğüm kullarum göñlinde qorvan dêdi. Peyğamber eyitdi: Kıyâmet güninde (12) ihlâş ile şirk êkisi bile geleler. Hâķ Te' âlanuñ dergâhunda duralar. Dizlerin çökeler. Tanrı (13) Te' âlâ ihlâşa eyde kim sen ehlünle uçmağa var dëye. Şirke daķı eyde: Sen de ehlünle [64a] (1) tamuya var dëye. Peyğamber 'aleyhi's-selâm eyitdi: Kıyâmet güninde ümmetüm üç bölük (2) kıpa. Birsî ihlâşıla tâ' at kılan, êkinci riyâyıla tâ' at kılan, üçüncü dünyâ tama' [1] için (3) tâ' at kılan. Bu üç bölüķi Tanrı Te' âlâ hâzretine êledeler. Hâķ Te' âlâ şora kim bunlara (4) dünyâda ne resme kılduñuz? Riyâ için kılan eyde: Hâķ beni öğsün dëyü kıldumıdı. Daķı (5) birsi eyde kim dünyâ tama' ı için kıldumıdı. Ol êki bölüķi tamuya buyura. İhlâş (6) eyde kim ne tamudan qorķup kıldum ve ne ve ne uçmak arzulayu kıldum. Senün birlüğü için, (7) senün buyruğuñ yêrne gelsün dëyü kıldumıdı. Hâķ Te' âlâ eyde kim 'izzetüm 'azametüm hâķķiçün (8) bu kullarum gerçek eydür dëyüp anları şâdlıķla uçmağa göndere. Peyğamber 'aleyhi's-selâm (9) eyitdi: Zinhâr riyâyıla tâ' at kılmâñ. İhlâşıla kıluñ kim yêdi kıat gök içinde ferîştelere (10) vardur. Yazuķmuz yazan ferîştelere tâ' atuñuz alup gêderken êledür. Evvel ferîştelere getürür. Ol yêdi (11) kıat gök

¹³⁶ Yz. *hâķir.*

¹³⁷ Yz. *âdemi.*

ferişteleri gaybet söyleyenün tã' atını geçirmezler. Êkinci gök feriştelere namâz (12) kılurken gönli dünyâ sağincında olan gişinün tã' atın geçirmezler, gerü dönder[ür]ler. Üçinci (13) gök feriştelere gendözin görenün tã' atın geçirmezler, gerü dönder[ür]ler. Dördüncü gök feriştelere [64b] (1) hasûdlık edenün tã' atın geçirmezler. Bêşinci gök feriştelere harâm yeyen gişinün tã' atın (2) geçirmezler. Altıncı gök feriştelere tã' atın ulu çok görenün tã' atın geçirmezler. Yêdinci (3) gök feriştelere geçicek 'ıl[l]iyyine éledürler. Anda tûran feriştelere eydür: Dönderdün (4) bu tã' atı kim kılurken dünyâ tama' ı için kıldılar. Peygâmbere 'aleyhi 's-selâm bunu decek (5) Ma' âz râz râz ağladı. Eyitdi kim yâ Resûlu 'llâhi, yâ nêce tã' at kılalum kim Tağrı Te' âlâ (6) anı kabûl kıla? Eyitdi kim yâ Ma' âz, dilün müslimânlardan sakla. Kimseyi 'ayblama. Gendözün (7) ögme. Kıldığın tã' atı kimseye eyitme. Dünyâ işini âhîret işinden ilerü dutma. Müslimânları (8) hor dutma. Halkıla hoş diril. Eger bunları işlemezsen tamu itleri seni yer dèdi. (9) 'Alî radîya 'llâhu ' anhu eyitdi: Riyâ ehlinün dört nişanı vardır: Birsî namâza kâhil¹³⁸ olur. (10) Êkinci halk içinde namâzın uzadır. Üçinci kimse anı ögse tã' atın arturur. Dördüncü kaçan[n] (11) anı kınasalar tã' atı terk eder. Hakîm eydür: Mü 'min meşeli tãzî yunda beşzer, münâfık meşeli (12) toğ[u]rur tavuğa beşzer. Yund, qarınında kulın götürür, biş altun degir, hiç belürdmez. Tavuk (13) çağırır, dükeli halka eşitdürür, bir folluk yumurda toğurur. Ebû 'l-Qâsım Hakîm eyitdi: Kaçan [65a] (1) ni' metlü olsañ halka nâz edersin. Kaçan miñnetlü¹³⁹ olsañ halka gile edersin. Kaçan (2) suçlu olsañ halkdan korkarsın. Kaçan tã' at kılsañ halkdan nesne umarsın. (3) Pes emdi bu düzenile kaçan Hak[k]a tapasın dèdi. Çalabum bu za' if kulını (4) dükeli müslimânlarla ihlâş ' amelin kılmak sen rûzî kılğıl inşâ 'allâhu te' âlâ. (5) **Bâbu 't-tevbe 25.** Ammâ bilün kim yazuklara tevbe eylemek farîzadır. Nêtekim Qur' ânda buyurdi: (6) *Tübü ilâ 'llâhi tavbatan naşûhan.* Hak Te' âlâ tevbe eden kulların sever. Nêtekim Qur' ânda buyurdi: (7) *İnna 'llâha yuhibbu 't-tavvâbina.* Tağrı Te' âlâ tevbe edenleri yarlıgar. Nêtekim Qur' ânda buyurdi: (8) *Va innî lağaffârun liman tâba.* Dahı tevbe edenün yazuğın yarlıgar. Müzde degşürür. Nêtekim Qur' ânda buyurdi: (9) *Fa-ulâika yubaddilu 'llâha sayyi 'âtihim hasanâtin.* Peygâmbere 'aleyhi 's-selâm eyitdi: (10) Naşûh tevbesinün üç nişanı vardır: Birsî oldur kim gönül ol işe pişmân olur. (11) Êkinci dilile ol yazuğın yarlıgandığın ister. Üçüncü teni işden yığl[ın]ur. Dördüncü (12) gönlinde şöyle berkidür kim ayruk ol işi işlemeyem. Hak Te' âlâ Mûsâ[ya] eyitdi kim (13) öğütle, benüm kullarum bir işi işlesünler kim ben anları uçmağuma givireyin. Mûsâ

¹³⁸ Yz. *kâhel*.

¹³⁹ Yz. *miñnetlü*.

eyitdi: [65b] (1) İlāhī, ol ne işdür? Eyitdi oldur kim biregünün göñlin ağırıtımış olsa dögmegil (2) ya sögmegil ya mālın almağıl. Ol gişinün göñlin gērü hoş eylesün, halāllığın dilesün. Mūsā (3) eyitdi: İlāhī pişmān olup ol işledügi işe tevbe kılup ol vakte ol haşım¹⁴⁰ ölmüş (4) olursa neylesün? Hāk Te‘ālā eyitdi: Ol öldise ben diriven kim baña hergiz ölüm (5) yok. Tevbe kılup beni hoşnūd eylesün. Mūsā eyitdi: Seni neyile hoşnūd kılsunlar? Eyitdi: (6) Dört nesneyile. Evvel işledügi işe göñlile pişmān olsun. Dilile anup göz yaşın (7) akıtsun. Teniyile tã‘at kılsun kim anup haşımın hoşnūd kılıvere dedi. ‘Ālimler eydürler kim (8) naşūh tevbesinün on ‘alāmeti vardır. Birsı beñzin ayruksı eylemek. Ėkinci ‘ālimlere nesne (9) şormak. Üçinci cemā‘at istemek. Dördünci kalmış namāzın yétürmek. Běşinci yavuz gişilerden (10) ırak olmağ¹⁴¹. Sekizinci tonın sünnete muvāfık eylemek. Tokuzuncı aç gişilere ta‘ām yédürmek. (11) Onuncı göñlin şöyle berkitmek kim eger beni öldürseler rāzī olam, o işi işlemege rāzī olmayam (12) demek olur. Eyitdiler: Kankı gişi naşūh tevbesin eylese Tañrı Te‘ālā aña dört nesne ruzī (13) kılur. Evvel kamu étdügi yazuğı bağışlaya. Ėkinci ādemiler katında sevgülü ola. Üçünci yoksullıktan [66a] (1) kurtıla. Dördünci cān vercek vaktın aña beşāret eyleyeler. Korkma, Tañrı Te‘ālā seni ‘azābdan (2) emīn kıldı deyeler. Peygāمبر ‘aleyhi’s-selām eyitdi: Eger bir şehrin içinde yalnız bir gişi tevbe (3) kılsa kırk gün ol gişinün yavuzluğın emīn kıla dedi. Eyitdi: Eger bēş nesne yogmısa (4) yazuklu uçmağa girmeyedi. Evvel tevbe, Ėkinci sökellik, üçünci eyüler du‘āsı, dördünci benüm şefā‘atım, (5) bēşinci Tañrının rahmeti. Peygāمبر ‘aleyhi’s-selām eyitdi kim Cebra‘il baña bēş hediye getürdi (6) kim hiç bir peygāmbere gelmedi. Evvel budur kim Çalabım eyitdi: Kankı kul kim benüm rahmetümden ümidin (7) kesme ben anı mahrum eylemeyem. Ėkinci dirilerün du‘āsın ta‘āmın ölüleri cānına deg[ü]rem. (8) Üçünci kimün kim yazuğın bu dünyāda örtsem āhıretde dahı örtüm. Dördünci her kim baña şirk (9) getürme kamu yazukların ‘af edem. Bēşinci Muḥammed ümmeti cān çıkarurken dahı tevbe eylese tevbesin (10) kabül kılam, yazukların bağışlayam. Ey mü‘minler, siz yazuk işlersiz, Tañrı Te‘ālā anı keremile (11) örter. Siz gendözñüz için takşırılık kılmañ. İstiğfār eyleñ. Yazuklarıñuza istiğfār yazuğı (12) göyündürür. Nêtekim od, odunı göyündürür. Hākīm eydür: Tevbe kapısı Ėkidür: Bir yarlığanmak dilemek, (13) Ėkinci dostlık istemek. Nêtekim Qur’ānda buyurdi: *Va innī lağaffārun liman tāba*. Yaḥyā bin Ma‘āz eydür: [66b] (1) Tevbeden sonra bir yazuk yavuzdur, yétmiş yazukdur. Eyitdiler kim üç gişinün tevbesi kabül

¹⁴⁰ Yz. *haşım*.

¹⁴¹ Altıncı ve yedinci madde verilmemiş.

olmaz: (2) Bir İblisün kim tekebbürlik eyledi. Qābil¹⁴² kim ḥasūdlik eyledi. Üçinci ol gişiler kim peygāmbler (3) öldürmiş ola. Bu üç gişinün du‘āsı hergiz qabūl olmaya na‘ūzu bi‘llāhi mina‘ş-şayṭāni‘r-racīmi. (4) **Bābu faẓlı‘ş-şavmi 26.** Ammā bilün kim oruç dutmak ṭā‘at ulusıdur. Nêtekim Qur‘ānda buyurdı: (5) **As-sāihūna** dēdi. Ya‘nī sā‘ih¹⁴³ ol gişiye dērler kim sefere çıkar azuksuz. Nêceler eydürler: (6) Sā‘ih ol gişilerdür kim gezerler. Bir hoş yēr bulıçak anda eglenür, qarār kıılır. Hoş yēr bulamayıcak eglenmez, (7) göçür. Oruç dutanlar dahı uçmak içinde gezerler. Kankı yēr kim gönüllerine hoş gelürse (8) anda qarār kıılırlar. Hāk Te‘ālā oruç dutan erleri ve oruç [dutan] ‘avratları beşāret eyledi. Nêtekim (9) Qur‘ānda buyurdı: **Va‘ş-şāimīna ve‘ş-şāimāti.** Ve ‘Abdu‘llāh ibn-i ‘Abbās eydür: Her kim (10) Ramazān ayın oruç dutsa dahı ey[y]āmi‘l-baş günleri her ayda üç gün oruç dutsa beşāret (11) ehlinden ola dēdi. **Rivāyet** kııldılar kim kıyāmet güninde dükeli ḥalāyık gün issinde (12) ḥisāb vērdükleri vaktin oruç dutanlar ‘arş gölgesinde rāḥat olup ḥūnlar (13) yēyeler. Her kim bir gün oruç dutarsa biñ yıl göre. Ağızı misk gibi қоқа. ‘Alī [67a] (1) raḍıya‘llāhu ‘anhu eydür: Bir gün Peygāmbler qatına vardum. Baña eyitdi kim yā ‘Alī, Cebrā‘il (2) saña selām kıılır. Eydür kim her ayda üç gün oruç dutğıl. Evvelki gün faẓlı on biñ (3) yıl oruç dutmışca müzd şevāb rūzī kııla. İkinci gün oruç dutduğı faẓlı yēgirmi biñ yıllık oruç (4) dutmışca müzd bula. Üçünci gün dutduğı faẓlı otuz biñ yıl oruç dutmış müzdin (5) bula. Ben eyitdim: Yā Resūla‘llāhi, bu müzd yalnız baña mıdur yoḥsa dükeli ümmete bile midür? Belī biledür (6) dēdi. Ben eyitdüm: Yā Resūla‘llāhi, bu üç gün kankı günlerdür? Eyitdi: Her ayuñ on üçünci (7) günü, on dördünci günü, on beşinci günidür dēdi. Eyitdüm: Yā Resūla‘llāhi, bu günlere eyyāmi‘l-bayz (8) nêçün derler? Eyitdi: Anuñçün kim Ādem Peygāmbler ‘aleyhi‘s-selām uçmağdan çıkıcak teni (9) bir gezden qararmışdı. Cebrā‘il geldi. Eyitdi: Yā Ādem, eger dilerseñ tenün ağara. Ol (10) üç günü oruç dutğıl dēdi. Ādem Peygāmbler ‘aleyhi‘s-selām evvel günin dutdı, teninün üç (11) ülüden bir ülüsi ağardı. İkinci gün dutdı, eki ülüsi ağardı. Üçünci gün dutdı, teni (12) bir gezden ağardı. Ādemün ol günler içinde teni ağardığı içün o günlere ayyāmu‘l-bayz (13) dēdiler dēdi. Eyitdiler: Her kim Ramazān ayın oruç dutsa, Şevvāl ayından dahı altı [67b] (1) gün dahı dutsa tamām bir yıl oruç dutmış kadarı şevāb bula. Peygāmbler ‘aleyhi‘s-selām (2) eyitdi: Oruç dutanuñ üyüdüğü ṭā‘atdur, soluduğı tesbīḥdür¹⁴⁴, du‘āsı müstecābdur. Peygāmbler (3) ‘aleyhi‘s-selām eyitdi: Dört dürlü gişi uçmak arzular: Biri oruç dutanlar, ikinci günde (4) eki yüz āyet Qur‘ān okuyanlar,

¹⁴² Yz. *Qābul*.

¹⁴³ Yazmada bu kelime *sāyih* biçiminde geçiyor olup tarafımızdan düzeltilmiştir.

¹⁴⁴ Yz. *tesbīḥ*.

üçüncü dilin herzeden saklayan, dördüncü Tanrı için aç toyuran. (5) Peygamber ‘aleyhi’s-selām eyitdi: Ramazān ayında Hāk Te‘ālā altmış biñ tamulığı (6) azād kıılır. Degme bir sâ‘atde her bir günile dün içinde altı yüz biñ tamulık olmuş (7) mü‘min azād kıılır. Ammā cum‘a güninde Ramazānuñ bir haftasında azād kıılduğı kadar azād kıılır. (8) Ramazān içinde ne kadar azād¹⁴⁵ oldısa ol kadar gècesi azād kıılır. Ve Ramazān güninde (9) ve gècesinde ne kadar azād kııldısa bayrām günü ol kadar azād kıılır. Elhamduli’llāhi şükür anuñ pādişāhlığına (10) kim cömerddür. Hākīm eydür: Oruç üç dürlüddür: Birsı ten orucıdur, aşdan şudan (11) cimā‘dan yığlınur. İkinci ‘aқıl orucıdur kim gönli dileğinde yığlınur. Üçüncü cān orucıdur, (12) eceli yakın bileler kim oruca ‘Arab dilince şavm dērler. Şa‘d tene şıyānetdür hārām nesnelerden (13) perhīz ēde. Yī ten vilāyetdür kim teni tā‘at üzerine dāyım dura. Mīm müdāvetdür [68a] (1) Hāk Te‘ālā kulluğına. Peygamber ‘aleyhi’s-selām eyitdi: Her kim bu dünyāda çok yēse (2) āhıretde dükeliinden aç ola. Her kim bu dünyāda az yēse āhıretde tok ola. Az yēmegi, az [ü]yümegi, (3) az söylemegi pīşe ēdinuñ kim İblīs ‘aleyhi’l-la‘ne ādem oğlanınuñ teni içinde kan yürür gibi (4) yürür. Ėmdi ol İblīsüñ yerini tar eyleñ oruç namāz ve zekātıla. Her kim oruç dutmış olsa (5) İblīs anuñ içine girmez dēdi. Yaḥyā Peygamber ‘aleyhi’s-selām bir gün İblīsı gördi. Elinde (6) çok nesneler var. Eyitdi: Yā mel‘ün, bu elüñdekiler nedür? Eyitdi: Her gişi kim yazuk işleye, her birinden (7) bir nişān alurın dēdi. Eyitdi: Benden hīç nişān aldunımı? Eyitdi: Fülān gün oruç dutduñdı. (8) Ol gece tā‘ām çok yēduñ. Ol dünle çok uyuduñ. Tā‘at kıılmađuñ dēdi. Yaḥyā eyitdi: (9) Ayruқ toyınca yēmeyem dēdi. Anuñ için kim kaçan kim yēyesi çok yēse ma‘de tolar, tefekkür gēder, (10) ḥikmet çoğalur, endām-süst olur dēdi. Ebū’l-Kāsım Hākīm eydür: Bu teni ḥor dutğıl saña muṭī‘ (11) olsun. Eger nefsünji toyurursañ dīni vīrān kıılır. Hākīm eydür: Yēyen üküş şu içer. Şu (12) uyquyı üküş getürür. Çok üyümek tene ziyān kıılır. İlāhī bizi çok uykudan, çok yēmekden, çok (13) söylemekden sen sakla inşā‘allāhu Te‘ālā. **Bāb al-layli şavāba’s-şalavāt 27.** Ammā bilüñ kim Tanrı [68b] (1) Te‘ālā dünle tā‘at kıılan kulların öğdi. Nētekim Qur’ānda yād kııldı: *Va’l-mustağfirīna bi’l-ashār.* (2) Dağı bir āyetde dēdi kim: *Vallazīna yabītūna li-rabbihim succadan va kıyāman.* Dağı bir āyetde buyurdi: (3) *Tatacāfā cunūbuhum ‘ani’l-mazāci’i.* Peygamber ‘aleyhi’s-selām dünle dün namāz kıılmaқdan (4) ayakları şişerdi. Eyitdiler: Yā Resūla’llāhi, Tanrı senüñ geçmiş yazuğıñ yarlığadı. Sen (5) bu kadar dūrüşmek ne ma‘nīdür? dēdiler. Eyitdi: Ėmān görki ‘ilimdür. ‘İlim görki tā‘atıludur. (6) Tā‘at görki ḥilimledür dēdi. Dağı Tanrıma baña eyitdi kim sevgil

¹⁴⁵ Yz. āzād.

beni kim başa geleceksin. (7) Kimsenün tavarına tama‘ eyleme. Ol fānī dünyāya meyl¹⁴⁶ eyleme. Uçmağı isde. Senün (8) üzeriñe olsun kim tā‘ at kılasın. Mü‘minün nuşratı namāz içindedür. Kankı gişi kim (9) dünle namāz kıla, Tanrı anuñ göñlündeki çirki kīne gēderür. Şırātı yıldırımından tēz geçürdür (10) dēdi. Peyğāmbere ‘aleyhi’s-selām eyitdi: Her kim bunda namāzı üküş kılsa Tanrı anuñ (11) göñlündeki hūrileri uçmağ içinde aña üküş rüzī kıla. Kankı gişi kim dünle bir sā[at] (12) namāz kılsa altmış yıllık ‘ömür müzdin bula. Raḥmet kapısı aña açıla. Ferişteler çağırır (13) kim ey kul, eger bilseydün kim kimünle münacāt kılsın, hiç tā‘ at içinde ermeyeyidün [69a] (1) dēdi. Peyğāmbere ‘aleyhi’s-selām eyitdi: Kul dünle durup namāz kılicağ Haḳ Te‘ālā ferişterleri (2) tanuğ dutar. Ferişterler faḥırlanur. Eydür kim ey ferişterüm görüñ kim benüm kulum döşegin kodı. Uykusın (3) terk eyledi. Başa tapdı. Tanuğ oluñ kim ben ol kulumı yarlıgadum. Yazukların bağışladum. (4) Korkusından emīn kıldum. Peyğāmbere ‘aleyhi’s-selām eyitdi kim kul imān tatını (5) bulmaya tā dün namāzın kılmayınca. Dün namāzı gūr ‘azābın, Münkīr ve Nekīr su‘ālin geñez kılar dēdi. (6) Ḥasan-ı Başrī raḥmetu’llāhi ‘aleyhi **rivāyet** kıldı kim Haḳ Te‘ālāya Mūsā ‘aleyhi’s-selām (7) eyitdi: Yā Rabbi, saña [ne] vaḳtın du‘ā kılayın kim müstecāb kılasın? Eyitdi: Yā Mūsā, karanu (8) dün içinde du‘ā kılgıl kim du‘āñı müstecāb kılam dēdi. Dāvud Peyğāmbere, Cebrā’ile (9) şordı kim du‘ā kılmaya kankı vaḳt yēgrekdür? Eyitdi: ‘Arş ditredügi vaḳtın. Ol saḥar (10) vaḳtidür dēdi. Ya‘kūb oğlanları atalarına eyitdiler: İstiğfār getür. Ya‘kūb eyitdi: (11) Sa‘astağfur lakum rabbi. İstiğfār edelim sizün için Çalabumdan dēdi. Ve ‘Abdu’llāh (12) bin ‘Abbās eyitdi: Saḥar vaḳtinde va‘de eyledügi olur. Bu āyetden murād saḥar vaḳtidür dēdi. (13) Lūṭ peyğāmbere ‘aleyhi’s-selām saḥar vaḳtinde. Nētekim Qur’ānda yād kıldı: **Āla lūṭın naccaynāhum** [69b] (1) **siḥriyan**. Oruç dutanlara aḥsenlik saḥar vaḳtinde deger kim saḥūr vaḳtinde yēyeler. Nētekim Qur’ānda yād kıldı: (2) **Va kulū va ‘şrabū ḥattā tabayyana lakumu ‘l-ḥayzı ‘l-abyazu**. Ve Enṭāki eydür: Bēş nesne sökel[li]k (3) dermānidur. Evvel ‘ālimler şoḥbeti, ēkinci Qur’ān okumağ, üçünci dünle tırup namāz kılamağ, (4) dördünci saḥarda zārı kılıp ḥācet dilemek, bēşinci ḥalāl yemek. Ḥātim eyitdi: üç nesne (5) kefaretdür: Dünle namāz kılamağ göñül katılığın gēderür, göñli yumşadur. Ēkinci şadağa üküş (6) vērmeğ ḥarışlığı gēderür. Üçünci şevāblu işler işlemek yazukdan yıgar. Aḥmed bin Ḥarbi (7) eydür: ‘Aceb görürven ol gişiyi kim uçmağı anuñ üstüne bezerler, tamuyı anuñ aşağıasına (8) kızdururlar. Bu ēkisinün arasında yatur uyur. **Rivāyet** kıldılar kim bir er vardı. Adı Şuhyeb idi. (9) Dünün namāzı kılordı, gündüzün

¹⁴⁶ Yz. meyle.

oruç dutardı. Nidā geldi aña kim yā Şuhyeb, gendözünj (10) tã‘ at içinde helāk eyledün. Eyitdi: Yā Rabbi, beni melāmet eyleme. Kaçan şamuyı (11) anşam uyķum gēder. Kaçan kim dīdāruñi hevesüm artar dēdi. Ma‘ āz eydür: Eger tã‘ at ķuşmısaydı (11) anuñ bir ķanadı dūn namāzı olaydı dēdi. Bir ķanadı oruç olaydı dēdi. (13) Tã‘ at ‘ibādet ķılmağa Kerīm Raķīm Çalabum sen tevfiķ rūzī ķıl müslimānlara biz daķı [70a] (1) bile inşā‘allāhu te‘ālā. **Bāb fażlu’ş-şumt 28.** Ammā bilün kim Haķ Te‘ālā eyitdi: Bilmedü[gü]ñüzi (2) söylemeñ dēyü. Qur’ānda yād ķıldı: *Va lā takfa mā laysa laka bihi ‘ilmun.* Daķı bir āyetde buyurur kim *mā* (3) *yalfiẓu min ķavlin illā ladayhi raķībun ‘atīdu.* Ya‘ nī her ne söz kim söylersenüz anı (4) yaz[ı]cı saķlayıcı vardır. Peyğāمبر eyitdi: Kaçan kim bir mü‘min yalan söylese ‘özürsüz, (5) seksen biñ ferişte aña la‘net oķur. Loķmān Haķīm oğlına eyitdi: Yā oğul, dilünj (6) saķla. Gendözünj ağırla. Eger gendözünj ĥor eyleseñ seni kim ‘azīz dutalar. Ey oğlum, (7) kaçan kim söz söylemek isteseñ öñdin ol sözün cevābın bilgil, andan söylegil. Eger (8) cevābın şanmadın söyleseñ aña beñzer kim biregüyü oķıla uralar. Oķ yeri oñılır, söz başı (9) yeri oñılmaz dēdi. Ebū Bekri’ş-Şiddīķ rağıya’llāhu ‘anhu on yıl mübārek ağız içinde (10) bir taş tutdı. Kaçan söz söylemek istese görürdi ol sözün ‘āķıbeti nedür. (11) Eger ĥayırlı geleciyse ol taşı çıkarurdı, sözün söyledi. Gerü ol taş ağızına (12) koyardı. Veheb ibn-i Münebbih rağıya’llāhu ‘anhu eydür: ‘Āķıbet on nesnedür. Birsı (13) dilsiz olmaķdur. Manşūr Mun‘am kırķ yıl söz söylemedi. Bir zāhid yēğirmi yıl [70b] (1) anuñla bile oldı. Ėki gelecı söyledi. Birsı ol zāhid şordı kim atañ anañ var mı? Eyitdi: (2) Vardur. Ėmdi eyitdi: Anları ĥoş dutğıl dēdi. Ėkinci söz bu yēdigim sizünj (3) maħallede kaç [...] Şoloķ sā‘at gerü söyledigine pişmān oldı. Ün (4) ėtdi bu [...] gerekdi söyledüm dēdi. Gerü dilsüz oldı. Rivāyet (5) ķıldılar kim ol gün kim Ĥasana aģu vėrdiler. Rabī‘ ibn-i Ĥaşım dėrlerdi ĥiç söylemezdi. (6) Eyitdiler kim bu gün söyleye dėdiler. Ĥasanuñ öldüğün bildėrdiler. Nėtekim Qur’ānda buyurur: (7) *Fāṭiri’s-samāvāti va’l-‘arzi anta taḥkumu bayna ‘ibādika* dēdi. Ayruķ söylemedi. Rivāyet (8) ķıldılar kim dört ‘āķıl pādişāhı bir yere dėrlediler. Degmesi bir gelecı dēdi. Kaşsar-ı Rūm eyitdi: (9) Dūkelinden yēgi oldur kim gişi ĥiç söylemeye. Meger iñen ķatı ĥācet ola dēdi. (10) Çīn Māçīn pādişāhı eyitdi: Dūkelinden yēgrek oldur kim gişi gendü ķadrın (11) bile dēdi. Ĥadrından artuķ söylemeye dēdi. Hindüstān pādişāhı eyitdi: Dūkelinden (12) yēgrek oldur kim gişi gendüsi eyü ola. Eylūk içün kimseden emīn olmaya dēdi. (13) Ve Pars pādişāhı eyitdi: Andan yēgrek nesne yokdur kim gişi dilin saķına. Tağrınuñ [71a] (1) ķazāsına rāzī ola. Tağrı vėrdigine ķanā‘at ola dēdi. Mālik bin Dīnār eydür:

Kaçan kim (2) kavluñ katı olsa, tenüñ süst¹⁴⁷ olsa, rûzuñ katı olsa bil kim bir söz söylemiş (3) olasin kim hîç işüñe girmez. Hâkîm eydür: Dört söz söyleme. [...] [É]kinici Tañrıdan (4) gelene kimseye şikâyet eyleme. Üçinci gendöziñi ögüci olmaya. Dördünci kimse kınayıcı (5) olmaya. ‘Aybsuz kimse yokdur dedi. Hâkîm eydür kim dil oddur, göyündürür. İtdür, (6) ısırur. Kurtur, yêr. Arslanur, yırtar. Yürigen bıçaqdur, keser. Hâtim eydür: Kankı meclisde kim (7) üç nesne olsa rahmet andan ırak olur. Birsî oldur kim anda dünyâ sözi ola. Êkinici (8) oldur kim anda güleşmek. Üçinci oldur kim anda gaybet söylene. Yaḥyâ bin Ma‘âz (9) eydür: Mü‘minlerüñ işi üç. Birsî oldur kim müslimânlarâ fâyide dege. Êkinici oldur kim (10) müslimânları sevindire. Üçinci oldur kim müslimânlaruñ eylugin söyleye. Eger aşşuñ degmez, bârî (11) ziyânuñ degmesün. Eger şâd kılmazsañ bârî kaygulu kılma. Eger eylugin söylemezsen bârî gaybetin (12) söyleme. Yalandan, herzedan, gaybetden Çalabum biz kullaruñ dilini sen saklayuvêrgil inşâ‘allâhu (13) Te‘âlâ. **Bâb al-ḥalkı va‘l‘uzlati 29.** Ammâ bilüñ kim peygâmbir ‘aleyhi’s-selâm eyitdi: Halvetde [71b] (1) Hâk Te‘âlâ digsüz zikir eylemek dükeli ‘ibâdetden yêgrekdür. Bir gez digsüz zikir eylemek yêtmiş (2) gez âşikâra [z]ikir eylemekden yêgrekdür dedi. Zîrâ kim kıl Tañrıya yakın olmaz tâ (3) gizlü secde kılmayınca. [...] ‘aleyhi’s-selâm eyitdi: Bêş gişi uçmaqlıkdur: Bir Tañrı (4) evine ziyâret kılan, êkinici gâzâ kılan, üçünci mescide cemâ‘ate varan, dördünci sökel (5) şoran, bêşinci gendü evinde oturup Tañrı Te‘âlâyı zikir eyleyen. **Rivâyet** kıldılar (6) kim Ebû Mûsâ‘l-Eş‘arî eyitdi: Eyü gişile oturmak yalnız oturmağdan eyüdür. Yavuz gişile (7) oturmağdan yalnız oturmak yêgrekdür dedi. Peygâmbir ‘aleyhi’s-selâm eyitdi: Eyü gişile (8) oturmağın meşeli müşg götüren ile oturmağa beñzer. Müşg götüren müşgünden yâ budur kim (9) aña bağışlaya yâḥûd şatun ala. Yâḥûd andan görklü koğu bula. Yavuz gişile oturmağın meşeli (10) temürçi dükânında körük çekene beñzer. Yâ budur kim üstüne od saçar, göyündürür. Yâ budur kim (11) çirkin temür koğusun eşidesin. Daḥı Mekḥûl-i Şâmî¹⁴⁸ eydür: Egerçi şevâb cemâ‘atıla (12) velâkin selâmatlık yalnızluğdur dedi. Ebû Süleymân-ı Dâranî eydür: ‘Ayblu gişiler (13) ‘ıyâlıla ve ḥalâlıla hoş oturmak yalnızluğdan yêgrekdür. Velâkin mücerred gişilerden anuñ [72a] (1) içün kim mücerred gişi yalnız Tañrı tâ‘atına meşgûl olur. Ebû‘l-Kâs[ı]m Hâkîm eydür: ‘Uzlet (2) dördür: Bir dünyâdan yığlınmağdur kim ol zâhidlik ‘uzlet[...] ‘uzletidür (3) ol ‘ârifler ‘uzletidür. Üçünci halk ‘uzletidür kim ol da [...] Dördünci (4) cânlar ‘uzletidür. Hâkîm eydür: Ḥalâl

¹⁴⁷ Yz. *süst*.

¹⁴⁸ Yz. *Maḥûl-i Şâmî*.

loğma istemek oruç d[...] Ol gişi (5) ola yalnızlıktan yégrekdür. Kamuzı Hâk Te‘ âlâ eyü dutmak rūzî kıla inşâ ‘allâhu Te‘ âlâ. (6) **Bâb al-ḥavfi mina ‘illâhi Te‘ âlâ 30.** Ammâ bilün kim Hâk Te‘ âlâdan kôrkmak farîzadur. Nêteki[m] (7) Qur‘ân içinde yâd kıldı: *Yâ ayyuhâ ‘illazîna amanû ‘ttakû ḥaḥka tuḡâtîhi.* Ve ‘ Abdu‘llâh bin ‘ Abbâ[s] (8) eyitdi: Hâk Te‘ âlâdan kôrkmak oldur kim aña¹⁴⁹ olup tã‘ at kılasız. Göz yumup açını (9) anuñ buyruğundan tãşra olup ‘ âşî olmayasın. Tañrı adın zikir êdesin. Hergiz (10) unutmayasız. Aña şek getürmeysesiz. Ni‘ metlerinüñ şükrin ödeyesiz. Kimün kim kôrkusı (11) bu resme olursa ol ma‘ rifet ehlidür. Nêtekim Qur‘ânda buyurur: *Huva ahlu ‘t-taḡvâ* (12) *va ahlu ‘l-maḡfiratî.* Peyğamber ‘aleyhi ‘s-selâm eyitdi: Ben bir âyet Qur‘ân bilürin kim (13) anı her kim bilürse aña yêter. Ol bu âyettür kim *va man yattaḡı ‘llâha nac‘al lahu muḡricân va yarzuḡ* [72 b] (1) *min ḡayṣu lâ yaḡtasibu.* ‘ Âlimler eydür kim kôrku dört dürlüdür: Birsî ḡavfdur, êkinci (2) ḡuşū‘ dur, üçünci ḡaşyetdür, dördünci taḡvâdur. Ammâ ḡavf ni‘ met üzeredür. Nêtekim Qur‘ânda (3) yâd kıldı: *[Yaḡâfûna] sū ‘a ‘l-ḡisâbi.* Ammâ ḡuşū‘ tã‘ at içindedür. Nêtekim Qur‘ânda yâd kıldı: (4) *Va ‘llazîna hum fî şalâtîhim ḡâşî‘ûna.* Ammâ ḡaşyet günâh ma‘ şıyet içindedür. Nêtekim (5) Qur‘ânda buyurdi: *İnnamâ yaḡşâ ‘llâhu min ‘ibâdihi ‘l-ulamâ ‘i.* Daḡı bir âyetde buyurdi: *Va yaḡşâ ‘llâhu* (6) *fa ‘ulâika humu ‘l-fâizûna.* Peyğamber ḡazreti *şl‘am* eyitdi: Mü‘min gerek kim êki kôrku (7) arasında ola. Biri geñen rûzgâr içinde kılduḡı tã‘ at ḡabûl oldu mı yâ olmadı mı (8) dëyü kôrku arasında ola. Êkinci geñen rûzgâr içinde Tañrım baña ne dürlü taḡdîr eyleye dëyü (9) kôrḡa. Hâkîm eydür: Tañrıdan kôrḡarın dëyene ol nesne gerek kim da‘ vîsî geñçek ola. (10) Evvel tã‘ at iḡlâşla ola. Êkinci cân teninden ‘ âriyet bile¹⁵⁰. Dördünci dünyâyı daḡı (11) dünyâda ‘ âriyet bile. Bëşinci Melekü‘l-Mevt gelicek beni tã‘ at içinde mi bula yâḡûd ma‘ şıyet (12) içinde mi bula dëyüp şuşa göre dirile. Altıncı cânım îmânıla mı îmânsuz mı gëdem dëyü ḡuşşalana. (13) Yêdinci gürum uçmak çemenlerindenmi ola yoḡsa tãmu çemenlerinden mi ola dëyü. Sekizinci [73a] (1) ḡarârum aḡır mı gele yâḡûd yëyni mi gele. Toḡuzuncı müzdüm artuḡ mı gele yâḡûd yëyni mi gele dëye. Onuncı uçmak (2) yoluna mı uğradalar yâ tãmu yoluna mı uğradalar dëyü kôrḡadur. Da‘ vîsî geñçek [...] eydür: (3) Dört nesne dört nesneyile bâḡıl olur. ‘ İlm öğrenmedin zâh[...] dūr. (4) Êkinci yaḡîn bilmedin ḡazanca el urmaḡ bâḡıldur. Üçünci farîzaları ḡazâyâ ḡalmış olsa (5) bitirmedin tetavvu‘ namâz kılmak bâḡıldur. Dördünci âḡıretde ḡâlî nête olacaḡın bilmedin (6) şâdlık eylemek bâḡıldur. Fuḡayl ibn-i ‘ Ayyâz eydür: Ol tã‘ atda kim

¹⁴⁹ Burada eksik bir kelime olduğunu düşünmekteyiz.

¹⁵⁰ Üçüncü madde yazılmamış.

[tev]fiķ olmaya, anda Һayır (7) yok. Ol namāzda kim Һuṣū‘ olmaya, anda Һayır yok. Ol mālda kim zekātı olmaya, anda Һayır yok. (8) Ol dostluķda kim Һürmet olmaya, anda Һayır yok. Hem Fuṣayl eydür: Bēṣ nesne (9) sa‘ ādet niṣānidur: Evvel göñül yaķınlıķı¹⁵¹ ēkinci dūnyādan saķınmaķ, üçinci dīnin saķlamaķ, (10) dördünci Taņrıdan utanmaķ, bēṣinci Taņrıdan ķorķmaķ. Bēṣ nesne bed-baķtılık niṣānidur: Evvel göñül (11) ķatılıķı, ēkinci göz ķurılıķı, üçünci Taņrıdan utanmamaķ, dördünci dūnyālık dēvṣürmek, (12) bēṣinci ‘ōmür uzunluķın sevmek. ‘Ömer bin ‘Abdu’l-‘Azīz eydür: Ben ķorķarvan Taņrının ‘uķūbetinden¹⁵² kim (13) İblīs ferīṣte ulusıdur. Bir gez secde buyurdı, étmedi. Kāfir oldı. Anı mel‘ūn ķıldı. [73b] (1) Ādem ‘am uçmaķ içinde tana‘um éder. Buğday yēme dēdi. Bir gez buyruķ ṣıyup ēki dāne buğday (2) yēdigi içün uçmaķdan ķıķardı. Biz kim bir dūn ile bir gün içinde nēce biņ gez günāh (3) işlerüz, buyruķ ṣıruz. ‘Aceb bizüm Һālumuz nēte ola? dēdi. İlāhī ‘izzetün celāletün Һaķķı içün (4) biz za‘īf ķulların günāhına göre ‘azāb eylemegil inṣā‘allāhu Te‘ālā. **Bāb ar‘racā 31.** Ammā bilün (5) kim mü‘minün yazuķı ne ķadar çok olursa, Taņrının raķmetin umsa gerek. Ümīdin (6) kesmeṣe gerek. Nētekim Ґur‘ānda buyurdı: **Lā taķnaṭū min raķmati ‘llāhi** dēdi. Rivāyet ķıldılar kim (7) ümīd üç nesneye gerekdür: Bir Taņrının raķmetine yarlıғанmasına, ēkinci ṣifā eylemegine¹⁵³, üçünci ķıyā[met] (8) gününde Һaķ Te‘ālā ileyinde söyleyübilmege ümīd duta. Һaķ Te‘ālā, Peyğāmbere eyitdi kim Cebrā‘īle (9) ķullaruma kim ben Һaķıķat yarlıғacı, esirgeyici Taņrıven. Nētekim Ґur‘ānda buyurdı: (10) **Nabbi’ ‘ibādī innī ana ‘l-ğafūru ‘r-raķimu.** Taņrı Te‘ālā eydür: Her kim baņa tevek[k]ül eylese ben aņa yēterven. (11) Nētekim Ґur‘ānda buyurdı: **Va man yatavakkal ‘alā ‘llāhi faḥuva ḥasbuhu.** Rivāyet ķıldılar kim üç (12) peyğāmbere aņa tevekkül eyledi. Üçünün daķı Һācetın revā ķıldı. Evvel İbrāhīm ‘aleyhi’s-selām (13) tevekkül eyledi. Kāfirler oda atduķları vaķtın havādan éne yürürken Cebrā‘īl geldi. Eyitdi: [74a] (1) Yā İbrāhīm, hīç Һācetün var mı? Eyitdi: Һācetüm vardur illā kim senden Һācetüm yokdur velākin (2) tevekkülüm Taņrıdur dēdi. Taņrı Te‘ālā ol tevekkül berekātında od aņa gülile reyḥān eyledi. İbrāhīm (3) ‘aleyhi’s-selām selāmet ķurtuldı. Ékinci Mūsā ‘aleyhi’s-selāma [...]n (4) çerisin deniz ķıraңında gördük dēdiler. Mūsā eyitdi: Tevekkül eyledüm, Taņrum benümiledür, baņa yol vērür (5) dēdi. Nētekim Ґur‘ānda buyurdı: **İnna ma‘iya rabbī sayahdīni.** Ol tevekkül berekātından aņa daķı (6) deniz içinden yol vērdi. Fir‘avn çerisile ṣuya ğarķ eyledi. Üçünci Muḥammed Muṣṭafā (7) ‘aleyhi’s-selām, Ebū Bekir Ṣıddıķıla ķaçdılar.

¹⁵¹ Yz. *yıķınlıķı*.

¹⁵² Yz. *‘uķbet*.

¹⁵³ Yz. *eylemegene*.

Mağāraya girdiler. Ebū Bekir eyitdi: Uşda Ebū (8) Cehl çerisi, nêdelüm? Peyğamber ‘aleyhi ‘s-selām eyitdi: Lā taḥzan inna ‘llāha ma‘ anā. Ya‘ nī ḳayurmağıl (9) kim Taḡrı bizümledür dēdi. Tevekkül eyledi. Ol tevekkül berekātında Ḥaḳ Te‘ālā Ebū Cehl şerrinden (10) bekledi. Peyğamber eyitdi: Her kim dilerse kim anuḡ tevbesi ola, Taḡrıya tevekkül eylesün. (11) Her kim dilerse bay ola, Taḡrıya tevekkül eylesün. Her kim ḥācetin Ḥālīḳdan dilemese, ḥaḳdan (12) dilese hergiz [dil]emekden ḳurtulmaya. Her kim Taḡrıya tevekkül ḳılsa hiç ḥaḳa ḥācetlü olmaya. (13) Peyğamber ‘aleyhi ‘s-selām eyitdi: Her kime kim belā degse, ol gişi Taḡrıya tevekkül eylemese, maḥlūḳa [74b] (1) ṭayansa Ḥaḳ Te‘ālā eydür kim ol gişinüḡ göñlindeki ḥācetleri yolın bağlayam. Ayağı (2) altında yēri berkidem. Anı gendözine meşğül ḳılam. **Rivāyet** ḳıldılar kim bir gün İbrāhīm Edhem (3) Ka‘beden gelürdi. Yol[d]a acıḳdı. Yēmege hiç nesne bulmadı. Her vaḳte ḥācet olsa (4) ol dem mā‘ide gelürdi. Ol dem gelmedi. İbrāhīm: İllāhī, hemīşe benüm rūzum vērürdün. Bu gün¹⁵⁴ yavlaḳ buḡaldım. (5) ‘ Aceb rūzum nēçün yığdun? dēdi. Hātifden āvāz geldi kim yā İbrāhīm, hemīşe tevekkül (6) baḡa ḳılurdun, rūzuḡı vērdüm. Bu gün tevekkül ayruḡa ḳıldun, anuḡ içün rūzuḡ yığıldı dēdi. (7) İbrāhīm yanında yancuḡına baḳdı. Gördi kim dört yarmaḳ var. Götürdi, yabana bıraḳdı. Bıraḳduḡı (8) sā‘ at aḡa rūzı ḥāzır geldi. Yēdi. Taḡrıya şükür eyledi. **Rivāyet** ḳıldılar kim bir gişinüḡ üç (9) yüz yarmaḳ borcı vardı. Ėlleri gezdi, diledi. Hiç kimsene aḡa nesne vērmedi. Bir dünle (10) teveḳ[k]ül Taḡrıya ḳıldı. Ėki rek‘at¹⁵⁵ namāz ḳıldı. Elin götürdi, du‘ā ḳıldı: İllāhī, ḳuluḡ ḥācetin (11) senden artuḳ revā ḳılıcı yoḳ. Benüm borcum ḳatıdur. Sen feryād¹⁵⁶ ēriş. Sen meded eyle dēdi. Andan (12) ‘ Abdu‘llāh bin Mübārek düşünde gördi kim aḡa yā ‘ Abdu‘llāh, fülān yērde fülān gişiye üç (13) yüz yarmaḳ gümiş ēlediver dēdiler. Duru geldi. Üç yarmaḳ aldı. Aḡa ēledevērdi. Eyitdi kim [75a] (1) yā fülān al uşbunı daḡı ne vaḳt ḥācetün olursa baḡa dēgil. Andan ol er eyitdi: Taḡrıma (2) ne gilem var kim ḳulam ḥācetüm senden dileyem? On gez ḳapuḡa vardım, bir ḥabbe vērmedün. Taḡrıma (3) tevekkül eyledüğüm içün Çalabum seni dürür dēdi vērībidi benüm ḥācetüm revā [...] faḫluḡ (4) keremünle bu bī-çāre ḳullaruḡ dükeli müslimānlarıla tevekkül ehinden ḳılıvēre inşā‘allāhu Te‘ālā. (5) **Bāb ma‘ rifati ‘d-dünyā 32.** Ammā bilün kim Ḥaḳ Te‘ālā Ḳur‘ān içinde çoḳ yērde dünyāyı zem (6) eyledi. Ya‘ nī dünyāyı ḳınadı kim aḡa raḡbet eylemeyesin. Ėḫiretde raḡbet ēdesiz. Evvel eyitdi kim (7) dünyānuḡ metā‘ı azacuḳdur. Metā‘ına aldanup āḫiretten maḫrūm olmaḡ dēdi. (8) Nētekim Ḳur‘ānda buyurdı: **Ḳul**

¹⁵⁴ Bu gün satır üstü yazılmış.

¹⁵⁵ Yz. *rek‘eat*.

¹⁵⁶ Yz. *feryāz*.

matā‘u ‘d-dunyā kalīlun. Dağı bir yerde kim eyitdi: Degüldür dünyā (9) dirlik¹⁵⁷ illā metā‘ dur dēdi. Nētekim Qur‘ānda buyurdi: *Va mā‘l-ḥayātu ‘d-dunyā illā matā‘u ‘l-ḡurūr*. (10) Dağı bir yerde eyitdi kim degüldür dünyā dirlik illā maḡrūrlik metā‘ dur dēdi. Dağı bir yerde (11) eyitdi kim bilün kim dünyā dirlik¹⁵⁸ oyun[ı]dur, oğlanlar oyunu gibi. Ve lehvdür, yigitlerün güreşügi (12) gibi. Ögünmekdür, ululanmaḡdur, baylar gibi. Üküş māl dērmekdür, sulṭānlar gibi. Ya‘ nī bu dükeli (13) fānī olcaḡdur, hiç fāyidesi yokdur. Nētekim Qur‘ānda buyurdi: *İnnamā ‘l-ḥayātu ‘d-dunyā la‘ibun [75b] (1) va lahvun va zīnatun va tafāḥurun baynakum va takāşurun fī ‘l-amvālī*. Rivāyet kıldılar kim (2) bir gün Peyḡāmbēr ‘aleyhi ‘s-selām meclisine bir er geldi. Eyitdi: As-salāmu ‘aleyke yā Resūlu ‘llāhi. (3) Peyḡāmbēr ‘aleyhi ‘s-selām eyitdi: ‘Aleyke ‘s-selām dēdi. Ol er eyitdi: Saḡa bir kaç (4) su‘ālüm vardur. Eyitdi: Şorğıl. Eydür: Bu dünyā nedür? Eyitdi: Şol ḡalk uyurken düş (5) gördügi gibidür, ḡayālī gibi tēzcek geḡer dēdi. Yine şordı kim āḡiretde nedür? Eyitdi: (6) ḡalk biribirinden sečilüp bir nēcesi uçmaḡa, bir nēcesi ṭamuya varmaḡdur dēdi. (7) Yine şordı kim uçmaḡ nedür? Eyitdi: Uçmaḡ ol gişilerün maḡāmıdur kim dünyā mālına (8) maḡrūr olmazlardı. Yine şordı kim ṭamu nedür? Eyitdi: Ṭamu bir maḡāmıdur kim dünyā (9) sevenler anda varısarlar dēdi. Yine şordı: Ümmetünün yēgregi kimdür? Eyitdi. Ol gişidür (10) iḡlāşıla ṭā‘ at kıla. Dağı şordı kim erlik bu dünyāda nētedür? Eyitdi kim erlik (11) ṭā‘ atı şöyle kılmāḡdur kim bireḡünün yitigin ister gibi. Dağı şordı kim bu dünyānun (12) ḡadarı ne ḡadar ola? Eyitdi: Bu dünyāda ḡarār ol ḡadardur kim öñi kervānun göḡse (13) şonı dağı göḡer. Ol öñi göḡen kervān arasında ne ḡadar ḡarār ola, şol ḡadardur [76a] (1) dēdi. Dağı şordı kim bu cihān ile āḡiretün arası ne ḡadardur? Eyitdi: Gözüñ yumup (2) ḡerü açındadır dēdi. Bu su‘ālī tamām şordı. Cevābın eşitdiḡi ol sā‘ at hemān (3) ḡāyīb oldı. Görmediler ḡanḡaru gitdi. Peyḡāmbēr ‘aleyhi ‘s-selā[m eyitdi: Bu dü]nyāda (4) zāhid oluñ, dünyādan saḡınuñ, Qur‘ān okuñ, öḡütler dutuñ, buyruḡları işleñ, Taḡrınuñ (5) ḡoşnūdlıḡın isteñ. Bilün kim yazuḡların başı bu dünyāyı sevmekdür. Ḳamu eylüklerün başı (6) dünyāya raḡbet eylememekdür. Ḳamu eylüklerün tācı Taḡrınuñ tevfiḡıdur. Taḡrıdan ḡorḡuñ, (7) zārlik eyleñ, Taḡrıdan dilenḡ kim tevfiḡ tācını sizün başuñuza rūzī kıla dēdi. Ḥakīm (8) eydür: Dünyā yıldırım gibidür. Tēzcek geḡer, ḡölge gibi döner. Yaz ḡününün ḡem[en]i gibidür. Düşde (9) ni‘ metler görür, uyanur, bulamaz¹⁵⁹, maḡbūn olur dēdi. Bir ḡalīme şordılar kim zāhidlik nedür? (10) Eyitdi: Yaḡınlıḡdur, şabrđur kim dünyāyı görüp ‘ibret dutmaḡdur. āḡiret endişesidür (11) dēdi. ‘İsā Peyḡāmbēr

¹⁵⁷ Yz. *dirilik*.

¹⁵⁸ Yz. *dirilik*.

¹⁵⁹ Yz. *bulamaz*.

‘aleyhi ‘s-selām[a] şordılar kim zâhidlik nedür? Eyitdi: Zâhidlik (12) dünyâyâ ragbet eylememekdür. Bu dünyâyı kâmlar kınarlar velâkin bu dünyânın hûsı vardır. (13) Birsı oldur kim nête geçer, saña şöyle geçer. Êkinci oldur âhîretün azuğı bunda yaraqlanur [76b] (1) dèdi. Bu dünyâyâ mağrûr olmağdan İlâhî sen bekle kamu müslimânları, bizleri¹⁶⁰ dağı inşâ ‘allâhu (2) te‘âlâ. [Bâb] al-ma‘rifati ‘n-nafs 33. Ammâ bilün kim nefis üçdür: Birsine nefis-i emmâre (3) dèrler. [Êkincisine] levvâme dèrler. Üçincisine muṭma‘inne dèrler. Nêtekim Qur‘ânda buyurdi: (4) *İnna ‘n-nafsa li‘ammārat[ij]*. Dağı eyitdi kim *va lâ uḫsimu bi ‘n-nafsi lavvāmāti*. Dağı bir (5) âyetde buyurdi kim *yâ ayyuhā ‘n-nafsu ‘l-muṭma ‘innatu*. ‘Âlimler bunun üzerine çekişeler. Bir nêceler (6) eyitdiler: Emmâre dünyâdur, levvâme âhîretdür, muṭma‘inne ölüm vaḫtidür. Süheyl eydür: Emmâre (7) ten şehvetidür, levvâme¹⁶¹, muṭma‘inne ma‘rifetdür. Yaḫyâ bin Ma‘âz eydür: Gendü tenüm bilürven (8) dèdi Nêtekim Tanrı bilürven dèdi. Vâsîṭi eydür kim ten karanlıkdur, ırâğı sırdur. Kankı (9) gişide sır olmaya, ol hemîşe karanlıkdur. Bilün kim gendözin bilmek kulluğun bünyâdudur¹⁶². (10) Kaçan kim gişi gendözin bilmese hevâsına muḫâlefet eyleyümez. Kaçan kim gişi gendözin (11) bilse nîk-baḫt olur. Gendü teni yazuğdan arıdur tevfiḫ tâ‘atıla. Ve dağı ziyânludur (12) ol gişi kim tenin ma‘şiyetden küfürden arıtmaya. Fuṣayl eydür: Va lâ taḫtulü anfusakum (13) dèdiginün ma‘nîsin gâfilliğıla gendöziñi öldürmek dèdügi olur dèdi. Peygâmbir ‘aleyhi ‘s-selâm [77a] (1) eyitdi: Ġâzılığun yègreği oldur kim gendü nefsi ile uğraşmağdur. Dükeli (2) düşmânlardan nefsün saña kâtidur düşmânlıkda dèdi. Hâkîm eydür: Gendü nefsün (3) saña êkiden ḫâlî degül. Yâ dostdur yâ düşmândur. Eger nefsün dost olursa sen (4) anı dutıya koyup günâh işlemegil. Nêtekim Qur‘ânda buyurur: *Kullî nafsin bimā kasabat rahînatun*. (5) ‘Abdu‘llâh Mübârek eydür: Edeb içinde çok dürlü söz söylediler. Ben eydürin kim (6) edeblerün başı oldur kim gişi gendü kâdrın bile dèdi. Ebū‘l-Kâsım Hâkîm eydür: Bir (7) gişinün yüz dürlü hüneri olsa, bir yalnız ‘aybı olsa anuñla dostlık eylemen, eger (8) anuñ ‘aybı kâdrın bilmemek olursa. Ol gişi kim gendü kâdrın bile, ne kadar (9) çok ‘aybı olursa anuñla dostluk eyleñ dèdi. Yaḫyâ bin Ma‘âz eydür: ‘Aḫıl sa‘âdetdür. (10) Benüm tenüm ‘aḫılsuzdur kim uçmağ ebedliğin şatar. Göñül sevdüğine vèrür dèdi. (11) Dükeli müslimânları nefsi dileğine uymağdan Çalabum sen saklağıl inşâ ‘allâhu Te‘âlâ. (12) **Bâbu‘l-‘ucub 34**. Ammâ bilün kim kullar göñlin aşğa dutsa gerek kim Tanrı aña nuşrat (13) vère. Kaçan kim kullar za‘îflığın bilse, Tanrı anı ‘azîz kılup nuşrat vèrür.

¹⁶⁰ Bu kelime satır üstüne yazılmıştır.

¹⁶¹ Levvâmenin açıklaması verilmemiş.

¹⁶² Yz. bünyâz.

Her kim [77b] (1) gendözin ulu görse Tañrı anı zelil kıılır. Peyğamber ‘aleyhi’s-selām Bedr¹⁶³ güninde (2) çerisin az gördi. Tañrı aña nuşrat vèrdi. Nètekim Qur’ānda buyurur: *Laḳad naşarakumu ‘llāhu* (3) *bi-badrin va antum azıllatun*. Ammā Hıneyn gününde Peyğamberüñ çerisi on biñden (4) artuğıdı. Çerisin çok gördi. Bugün biz kâfiri¹⁶⁴ sırsız dèdi. Gendülerin kuvvetlü gördiler. (5) Haḳ Te‘ālā şahābelere şınmak vèrdi. Nètekim Qur’ānda buyurdı: *Va yavma ḥunayni izā a‘cabatkum* (6) *kaşratkum*. Peyğamberüñ çerisin şınduğı yerler derecükler oldı gendözlerin gördükleri (7) içün. Dağı Tañrı Te‘ālā bir āyetde dèdi kim *kam min fi‘atin ḳalılātin galabat* (8) *fi‘atin kaşıratan*. Ol vaktın kim gendözin za‘if gördi, nuşratlu oldı. (9) Dükeli gişi böyledür. Nètekim Qur’ānda buyurdı: *İnna ‘llāha lā yuḥıbbu kulli muḥtālın faḥūrin*. Bilün kim (10) ‘ucub eylemek ya‘nı gendözin görmek dükeli yazuqlardan uludur. Anuñ içün kim yazuḳ (11) işlemek ‘ameli bāṭıl eylemez. İllā gişi gendözin görmek ‘ameli bāṭıl eyler. Nètekim Peyğamber (12) ‘aleyhi’s-selām eyitdi: Tā‘at kıılıp gendözin görmek, eyüven dèyüp yazuqları gözi kici (13) görmek kim iş ölüm vaktindedür. Anda bellü olur. Eger sizlerden bir gez yètmış peyğamber tā‘atın [78a] (1) kılmış olursanız kıyāmet gününde nèçün artuḳ işlemedüm dèyü pişmān olursız, size der[e]cāt (2) ululuğun isteyüp dèdi. Peyğamber ‘aleyhi’s-selām eyitdi: Üç nesne tā‘atı helāk (3) kıılır: Birisi baḥıllıḳ, èkinci hevāsına uymaḳ, üçinci gendü tā‘atın görmek dèdi. Peyğamber ‘aleyhi’s-selām (4) eyitdi: Hiç kimsene tā‘at çokluğıla uçmağa girmeye dèdi. Eyitdiler kim (5) yā Resūlu‘llāhi, sen dağı mı? Eyitdi: Ben dağı¹⁶⁵ tā‘atımla girmey[e]m, Tañrınuñ raḥmetile dèdi. (6) Rivāyet kıldılar kim bir gün ‘İsā Peyğamber ‘aleyhi’s-selām yārānlarıla gèderdi. Bir carlu (7) oğrı vardı. Bunları gördi. İşne pişmān oldı. Oğruluğına tevbe kıldı. ‘İsā (8) gèderdi, ol oğru bunların ardınca gelürdi. ‘İsā yoldaşlarından birini vèribidi. (9) Eyitdi kim bizüm ardumuzda nèçün düşdi? Şoloḳ sâ‘at Haḳ Te‘ālā vaḥiy (10) kıldı. Eyitdi kim yā ‘İsā ol adı kim oğrıya vèribidün. Ben anuñ tā‘atın bāṭıl eyledüm. (11) Gèrü tā‘atın başdan dutsun. Ve ol oğrı tevbe eyledi. Eyitgil aña kim şimdiye degin (12) işledügi yazuğın bağışladum. Bundan böyle tā‘ata becidd olsun dèdi. Rivāyet (13) kıldılar kim Tañrı Te‘ālā Mūsāya vaḥy kıldı kim yā Mūsā, ḳavmuñdan yètmış eyü gişi [78b] (1) ürgil dèdi. Yèdi gişi ürdi. Yèdi gişiden üçin ürgil dèdi. Üçin ürdi. Haḳ (2) Te‘ālā eyitdi: Yā Mūsā, gendü ḳavmuñda bu üç gişiden yavuzı yoḳdur dèdi. Mūsā (3) eyitdi: [...] [Ey]itdi: Anuñ içün kim bunlar gendülerin gördiler. Biz eyüyiz dèdiler. Her (4) kim gendülerin eyüven dèrse, ol

¹⁶³ Yz. *Beder*.

¹⁶⁴ Yz. *kāfıre*.

¹⁶⁵ Yz. *bendeyi*.

benüm katumda yavuzdur dèdi. Rivāyet kıldılar kim ‘Ömer bin (5) ‘Abdu’l-‘Azîz Şāmuñ pādîşāhıydı. Bir yüzük eyletdi kim taş¹⁶⁶ biñ yarmağ gümüş (6) degerdi. Bu haber atasına degdi. Oğlına bitı yazdı. Eyitdi kim ol yüzügi şatasun¹⁶⁷, yoqsullara (7) şadağa eylesün dèdi. Kankı gişi kim kaderin bilnese andan yavuz gişi olmaz. Tanrı anı (8) sevmez dèdi. Yaḥyā bin Ma‘āz eydür: Biregü yazuk işlese, korka dursa yegrekdür baña çok tã‘at (9) kılup gendözin görmekten. Hakk Te‘ālā kamumuzu tekebbürlik hālinden bekleye (10) inşā‘allāhu Te‘ālā. **Bābu’l-‘adāvatu’s-Şayṭāni 35.** Bilün kim Şeyṭān mü ‘minlerün (11) düşmānidur. Anı düşmān dutmak gerek. Nêtekim Qur‘ānda buyurdi: *İnna’s-Şayṭāna lakum ‘aduvvun* (12) *mubīnun fa’ttaḥizūhu ‘aduvan.* Daḥı bir āyetde eyitdi kim ey ādem oğlanı, saḫınuñ size (13) Şeyṭā[n] fitne eylemesün, sizi aldamasun. Nêtekim Ādem atañuzıla Havvā anañuzı aldadı, [79a] (1) uçmağdan çıkardı. Nêtekim Qur‘ānda buyurdi: *Yā banī ādama lā yaftinannakumu’s-Şayṭāna kamā* (2) *aḥraca abavaykum mina’l-cannati.* Vehab bin Münebbi eydür: Bir zāhid, İblīsı gördi. Eyitdi kim (3) yā İblīs, ādem oğlanı nête azdurursın, yoldan nête çıkarursın? Eyitdi: Kankı gişide kim (4) üç nesne olsa ben anı yoldan tēz çıkarurın. Bir oldur kim katı baḥīl ola. İkinci (5) tēz kaḫığan ola. Üçinci esrük ola. Bu üç şıfatlu gişinün du‘āsında ulular dèdi (6) benüm elümden kurtulmaya dèdi. **Rivāyet** kıldılar kim bir [gün] İblīs ‘alayhi’l-la‘na Mūsā Peygāmbere (7) geldi. ‘Aleyhi’s-selām beni Tanrıdan dilegil tevbe kılayın. Tevbemi kabūl kılırsa ben saña (8) üç nesne öğredem. Ādemilerün¹⁶⁸ tamudan kurtulması andan ola dèdi. Mūsā Tūr-ı Sīnā tağına (9) çıkdı. Hakkıla münācāt kıldı İblīs diledügin. Hakk Te‘ālā eyitdi: Yā Mūsā, eyit (10) İblīs varsun Ademün gūrına secde eylesün, ben anuñ tevbesin kabūl kılayın dèdi. (11) Eyitdi: Ėmdi ol üç nesne nedür? Eyitdi: Bir oldur kim baḥīl olma. Baḥīl olmağ (12) eki cihān eylugin gèderür dèdi. Aña bed-baḫtılık getürür. İkinci ‘avratlardan ırak olğıl kim (13) kankı er ḥarām ‘avrata baḫarsa benüm andan yegrek duzağum yokdur. Anı duzağuma bırağurın dèdi. [79b] (1) Üçünci tēz kaḫığan olsa ben anuñla oyunlar oynayam oğlanlar top oynadığı (2) gi[bi]. [...]ber ‘aleyhi’s-selām bir gün bir çobān gördi. Eyitdi kim yā çobān (3) nē[çü]n nēçün şehre gelmezsin? Çobān eyitdi: Ben altı mes‘ele bilürven. (4) Ol kadar ‘ilme kanā‘at eyledüm dèdi. Eyitdi: Ol nesne nedür? Eyitdi: Evvel¹⁶⁹ oldur kim (5) tã‘at görürken ma‘şiyet işleyem. İkinci ḫalālı göre

¹⁶⁶ Yz. taş.

¹⁶⁷ Yz. şatusun.

¹⁶⁸ Yz. ādemi.

¹⁶⁹ Yz. ol.

dururken¹⁷⁰ harāma varmayam. Üçinci gerçek (6) söz varken yalan söz söylemeyem. Dördüncü öğüt naşihat¹⁷¹ vèrem, hased eylemeyem. Beşinci (7) gendü ‘aybum bilürken ayruḵ gişi ‘aybın söylemeyem. Altıncı İblis düşmenüm [ol]duḡın bilürken ayruḵ (8) düşmen edinmeyem dèdi. İlāhī dükeli müsilmānlara bunun gibi tevfiḵ sen rüzī kıl (9) inşā ‘allāhu Te‘ālā. **Bāb ar-rizā bi‘l-ḳazā’i 36.** Ammā bilün kim Taḡrınun ḳazālarına rāzī (10) olmaḵ farizadur. Nètekim Ḳur‘ānda buyurdı: *Fa ‘şbir liḡukmi rabbika*. Daḡı bir āyetde dèdi kim (11) *raḡiya ‘llāhu ‘anhum va raḡū ‘anhu*. Taḡrınun ḳazālarına rāzī olursa Taḡrı (12) andan rāzī olur. **Rivāyet** ḳıldılar kim Peyḡāmbir ‘aleyhi’s-selām eyitdi: Haḵ Te‘ālā (13) eyitdi: Her kim ben ḳismet eyledüḡüm rızḳa ḳanā‘at olsa, ḳazālaruma rāzī olsa [80a] (1) Ben daḡı anı rāzī ḡoşnūd ḳılam. Ḳanḳı gişi kim ḳismet eyledüḡüme ḳanā‘at olmasa, (2) ben daḡı anı rāzī ḡoşnūd ḳılmayam dèdi. **Rivāyet** ḳıldılar kim Mūsā [...] [‘aleyhi’s-se]lām (3) eyitdi: Bārī Ḥudāyā, ḳullarunḡan ḳanḳı ḳuluḡı düşmen dutars[ın dè]di. Haḵ Te‘ālā (4) eyitdi: Ol gişiyi düşmen dutarvan kim baḡa tōhmet eyler. Mūsā eyitdi: İlāhī saḡa (5) tōhmet eylemek nètedür? Dèdi. Eyitdi: Baḡa tōhmet eylemek oldur kim vèrdüḡüme ḳanā‘at (6) eylemez. Artuḵ vèrsen baḡıl[lı]ḵ ḳılır dèdi. Peyḡāmbir ‘aleyhi’s-selām eyitdi: Ḳuluḡ kim (7) Taḡrı Te‘ālādan ḡayır dilese nişān oldur kim vèrdüḡüne ḳanā‘at olur, ḳazālarına (8) rāzī olur. Ḳanḳı gişiye kim Haḵ Te‘ālādan ḡayır dilemese nişānı oldur kim vèrdüḡüne (9) ḳanā‘at olmaya, ḳazālarına rāzī olmaya. **Rivāyet** ḳıldılar kim Peyḡāmbir ‘aleyhi’s-selām (10) ḡazā ḳılırken bir taş geldi. Mübārek yüzine doḡındı. Ḳan revān oldı. (11) Peyḡāmbir ‘aleyhi’s-selām mübārek başın ḳaldurdı. Eyitdi: Ey Bārī Ḥudāyā. Haḵ (12) Te‘ālā eyitdi: Şabır eylegil Taḡrınun buyruḡına. Biz seni göre dururuz. Nètekim Ḳur‘ānda buyurdı: (13) *Va ‘şbir liḡukmi rabbika fainnaka bia‘yuninā*. Rivāyet ḳıldılar kim Mūsā Peyḡāmbir[e] Benī [80b] (1) İsrā’ıl ḳavmı eyitdiler kim bir eyü¹⁷² ‘amel dilegil kim işleyelüm. Taḡrı bizden ḡoşnūd (2) [...] Haḡdan diledi. Haḵ Te‘ālā eyitdi: Yā Mūsā, benüm taḡḡirüme (3) ḳa[...], [rı]zḳa rāzī ḡoşnūd olsunlar. Ben daḡı anlardan ḡoşnūd (4) olam dèdi. [...] [‘İ]sā ‘am bir ḡün bir mübtelā gördi, el ayak kesilmiş. Ḳuşlar (5) anı burnıla dūrter, soḡar, üşendürür. Bir demden oḡlanlar gelür, üşendürürler. Ol dāyim (6) dudaḡın depredür. Eydür: İlāhī, beni sen yaratduḡ. Eger beni oda yandursalar, her ne dürlü (7) cefālar baḡa eyleseler senün taḡḡirñledür. Ben senün taḡḡirñe rāzī olmuşvan. Hiç (8) gilem yoḡdur dèdi. ‘İsā şordı kim ey bī-çāre, dudaḡun deprenür. Oḡlanlara mı sögersin? (9) Eyitdi: Yā ‘İsā, benüm ne işüm gelür

¹⁷⁰ ken satır üstüne yazılmıştır.

¹⁷¹ Yz. naşihat.

¹⁷² Bu kelime tekrarlanmış.

kim oğlanlara sögem. Ol Çalabum kim beni yarattı. Benüm (10) üzerüme nècesi taķdİR eylerse ben aña rāzīvan dēdi. ‘İsā, Çalaba yalvardı. (11) Ey Bārī Hūdā, bu bī-çāre ķuluñ elin ayağın sağ eyleseñ dēdi. Hāķ Te‘ālā eyitdi: (12) Yā ‘İsā, varğıl ol benüm dostuma şorğıl. Eger ol dilerse sağ eyleyem dēdi. ‘İsā (13) geldi. Eyitdi kim ey Tañrı dostı, el ayak istersen Çalabum vėreyin dēdi. Ne dērsin? [81a] (1) Eyitdi: Yā ‘İsā, ben ķulvan. Ol Çalabumdur. Ol nēte dilerse ben aña rāzīvan (2) dēdi. Hāķ Te‘ālā eyitdi kim eger dilerse öldüreyin, uçmağa ēledeyin. Eger dilerse dūrüst (3) ķılayın. Eger dilerse şol hāl içinde ķoyayın. Ol eyitdi kim ķanķısını kim Çalabum (4) dilerse anı ķılsun dēdi. Hāķ Te‘ālā eyitdi kim şimdiki hālñ içinde olduğñ (5) severin dēdi. **Rivāyet** ķıldılar kim Dāvud Peyğāمبرñ Zebūrī içinde şöyle yazılmışdı kim (6) Şırāt Köprüsini tēz geķen Tañrı yād ķılanlar, anuñ ķazasına ķismetine rāzī olanlar (7) ola. Rivāyet ķıldılar kim İbrāhīm Edhem bir ķul şatun aldı. Aña şordı kim ta‘āmdan (8) ne yērsin? Eyitdi: Anı kim sen vėresin. Eyitdi: [Ne] gēyürsin? Eyitdi kim sen ne geyürseñ. (9) Eyitdi: Aduñ nedür? Eyitdi: Sen ne kim dēreseñ. Eyitdi: Senññ hiķ iħtiyārñ, (10) dileğññ yok mıdur? Eyitdi: Ķuluñ ne iħtiyā[rı] olur. İbrāhīm bunı ēşidicek (11) gendözin ķınadı. Eyitdi: Bu ķadar ‘ömrññ içinde hiķ sen bunuñ gibi (12) ķulluķ eyledüñ mi? dēdi. Ebū’l-Ķāsım Hāķīm eydür: Ķanķı gişi kim Tañrı ķazāsına rāzī (13) olmasa, anuñ ēlññde naşīb yok. Ķanķı gişi kim göñül dilegin istese, Tañrı dilegin [81b] (1) istemez olur. İşññ yēgreği oldur kim tā‘atda taķşırılık eylemeyeler. Vėrdüğine ķanā‘at olup (2) ayruķın tedbİR eylemeyeler. Ķulluķ oldur kim yok olucaķ ķanā‘at eyleye, az olucaķ nafaķa şadaķa (3) eyleyeler. Gendüler öykesin yuda. Tañrı tevfiķ rūzī ķıla inşā‘allāhu te‘ālā. (4) **Bābu’l-yakīnu** 37. Ėmdi bilññ kim yakīn üç dūrlüdü. Nētekim Ķur’ānda buyurdi: ‘**İlma’l-yakīn** (5) ‘**ayna’l-yakīn haķķa’l-yakīn**. ‘İlma’l-yakīn muħlışlaruñdur, ‘ayna’l-yakīn (6) ‘āriflerññdür, haķķa’l-yakīn dostlaruñdur. Dağı eyitdiler kim ‘ilma’l-yakīn dūnyāda bilmekdür, (7) ‘ayna’l-yakīn ölürken bilmekdür, haķķa’l-yakīn ölümdeñ şonra bilmekdür. Mü’mınler dūnyāda bildügi (8) oldur kim Tañrı görmedin bilürler. Birliğine inanurlar. Nētekim Ķur’ānda buyurdi: **Allazīna** (9) **yu’minūna bi’l-ğaybi**. ‘Ayna’l-yakīn kāfirler içündür, haķķa’l-yakīn dūkelı halk içündür. (10) **Rivāyet** ķıldılar kim Peyğāمبر ‘aleyhi’s-selām Cebrā’ile şordı kim yakīn ma‘nisi (11) nedür? Eyitdi: Yakīn ma‘nisi oldur kim iş kim işlersin Tañrıçün işleye. (12) Eger sen görmezseñ, eyle bil kim Tañrı seni göredür. Peyğāمبر eyitdi: Benüm ümmetümññ (13) şalāħıyeti, zühdi yakīn içindedür. Ümmetümññ fesādı buħlı içindedür. Süfyān-ı Şevrī [82a] (1) eydür: Yakīn oldur kim Tañrıya tōhmet ķılmayasın. Ne kim Tañrıya ‘āşī olmayasın. (2) Hāyır şerr gelürse rāzī

olasın. Feth-i Muşal[l]i eydür: Mek[k]e yolında bir gün gèderdüm. (3) Bir kici oğlana şataşdum, Ka‘beye gèder. Eyitdüm: Yā oğlan, bu zahmedlü yolu yürürsün, (4) neçün varursın? Oğlan eyitdi: Yā ata, kocalar kıatında yigitler zayıf olurlar. Eyitdüm: (5) Yā oğlan, yol ırak, sen za‘ıfsın dèdüm. Eyitdi: Benden ayak depretmeñ. Andan (6) èletmeñ. Eyitdüm: Yā oğlan, hîç azıguñ yok. Eyitdi: Her kıanda olursam aş vèrür. Benüm (7) yaķınım baña aş yèter dèdi. Eyitdi: Ey ata, aduñ nedür? Ben eyitdüm: Baña Feth-i Muşallî dèrler. (8) Kaçan kim seni bir dostuñ evine kığırsa, sen azıguñ götürüvèürsen ol dostuña (9) hoş gele midi? Eyitdüm: Yok. Êmdi ben daķı ol dostum evine azuğumıla varmağa utanurvan (10) dèdi. Baña eyitdi kim senüñ yaķınüñ za‘ıf imiş dèdi. Ben andan yaķınlı, andan (11) zāhid görmedüm. Rivāyet kııldılar kim bir ‘avrat vardı. Ber[iy]yede ekin ekmişdi. Ekinine (12) tulu uğradı. Hîç nesne kıomadı. Ol ‘avrat eyitdi: İlāhî, ümîdüm sañadur, (13) rûzum sendendür dèdi. Anuñ yaķını berekâtında bir ulu begüñ Hâk Te‘ālā gönline şöyle [82b] (1) bıraķdı. Bunlara bir bār altun vèrdi. Kimüñ kim yaķın olursa şöyle olsun biz kıullara (2) daķı ‘ayna’l-yaķın gibi yaķın rûzî kııla inşā ‘allāhu te‘ālā. **Bābu’n-naşîhatu va zammi’l-ħasaki 38.** (3) Ammā bilüñ ki Resûl ‘aleyhi’s-selām eydür: üç gez degin naşîhatdur dèdi. Eyitdiler kim (4) yā Resûlu’llāhu, naşîhat nedür? Eyitdi: Naşîhat oldur kim müslimānlara İslām yolın (5) kıulağuzlamaķdur¹⁷³. Tanrıyı bildürmek, peygāmbèrlere, kıtāblara, ferîştelere, kıyāmet günine, ħayra şerre (6) inanmaķdur. Kıamu ħalka eylük dilemek, gendüye diledüğünleyin. Peygāmbèr eyitdi: Biribirñüze (7) düşmān olmañ. Birbir[i]ñüzden bîzār olmañ. Birbir[i]ñüze kıarındaş oluñ. Anlardan olmañ kim (8) azarlaşasız. Eger kıüsülü olsañuz üç günden ilerü ‘özür dileşesüz. Kıankıñuz kim (9) öñ şafālîk isteyü söyleye, uçmağa öñdin ol gire. **Rivāyet** kııldılar kim Mūsā (10) ‘aleyhi’s-selām bir gün Tanrıya münācāt kıılurdi. Bir er gördi kim ‘arş gölgesinde (11) oturur. Mūsā eyitdi: İlāhî, bu kimdür? Eyitdi: Ol bir erdür kim dünyāda kimseye ħased (12) eylemedi. Ėaybet söylemedi. Muħammed bin Ka‘b eydür: Üç nesneyi kimse ħaķķında söylemegil. (13) Eger işlersen gendü nefsüñe işlemiş olursın. Evvel kimseye zûlüm eyleme. Eger zûlüm eylersen [83a] (1) gendü nefsüñe ètmiş olursın. Nètekim Kıur’ānda buyurdi: *İnnamā bağyukum ‘alā [anfusi]kum.* (2) Êkinci kıavl eyleyüp kıavluñuzdan dönmeñ. Nètekim Kıur’ānda buyurdi: *Fa-man nakaşa fainnamā yankuşu* (3) *‘alā nafsihî.* **Üçinci** kimseye mekr u ħîle eylemeñ kim gendüñüze eylemişsiz. Nètekim (4) Kıur’ānda buyurdi: *Va lā yahîķu’l-makru’s-sayyiu illā bi’ahlîhî.* Eyitdiler kim İblîs

¹⁷³ Yazmada *kıulağızla-* biçiminde olup, sonradan tamamlandıķı için hareke hatası olduğüdüşünülmektedir.

‘aleyhi ’l-la‘na bir gün (5) Fir‘avn kapısına vardı. Kapu kaçdı. Fir‘avn bildi kim İblîsdür. Eyitdi: Yâ mel‘ün, (6) gir içerü. İblîs içerü girdi. Eyitdi kim mel‘ün, katına geldi dèdi. Fir‘avn eyitdi (7) İblîse: ‘ Aceb dünyâda biz êkiden mel‘ün var mı ki? Dèdi. Eyitdi: Vardur. Eyitdi: Kimdür? (8) İblîs eyitdi: Benüm bir dostum vardur. Ne kim buyursam işlerdi. Bir konşısının bir inegi vardı. (9) Ol inegün südünden ol dostuma vèrürdi. Bir gün ol dostuma eyitdüm: (10) Sen benüm sözüm şıdıguş yok. Buyruğum dutarsın. Êmdi sen dahı benden dilersin, (11) dilegiñ saña vèreyin dèdüm. Eyitdi: Senden dilegüm oldur kim konşımın inegini öldüresin. (12) Benüm inegüm yokdur. Anuñ dahı yok olsun dèdi. Günüledi hased eyledi. Ben eyitdüm: (13) Saña bês inek vèreyin, anı ço dèdüm. Ol eyitdi: Baña bês inekden anuñ bir inegi öldügi [83b] (1) yègrekdür dèdi. Fir‘avn eydür: Bildüm biz êkiden dahı bêter mel‘ün imiş dèdi. Rivâyet (2) kıldılar kim bir zamânda üç hasüd cem‘ oldı. Birsı eyitdi: Ben hiç eylügüm sevmez (3) dèdi. Birsı dahı eyitdi: Bireginün biregüye eylük eyledügin sevmez dèdi. Üçincisi (4) eyitdi: Baña hiç kimse eylük eyledügin sevmez dèdi. Hâlîl bin Ahmed, hasüd (5) Tañrıya câhid[d]ür. Ya‘nî münkirdür. Anuñ içün kim câhid, Tañrının kazâsın sevmez dèdi. (6) İlâhî dükeli müslimânları hasüd ve hased belâsından sen bekleyüvèrgil inşâ‘allâhu Te‘âlâ. (7) **Bābu ’t-tavāzu‘ u va zammi ’l-kibri** 39. Ammā bilün Tañrı Te‘âlâ aşğa göñüllü kulların sever. Ulu (8) göñüllü gişileri sevmez. Nètekim Qur‘ānda buyurdi: **İnnā lā yuḥibbu ’l-mustakbirīna**. (9) Haq Te‘âlā mü‘minlere aşğa göñüllü ol yā Muhammed dèdi. Nètekim Qur‘ānda buyurdi: **Va ḥfiẓ** (10) **canāḥaka li ’l-mu ’minīna**. Peygāmbir eyitdi: Her bir gişinün boynunda êki zencîr vardur. (11) Birsı yèdinci gökdedür, birsi yèdinci kat yèrdedür. Her kim aşğılık eylese yuğarığı zencîri (12) çekerler, âdemîler içinde sevgülü olur. Her kim tekebbürlik kılsa âdemîler içinde aşğakı (13) zencîri çekerler, âdemîler içinde ḥor olur. Baḥtulu ol gişi kim göñli alçaq olsa, sözi [84a] (1) yumşaq olsa, yoksulları gèrcek esirger olsa, anlara kaçdı olmasa, fā’idesi (2) olsa, ‘âlimleri ağırlar olsa, çok sözlü olmasalar. Hâtim eydür: Rūzigārimuzun (3) ‘âlimlerinün göñüllerine terāzūya koysalar pādişāhların göñlinden ağır eyledi artuq çıkdı. (4) Yaḥyā bin Ma‘āz: Delim zāhidler var kim anların göñli Fir‘avn göñli gibidür. İlâhî, (5) anuñ gibi fuẓl tekebbür göñülden bizi dükeli müslimânları sen saklağıl inşâ‘allâhu Te‘âlâ. (6) **Bābu ’l-ḥilm** 40. Ammā bilün kim ḥalîmlik Tañrı Te‘âlâ şıfatıdır. Nètekim Qur‘ānda buyurdi: (7) **İnna ’llāha kāna ḥalīman ḡafūran**. İbrāhîm Peygāmbiri ḥalîmligile öğdi. Nètekim Qur‘ānda buyurdi: (8) **İnna ibrahīma laḥalīmun avvāhun munībun**. Peygāmbir ‘aleyhi’s-selām eyitdi: Fa‘fu ‘anhum. Ya‘nî (9) suç êdenlerin suçın ‘afv eyle. ‘Āyişe ‘aleyhā’s-selām eyitdi:

Peygamber ‘aleyhi’s-selām (10) şıfatları İncil kitābında yazuludur. Dili yumşak, göğli rahīm. Hiç yavuzluk (11) édene yavuzluk étmedi. Dilile kimse göğlin érmedi. ‘Avratlarından birsin yatlu (12) dutmadı. Dükelin berāber dutdı. Kullukçılarına yavuz geleci étmedi. Aña kīn dutanlara (13) yavuz söz söylemedi. Peygamber ‘aleyhi’s-selām eyitdi: Kaķımaķ imānı ħarāb kılur. [84b] (1) Yaĥyā bin Dāvud Nebī ‘aleyhimā’s-selām[a] şordılar kim Taĥrı kaķudıĥın ne gèderür? Eyitdiler kim (2) [...]rse Taĥrı Te‘ālā kaķudıĥın gèderür dèdiler. Eyitdiler kim (3) ĥilim evvelkisi [...] ĥilmi, èkinci muķtaşıdılar ĥilmi, üçinci sābıķlar ĥilmi, zālimler (4) ĥilmi [...] kīnesin gèderür, ‘afv eyler. Muķtaşıdılar ĥilmi oldur kim yavuzluk (5) édenüĥ eyü olduĥın ister hem suçın baĥışlar. Sābıķlar ĥilmi oldur kim yavuzluk édene (6) eylükler éder, suçın ‘afv kılur. Nètekim ‘Ömerüĥ rağıya’llāhu ‘anhu bir kılı kaķdı. Delim yürüdi. (7) Şonra gèrü geldi. ‘Ömere eyitdi: Yā Emīra’l-Mü’mīnīne, Taĥrı Te‘ālā Qur’ānda içinde yād kıldı: (8) *Va’l-‘āffina ‘ani’n-nāsi* dèmedi mi? Eyitdi: Ėmdi seni azād kıldum. **Rivāyet** (9) kıldılar kim Anūşirvān-ı ‘Ādil üç bit[i] yazmışdı, bir kılına vèrmişdi. Eyitmiş idi kim (10) kaķan ben kaķısam bu üç bit[i] baĥa vèr dèmişdi. Anūşirvān-ı ‘Ādil bir gün kaķıdı. (11) Ol kıl bir bit[i] eline vèrdi. Anuĥ içinde yazılmış idi kim ĥışmuĥ gèder, Taĥrı ĥışmın (12) senden gèdersin. Andan èkinci bit[i] vèrdi. Anuĥ içinde yazılmış idi kim rahmet (13) kıl, Taĥrı saĥa rahmet kıla dèyü. Andan üçüncü bit[i] yazılmış idi kim Taĥrı kılın Taĥrıya [85a] (1) ķo dèyü. Çalabum luţfı keremile ĥalīm kullarından kılıvère. Biz daĥı anuĥ gibilerdenüz kim¹⁷⁴ (2) al-işĥāl bi‘ayūbi’n-nāsi. Ammā bilüĥ kim ĥişi gendü ‘aybın görse gerek. Ayruķ ĥişi (3) ‘aybına meşĥül olmasa gerek. Kimseye yavuz endişe kılmasa gerek. Nètekim Qur’ānda buyurur: (4) *Va lā yaĥtab ba‘dukum ba‘dan*. Peygamber eydür: Ėişiler vardur kim gendünüĥ gözündeki (5) direĥi görmez, ayruķlaruĥ gözündeki çöpi görür. Ma’nisi budur kim gendünüĥ ulu (6) ‘aybların görmez, ayruķlaruĥ kici ‘aybın görür. Ne baĥtulu ol ĥişi kim gendü ‘aybına (7) meşĥül ola, ayruķları gözetmeye. Peygamber ‘aleyhi’s-selām kaķan kim ĥazāya varsa (8) bir yoksulu èki baya ısmarlardı kim anlara ĥizmet eyleye, aş anlardan yèye. Selmān-ı (9) Fārsi öĥdin vèribidiler kim varĥıl biz gelince aş bişirgil dèdiler. Od yèrine (10) geldi. Uyķu ĥalib oldu, uyudu. Aş bişirmedi. Bunlar geldiler, aş bulmadılar. Selmānı (11) Peygāmbere vèribidiler kim aş dileye. Peygāmbere ‘aleyhi’s-selām Selmānı muţbaĥa vèribidi. (12) Var Üsāmeye eyit, saĥa aş vèrsün dèdi. Üsāme eyitdi kim hiç aş ķalmadı. (13) Bu Selmānuĥ bu eşleri şöyle şandılar kim aş vardı, Üsāme baĥıllık eyledi, [85b] (1) vèrmedi dèdiler. Andan şonra Selmāna eyitdiler kim eger aķar

¹⁷⁴ Cümle eksik bırakılmış.

şuya varurisa (2) kurıdursen dediler. Bunlar geldiler. Peygamber eyitdi kim ol eki gişiye, et çok yemişsiz. (3) Anlar eyitdiler ki bugüne bugün bir aş dağı bulmaduk yemege. Et kanda gördün? (4) dediler. Peygamber ‘aleyhi’s-selām, Üsāmıla Selmānı etin yemişsiz, anları ğaybet eylemişsiz. (5) Bu āyeti okudı: *Va lā⁷⁵ yağtab ba‘dukum ba‘dan*. Rivāyet kıldılar kim Resūl ĥazreti (6) eyitdi: Ol gēce kim beni mi‘rāca ēletdiler, gördüm bir nēce gişileri kim bağırdan dırnaqları (7) vardı. Dırnaqlarıyla yüzlerinin etin şoyarlardı. Eyitdüm: Yā ĥardaşum Cebra’ıl, bunlar (8) kimlerdür¹⁷⁶? Dēdüm. Eyitdi: Bunlar ol gişilerdür kim dünyā ĥarındaşlarına ğaybet ēderdi, bühātān (9) kılurdi. Peygamber ‘aleyhi’s-selām eyitdi: Ğaybet söylemek zinādan dağı bēterdür (10) dēdi. Eyitdiler: Yā Resūla’llāhi, nēte? Eyitdi: Anuñçün kim biregü zinā kılsa, gērü tevbe kılsa (11) tevbesi ĥabūl olur. Ğaybet ēden tevbe eylese anuñ tevbesi ĥabūl olmaz tā ol gişiden (12) ĥalālлік dilemeyince, ol ĥaşmı ‘afv eylemeyince dēdi. Peygamber ‘aleyhi’s-selām eyitdi: (13) Ğaybet söylemek orucı ābdesti sır dēdi. Ya‘nī sır dēdügüm oldur kim müzdin gēderür. [86a] (1) Meymūn eydür: Bir dünle düşümde gördüm öñümde bir murdār nesneyi ĥorlar beklerdür. Ben eyitdüm: (2) Nēçün yērvēn? Eyitdiler kim ayruĥ gişi ğaybet söyledi, sen geldün. Anlar dağı (3) tevbe eyledi kim ayruĥ ğaybet söyleyen ĥatında oturmayalar. Ĥasan-ı Başrī ĥazretleri rivāyet eyledi. (4) Eyitdi kim her kim ğaybet söylese kırĥ gün anuñ tāt atı ĥabūl olmaya dēyür. **Rivāyet** (5) kıldılar kim Benī İsrā’ıl ĥavmından bir gişi eyitdi: Yā Rabbi, mālum yokdur şadaĥa vērmege. (6) Her kim benüm ğaybetüm söylese aña ĥalāl olsun. Anuñla kıyāmet gününde da‘vīci olmayam (7) dēdi. Ĥaĥ Te‘ālā ol zamānuñ peygāmberne bildürdi kim ol gişiyi yarlıĥadum. Ol er eyitdi: (8) Eyü olmaz tā ādemīler dilinde saĥız gibi olmayınca dēdi. Peygamber eyitdi: Ĥanĥı gişi kim (9) diñicilige varsa Ĥaĥ Te‘ālā anuñ gūrunda od eyleye. Kıyāmete deĥin anı göyündüre dēdi. (10) Peygamber ‘am eyitdi: Ĥanĥı gişi kim bir müslimānı sultāna ĥammāzlasa Tañrı aña (11) uçmağı ĥarām kıla. Benüm şefā‘atum aña ĥarām ola dēdi. İlāhī fażluñ keremünjile sen tevfiĥ (12) vērgil, ‘aybumuza meşĥūl olavuz. Eyü gişilerün ğaybetin terk ēdevüz inşā’allāhu te‘ālā. (13) Bābu ‘alāmmati’l-mu’mīnu va’l-munāfiķu 42. Ammā bilün kim münāfiķların yērleri ĥamunuñ [86b] (1) gey aşıĥasında olasıdur. Nētekim Ĥur’ānda buyurdi: *İnna’l-munāfiķīna fi’d-darki-l-asfali*. (2) Ėmdi münāfiķlıĥdan saĥınuñ, ĥerĥek ĥālīş müslimān oluñ kim (3) ĥamu odundan ĥurtılasız. Ĥaĥ Te‘ālā münāfiķların nişānıñ Ĥur’ānda bildürdi. Eyitdi: (4) Münāfiķlıĥdur kim birbirin yavuz işe buyurur, eyü işden yığar.

¹⁷⁵ Bu kelime farklı ve okunaksız biçimde yazılmış.

¹⁷⁶ -dür eki satır üstü yazılmış.

Nêtekim Qur'ānda buyurdi: *Al-munāfiķūna* (5) *va 'l-munāfiķātu ba'ḍuhum min ba'ḍin ya 'murūna bi 'l-munkari va yanhavna 'ani 'l-ma'rūfi*. Münāfiķların (6) dağı bir nişānı oldur kim elleri ḥayırsuz olur, şadaķa vêrmez. Nêtekim Qur'ānda buyurdi: (7) *Va yaķbizūna aydiyahum*. Mü'minlerüñ dağı bir nişānı oldur kim birbirin eyü işe buyurur. (8) Nêtekim Qur'ānda buyurur: *Ya 'murūna bi 'l-ma'rūfi va yanhavna 'ani 'l-munkari*. Peyğāمبر 'am eyitdi: (9) Her kim eyü işe buyursa, yavuzdan yıgsa ol yeryüzünde Tañrının ḥalīfesidür. (10) Dağı ol gişi kitāblarının ḥalīfesidür. Peyğāمبرlerüñ 'aleyhimi's-selām ḥalīfesidür. (11) Peyğāمبر 'aleyhi's-selām eyitdi: Her kim yavuz iş görse elile döndersün. (12) Eger elinden gelmezse dilile döndersün. Eger dilinden dağı gelmez ise göñlile döndersün. (13) Elile döndermek sultānlar işidür. Dilile döndermek 'ālimlerüñdür. Peyğāمبر 'am eyitdi: [87a] (1) Münāfiķların nişānı oldur kim cemā'ate gelmeye. Meger güçile getür[e]ler. [...] [şo]ñra (2) gele. Dünle murdār gibi yatur ola. Gündüzini işi söz ola. Şıgır gibi yemekde ola. Ve mü'minlerüñ (3) göñli zîrek ola. Yavuz işleri bilip sakınur ola. Āḥıret aradıñın görüp sa'ye (4) vëribiyüdura. Göñli aşāķa ola. Münāfiķlar nişānı oldur kim böyle üküş yëye. Ḥarāmdan (5) sakınmaz ola. Mü'minler nişānı oldur kim Tañrı yād kıılır ola. Tañrı vërürse ḵanā'at eyleye. (6) 'Özür dileyici ola. Ğaybet örtücü ola. Kıyāmet ğuşşasın yëyici ola. Münāfiķlar nişānı (7) oldur kim gileci ola. Mü'min Allāḥ ḥoşnūdlıñın ister. İllā münāfiķlar ḥalk ḵatında yavuz olmaķ (8) ister ola. İlāḥi 'izzetüñ 'aẓametüñ ḥaķķıçün biz ḵulları, ḵamu müslimānları mü'min muḥliş (9) ḵullarından kılıvëre inşā'allāhu te'ālā. **Bābu'l-vaşıyyati 43.** Ammā bilün kim vaşıyyet eylemek (10) vācibdür. Nêtekim dükeli peyğāمبرler vaşıyyet eylediler. Kimisi oğlanlarına vaşıyyet (11) kıldılar, kimisi ümmetlerine vaşıyyet kıldılar. Ḥaķ Te'ālā İbrāḥîme eyitdi kim ben seni ḥalīfe (12) kıldum. İmām kıldum. İbrāḥîm eyitdi: İlāḥi benüm zürriyetüm imām kılgıl dëdi. Nêtekim Qur'ānda buyurdi: (13) *İnni cā'iluka li'n-nāsi imāman ḵāla va min zuriyyati*. Dāvud Peyğāمبر 'am eyitdi: İlāḥi, [87b] (1) Süleymānı dağı buncılayın ḥalīfe kılgıl. Tañrı Te'ālā eyitdi: Yā Dāvud, Süleymāna eyit, ol (2) dağı baña sencileyin olsun. Dāvud, Süleymāna vaşıyyet kıldı kim yoķsullara eyü olgıl. (3) Şofrañda etmek bol olsun ki Tañrı Te'ālā saña vërdiginden yoķsullara vëridurgıl kim (4) Tañrı senüñ rüzüñ ğeñ eyleye. Bilgil kim yoķsullar kıyāmet ulularıdır. Gişi kim (5) êki cihān 'azizliñın isterse yoķsulları ḥoş dutsun. Dāvud eyitdi Peyğāمبر: (6) Benüm özüm şuña göynür kim bu ḥalk yoķsullıķ kıymetin bilmezler. Eger pādişāḥlar yoķsullıķ kıymetin (7) bilselerdi yoķsullardan olalardı. Dāvud Peyğāمبر eyitdi: Dağı vaşıyyetüm oldur kim cemā'ati (8) saklañ. Yalan söylemeñ. İnşāf vërün ya'nī dād vërün. Zülüm eylemeñ

kim bu cihānda ‘azīz (9) olasız. Āhıretde ‘azābdan kurtulasız dēdi. Hātıme şordılar kim hālun nētedür? Eyitdi: (10) Şırāt geçmeyince hālum nēte olacağın bilmezven dēdi. Eyitdiler kim Şırāt geçmegün çäre[si] (11) nedür? Eyitdi: Şabr eylemek, Tañrıya zārılık eylemek dēdi. İlähî şırātı geçmek selāmatlıgıla (12) sen rüzî kılğıl inşā’allāhu te‘ālā. **Bābu’l-münācātı 44.** Ammā bilün kim bir hākım münācāt (13) içinde eyitdi: İlähî, yazuqlularun yazuğundan saña ziyān yok. Muṭī’ların [88a] (1) tã’atından saña hîç aşşı ziyān yok. Hākım eydür: Nēte ola ol güzel gün (2) ola. Nēte ola ol göñül kim sökel ola. Nēte yürür ol kim yazuklu ola, (3) eriñmiş ola. Huseyin bin ‘Alî eydür münācāt içinde: Böyle yakın bulasın (4) beni saña kim senün hācetün yoqdur. Baña nēte ıraqdur ve yoqdur kim ben hācetlüven (5) saña. Eger va’ de kılursañ doğrı kılursın. Eger qorqutsañ ‘afv kıldığun (6) kullardan kılıvēr dēdi. Dağı eyitdi kim kamu qorqum senün ‘adluñdandur. Kamu ümīdüm (7) senün rahmetün fazlundur. Varacağum yer sañadur. Yaḥyā bin Ma‘āz eyitdi münācāt içinde (8) kim İlähî, yazuqlarum ‘afv kılursañ saña ziyān yok. Eger sen beni esirgemezsen ḡalk (9) içinde beni esirger kimsene yok. Kullarunda ‘aybsuz kimse yoqdur. Benüm tamu odına qatlanası (10) tākatum yok. ‘Azāb kılsañ saña ḡuccet yok. Eger yarlıgasañ rahmetünden eksilmesi yok. (11) Yazuklu kul senünven. Günāh üküş kıldum. Tamuyı gendözüme vācib kıldum. Eger beni tamuya (12) koyarsañ düşmenün İblīs la‘īn şād olur. Eger uçmağuna götürdürsen dostun Muhammed (13) Muştafā *ṣl‘am* şād olur. Eger Bārī Hudāyā ümīdüm şöyledür kim İblīs şād eyleyüp [88b] (1) dostun yerindürmeyesen. Hāsā senün luṭfun dan keremünden kim eyle edesin. Belkim (2) bizi şād eyleyesin. İblīs[i] kör, ḡacil kılasın inşā’allāhu te‘ālā. **Bābu’l-mav’ızatı 45.** (3) Ammā bilün kim bir er geldi. Hākım[e] dēdi kim baña vēr. Hākım eyitdi: Qorqğıl, kesil, ulaş, (4) bēzen, bağışla, dileğümü ayırma dēdi. [O]l er eyitdi: Bu sözler bilmedüm. Ma‘nīsin eydivērgil (5) bileyin dēdi. Eyitdi: Qorqğıl yazuqlarundan, qorqmağıl yarınkı rüzun dan kim rüzun (6) senden ayruğa degmez dēdi. Kesil yavuz yoldaşdan, ulaş eyü yoldaşa. Bēzengil (7) ḡāzır olğıl ölüm yarağına. Bağışla yoqsullara, za‘īflere mülkden inşāf vēr. (8) Gendözün e dileme. Eylügi ayruqlardan durkıl. Tã’atı üzerine qayıрмаğıl. Gışiler melāmetinden (9) varkıl. Muhammed dīnin sūnetin¹⁷⁷ bekle dēdi. Hātıme bir er geldi. Eyitdi: Qatı ol, ārāste (10) ol, emīn ol. Ol er eyitdi kim bunların ma‘nīsin eydivērgil. Eyitdi: Qatı ol, dīn (11) üzerinde kim İblīs seni yazuğa eiletmesün. Emīn olğıl kim senün rüzun vērme ye. Ārāste (12) [ol]ğıl, Meleke’l-Mevt gelecek seni ārāste bulsun dēdi. Hākıme bir er geldi. Eyitdi: (13) [...] g[i]l. ḡalkdan tama‘un kes kim qayğudan

¹⁷⁷ Yz. sūnet.

ķurtulasın. Ağzuñdan lezzeti ġeder kim [89a] (1) yazuķdan ıraġ olasın. Dũnyā ġarīř ġõñũlden ġeder kim ġalk dũřmānlıġından ķurtulasın. (2) Ĥarām yēmegil kim ‘azābdan ķurtulasın. Ĥalāl ař yēgil kim ġasret ġitmeyũp (3) ķurtulasın. Ve ‘ilim õġren kim ‘illiyyīne deġesin. Cāhil olma ki ġasret nedāmet ķekmeyesin. (4) İlāhī ķamu mũslimānları ‘azābdan sen beklegil inřā’allāhu te‘ālā. **Bāb [46]** (5) Ammā bilũñ kim perhīz ve taķvā dõrt dũrlũdũr: Evvel kũfũrden ve şirkden saķınmaķdur Taġrı (6) Te‘ālā birligine ġũmān eylememekdũr. Ėkinci perhīz. Ĥarāmdan, yaramaz işlerden, yaramaz gelecilerden, (7) ġaybetden, bũhtāndan saķınmaķdur. Bu tā’ibler¹⁷⁸ iřidũr. Őĩnĩnĩ ġalāldan ķanā‘atıla (8) yēmek. Bu zāhidler iřidũr. Dõrdũnĩ Taġrı tātından usanmamak, iġlāřıla tāt at ķılmaķ, (9) ġaķ sõzin sõylemek. Bu ‘ārifler iřidũr. Ĥanķı ġiři kim kũfũrden, şirkden perhīz eylese řamunũñ (10) ‘azābından ķurtıla. Ĥanķı ġiři kim yavuz işden, ġarāmdan perhīz ķılsa řamu odundan (11) azād ola. Ĥanķı ġiři kim ġalālũñ azına ġõġına ķanā‘at eylese ķıyāmet ġũnũnde (12) ġisābdan ķurtula. Ĥanķı ġiři kim iġlāřıla eyũ ‘amel işlese ġaķsuzı to[...] (13) herze sõzden dilin saķlasa ġasedden ķurtula. Rivāyet ķıldıla[r] [...] **[89b]** (1) ‘aleyhi bir ġiřinũñ evi ġõlġesinde alımlı ġiřiye oturmaķ buyurmadı. Ribādur dēdi. (2) Kullu ķarzin carra manfa‘atan fahuva riban¹⁷⁹ dēdi. Ve ‘Abdu’llāh bin ‘Ab[b]ās eyitdi: Ol (3) va’llāhu kulli řay’in ‘alimũn źa‘īf ola. řol ķadar namāz ķılsañuz kim ayaķlarũñuz (4) [...]se fā’ide bulmayasız tā ġarāmdan saķınmayınca dēdi. (5) [İlāh]i ‘ināyetũñ keremũñle dũrlũ tāt atlara tevfiķ, ġũnāhlardan saķınmaķ, āġır vaķtinde imānsuz (6) [ře]yťān la‘in mekrinden saķlayup sen yoldaş eylegil. Ve ġarāmdan saķınmaķ, (7) [ġa]lāl loķma ũzerine ķanā‘at eylemek, ġõġına řũķũr eylemek sen rũzī¹⁸⁰ ķıluvērgil. (8) [Dī]dāruñdan ve raġmetũñden bī-nařīb eylemegil yā ilāha’l-‘ālamīna va yā ġayra’n-nāřirīna.

Biraġmatika yā arġama’r-rāhimīna temmet

Her kim dilerse Ĥaķ raġmetin ġoķ

Ĥazana, oķusun fātiġa yazana.

¹⁷⁸ Yz. *tāyib*.

¹⁷⁹ ‘Menfaat getiren her karz (õdũnķ) ribādır’ anlamında, hadis olduġu rivayet edilen bir fıkıġ tabiri.

¹⁸⁰ Yz. *arżānī*.

4. DİZİN/SÖZLÜK

4.1.SözlerDizini

A

‘ābid (Ar.) ibadet eden

‘ā.+ler 2b-9

‘ā.+lerden 27a-5, 55b-5

‘ā.+den 28a-1

‘ā.+lerüñdür 33b-4

ābdest (Far.) abdest 56a-8

ā.+i 29b-1, 85b-13

ābdest al- abdest almak

ā. a.-dı 47a-5

ā. a.-mağdur 29a-12

‘acāyib (Ar.) şaşılacak şey

‘a.+ler 7a-8, 7a-11

‘a.+lerin 18b-12

‘aceb (Ar.)

(1) acaba 73b-3, 74b-5, 83a-7

(2) şaşılacak şey 36a-6, 69b-7

‘acebe kal- şaşakalmak

a. k.-dı 51b-7

‘aceble- (Ar.-Tür.) şaşırmaq

‘a.-di 29b-12

acıq- <AT āç-ık- (krş. DLT ācık-) acıkmak

a.-dı 47b-3, 74b-3

‘āciz (Ar.) aciz 48b-6

aç- <ET aç- açmak

a.-ınca 19b-2

a.-arlar 19b-13, 41a-2

a.-alar 20a-4

a.-ar 31b-1

a.-dı 36a-12

a.-uñ 41a-13

a.-dılar 41b-4

a.-sunlar 45a-9

a.-ıncadır 76a-2

aç- <ET aç- <AT āç- acıkmak

a.-dı 47a-7

aç <AT āç aç 65b-10, 67b-5

a.+lar 32b-2

a.+dur 42a-8, 68a-2

açıl- <ET açıl- açılmak

a.-a 68b-12

a.-ur 21b-9

açın- <ET **açın-** açılmak, görülmek

a.-ını 72a-8

açlık <AT **āç+lık** (krş. DLT **āçlık**) açlık 11a-12, 52a-8, 54b-5

a.+dan 38b-5

a.+ıla 46b-2

a.+ın 47b-2

a.+dur 52b-13

ad <ET **at** <AT **āt** ad 2b-12

a.+ı 69b-8, 78a-10

a.+ın 3b-13, 34a-1, 72a-9

a.+um 4a-8, 33a-10

a.+uñ 81a-9, 82a-7

ādem (Ar.) insan 42a-6, 42b-8, 50b-9, 54b-11

a.+i 37b-1

a.+lık 4b-6

a.+lerüñ 55b-8

ādemī (Ar.) âdemoğlu, insanoğlu

ā.+ler 63a-13, 65b-13, 83b-12, 83b-13, 86a-8

ā.+lere 55b-11, 56-12, 62b-6

ā.+leri 56a-13

ā.+lerüñ 79a-8

ādem oğlanı (Ar.-Tür.) insanoğlu 18b-3, 22a-9, 22a-10, 45a-3, 48a-12, 50a-1, 54a-2, 54a-9; krş. *ādem oğlu*

ā. o.+nuñ 52b-7, 68a-3

ā. o.+dur 59b-4

ādem oğlu (Ar.-Tür.) insanoğlu 34a-6; krş. *ādem oğlanı*

ā. o.+nuḡ 7b-2

‘ādet (Ar.) usul, alışkanlık

‘ā.+idür 7b-11

‘ādil (Ar.) adaletli 36b-11, 42a-5

‘ādillik (Ar.-Tür.) adaletli olma 16a-4

‘adl (Ar.) adalet 16a-9

‘a.+uḡdandur 88a-6

‘āfiyet (Ar.) esenlik 63a-2, 63a-3

‘af (Ar.) af; krş. ‘afv

‘af èt- affetmek

‘a. è.-em 66a-9

‘afv (Ar.) af; krş. ‘af

‘afv eyle- affetmek 84a-9

‘a. e.-meyince 85b-12

‘a. e.-r 84b-4

‘afv kıl- affetmek

‘a. k.-dıḡuḡ 88a-5

‘a. k.-ur 14b-9, 84b-6

‘a. k.-ursan 88a-8

ağaç <ET ıgāç ağaç 4a-3, 37a-2, 45a-9

a.+a 45a-10

a.+ı 47a-6

a.+lardan 48b-7

a.+uñ 4a-5, 61a-2

a.+larda 7a-13

a.+da 32a-9

ağar- <AT āk+ar- ağarmak

a.-a 67a-9

a.-dı 9b-9, 9b-12, 67a-11, 67a-12

a.-duğı 59a-12, 67a-12

a.-ıcağ 56b-3

a.-sa 9b-3

a.-mış 9b-9

ağart- <ağar-t- ağartmak

a.-ana 9b-13

a.-mış 10a-2

ağır <ET ağır< AT āğır ağır 5b-11, 23a-12, 84a-3

a. mı 73a-1

ağırt- <ET ağırt- incitmek

a.-mış 65b-1

ağırla- <ET ağırla- saygı göstermek 70a-6

a.-mağı 4b-10

a.-r 84a-2

a.-sa 28b-3,

a.-mişdur 28b-3

a.-ya 28b-3

ağız <ET **ağız** ağız

a.+ı 66b-13, 70a-9

a.+ına 47a-8, 70a-11

a.+ında 47b-9

a.+ından 45a-7

a.+undan 88a-13

ağla- <ET **ıgla-** ağlamak

a.-dı 9b-9, 39a-1, 40a-5, 57a-12, 64b-5

a.-mağdan 57b-8

a.-masa 54b-3

a.-r 22a-10

a.-sa 60b-3

a.-rsın 39a-2, 57a-13

ağlayı kal- ağlayıp kalmak

a. k.-dı 50a-9

ağlaş- <ET **ıglaş-** ağlaşmak

a.-urlar 46a-2

ağu <ET **ağū** zehir 55a-6, 55a-9, 70b-5

āh ah, yazık

āh èt- pişman olmak

a. è.-üp 39a-12

āhır (Ar.): son 9a-7, 9b-10, 89b-5, 31b-7

ā.+ınuḡ 7a-4

ā.+ına 31b-8

ā. zamān 53b-3

āhıret (Ar.) ahiret 29b-6, 30a-11, 30a-12, 39a-5, 52b-5, 54b-1, 56b-10, 64b-7, 76a-10, 87a-3

ā.+çün 31b-13

ā.+de 18b-5, 18b-6, 18b-8, 34b-2, 37a-10, 40a-6, 52b-3, 56b-6, 56b-7, 56b-9, 58a-1, 63a-3, 66a-8, 68a-2, 73a-5, 75a-6, 75b-5, 87b-9

ā.+den 75a-7

ā.+dedür 34b-4, 37a-12, 63a-5

ā.+dür 76b-6

ā.+e 10a-10

ā.+i 10b-11, 26b-2, 26b-4, 33b-3, 56b-8

ā.+ün 12a-4, 56b-11, 56b-12, 57b-13, 76a-1, 76a-13

aḥsenlık (Ar.-Tür.) güzellik, hoşluk 69b-1

aḥşam akşam

aḥşam namāzı akşam namazı 24b-6, 44b-1

aḵ <ET āḵ beyaz 48a-13, 51b-3, 57b-12

aḵ- <ET aḵ- akmak

a.-an 45b-3

a.-ar 85b-1

a.-dıḡı 59a-11

aḵçe akçe 29a-7, 39b-8, 39b-9, 39b-12, 42b-13

‘**ākıbet** (Ar.) son 70a-12

‘**ā.**+lerin 55a-12

‘**ā.**+i 70a-10

‘**akıl** (Ar.) akıl 4a-7, 4b-13, 5a-1, 5a-3, 5a-4, 5b-9, 67b-11, 77a-9

‘**a.**+ı 4a-12, 4b-7, 5b-3, 44a-9, 58a-1

‘**a.**+sın 4b-5

‘**a.**+dur 5b-13, 31a-7

‘**a.**+uḡ 4b-8, 6b-12

‘**ākıl** (Ar.) akıllı 11b-12, 30b-4, 70b-8

‘**akılsuz** (Ar.-Tür.) akılsız

‘**ā.**+dur 77a-10

akıt- <ET **akıt-** akıtmak

a.-sun 65b-7

aklık <AT **āk+lık** beyazlık 9b-2

a.+ıdur 63a-5

a.+ın 48b-1

al- <ET **al-**

(1) almak 39a-1, 39b-11, 75a-1

(2) yardımcı fiil 29a-12, 33b-3, 33b-6, 33b-7, 36a-4, 38a-10, 46b-9, 47a-5, 71b-9, 81a-7; bk. *ābdest*, *ṣatun*.

a.-a 55a-7

a.-acaḡın 57b-10

a.-aydı 48b-12

a.-ayın 40b-4

a.-ğıl 51b-10, 52b-3, 55a-5

a.-mağa 58a-10

a.-mağıl 65b-2

a.-mağ 54a-5

a.-maya 34a-7

a.-dı 38b-3, 56b-8, 74b-13

a.-duñ mı 68a-7

a.-up 64a-10

a.ur 43b-8

a.-urın 68a-7

a.-ursın 50a-6

al al- alıvermek

a. a.-dum 50a-8, 50a-11

‘alāmet (Ar.) işaret

‘a.+dür 21a-13, 41b-9

‘a.+i 10a-9, 21b-6, 65b-8

‘a.+idür 11b-4

alçak <ET **alçak** mütevazı 83b-13

alçaklık <**alçak**+**lık** mütevazılık; krş. *alçaqlıq*

a.+ı 4b-10

alçaqlıq <**alçak**+**luq** mütevazılık 11a-6; krş. *alçaqlıq*

alda- <ET **alta-** <AT **ālta-** aldatmak

a.-dı 78b-13

a.-masun 78b-13

aldan- < **alda+n-** aldanmak

a.-up 75a-7

‘**ālem (Ar.)** dünya 1b-4, 48b-8, 57a-8

‘**ālim (Ar.)** alim 27b-11, 28b-4, 28b-11, 29a-6, 29a-8, 33b-9, 35b-9

‘ā.+e 27b-13, 46a-13

‘ā.+i 28b-2

‘ā.+ler 2b-9, 10b-5, 15b-9, 21a-12, 25a-10, 27a-3, 28a-12, 30b-11,
65b-7, 69b-3, 72b-1, 76b-5

‘ā.+lere 65b-8

‘ā.+leri 28a-13, 28b-1, 28b-3, 84a-2

‘ā.+lerinün 84a-3

‘ā.+lerle 27b-9

‘ā.+lerün 27a-5, 28b-6, 28b-8

‘ā.+leründür 86b-13

‘ā.+ün 28b-7, 41b-10

alkış <ET **alkış** dua

alkış eyle- dua etmek

du‘ā a. e.-di 51b-4

alımlı alacaklı 84a-1

alın <ET **alın** alın

a.+ı 41b-9

Allāhu ekber (Ar.) “Allah en yücedir” 23a-7

Allāhumma (Ar.) Allah’ım 39a-4

alt <ET **alt alt**

a.+ına 41b-2

a.+ındağları 59a-13

a.+ında 74b-2

a.+ından 60a-13

altı <ET **altı altı** altı 37a-9, 40a-13, 42a-3, 42b-13, 60a-12, 66a-13, 67b-6, 79b-3

altıncı <ET **altınç** altıncı 4a-1, 10b-11, 21a-13, 31b-12, 35b-5, 40b-2, 42a-5, 45a-6, 64b-2, 72b-12

altmış <ET **altmış** altmış 38a-11, 38a-13, 38b-7, 60b-13, 67b-5, 68b-12

altmış bin <ET **altmış bin** altmış bin 67b-5

altı yüz <ET **altı yüz** altı yüz 60a-12

altı yüz bin <ET **altı yüz bin** altı yüz bin 67b-6

altun <ET **altun** altın 29a-3, 29a-7, 34b-7, 38b-13, 39a-1, 39a-3, 51b-4, 51b-6, 55a-3, 55a-9

a.+ı 55a-5, 55a-6, 55a-11

altunluk < **altun+luğ** altın değerinde 38a-11, 38b-7; krş. *altunluk*

altunluk < **altun+luğ** altın değerinde 38a-13; krş. *altunluk*

‘**amel (Ar.)** iş 13a-9, 39b-4, 59a-7, 80b-1, 89a-12

‘a.+dür 63a-4

‘a.+e 30a-9

‘a.+i 19b-11, 42a-2, 62a-10, 63b-4, 77b-11

‘a.+in 18a-8, 65a-4

‘a.+indendür 44a-1

‘a.+le 28a-2

‘a.+ler 2b-10

‘a.+leri 35a-5

‘a.+lerle 59a-5

‘amel eyle- iş yapmak

‘a. e.-mek 25a-9

‘a. e.-mekdür 30a-9

‘a. e.-yem 58b-9

‘amel kıl- iş yapmak

‘a. k.-anlardan 25a-2

‘a. k.-ayın 59a-1

‘a. k.-dum 30a-5

‘a. k.-mağ 5b-4

‘a. k.-sa 62a-8

āmīn (Ar.) amin 12a-10, 39b-1, 39b-3, 41b-12, 43b-12

‘āmm (Ar.) sıradan 59b-6

ammā (Ar.) ama 1b-10, 2b-3, 3a-1, 3a-4, 5b-1, 11a-1, 13b-6, 13b-8, 13b-9, 21b-6

‘amūd (Far.) direk

‘a.+ıla 20a-2

aṇ- ET aṇ- anmak

a.-iṇ 25b-11, 25b-12, 25b-13

a.-ayın 25b-11, 25b-12, 26a-1

a.-uṇ 25b-13, 26a-1

a.-adura 26b-4, 26b-5

a.-ğıl 35b-6, 55b-12

a.-dı 37a-7

a.-maz 53a-11

ana <ET ana

(1) anne 7b-4, 14a-2, 49b-5, 56a-11

a.+dan 52b-2

a.+m 49b-7

a.+η 48a-8, 70b-1

a.+ηa 56a-5

a.+ηuzı 78b-13

a.+sı 23a-1, 48b-3

a.+sıla 40b-12

a.+sın 34a-9, 40b-2, 42b-10

a.+sıyıla 40b-13

(2) baş

a.+larından 50b-11

a.+sı 46a-8

a.+sıdur 45a-3

an̄a <ET an+ga ona; oraya 4a-13, 4b-4, 5b-4, 7a-3, 7a-8, 8a-9, 10b-9, 14a-1, 14a-2, 14a-4 vd.

anahtar (Yun.) anahtar

a.+ı 44b-8

anbar (Far.) ambar

a.+lar 42a-1

ancak (Far.) fakat 21b-11, 32b-10

and <ET and/ant yemin 42b-6

anda <ET anta onda; orada 4b-6, 8a-9, 35b-3, 41b-3, 41b-4, 44b-11, 52a-6, 64b-3, 66b-6, 66b-8, 71a-7, 71a-8, 73a-6, 73a-7, 73a-8, 75b-9, 77b-13

a.+dur 8a-7, 58b-8

andan <ET andan/andın ondan; orada; ondan sonra 1b-1, 2a-10, 4b-3, 4b-12, 5a-2, 5a-12, 11a-8, 13a-9, 15b-2, 15b-4, 15b-6, 15b-7, 16b-1, 16b-13, 17b-10, 22b-4, 28a-5, 28a-6, 31b-7, 38b-1, 42a-7, 44a-10, 44a-11, 45a-1, 45a-5, 47b-4, 47b-9, 48b-3, 48b-13, 51a-12, 52b-6, 54b-6, 55a-4, 57a-4, 57a-7, 59b-3, 60b-3, 60b-5, 62b-4, 70a-7, 70b-13, 71a-7, 71b-9, 74b-11, 75a-1, 78b-7, 79a-8, 79a-13, 79b-12, 82a-5, 82a-10, 84b-12, 84b-13, 85b-1

anı <ET anı onu 4b-8, 5a-6, 5a-13, 6a-10, 8b-7, 9a-11, 11b-12, 12a-12, 14a-5, 14b-10, 14b-11, 15a-9, 16b-2, 16b-4, 16b-7, 16b-10, 17b-12, 25b-6, 25b-7, 26a-2, 26b-6, 28a-2, 28a-8, 28a-9, 29b-5, 29b-12, 31a-5, 31a-6, 31b-10, 32b-6, 33b-13, 35a-10, 35b-7, 36b-1, 38a-10, 39a-1, 40b-4, 40b-9, 41a-7, 41a-13, 41b-1, 41b-4, 41b-8, 43b-8, 45a-8, 45a-11, 47a-4, 48b-11, 48b-12, 49a-10, 49b-8, 50a-13, 52b-2, 53b-7, 55a-7, 55a-8, 57a-2, 58b-5, 58b-6, 58b-8, 59b-3, 60b-3, 61b-4, 61b-10, 61b-11, 61b-12, 63a-10, 64b-6, 64b-10, 64b-11, 66a-7, 66a-10, 70a-3, 72a-13, 73a-13, 74b-2, 77a-4, 77a-13, 77b-1, 78b-7, 78b-11, 79a-4, 79a-13, 80a-1, 80a-2, 80b-5, 81a-4, 81a-8, 83a-13, 86a-9

anla- <ET anla- anlamak

a.-r 5a-5

anlar <an+lar onlar 6b-5, 7b-11, 41b-3, 48a-3, 51a-5, 54a-3, 57a-6, 85b-3, 86a-2

a.+a 5a-2, 11b-2, 14b-13, 20b-5, 29b-11, 31b-5, 39b-1, 43a-12, 47b-13, 58b-13, 59b-5, 84a-1, 85a-7

a.+dan 16a-10, 59a-8, 80b-3, 82b-7, 85a-7

a.+ı 31b-1, 40b-5, 44a-8, 53b-10, 64a-8, 65a-13, 70b-2, 85b-4

a.+uñ 7a-11, 8b-11, 15a-2, 22b-10, 40b-5, 41a-5, 43b-2, 53b-9, 84a-4

anuç <an+ıñ onun 1b-6, 2a-4, 2a-8, 2b-2, 4a-3, 4a-4, 5a-7, 5b-13, 6a-1, 6a-2 vd.

a.+dur 24a-5

a.+la 15b-5, 33b-4, 34b-5, 41b-6, 45b-6, 61a-12, 70b-1, 77a-7, 77a-9,
86a-6

a.+ıla 58b-9, 79b-1

anuçün onun için 4b-5, 9b-12, 10a-10, 10b-11, 17b-11, 19b-1, 19b-4, 21a-10, 22a-6,
26b-11, 29a-4, 33a-1, 37a-9, 44b-9, 53a-10, 67a-8, 85b-10

ara <ET **ara** ara, esna

a.+da 50a-3, 50a-4

a.+mda 40a-2

a.+sı 60a-11, 76a-1

a.+sına 7b-10

a.+sında 15a-4, 16b-11, 17a-1, 24b-1, 31a-4, 34b-5, 40a-3, 50b-1,
54b-1, 54b-2, 61a-5, 69b-8, 72b-7, 72b-8, 75b-13

a.+sındadur 14a-1, 14a-2, 63b-10

ara- <ET **arka-** aramak

a.-dığın 87a-3

‘**Arab (Ar.)** Arap 61a-3, 61a-4, 61a-5, 67b-12

‘**Arafat (Ar.)** Mekke’de bulunan ve Hac ibadeti esnasında vakfeye durulan dağ

‘A.+da 24b-6

ārāste (Far.) süslenmiş 27a-9, 88b-12

ārāste ol- süslü olmak, süslenmek 88b-9

ā. o.-gül 88b-11

ārāste kıl- süslemek

ā. k.-up 36a-11

argur- <ET **argur-** yorulmak

a.-urlar 33b-4

arı <ET **arığ** temiz 21b-6; krş. *aru*

a.+lardan 56a-3

arılık <**arı+lık** temizlik

a.+dur 21a-13

a.+1 22a-1, 29a-9, 29a-12, 29b-1

a.+1la 56a-2

arın- <ET **arın-** temizlenmek

a.-mağ 11b-4

arıt- < **arı-t-** (Uyg. **arıt-**) temizlemek

a.-dur 76b-11

a.-maya 76b-12

a.-mayınca 8b-1

‘**ārif** (Ar.) irfan sahibi

‘ā.+ler 2b-9, 11b-5, 72a-3, 89b-9

‘ā.+lerün 33b-6, 81b-6

‘ā.+ün 12a-5

‘**āriyet** (Far.) ödünç 72b-10, 72b-11

‘**ārlan-** (Ar.-Tür.) utanmak

‘ā.-lanan 43a-6

arğa <ET **arğa** arka

a.+sından 23a-12

arpa <ET **arpa** arpa 58a-2

arslan <ET **arslan** arslan

a.+dur 71a-6

‘**arş (Ar.)** gök 26a-1, 40b-3, 66b-12, 69a-9, 82b-10

‘a+ -a 60b-2

‘a.+ı 18b-12

‘a.+uñ 21b-10

art <ET **art** arka

a.+ında 22b-2, 28b-7, 28b-8

a.+ınca 28a-6, 78a-8

a.+umda 28b-7

a.+umuzda 78a-9

art- <ET **art-** çoğalmak

a.-ar 53a-12, 69b-11

artuğrak <ET **artuğ+rak** daha fazla 60b-4

artuğ <ET **artuğ**

(1) başka 1b-1, 8a-3, 13a-9, 22b-11, 51b-1, 57a-5, 74b-11

(2) fazla 1b-12, 12b-3, 21a-10, 22b-9, 22b-10, 42b-13, 51b-7, 53a-8, 53b-1, 57b-7, 70b-11, 78a-1, 80a-6, 84a-3

a.+dur 2a-10, 27a-3, 29a-3, 29a-4, 42b-13

a.+mı 51a-13, 73a-1

artuğluk <ET **artuğ+luk** üstünlük

a.+ın 26b-12

artur- <ET **artur-** çoğaltmak, artırmak

a.ur 29b-10, 64b-10

a.-ğıl 52a-10

a.-am 62b-2

a.-ıvère 64b-10

aru <ET **arig** temiz 31b-8, 31b-9; krş. *arı*

arukla- <ET **arukla-** zayıflamak

a.-dı 57b-8

‘**arz (Ar.)** sunma, gösterme

‘**arz eyle-** göstermek

‘a. e.-di 27a-8

arzu (Far.) istek, heves 2a-6

arzu kıl- istemek

a. k.-mağ 4a-8

arzula- (Far.-Tür.) istemek

a.-r 67b-3

a.-rlar 59b-1

a.-yu 64a-6

a.-mağdur 52a-1

aş- <ET **as-** asmak

a.-a k.-η 45a-10

‘**aşā (Ar.)** değnek

‘a.+ηı 47b-7

‘a.+yıla 47b-7

aşhāb (Ar.) Hz. Muhammed’i gören ve sohbetinde bulunan kimseler

a.+ı 1b-6

‘āṣī (Ar.) isyankar

‘ā.+lerün 7a-8

‘āṣī ol- isyan etmek

‘ā. o.-duñ 61b-3

‘ā. o.-masa 19b-6

‘ā. o.-mayasın 72a-9, 82a-1

aşl (Ar.) asıl

a.+ıdur 4a-8

as-salāmu ‘aleyke (Ar.) Arapça ‘*Allah’ın selamı üzerine olsun*’ 75b-2

aşşı <ET aşığ fayda 17a-7, 54a-11, 88a-1

a.+ñ 71a-10

a.+sı 38a-3

a.+ya 41b-13

aş <AT āş yemek 55a-5, 82a-6, 82a-7, 85a-8, 85a-9, 85a-10, 85a-11, 85a-12, 85a-13, 85b-3, 89a-2

a.+a 55a-6

a.+dan 67b-10

a.+ı 55a-7, 55a-8

aşağa <ET aşak

(1) aşağı 40a-13, 40b-4, 77a-12; krş. *aşağı, aşağı; bk. baş*

a.+ları 53b-13

a.+sına 69b-7

a.+sında 86b-1

a.+kı 83b-12

(2) (mecaz) alçak 83b-7, 83b-9

aşağa gönüllü alçak gönüllü 83b-7, 83b-9

aşağı <ET **aşak** aşağı; krş. *aşağa, aşağı*

a.+sına 4b-12, 5a-11

aşağılık alçak gönüllülük 83b-11

aşağa <ET **aşak** aşağı 87a-4; krş. *aşağa, aşağı*

‘**âşık** (Ar.) aşık

‘**âşık ol-** aşık olmak

‘â. o.-dum 38b-12, 39b-4

‘â. o.-mı 39a-6

aşın- <ET **aşgın-** aşınmak

a.-dı 50a-1

âşikâr (Far.) açık 35a-8; krş. *âşikâra, âşkâra*

â.+ı 35a-8, 36a-7

âşikâr ol- belirgin hale gelmek

â. o.-dı 15b-5

âşikâra (Far.) açık 56a-1, 71b-2; krş. *âşikâr, âşkâra*

âşkâra (Far.) açık; krş. *âşikâr, âşikâra*

âşkâra kıl- açık etmek

â. k.-am 15a-6

ā. k̄.-mağıl 56a-11

at <ET **at** at 27a-4

at- <ET **at-** atmak

a.-duğları 73b-13

a.-mağ 24b-7

ata <ET **ata** baba 14a-2, 56a-11, 82a-4, 82a-7

a.+larına 69a-10

a.+η 70b-1

a.+ηa 56a-5

a.+ηuzıla 78b-13

a.+sın 34a-9, 40b-2, 42b-10

a.+sına 78b-6

‘aṭā (Ar.) bahşiş 20b-12, 25a-12

‘aṭālu (Ar.-Tür.) bağışlayıcı 10b-7

aḥreb (Ar.) çok yıkık, harap 59b-13, 60a-1

aṭrāb (Ar.) eğlenceler 60a-1

av <ET **av** av 27a-13, 27b-1

āvāz (Far.) ses 21b-8, 74b-5

ā.+dur 21b-9

avla- <ET **avla-** avlamak

a.-mayalar 43a-12

a.-yamazlardı 43a-13

‘avrat (Ar.) kadın 14a-1, 29a-8, 29a-10, 29a-11, 36a-10, 36a-12, 36b-1, 36b-5, 37a-4, 38a-9 vd.

‘a.+uñ 9a-3, 9a-5, 44b-7, 50a-8

‘a.+a 25a-4, 37a-2, 38b-7, 38b-12, 39a-6, 39b-4, 39b-8, 39b-9, 79a-13

‘a.+lara 26b-8

‘a.+ı 36a-12, 36a-13, 37a-7, 38b-3, 39a-8, 59b-13

‘a.+dan 37a-8

‘a.+ına 40b-3, 41a-4

‘a.+ıla 40b-13, 41a-1, 41a-6, 44b-6

‘a.+lar 46a-2

‘a.+ları 66b-8

‘a.+lardan 79a-12

‘a.+larından 84a-11

‘avratlık (Ar.-Tür.) kadınlık

‘a.+ıla 38b-6

ay <ET ay

(1) yılın her on ikide birlik zaman dilimi 3b-5, 3b-8, 48a-9, 49b-5, 66b-10, 67a-2, 67a-6, 67a-13, 67b-5; bk. *Ramāzān, Şevvāl*

(2) ay 5b-8, 18a-3; bk. *tolun ay*

ayak <ET ayak ayak 7b-5, 43a-1, 43a-4, 80b-4, 80b-13, 82a-5

a.+dadur 42b-9

a.+ı 74b-1

a.+ın 80b-11

a.+ına 4b-11, 5a-11

a.+ları 57b-7, 68b-4

a.+laruñuz 89b-3

a.+uñuz 10a-11

ayaksuz <ET adak+suz ayaksız 43a-1, 43a-4

ayduñ <ET aydıñ aydınlık

a.+mı 58b-1

āyet (Ar.) ayet 8b-3, 8b-9, 14b-3, 15a-8, 18a-1, 44a-10, 44a-12, 44b-3, 46b-1, 53b-7
vd.

ā.+de 6b-3, 6b-7, 7a-2, 7a-9, 8a-1, 18b-3, 21a-6, 21a-7, 24a-3, 24b-12
vd.

ā.+den 69a-12

ā.+lerile 2b-8

ā.+ler 34a-4

ā.+leri 45b-5

ā.+dür 72a-13

ā.+üñ 7a-10, 44a-3, 63b-3

ā.+inden 8b-2

ā.+inde 37a-7

ā.+i 47a-10, 47a-11, 85b-5

‘ayb (Ar.)

(1) kusur

‘a.+ı 77a-7, 77a-8, 77a-9

‘a.+ın 56a-11, 79b-7, 85a-2, 85a-6

‘a.+ına 85a-3, 85a-6

‘a.+ların 85a-6

‘a.+um 79b-7

‘a.+umuza 86a-12

(2) ayıp 6a-3

‘aybla- (Ar.-Tür.) ayıplamak

‘a.-ma 64b-6

‘ayblu (Ar.-Tür.) kusurlu 71b-12

‘aybsuz (Ar.-Tür.) kusursuz 71a-5, 88a-9

ayır- <ET adır- uzaklaştırmak

a.-ur 60a-7

a.-ma 88b-4

‘ayna’l-yakīn (Ar.) 'gözlem yoluyla elde edilen ve doğruluğu apaçık olan bilgi'
manasında bir terim 81b-5, 81b-7, 81b-9, 82b-2

ayrıl- <ET adrıl- uzaklaşmak

a.-a 20a-3

a.-dı 39b-2

a.-mayam 56a-7

a.-mış 58a-13

ayru <ET adruk ayrı 3a-12

ayruk <ET adruk

(1) başka, 5b-7, 7a-3, 9b-6, 12a-2, 13b-10, 14b-4, 19a-8, 20b-6, 26b-12, 38b-
2, 43b-9, 55a-1, 70b-7, 79b-7, 85a-2, 86a-2

a.+lar 63b-4, 63b-6

a.+lara 30a-4, 38a-5, 56a-7

(2) bundan sonra 65a-12, 68a-9, 86a-3

ayrukla- birleştirmek

a.-dum 2b-11

ayruksı başka, başka türlü, farklı

ayruksı eyle- başkalaştırmak

a. e.-mek 65b-8

ayrul- <ET **adrıl-** uzak durmak

a.-ur 30b-3

a.-dığına 50a-11

ayu <ET **adıg** ayı 43a-2, 43a-6

ayyāmu 'l-bayz (Ar.) her hicri ayın on ikinci, on üçüncü, on dördüncü ve on beşinci günleri 67a-12

az <ET **az** az, birkaç 2b-1, 13b-8, 13b-9, 25a-11, 25a-12, 25a-13, 30a-9, 31b-12, 37a-11, 37b-10, 41b-11, 43b-9, 50b-6, 51b-12, 62b-6, 68a-2, 68a-3, 77b-2, 81b-2

az- <DLT **āz-** <et **āz-** yoldan çıkmak

a.-dı 15a-13

a.-mağdan 15b-2

‘**azāb** (Ar.) işkence, keder 18a-12, 37a-13, 40b-7

‘a.+dan 6b-6, 41a-9, 66a-1, 87b-8, 89a-2, 89a-4

‘a.+ın 54a-10, 69a-5

‘a.+ına 58a-7

‘a.+ından 18b-8, 45a-13, 89a-10

‘a.+ı 18b-9, 19b-9

‘a.+ıdur 46b-8

‘a.+lar 41a-2

‘**azāb** **èt-** işkence etmek

‘a. è.-erler 41a-3

‘**azāb** **eyle-** işkence etmek

‘a. e.-mege 10a-2

‘a. e.-megil 73b-4

azacuk azıcık, biraz 52a-4, 57b-7, 75b-7; krş. *azcuḳ*
azād (Far.) serbest 9b-11, 41b-5

azād ét- kurtarmak, serbest bırakmak

a. è.-erse 36a-6

azād eyle- kurtarmak, serbest bırakmak

a. e.-di 36a-4

a. e.-diler 41b-5

a. e.-düm 5a-4

a. e.-sün 10a-1, 38b-9

azād kı1- kurtarmak, serbest bırakmak

azād ḳ.-dışa 67b-9

azād ḳ.-duḡı 67b-7

azād ḳ.-dum 84b-8

a. ḳ.-duḡ 38b-8

a. ḳ.-ur 67b-6, 67b-7, 67b-8, 67b-9

azād ol- kurtulmak

a. o.-a 89a-11

a. o.-ur 52a-7

azād1ık (Far.-Tür.) serbestlik 36a-5, 52a-1

azād1u (Far.-Tür.) özgür 11b-11

‘azamet (Ar.) yücelik

‘a.+üm 64a-7

‘a.+ün 87a-8

azarla- (Far.-Tür.) azarlamak

a.-yan 40b-2, 43a-5, 45b-8

a.-maz 52b-5

a.-ya 56b-1

azarlaş- (Far.-Tür.) (birbirini) azarlamak

a.-asız 82b-8

azcuğ azıcık, biraz 2b-1, 30a-8; krş. *azacuğ*

azdur- <az-dur- yoldan çıkarmak

a.-mağ 10a-6

a.-ursın 79a-3

azğunluk <az+ğun+luk azgınlık

a.+dan 41b-12

azık <ET **azuk** erzak; krş. *azuk*

a.+ımdur 4a-9

a.+uğ 82a-6, 82a-8

azuk <ET **azuk** erzak 66b-5; krş. *azık*

a.+ı 76a-13

a.+umıla 82a-9

azuk edin- (mecaz) yanında bulundurmak

a. è.-esin 58b-12

‘**aziz** (Ar.) saygın 4b-4, 11b-9, 11b-11, 15a-10, 30b-11, 70a-6, 77a-13, 87b-8

‘**azizlik** (Ar.-Tür.) saygınlık 52a-5, 52a-6, 87b-5; krş. ‘*azizlik*

‘**azizlik** (Ar.-Tür.) saygınlık 11b-3, 30b-10; krş. ‘*azizlik*

azmış yoldan çıkmış

a.+lardandur 6b-9

a.+ları 13b-7

B

bāb (Ar.) bölüm

b.+da 21a-1

b.+lar 6a-11

b.+ı 6a-12

b.+ıdur 41b-13, 43b-13, 46a-10

baça <Far. **bāca** <**bād-ca** baca

b.+dan mı 49b-4

b.+dan 49b-5

bāğ (Far.) bağ 30b-3

bağışla- <ET **bağışlā-** bağışlamak 88b-4, 88b-7

b.-yam 5a-3, 66a-10

b.-dum 23a-9, 69a-3, 78a-12

b.-dı 57a-13

b.-ya 60b-6, 65b-13, 71b-9

b.-r 84b-5

bağla- <ET **bağla-** bağlamak; bk. *bél*.

b.-mayalardı 14a-11

b.-up 61a-3

b.-yam 74b-1

bahā (Far.) değer

b.+sıdur 9a-1

b.+sına 51b-5

baḥīl (Ar.) cimri 34a-10, 34a-11, 79a-4, 79a-11

b.+leri 34a-3

b.+dür 34a-13

baḥīllık (Ar.-Tür.) cimrilik 16a-4, 16a-10, 34b-13, 49b-9, 78a-3, 85a-13

baḥş (Far.) bağış 5b-3

b.+dur 5b-3

baḥşāyış (Far.) ihsan

b.+ıdur 17a-3

baḥtlık (Far.-Tür.) şanslılık 54b-3, 73a-10, 79a-12 krş. *baḥtlık*

baḥtlık (Far.-Tür.) şanslılık 53b-12 krş. *baḥtlık*

b.+dan 60a-8

baḥtlu (Far.-Tür.) şanslı 57a-10; krş. *baḥtulu*

baḥtulu (Far.-Tür.) şanslı 83b-13, 85a-6; krş. *baḥtlu*

baḥ- <ET **baḥ-** bakmak 4b-1

b.-arın 39b-13

b.-arsa 79a-13

b.-dı 4b-2, 36a-12, 41b-10, 74b-7

b.-dum 41b-9

b.-arsın 6b-11

b.-sa 27b-12

b.-mağıl 61b-3

b.-maḥ 40b-11

b.-maḥdan 35b-4

b.-maya 37b-4, 40b-1

baķıcı bakıcı 30b-7

baķır <ET **baķır** bakır

b.+dan 85b-6

bāķi (Ar.) sonsuz 36a-8

balık <ET **balık** <AT **bālık** balık 43a-12

b.+lar 43b-1

balta <ET **baltu** balta 55a-5

bāņ (Far.) ezan35a-3

bāņ-ı namāz ezan 23a-2

bāņla- (Far.-Tür.) ezan okumak

b.-riken 21b-8

b.-yicek 21b-9

b.-sa 22b-13

b.-rken 23a-4

bār (Far.) yük 82b-1

barış- <ET **barış-** uyuşmak, geçinmek

b.-maya 45b-7

bārī (Far.) hiç olmazsa 38b-1, 71a-10, 71a-11

baş <ET **baş** baş, akıl; en büyük 7b-5, 18b-7, 24b-6

b.+dadur 42b-4, 42b-5

b.+ı 34b-4, 40a-13, 45a-9, 59b-4, 76a-5, 77a-6

b.+ımdur 4a-1

b.+ları 38a-4

b.+uñı 9b-7

b.+ın 9b-8, 44a-8, 80a-11

b.+ına 15a-13, 46a-7

b.+uñuza 76a-7

b.+ınuñ 9b-8

baş aşağı bırak- baş aşağı bırakmak

b.-ı a. b.-mağ 40a-13

baş <ET **baş** <AT **bāş** yara

b.+ı 70a-8

başdan yeniden 78a-11

başla- <ET **başlā-** başlamak

b.-yalum 6a-12

başlu <ET **başlığ** yaralı 36b-7

bat- <ET **bat-** batmak

b.-mayayıldı 10a-12

b.-maz 32a-9

bāṭıl (Ar.) beyhude, yalan 5b-11, 77b-11, 78a-10

b.+dan 5a-5, 5b-9

b.+dur 73a-4, 73a-5, 73a-6

b.+ı 5a-5

bāṭıl ol- boşa gitmek

b. o.-a 42a-12

b. o.-ur 42a-3, 73a-3

bāṭın (Ar.)

(1) gizli

b.+dur 21b-2

b.+ı 21b-2

(2) iç yüz 31b-9

bay <ET **bay** <AT **bāy** zengin 2b-10, 3a-4, 10b-7, 24b-9, 26a-7, 42a-4, 50b-6, 53b-9, 55b-6, 55b-9, 55b-10

bayacı <ET **bayakı** önceki, eski 55a-10

bayık <ET **bayık** kuşkusuz 6b-9, 14b-3

baylık zenginlik 4a-10, 11b-2, 33b-10, 33b-11, 50b-7, 50b-8, 51b-13, 52a-3, 52a-4, 54b-1

bayrak <ET **batrak** <krş. Soğd. <Sansk.?) bayrak

b.+ıdur 4a-4

bayrām <ET **baḍram** (<bir İran dilinden) bayram

bayrām günü bayram günü 67b-9

bāzīgān (Far.) tüccar 42a-4, 43b-6

b.+lar 41b-13

bāzīgānlik (Far.-Tür.) ticaret 6b-5, 55b-4

becidd (Far.) ciddi

becidd ol- ciddi olmak

b. o.-sun 78a-12

bed-baht (Far.) talihsiz 20a-1

bed-bahtlık (Far.-Tür.) talihsizlik 54b-3, 73a-10, 79a-12

b.+dan 60a-8

Bedr (Ar.) Hz. Muhammed'in dinsizlerle çarpıştığı Mekke ile Medine arasında bir yer olup, bu savaşa Bedir Gazası denir.

Bedr günü Bedir Savaşı'nın yapıldığı günler

B. g.+nde 77b-1

beg <ET beg <AT bg bey

b.+ler 37b-10

b.+n 82a-13

bek (Ar.) sonsuzluk 51a-2

bekle- <ET bekle-

(1) korumak 76b-1, 88b-9

b.-di 74a-10

b.-gil 89a-4

b.-mekdür 21b-6

b.-se 21b-7

b.-ye 78b-9

b.-yvrgil 83b-6

(2) beklemek

b.-rdr 86a-1

bl <ET bl bel 14a-10

b.+ile 5a-5

b.+inden 4b-12, 5a-11

b.+ine 4b-11, 5a-10

bl bağla- nem vermek; hazırlanmak

b. b.-mayalardı 14a-10

belā (Ar.) sıkıntı 24b-9, 61b-5, 61b-6, 62a-1, 62a-5, 74a-13

b.+dan 43b-8

b.+dur 6a-3

b.+larına 6a-6, 30b-7

b.+ya 53b-2, 61b-7, 62a-1, 62a-6, 62a-7, 62a-8, 62b-5

b.+sın 56a-1

b.+sını 62a-8

b.+larıña 62a-12

b.+sından 83b-6

belā dart- sıkıntı çekmek

b. d.-up 24b-9

belī (Ar.) evet 50b-6, 50b-7, 67a-5

belki (Far.) umulur ki 10a-2

belkim (Far.) umulur ki 59b-6, 88b-1

bellū <ET belgölüg belli 9a-7, 77b-13

belürd- <ET belgürt- belli etmek

b.-mez 64b-12

ben <ET ben ben 2a-7, 9a-6, 9b-3, 9b-6, 10b-4, 11a-9, 11b-1, 11b-2, 11b-3, 13a-10
vd.

b.+üm 3b-12, 3b-13, 4a-1, 4a-2, 4a-8, 4a-9, 4a-10, 4a-11, 4b-3, 5a-1
vd.

b.+ümle 3b-10, 3b-11, 9a-12, 39b-12, 63b-10

b.+den 4b-13, 9a-9, 14a-3, 36b-1, 38b-13, 40a-1, 48a-2, 53b-9, 54a-4,

54a-11

b.+de 36b-5

b.+a 4b-5, 9a-12, 12a-1, 19a-13, 20b-11, 23a-11, 28a-2, 28a-4, 30a-5,
30a-6

bencileyin benim gibi 54b-12

bende (Far.) kul, köle 31a-8

Benī İsrā'īl (Ar.) İsrail kavmi 28a-13, 38a-8, 46a-7, 80a-13, 86a-5

beñiz <ET **beñiz** yüz

b.+in 65b-8

beñze- <ET **beñze-** benzemek

b.-mez 7a-3, 7a-7

b.-r 22a-12, 22b-8, 22b-11, 59a-12, 63a-7, 64b-11, 64b-12, 70a-8,
71b-8, 71b-10

berāber (Far.) aynı 12a-5, 27a-2, 44b-5, 44b-6, 84a-12

berekāt (Ar.) bolluklar; mutluluklar, hayırlar 30a-7, 48a-10

b.+ında 9a-10, 9a-13, 18a-12, 27a-11, 74a-2, 74a-9, 82a-13

b.+ından 74a-5

b.+ıla 39b-3

berhizlik (Far.-Tür.) sofuluk

b.+de 52a-5

beriyye (Ar.) çöl 50a-13

b.+de 50a-7, 50a-13, 55a-3, 82a-11

berkit- <ET **berkit-** sağlamlaştırmak

b-ür 36b-7, 65a-12

b.-em 74b-2

b.-mek 65b-11

berü <ET **berü** buraya 47a-6

besle- <**besi+le-** yetiştirmek

b.-düm 50a-13

b.-r 48b-4

bêş <ET **bêş** <AT **bêş** beş 3a-1, 3a-4, 3a-6, 3b-3, 3b-6, 3b-7, 21a-4, 21a-8, 24b-4, 31b-5

b.+in 2b-13, 3a-1

b.+dür 21b-3

beşāret (Ar.) müjde 59b-7, 66a-1, 66b-8, 66b-12

b.+le mi 58a-10

b. ehli+nden 66b-12

bêşik <ET **bêşik** beşik

b.+de 49b-7

bêşinci <ET **bêşinç** beşinci 3a-2, 3a-8, 3b-5, 3b-9, 4a-1, 10b-10, 21a-13, 21b-5, 31b-11, 32a-6 vd.

bêş yüz <ET **bêş yüz** <AT **bêş ve yüz** beş yüz 39b-9, 40b-6, 40b-8

bêter beter 44b-9, 83b-1, 85b-9

beyān (Ar.) izah

beyān êt- açıklamak, izah etmek

b. è.-er 12a-11, 14a-13, 21a-3, 25a-3, 26b-7, 30b-13, 33a-13, 35a-6, 36b-13

beyān eyle- açıklamak, izah etmek

b. e.-dik 21a-1

beyān kıl- açıklamak, izah etmek

b. k.-alum 6a-12

b. k.-uvêrgil 44a-10

Beyti'l-Muḳaddis (Ar.) Kudüs

B.+e 18b-11

beze- <ET **bediz-e-** süslemek

b.-düm 2b-8, 62b-13

b.-rler 69b-7

bezek <ET **bezek** süs

b.+lerin 35a-13

bèzen- <ET **bezen-** süslenmek 88b-4

b.-gil 88b-6

bıçak <ET **bıçak** bıçak

b.+dur 71a-6

bıraḳ- bırakmak; atmak, koymak; düşürmek; bk. *baş*

b.-up 14a-10

b.-urdı 23a-1

b.-urlar 35a-2, 45a-13

b.-maḳ 40a-13

b.-uḡ 45b-13

b.-dı 74b-7, 82b-1

b.-duḡı 74b-7

b.-urun 79a-13

bi Arap alfabesinin ikinci harfi 31a-8

bī-çāre (Far.) çaresiz 50a-1, 56b-3, 75a-4, 80b-8, 80b-11

bī-dādlık (Far.-Tür.) zalimlik

b.+ı 5a10

bid'at (Ar.) Peygamber döneminden sonra dinde ortaya çıkan şey 14b-1, 20b-13

bī-kār (Far.) iş yapamaz durumda 36b-8

bil- <ET bil- bilmek, inanmak 4b-2, 71a-2, 81b-12

b.-mek 2a-11, 5b-4, 10b-6, 10b-8, 18b-11, 49a-2, 76b-9

b.-se 12a-1, 42a-8, 76b-11, 77a-13

b.-düm 83b-1

b.-ip 87a-3

b.-digi 43a-10

b.-ür 33b-10, 35a-8, 35a-9, 35a-11, 36a-7, 49b-11, 50a-6

b.-ürin 72a-12

b.-ürven 76b-7, 76b-8, 79b-3

b.-ürken 79b-7

b.-ürüz 59b-2, 59b-3

b.-mezüz 59b-3

b.-ürken 59b-5

b.-ürem 39b-6

b.-mezdüm 39b-7

b.-mezdi 44b-3

b.-mezler 87b-6

b.-selderdi 87b-7

b.-gil 2a-13, 8a-4, 8a-5, 10a-4, 10b-2, 12a-11, 14a-13, 20a-8, 54b-6, 58b-3 vd.

b.-iň 15b-13, 17a-5, 17b-6, 17b-11, 18a-3, 18b-1, 19a-8, 19b-5, 20a-4, 21a-3 vd.

b.-mezven 13a-3, 87b-10

b.-medüm 88b-4

b.-eyin 88b-5

b.-memek 77a-8

b.-megil 8a-5, 8a-6

b.-e 2b-4, 2b-5, 2b-6, 10b-6, 10b-7, 10b-9, 10b-11, 31a-5, 63b-8, 70b-11 vd.

b.-esin 10b-2, 27a-5

b.-selderdi 22b-5

b.-ün 3a-12, 6a-13, 17a-1, 18a-11, 18b-10, 19b-8, 22a-11, 23a-7, 23a-8, 25a-3 vd.

b.-üp 25a-10

b.-mezem 20a-2, 58a-10

b.-di 4b-2, 23a-8, 83a-5

b.-seydün 23b-3

b.-eler 4b-5, 6a-6, 67b-12

b.-seydün 68b-13

b.-medügünüzi 70a-1

b.-sünler 6b-1, 6b-2

b.-dügümçün 9b-1

b.-dügin 63b-6

b.-diler 57a-6

b.-dün mi 57b-12, 57b-13

b.-mez misin 57b-13, 58a-13

b.-mez 22b-11, 27b-1, 43b-5, 45a-1, 61a-12

b.-ür misin 47a-7

b.-mezler 44b-13, 49b-12

b.-ürler 49b-12, 81b-8

b.-mezven 49b-13

b.-dügi 81b-7

b.-mezsın 50a-2, 50a-3, 58a-11, 58b-1

b.-düm 10b-3, 10b-13, 11a-9, 11a-12

b.-mekdür 11a-2, 25a-11, 29b-8, 31a-3, 31a-8, 81b-6, 81b-7

b.-ürdüm 30a-4

b.-ürse 72a-13

b.-medin 73a-4, 73a-5

b.-enile 27a-1

b.-meyen 27a-2

b.-mese 76b-10, 78b-7

b.-dün 10b-5, 11a-11

b.-seğüz 10a-13

bildür- <ET **biltür-** bildirmek 44a-11; *bildir-* aynı anlamda 63b-1

b.-ür 10a-4

b.-di 20b-5, 49b-3, 86a-7, 86b-3

b.-em 63b-2

b.-diler 70b-6

b.-mek 82b-5

bile <ET **birle** birlikte, ile 16a-11, 17a-6, 21b-12, 27b-9, 29b-13, 41b-6, 46a-1, 52a-4, 55b-9, 63b-12

bilge <ET **bilge** bilge

b.+si 55b-8

bilin- <ET **bilin-** bilinmek

b.-ür 5b-9, 29a-5

bişi- <ET **bişi-** tanışıp konuşmak

b.-üp 14a-8

bī-naşīb (Far.-Ar.) nasipsiz 89b-8

biñ <ET **bıñ** (sayı) bin 1b-10, 20a-13, 22b-2, 27b-13, 29a-2, 29a-3, 29a-4, 34b-7, 38b-13, 46b-11, 64b-12, 66b-13, 67a-3, 67b-5, 67b-6, 73b-2

bir <ET **bir** <AT **bir** bir, tek 1b-9, 1b-10, 2a-6, 2b-4, 2b-6, 4a-3, 5b-13, 6a-6, 6a-12, 6b-1 vd.

b.+dür 7a-1, 7a-2, 7a-5, 7b-7, 8a-3, 42b-4

b.+inün 7b-9

b.+i 13b-5, 26a-11, 26b-4, 34a-9, 42b-4, 42b-5, 45a-5, 52b-13, 60a-10, 67b-3 vd.

b.+in 20a-7

b.+inden 68a-6

b.+ine 7b-9

b.+ini 78a-8

b.+isi 7b-10, 11a-2, 78a-3, 83b-3

b.+isiven 47a-13

b.+si 5b-13, 11a-2, 11a-3, 11a-4, 11a-5, 11a-6, 15b-10, 21b-1, 21b-2,
22a-2 vd.

b.+sin 10b-3, 16a-12, 16a-13, 44b-1, 46b-7, 84a-11

b.+sine 76b-2

b.+sini 55a-5

biraz biraz 22b-12

birbiri birbiri

b.+ne 7b-6, 20b-4

b.+nüñ 7b-11, 44a-8

b.+ni 7b-12

b.+nden 20a-3

b.+le 20b-3

b.+n 86b-4, 86b-7

b.+ñüzden 82b-7

b.ñüze 82b-7

biregü <ET **biregü** birisi, bir kimse 22b-12, 29a-5, 44b-9, 60b-3, 78b-8, 85b-10; krş.
biregi

b.+nüñ 33b-12, 50b-5, 60b-5, 65b-1, 75b-11

b.+ye 33b-12, 61b-6, 83b-3

b.+yi 70a-8

biregi <ET **biregü** birisi, bir kimse; krş. *biregü*

b.+nün 83b-3

birik- <ET **birik-** bir veya aynı olmak; birbirine uymak

b.-meyedi 7b-10

bir kaç birkaç 75b-3

birle <ET **birle** ile 1b-3, 1b-6, 5b-9, 6a-12, 11a-12, 11b-7, 11b-9, 14b-8, 18a-7, 19a-6

birle- birliğini kabul etmek

b.-mekdür 22a-4

b.-ye 25b-6

birlik bir olma hali; krş. *birlük*

b.+i 29a-5

b.+in 3a-2

b.+ine 6a-6, 6a-7, 6b-11, 7a-12, 7b-1, 7b-2, 7b-8, 17b-13, 42a-8, 42b-5 vd.

birlük bir olma hali; krş. *birlik*

b.+ün 64a-6

bişir- <ET **bışur-** pişirmek

b.-gil 85a-9

b.-medi 85a-10

pişmān (Far.) pişman

pişmān ol- pişman olmak

p.-o.-dı 39a-12, 70b-3, 78a-7

p. o.-sun 65b-6

p. o.-up 65b-3

p. o.-ur 59a-4, 65a-10

p. o.-ursız 78a-1

pişmānlık (Far.-Tür.) pişmanlık 59a-10

bit- <ET büt-

(1) yetişmek, ortaya çıkmak

b.-digi 59a-11

b.-dügi 7a-13, 7b-1, 59a-11, 59a-12

b.-er 48b-7, 52b-9, 52b-10

(2) bitmek

b.-er 22b-12, 22b-13

b.-mez 22b-12

biti <ET **bitig** yazılmış şey, mektup; belge 57b-12, 59b-7, 78b-6, 84b-9, 84b-10, 84b-11, 84b-12, 84b-13

b.+ler 20a-10

b.+leri 59b-6

b.+sin 42b-12

b.+üñ 58a-11

bitir- <ET **bütür-** tamamlamak

b.-medin 73a-5

bitür- <ET **bütür-** yetiştirmek

b.-üp 47a-4

biz <ET **biz** biz 12a-9, 14a-11, 21a-2, 26b-6, 30b-13, 35a-5, 41b-12, 43b-11, 55a-7, 55a-11 vd.

b.+den 80b-1

b.+e 1b-2, 12a-7, 35b-13, 36a-2

b.+i 1b-3, 1b-5, 7b-7, 14a-9, 36a-13, 39a-10, 59a-7, 68a-12, 84a-5,
88b-2

b.+leri 76b-1

b.+üm 15b-1, 15b-10, 59a-7, 73b-3, 78a-9

b.+ümledür 74a-9

bīzār (Far.) rahatsız, şikayetçi 17b-11, 42a-7

bīzār ol- şikayet etmek

b. o.-maṇ 82b-7

boğaz <ET boğuz boğaz

b.+ına 4b-10, 5a-8, 28a-10

bol çok 87b-3

borç <AT bōrç <Soğd. purç borç

b.+ı 3b-1, 4b-9

b.+um 74b-11

bostān (Far.) bahçe 57b-11

boy <ET bod boy

b.+ı 21b-13, 51b-3

boyun <ET boyın boyun

b.+ına 4b-10

b.+larına 14a-10

b.+unda 83b-10

boz- <ET buz- bozmak

b.-dı 11a-10

bölük <ET bölük grup 46a-2, 64a-1

b.+i 64a-3, 64a-5

b.+ünde 34b-10

böyle böyle 2a-2, 2a-7, 2b-3, 9b-10, 23a-1, 23a-5, 37a-3, 78a-12, 87a-4, 88a-3

b.+dür 77b-9

bu <ET **bu** bu 1b-7, 1b-11, 2a-1, 2a-3, 2b-3, 2b-8, 2b-11, 6a-9, 6a-11, 6b-12 vd.

b.+dur 2a-13, 6b-4, 6b-8, 14b-3, 17a-11, 24b-13, 48a-1, 57a-5, 63b-3, 66a-6 vd.

b.+ları 49b-8

b.+ğa 6a-11, 38b-12

b.+nca 34a-4, 46b-1, 47b-10, 49a-4, 57a-13

b.+ncılayın 87b-1

b.+nda 4b-13, 68b-10, 76a-13

b.+ndan 1b-7, 59a-7, 62a-3, 78a-12

b.+nı 8a-11, 9a-5, 39b-9, 57a-5, 61a-6, 64b-4, 81a-10

b.+nlar 35b-13, 40a-3, 49b-9, 54a-2, 54a-3, 54b-13, 78b-3, 85a-10, 85b-2, 85b-7 vd.

b.+nlara 25b-9, 34b-12, 37b-8, 40b-11, 64a-3, 82b-1

b.+nları 40b-12, 45b-13, 46b-3, 53b-11, 64b-8, 78a-7

b.+nları 28b-9, 28b-10, 78a-8, 88b-10

b.+nları 33a-9, 40b-11

b.+nu 10b-5, 40a-4, 44a-9, 46a-5, 63b-1, 76b-5, 79b-8, 81a-11

b.+nu 11a-9, 47b-12

bucağ <ET **bıçğak** <AT **būçgak** köşe, kenar

b.+ında 47a-12

budağ <ET **butık** budak

b.+ıdur 4a-4

buğday <ET **buğday** buğday 51a-2, 73b-1

bugün **bū+kün** bugün 48a-3, 48a-4, 60b-12, 77b-4, 85b-3

buğul (Ar.) cimrilik 34a-8, 81b-13

bul- <ET **bul-** bulmak, kazanmak

b.-a 2a-4, 12a-2, 24b-8, 30b-8, 30b-9, 67a-4, 67a-5, 67b-1, 68b-12,
71b-9, 72b-11, 72b-12

b.-am 29a-7

b.-amaz 76a-9

b.-dı 36a-5, 61b-9, 61b-10, 61b-12, 61b-13

b.-dılar 38b-10

b.-madılar 41b-4, 85a-10

b.-maduğ 85b-3

b.-asın 88a-3

b.-sun 88b-12

b.-mayasız 89b-4

b.-uruz 45a-4

b.-ursağ 39a-7

b.-maduğ 38a-12

b.-madum 38b-2, 62a-9

b.-ıçağ 66b-6

b.-amayıcağ 66b-6

b.-dum 49a-5, 52a-4, 52a-5

b.-amayınca 58b-7

b.-sa 12a-2

b.-miş 12b-2

b.-mamışdır 12b-6

b.-ursañuz 41a-13

b.-mazsañuz 41b-1

b.-mağdur 22a-8

b.-mağa 29b-5, 29b-6, 39a-9

b.-maya 69a-5

b.-ur 22b-2, 26b-3, 27b-13, 28b-7, 28b-8, 33b-4, 45a-11, 47a-1, 61b-8,
62a-6, 62a-7

b.-madı 74b-3

b.-mazdı 48b-11

b.-maz 24a-12

bulın- <ET **bulun-** bulunmak; krş. *bulun-*

b.-a 5b-3

bulud <ET **bulıt** bulut 39b-1; krş. *bulut*

b.+1 39b-3

bulun- <ET **bulun-** bulunmak; krş. *bulın-*

b.-masa 21b-3

b.-ursa 45b-6

buluş- <ET **buluş-** buluşmak

b.-sa 14a-7

bulut <ET **bulıt** bulut 39b-2; krş. *bulud*

b.+ları 7a-13

buḡal- bunalmak; krş. *buḡul-*

b.-duḡuz 34a-7

b.-up 38b-5

b.-dılar 39a-13

b.-dum 79b-4

bunca <ET **buṇça** bu kadar 34a-4, 46b-1, 47b-10, 49a-4, 57b-13

buncılayın <ET **muṇçulayu** bunun gibi 87b-1

buḡul- <ET **buḡ+al-** bunalmak; krş. *buḡal-*

b.-caḡ 44b-9

burhān (Ar.) delil

b.+dur 21a-13

burun <ET **burun** burun 47a-6

b.+ıla 7b-6, 80b-5

but (Far.) put; krş. *put*

b.+a 54a-4

buyruk <ET **buyruk** emir 73b-1, 73b-3

b.+um 5a-13, 23a-11, 83a-10

b.+ın 11a-7, 14b-12, 19b-7

b.+ı 16a-6

b.+ından 35a-7, 72a-9

b.+uḡ 64a-7

b.+ları 76a-4

b.+ına 80a-12

buyur- <ET **buyur-** buyurmak

b.-dı 2b-6, 3a-3, 3a-8, 3a-12, 3b-2, 3b-3, 4a-3, 4a-7, 5b-1, 6b-2 vd.

b.-dışa 4a-13

b.-duşuz 58a-9

b.-sam 83a-8

b.-sa 86b-9

b.-ur 8a-1, 12b-12, 13b-3, 15a-11, 15b-4, 23a-6, 23b-9, 24a-5, 24b-11,
24b-12 vd.

buzağı <ET **buzağı** buzağı 15a-13, 46a-7

bühtān (Far.) iftira 59b-12

b.+dan 89a-7

bühtān ét- iftira atmak

b. è.-mekdür 42b-7

bühtān kıl- iftira atmak

b. k̄.-urdu 85b-8

bünyād (Far.) temel

b.+ı 3b-3

b.+larında 52a-11

b.+ıdur 76b-9

büyük <ET **bedük** büyük 7b-3

C

cāhid (Ar.) savaşan 83b-5

c.+dür 83b-5

cāhil (Ar.) cahil 27b-13, 42a-5, 48a-6, 89a-3

cāhillık (Ar.-Tür.) cahillik; krş. *cāhillık*

c.+ına 6a-2

c.+dur 46b-8

cāhillik (Ar.-Tür.) *cahillik* 48a-7; krş. *cāhillık*

cān (Far.) can 26a-9, 26a-10, 26b-6, 33b-2, 33b-4, 36b-11, 37b-9, 46a-3, 46a-4, 57b-1 vd.

c.+a 1b-10

c.+ı 9a-7, 9a-8, 24a-1, 24a-13, 36b-6, 54b-11, 57a-10

c.+ları 46b-10

c.+lar 50a-6, 72a-4

c.+um 72b-12

c.+uñ 26a-10, 57b-10, 58a-10

c.+ların 33b-5

c.+ın 50a-8, 50a-11

c.+ına 2a-9, 4b-9, 66a-7

c.+lardan 6b-11

cānāvar (Far.) canlı, yaratılmış 47a-13

c.+a 41a-5

c.+lar 54b-11, 59a-11

cānsuz (Far.-Tür.) cansız

c.+dan 6b-11

carlu meşhur, ünlü 78a-6

cāzılık (Far.-Tür.) cadılık 19a-5

cāzū (Far.) cadı

c.+lar 32a-11

cefā (Far.) sıkıntı 36b-7

c.+lar 80b-7

cehel (Ar.) cahillik 5a-7

celālet (Ar.) büyüklük

c.+ün 73b-3

cem^ç (Ar.) biriktirme, bir araya getirme

cem^ç ét- biriktirmek, bir araya getirmek

c. è.-mek 52b-9

cem^ç eyle- bir araya getirmek

c. e.-miş 1b-10

c. e.-yem 15a-9

c. e.-di 15b-7

c. e.-yedi 17a-12

c. e.-se 52b-10

cem^ç ol- bir araya gelmek, toplanmak

c. o.-dı 83b-2

c. o.-sa 52b-11

cemāl (Ar.) güzellik

c.+i 36a-11

cemā^ç at (Ar.) cemaat 12b-12, 14a-13, 14b-8, 14b-10, 17a-2, 20b-13, 21a-2, 22b-4, 22b-8, 22b-10 vd.

c.+e 14a-12, 22b-5, 35a-3, 45b-9, 71b-4, 87a-1

c.+i 87b-7

c.+ıla 71b-11

c.+ine 14b-6

c.+uñ 22b-11

c.+de 24a-13

cemīʿ (Ar.) bütün 6a-7, 10b-3, 21a-11, 33b-3, 55a-12

cemʿi (Ar.) hepsi

c.+sinden 18b-13

cenābet (Ar.) cünüplük hali

c.+den 3b-9

cenāze (Ar.) cenaze 28b-12, 29a-2, 54b-10

c.+de 28b-13

c.+sine 9a-4, 9a-5, 46a-4

c.+ye 28b-13

ceng (Far.) savaş

ceng êt- savaşmak

c. ê.-mişdür 42a-13

cennet (Ar.) cennet 18a-9

c.+e 34a-9

cevāb (Ar.) cevap 14b-13, 19b-12, 20a-2, 23b-5, 28a-5, 37a-7, 46b-1

c.+ı 19b-12

c.+ın 57b-11, 63b-1, 70a-7, 70a-8, 76a-2

Cevāhir kitābı (Ar.) Sofî bilginlerden Antakyalı Seyh İsaoglu Şeyh Kasım'ın, önce Arapça olarak yazıp sonra Türkçeye çevirdiği, din ve ahlak bilgileri veren eseri

‘Cevāhir’l-ahbār’

C. k.+dan 16b-9

cevmerd (Far.) cömert 34b-1, 34b-5 krş. *cömerd*

c.+dür 34a-13

c.+i 34a-11

c.+ler 34a-4

c.+leri 34a-2, 34a-3, 34a-4, 34b-7

c.+lerüñdür 34a-5

cevmerdlik (Far.-Tür.) cömertlik 33b-2; krş. *cevmerdlik*

c.+ı 52b-11

cevmerdlik (Far.-Tür.) cömertlik 16a-3, 16a-10, 33a-13, 34a-5, 34b-8, 63a-13; krş. *cevmerdlik*

c.+dür 4a-2

c.+i 4b-11, 33b-5, 33b-6

c.+idür 33b-1, 33b-2

cezā (Ar.) ödül

c.+sı 8b-11

cidd (Ar.) ciddiyet

c.+ile 39b-6

cihān (Far.) ālem 53a-1, 62b-3, 63a-4, 76a-1, 79a-12, 87b-5

c.+ı 15a-10, 56b-8, 59a-9

c.+da 36a-8, 39a-4, 63a-3, 87b-8

c.+dadur 63a-4

cimā’ (Ar.) cinsel ilişki

c.+dan 67b-11

cimā' eyle- cinsel ilişkiye girmek

c. e.-se 40b-7, 40b-11, 41a-4, 41a-5, 41a-7

cömerd (Far.) cömert; krş. *cevmerd*

c.+dür 67b-10

cum'a (Ar.) cuma günü

cum'a günü cuma günü

c. g.+nde 67b-7

cümle (Ar.) bütün 7a-4, 21a-2, 46a-8, 48b-6, 57a-8

c.+si 7b-1, 7b-6, 8a-8

Ç

çağır- <ET çağır- <AT cākır- çağırmaq

ç.-ur 54b-11

ç.-dı 59b-13

ç.-ır 64b-13, 68b-12

çakır <ET çağır mavimsi 43a-2, 45b-4

Çalab (Far.) Allah 5a-6

Ç.+a 80b-10

Ç.+ım 63b-1

Ç.+um 13a-12, 14a-11, 21a-1, 22b-1, 24a-8, 30a-7, 34b-9, 35a-5, 43b-11, 47a-7, 55b-4, 59a-1, 60a-8, 63a-8, 65a-3, 66a-6, 69b-13, 71a-12, 75a-3, 77a-11, 80b-9, 80b-13, 81a-3, 85a-1

Ç.+umdan 69a-11

Ç.+umdur 81a-1

Ç.+umız 59a-7

çalkkoyın sırtüstü 49b-6, 49b-7

çāre (Far.) çare 29b-5, 29b-6, 38b-2, 87b-10

ç.+m 36b-9

çat- <ET çat- bağlamak

ç.-dı 7b-6

çek- <ET çek- çekmek

ç.-üp 7b-12

ç.-er 10a-9

ç.-düm 11b-1

ç.-meyince 29b-5

ç.-ene 71b-10

ç.-erler 83b-12, 83b-13

ç.-meyesin 89a-3

çekil- <ET çekil- çekilmek

ç.-miş 43a-3, 43a-9

çekiş- <ET çekiş- tartışmak

ç.-eler 76b-5

ç.-irlerdi 20b-4

çekürge <ET çekürge çekirge 47a-8

çemen (Far.) bahçe

ç.+dür 28b-9

ç.+lerinden 28b-9

ç.+lerinden mi 72b-13

ç.+i 76a-8

çenār (Far.) çınar

ç.+dur 59b-4

çeri <ET **çerig** asker 7b-12

ç.+mdür 31a-12

ç.+sine 32b-2

ç.+sinde 42b-9

ç.+sin 74a-4, 77b-2, 77b-4, 77b-6

ç.+sile 74a-6

ç.+si 74a-8, 77b-3

çevre etraf 39b-13

çığır- <ET **çakır**- <AT **çākır**- bağırmak

ç.-ıp 40a-4

ç.-dı 53a-13

çık- <ET **çık**- çıkmak

ç.-a 9a-8, 45b-5

ç.-dum 47a-5

ç.-ar 26a-10, 26a-11, 45a-7, 45a-8, 48a-13, 66b-5

ç.-ıcağ 67a-8

ç.-sa 31b-2

ç.-ınca 12b-13

ç.-arsa 18a-7

ç.-dı 18b-11, 47b-7, 47b-9, 51a-1, 51a-10, 53a-13, 53b-6, 61a-4, 79a-9, 84a-3

ç.-maya 58a-5

ç.-duğı 48a-13

ç.-mağa 24a-11

çıkar- <ET taşı^{ık}+ar- çıkarmak; bk. *yol*.

ç.-maya 21a-2

ç.-uñ 41b-6

ç.-am 54a-4

ç.-ğıl 59a-7

ç.-urken 66a-9

ç.-urđı 70a-11

ç.-dı 73b-2, 79a-1

ç.-ursın 79a-3

ç.-urın 79a-4

çırāğ (Far.) mum 12a-8

ç.+1 76b-8

çiftlin- (Ar.-Tür.) evlenmek

ç.-en 40b-1

Çin Māçin Çin'in güneyi 70b-10

çirk (Far.) kir

ç.+i 68b-9

çirkīn (Far.) çirkin 71b-11, 20a-4, 24a-11

çobān (Far.) çoban 33a-5, 33a-6, 33a-9, 35b-13, 36a-1, 36a-2, 79b-2, 79b-3

ç.+a 33a-4

çoğal- çoğalmak

ç.-ur 68a-10

çoğalt- <çok+al- çoğaltmak

ç.-uñ 53b-11

çok çok 2b-1, 13b-2, 13b-11, 19a-11, 22b-8, 22b-12, 25a-9, 25a-11, 25a-13, 25b-4, 29b-11, 30a-8, 30a-9, 30a-10, 32b-8, 36b-9, 36b-10, 43a-13, 52a-11, 52a-12, 53a-11, 64b-2, 68a-1, 68a-6, 68a-8, 68a-9, 68a-12, 73b-5, 75a-5, 77a-5, 77a-9, 77b-4, 78b-8, 84a-2, 85b-2

ç.+ısa 50a-10

çokluk çokluk

ç.+ına 23a-10

ç.+ında 50b-7

ç.+ıla 78a-4

çök- <ET **çök-** çökmek

ç.-eler 63b-12

çöker- <ET **çökür-** çöktürmek

ç.-üp 61a-3

çöp <ET **çöb** çöp

ç.+i 85a-5

çukur <ET **çok-** çukur 57b-11

çün (Far.) çünkü 18a-9, 38b-1

D

dad <AT **tāt** tat

d.+ın 57a-7

dad- <ET **tat-** <AT **tāt-** tatmak

d.-asıdur 57a-7

dād (Far.) adalet 87b-8

daḥı <ET **taḥı** dahi 1b-6, 1b-12, 2a-7, 2b-9, 3a-12, 3b-9, 3b-10, 4a-6, 6b-3, 6b-6 vd.

dāl (Ar.) Arap alfabesinin sekizinci harfi 31a-9; *dal* aynı anlamda 23a-11

dāne <ET **tana** tane 73b-1

d.+de 46b-12

da‘vet (Ar.) davet

da‘vet èt- çağırarak, davet etmek

d. è.-ün 6b-1

da‘vī (Ar.) dava

d.+sin 23b-5

d.+si 72b-9, 73a-2

da‘vīci (Ar.-Tür.) davacı 16b-6, 16b-8, 36b-10, 45b-6, 86a-6

dart- <ET **tart-** tartmak

d.-up 24b-9

d.-ar 51a-6

d.-dı 51a-9, 51a-10, 51a-11

daşra <ET **taşra** dışarı; krş. *taşra*

d.+ğı 33a-8

datlu <ET **tatıḡlıḡ** tatlı 53b-10

datsuz tatsız 49a-2

Dāvud (Ar.) Hz. Davut Peygamber 10b-1, 10b-5, 11b-13, 12a-1, 14a-3, 14a-4, 14a-5, 14a-6, 27b-5, 61a-6, 69a-8, 81a-5, 84b-1, 87a-13, 87b-1, 87b-2, 87b-5, 87b-7

dāyim (Ar.) sürekli 20a-1, 32a-13, 33a-7, 34a-10, 56a-8, 67b-13, 80b-5

de de bağlacı 62a-2, 63b-13

dê- <ET têt- demek

d.-di 2a-11, 2a-12, 2b-2, 2b-3, 3b-7, 3b-11, 4a-13, 4b-1, 4b-2, 5a-1 vd.

d.-gil 9b-11, 38b-2, 52a-10, 52b-2, 52b-4, 75a-1

d.-diler 3b-12, 6a-5, 8a-11, 11a-11, 12a-7, 14b-13, 15a-1, 17b-8, 24b-3, 24b-7 vd.

d.-dük 17b-8

d.-dügi 22b-1, 29b-9, 76b-13

d.-medüm 48a-3

d.-medi 55b-5

d.-medi mi 84b-8

d.-mişdi 84b-10

d.-megil 60a-1

d.-dügin 44b-3

d.-dügüm 85b-13

d.-mek 3b-4, 8b-12, 9a-1, 14b-13, 23b-6, 23b-9, 23b-10, 23b-11, 23b-12, 31a-8

d.-mekdür 62b-8

d.-mişler 10b-5, 23b-5

d.-mişdür 42a-12

d.-mezsiz 18b-1

def^f (Ar.) ortadan kaldırma

def^f ét- ortadan kaldırmak

d. è.-er 6a-1, 6a-2, 47b-2

def^f eyle- ortadan kaldırmak

d. e.-di 47b-2

def^f ol- ortadan kalkmak

d. o.-ur 52b-13

defn (Ar.) gömme

defn ét- gömmek

d. è.-ebileler 29a-1

d. è.-eler 31b-7

degir- <ET tegür- ulaştırmak 64b-12

dep- <ET tep- bırakmak

d.-di 55a-11

depren- <ET tepren-

(1) hareket etmek

d.-ür 80b-8

(2) sarsılmak, harekete geçmek

d.-eydi 10a-12

depret- <ET tepret- kımıldatmak, titretmek; bk. *ayağ*

d.-meñ 82a-5

d.-ür 80b-6

deg- <ET **teg-** değmek, dokunmak; bk. *göz*

d.-er 1b-10, 31a-6

d.-erem 34a-7

d.-sün 55b-11

d.-digin 33b-12

d.-medi 13b-11

d.-di 13b-12

d.-megile 13b-13

d.-se 60b-3, 60b-5, 61b-4, 62a-1

degin -e kadar, değin 6a-11, 20a-1, 20a-4, 22b-9, 24a-12, 28a-10, 41a-3, 48b-1, 60a-13, 60b-2, 78a-11, 82b-3, 86a-9

degme <ET **tegme** her bir 27a-4, 60a-11, 60a-12, 60b-2, 67b-6, 70b-8

degşür- <ET **tegşür-** dönüştürmek

d.-ür 65a-8

degül <ET **tegül** değil 77a-3

d.+di 33b-9

d.+dür 2a-11, 8a-8, 8a-10, 8b-7, 18a-12, 20b-2, 25b-2, 27a-2, , 32a-8, 32a-10, 32a-11, 36a-6, 50b-8, 75a-8, 75a-10

d.+misün 29b-13

d.+ven 48a-2

degür- <ET **tegür-** ulaştırmak

d.-e 47a-4

d.-di 51b-8

d.-mek 61b-6

d.-ür 62b-4, 62b-5

d.-em 34a-7, 66a-7

delil (Ar.) delil 8a-2, 24b-11, 24b-13, 25a-1

d.+dür 7a-11, 7b-1, 7b-7, 7b-9, 21a-10

d.+ler 7b-2

delilsüz (Ar.-Tür.) delilsiz 6a-3

delim <ET **telim** <AT **tēlim** çok 10b-5, 84a-4, 84b-6

delük <ET **telük** delik 41a-2

dem (Far.) zaman 74b-4

d.+den 63b-2, 80b-5

demür <ET **temir** demir 51b-5; krş. *temür*

d.+i 38b-11

demürçi <ET **temir+çi** demirci 38b-11; krş. *temürçi*

deñiz <ET **teñiz** deniz 74a-4, 74a-6

d.+lerde 7a-12

d.+ine 22b-1

d.+ler 31b-3

d.+e 43b-1

denk <ET **teñ** denk 51b-1

d.+i 51a-10, 51a-12

depele- tepelemek, öldürmek

d.-di 50b-13

deprenmek <ET **teprenmek** sarsıntı, deprem 37b-8

der <ET **tēr** ter

d.+e 28a-10

d.+in 28a-11

d.+den 28a-12

dēr- <ET **tēr-** <AT **tēr** biriktirmek

d.-er 53a-2, 58a-2

d.-mekdür 75a-12

dere dere 45a-12

d.+ye 45a-13

derecāt (Ar.) dereceler 78a-1

d.+a 11b-8, 59b-5

derece (Ar.) derece 19b-13, 20a-3, 27a-3, 30a-7, 59a-3, 59a-6, 60a-11, 60a-12, 60b-1

d.+den 27a-4, 60a-11, 60a-12, 60b-2

d.+ye 11a-12, 27a-4, 30a-7, 60a-11, 60a-13, 60b-2

d.+sin 59a-3

d.+leri 59a-6

d.+si 27a-3

d.+sinden 27a-3

derecük küçük dere

d.+ler 77b-6

dergāh (Far.) dergah

d.+ına 22a-5

d.+unda 63b-12

deri <ET **teri** <AT **tēri** deri 61a-5

dérle- toplamak

d.-diler 70b-8

derle- <ET **terle-** terlemek

d.-ye 28a-10

dermān (Far.) çare

d.+ı 28a-12

d.+ıdur 69b-3

destūr (Far.) izin 39b-11

dīv (Far.) dev

d.+ler 54a-2

deve <ET **tevey** deve 18a-9, 28a-11, 53b-6, 53b-8

d.+nūḡ 61a-3

d.+leri 37b-10

d.+yi 46a-7

devlet (Ar.) mutluluk 34a-5

d.+i 60a-4

devşir- <**dér-şür-** biriktirmek; krş. *dévşür-*

d.-ürsüz 52a-12

dévşür- <**dér-şür-** biriktirmek 55b-5; krş. *devşir-*

d.-mek 73a-11

d.-ür 29b-11

dırnaḡ <ET **tırṇaḡ** tırnak

d.+ları 85b-6

d.+larıla 85b-7

dībāce (Far.) önsöz

d.+si 6a-11

dīdār (Far.) yüz 10a-3, 12a-4, 31a-9

d.+ıla 12a-8

d.+um 8b-12

d.+a 11b-8

d.+ın 12a-10, 17b-12, 35b-6, 63b-3

d.+ına 35b-6

d.+uñı 69b-11

digsüz <ET tıgisiz sessiz 71b-1

dik- <ET tik- dikmek

d.-er 30b-3

d.-üñ 45a-9

dil <ET tıl dil 7b-6, 26a-11, 62b-7, 71a-5

d.+ine 4b-9, 5a-9

d.+ile 6a-6, 26b-6, 63a-7, 65a-11, 65b-6, 84a-11, 86b-12, 86b-13

d.+den 11a-1

d.+dendür 11a-3

d.+in 21b-3, 35a-13, 67b-4, 70b-13, 89a-13

d.+ñüz 35b-10

d.+i 43a-3, 43a-9, 84a-10

d.+üm 61a-9

d.+üñi 62b-13, 70a-5

d.+üñ 64b-6

d.+ince 67b-12

d.+ini 71a-12

d.+inde 86a-8

d.+inden 86b-12

dile- <ET tile- dilemek 4b-13

d.-düm 1b-11, 34b-12

d.-señ 57a-8

d.-mek 66a-12, 69b-4, 82b-6

d.-dügünleyin 82b-6

d.-mese 74a-11, 80a-8

d.-rven 61a-8

d.-meyiserdür 57b-3, 57b-4

d.-meyiserven 57b-4, 57b-5

d.-yiserven 57b-6

d.-yiserdür 57b-3, 57b-4

d.-rsem 48a-10

d.-ye 49a-1

d.-yenler 51b-5

d.-rdi 51b-6

d.-rler 51b-6

d.-r misiz 53b-6

d.-mez 53b-7

d.-ye 85a-11

d.-meyince 85b-12

d.-yici 87a-6

d.-me 88b-8

d.-yedi 7b-10, 17a-11

d.-rüz 12a-9

d.-rse 17b-5, 20b-12, 37b-13, 54a-13, 63b-3, 74a-10, 74a-11, 80b-12,
81a-1, 81a-2 vd.

d.-rsej 27a-5, 67a-9

d.-rsin 36b-1, 51b-9, 53a-7, 83a-10

d.-rin 53a-7, 61a-7, 61a-10

d.-rsejüz 14b-5

d.-r 11a-7

d.-di 38b-13, 60b-8, 60b-10, 74b-9, 80b-2

d.-ye 12a-1

d.-yem 75a-2

d.-j 76a-7

d.-gil 79a-7, 80b-1

d.-dugin 79a-9

d.-se 12a-2, 54b-1, 74a-12, 80a-7

d.-sün 65b-2

dilek <ET tilek dilek

d.+üm 5a-1, 39a-1, 83a-11

d.+ümi 88b-4

d.+ümdür 48a-10

d.+üğ 81a-10

d.+ince 43b-4

d.+i 7b-10, 61a-6

d.+im 63a-13

d.+in 5a-7, 14b-1, 81a-13

d.+iğ 83a-11

d.+inde 67b-11

d.+ine 5a-13, 14b-12, 77a-11

d.+üğüz 25b-13

d.+idür 17a-10, 33a-8

d.+ile 17a-13, 25b-12

d.+inden 11b-5

dilenci dilenci

d.+ye 34b-7

dilgü <ET tilkü tilki

d.+nüğ 62b-11

d.+yi 62b-11

dilsiz dilsiz 70a-13, 72a-4; krş. *dilsüz*

dilsüz dilsiz 4b-1, 41a-5, 70b-3; krş. *dilsiz*

dīn (Ar.) din 2b-10, 6a-5, 12b-2, 12b-6, 29a-9, 29a-10, 29a-12, 29a-13, 29b-152b-5
vd.

d.+in 1b-7, 73a-9, 88b-9

d.+i 15b-5, 52a-8, 52b-5, 68a-11

d.+lerin 53b-4

d.+üñ 2b-13, 4a-3, 4a-5, 19b-11

d.+dür 19b-11

d.+üñi 15a-6

d.+ümün 4a-8

d.+inün 3b-3, 29b-1, 29b-2, 29b-3, 29b-4

dindār (Far.) dindar 52b-4

diñicilik İki kişinin hafifçe konuştuğu sözleri gizlice dinleme

d.+e 86a-9

diñle- <ET tıñla- dinlemek

d.-mişken 59b-6

dīnsüz (Ar.-Tür.) dinsiz

d.+dür 16b-2, 20b-7

direk <ET tirek direk

d.+i 85a-5

dirhem (Far.) eskiden kullanılan bir para birimi 20b-12, 37a-5

diri <ET tirig diri 47b-4

d.+ken 7b-4

d.+ler 58b-10, 58b-11, 59a-9

d.+ven 65b-4

d.+lerün 66a-7

diril- <ET **tiril-**

(1) geçinmek 64b-8

d.-mek 2b-8

d.-mekdür 30a-12

(2) canlanmak

d.-diler 54a-2

(3) yaşamak

d.-e 72b-12

dirilik <ET **tiriglik** dirilik

d.+inde 60a-4

dirilt- <ET **tiril-t-** diriltmek 34b-10

dirlik düzen 36b-3, 49a-2, 62a-8, 75a-9, 75a-10, 75a-11

d.+inde 18a-7

d.+dür 30a-8

d.+i 37a-11, 43b-9

diş <ET **tış** <AT **tış** diş

d.+lerüğ 50a-1

ditre- <ET **titre-** titremek

d.-di 38b-3

d.-rsin 38b-4

d.-r 40b-4

d.-dügi 69a-9

diz <ET **tiz** <AT **tiz** diz

d.+in 61a-3

d.+lerin 63b-12

doğrı <ET **toğuru** doğru 10a-5, 14b-4, 19b-12, 30a-12, 39b-4, 58a-5, 88a-5; krş. *doğru*

doğru <ET **toğuru** doğru 54b-6; krş. *doğrı*

doğruluk doğruluk 4a-11; krş. *toğruluk*

dokın- <ET **tokın-** dokunmak

d.-ur 24a-12

d.-dı 80a-10

doksan dokuz <ET **tokson tokkuz** doksan dokuz 31b-1

dokuş- <ET **tokış-** mücadele ederek çarpışmak, krş. *tokuš-*

d.-urvan 33a-7

d.-ursın 33a-9

dost (Far.) dost 4b-4, 13a-9, 13b-12, 14a-7, 26a-9, 41a-8, 41a-9, 57a-10, 77a-3

d.+dur 77a-3

d.+a 57a-10

d.+ı 80b-13

d.+ıla 14a-8

d.+uñ 25a-11, 34a-12, 82a-8, 88a-12, 88b-1

d.+uğa 82a-8

d.+um 25a-12, 34a-13, 82a-9, 83a-8

d.+uma 80b-12, 83a-9

d.+umı 60a-2

d.+ların 57a-9

d.+larına 8b-6

d.+larum 54b-12

d.+larındur 81b-6

d.+larınınu 12a-3

dostlık (Far.-Tür.) dostluk 52a-1, 66a-13, 77a-7; krş. *dostluk*

d.+ı 14a-11

d.+ıçün 3a-5, 13a-12, 16b-13

dostluk dostluk 13b-13, 14a-1, 77a-9; krş. *dostlık*

d.+ı 4a-8

d.+u 25a-10

d.+uğa 57a-8

d.+da 73a-8

dög- <ET **tög-** dövmek

d.-er 38b-11

d.-megil 65b-1

dök- <ET **tök-** dökmek

d.-mekdür 42b-10

d.-dün 45b-6

dökil- <ET **tökül-** dökülmek; krş. *dökül-*

d.-ür 23b-2, 61a-2

dökül- <ET **tökül-** dökülmek; krş. *dökil-*

d.-ür 31b-2, 61a-2

dölen- mutmain olmak, huzura kavuşmak

d.-e 26a-13

d.-mez 46b-1, 50a-2

d.-serdür 46b-6

dölendür- mutmain etmek, huzura kavuşturmak

d.-gil 36a-8

dön- <ET tön-

(1) dönmek 4b-1

d.-di 4b-1

d.-er 76a-8

d.-ince 15a-13

d.-mediyise 45a-10

(2) vazgeçmek

d.-di 38b-7

d.-meñ 83a-2

dönder- <ET tön̄der- çevirmek, değiştirmek

d.-düm 2a-1

d.-mekdür 32b-11

d.-di 43b-2

d.-ür 56b-1

d.-mez 61b-7

d.-ürler 64a-12, 64a-13

d.-dün̄ 64b-3

d.-sün̄ 86b-11, 86b-12,

d.-mek 86b-13

dördüncü <ET **törtünç** dördüncü 3a-2, 3a-7, 3b-4, 3b-8, 4a-1, 8b-2, 11b-2, 15b-11, 16a-4, 21a-13 vd.

dört <ET **tört** dört 8a-13, 11a-13, 13b-13, 15b-8, 15b-10, 15b-13, 16a-2, 16a-11, 16a-12, 20a-5 vd.

d.+ünden 20a-7

d.+i 42b-4

d.+den 36b-4

d.+dür 32b-1, 72a-2

döşek <ET **töşek** yatak

d.+in 69a-2

döşün- kendine çekidüzen vermek

d.-üp 36a-10

du‘ ā (Ar.) dua 22a-5, 51b-4

d.+dan 2a-3

d.+m 56a-9

d.+mıla 39b-3

d.+ı 69a-8

d.+sı 19a-5, 19a-6, 19a-7, 43b-10, 53a-9, 66a-4, 66b-3, 67b-2

d.+sında 20b-1, 34b-9, 79a-5

d.+ıuzla 10a-12

d.+sın 12a-9, 28b-6, 66a-7

du‘ ā kı1- dua etmek

d. kı.-a 12b-13

d. .-ayın 69a-7

d. .-dı 38b-8, 39a-3, 39b-1, 53a-5, 74b-10

d. .-ğıl 69a-8

d. .-maya 69a-9

d. .-ur 24a-8

dudağ <AT **tōtak** dudak

d.+ları 45b-4

d.+ın 80b-6

d.+uğ 80b-8

dumrı tef

d.+sı 52b-8

d.+yı 52b-8

dur- <ET **ṭur-**

(1) durmak 3a-7, 4a-13, 4b-1, 20a-7, 22b-8, 24b-6, 57b-8, 58a-4, 58b-7, 63b-12; bk. *ḡavl*, *vaḡfē*; krş. *ṭur-*

(2) kalkmak, uyanmak, dirilmek; krş. *ṭur-*

d.-duğı 60a-5

d.-ur 34b-6

d.-up 69a-1

(3) süreklilik ifade eden yardımcı fiil 22b-13, 78b-8; bk. *egir-*, *ḡorḡa dur-*; krş. *ṭur-*

dut- <ET **tut-**

(1) yapmak 3b-5, 3b-8, 13a-8, 13b-2, 29a-2, 30a-6, 31b-8, 31b-9, 31b-13, 35b-2 vd.; bk. *‘ibret*, *kīn*, *oruç*, *ögüt*, *ṭanuḡ*, *ümīd*.

(2) farz etmek 28b-4, 28b-5, 30a-4, 64b-7, 64b-8, 68a-10, 70b-2, 87b-5 vd.;
bk. *hor, hoş, ilerü, yalan*.

dutı rehin

dutıya koy- rehin olarak vermek

d. kı.-up 77a-4

duzak <ET **tuzak** tuzak 43a-13

d.+a 43b-1

d.+um 79a-13

d.+uma 79a-13

dübr (Ar.) makat

d.+ünden 41a-4, 41a-6

dükān (Far.) dükkan

d.+ında 71b-10

dükel <ET **tükel** hep, hepsi, herkes 2a-11, 17a-8, 17a-10, 44b-3, 54a-2, 58b-11, 68a-2, 70b-9, 70b-10, 70b-11; krş. *dükeli*

dükeli <ET **tükel** hep, hepsi, herkes 2b-11, 7a-11, 8b-3, 9a-1, 12b-2, 15b-9, 17a-12, 19a-9, 20a-3, 21a-4; krş. *dükel*

düken- <ET **tüken-** tükenmek

d.-di 50a-1

dün <ET **tün** <AT **tün**

(1) gece 46a-5, 50a-4, 57b-7, 67b-6, 68b-3, 69a-5, 69a-8, 69b-12, 73b-2

d.+de 32a-11

d.+i 49a-2

d.+e 58a-8

d.+leri 58a-9

d.+lerüñ 58a-11

d.+dür 58b-1

d.+in 69b-9

(2) dün 60b-11, 60b-13

dünle <ET **tünle** geceleyin 32b-2, 38b-9, 39b-10, 46a-2, 68a-8, 68b-1, 68b-3, 68b-9, 68b-11, 69a-1, 69b-3, 69b-5, 74b-9, 86a-1, 87a-2

dünyā (Ar.) dünya 24a-4, 24a-13, 30a-6, 30a-11, 35a-13, 39a-4, 50b-11, 51a-3, 52b-5, 54b-1 vd.

d.+yı 10b-10, 26a-9, 53a-13, 53b-4, 53b-10, 54a-3, 54a-13, 54b-4, 72b-10, 75a-5 vd.

d.+ya 25a-13, 52a-1, 52b-8, 53a-11, 53a-13, 53b-4, 54b-12, 59a-1, 68b-7, 76a-6 vd.

d.+dan 9a-11, 10a-9, 15b-1, 18a-6, 22b-3, 45b-5, 56b-9, 56b-12, 72a-2, 73a-9 vd.

d.+daki 46b-9

d.+da 12a-5, 12a-6, 17b-12, 18b-4, 18b-5, 18b-7, 26a-1, 30a-3, 30a-4, 30a-13 vd.

d.+dadur 34b-3, 37a-10

d.+dur 76b-6

d.+nuñ 7b-11, 12a-3, 75a-7, 75b-11, 76a-12

dünyālık (Ar.-Tür.) dünyalık 73a-11; krş. *dünyālık*

dünyālık (Ar.-Tür.) dünyalık 29b-4; krş. *dünyālık*

d.+ile 46b-9

dürüş- çalışmak, çabalamak; krş. *dürüş-*

d.-e 10b-11

d.-ür 51a-7

d.-ürsin 51a-7

dürlü <ET **törlüg** çeşit, çeşitli 20a-1, 37b-3, 37b-12, 38a-8, 41a-2, 43a-1, 48b-7, 51a-1, 54b-5, 56a-1, 67b-3, 72b-8, 77a-5, 77a-7, 80b-6, 89b-5

d.+dür 14a-1, 18b-3, 21b-1, 32a-1, 33b-1, 33b-12, 46b-6, 60a-10, 61b-8, 62b-7, 67b-10, 72b-1, 81b-4, 89a-5

dürt- <ET **türt-** dürtmek

d.-er 80b-5

dürüst (Far.) dürüst 8a-13, 81a-2

dürüş- çalışmak, çabalamak; krş. *dürüş-*

d.-mekdür 29b-8

d.-mek 29b-9, 68b-5

d.-señüz 31a-10

d.-medüm 59a-4

düş <ET **tüş** <AT **tüş** rüya 75b-4

d.+de 9a-11, 41b-8

d.+inde 74b-12,

d.+de 76a-8

d.+ümde 86a-1

düş- <ET **tüş-**

(1) yardımcı fiil; bk. *ihtilāfa düş-*

d.-eydi 7b-11

d.-di 38b-6

d.-diler 43b-1

d.-müş 46a-3

(2) düşmek

d.-düğine 37b-11

d.-di 51a-2, 78a-9

(3) kapılmak

d.-di 51a-3

düşmān (Far.) düşman 10b-9, 28b-2, 41a-8, 41a-9, 54b-7, 78b-11, 82b-7; krş. *düşmen*

d.+lar 15a-4

d.+larum 45b-13

d.+lardan 77a-2

d.+laruḡdan 15a-5

d.+uḡuzdan 34b-13

d.+sın 36a-13

d.+dur 77a-3

d.+ıdur 78b-11

düşmānlık (Far.-Tür.) düşmanlık 89a-1

d.+da 77a-2

d.+ından 89a-2

düşmen (Far.) düşman 79b-8, 80a-3, 80a-4; krş. *düşmān*

d.+üm 79b-7

d.+üḡ 88a-12

düşvārlık (Far.-Tür.) zorluk

d.+ı 57b-1

düz <ET **tüz** düzlük

d.+dür 20a-13

düz- <ET **tüz-**

(1) düzeltmek

d.-üp 36a-10

(2) hazırlamak

d.-di 39a-8

düzen düzen

d.+ile 65a-3

E

ebedî (Ar.) sonsuz 18a-12, 18a-13

ebediyet (Ar.) sonsuzluk

e.+iyile 7a-5

ebedlik (Ar.-Tür.) sonsuzluk

e.+in 77a-10

ecel (Ar.) ecel

e.+i 67b-12

edeb (Ar.) edep 24a-7, 77a-5

e.+lerüğ 77a-6

edepsüz (Ar.-Tür.) edepsiz 16a-3

edin- <ET **etin-** sahip olmak

è.-em 4b-4

è.-megile 13b-12

è.-meyem 79b-8

è.-mek 26a-9, 53b-4

è.-e 51b-5

è.-esin 58b-12

è.-üş 68a-3

efendi (Yun.) efendi

e.+ne 36a-1

e.+sin 41a-10

e.+sinüş 41a-13

e.+sinden 45b-9

e.+n 41a-11

eger (Far.) eğer 6a-10, 7b-9, 10a-11, 10a-12, 14b-5, 14b-8, 14b-9, 17a-11, 19b-7, 19b-11

egerçi (Far.) eğer ki 48a-6, 71b-11

egir- <ET egir- sarmak

egiri dur- sarıp durmak

e. d.-duğı 22b-13

eglen- <egle-n- vakit geçirmek

e.-ür 7a-11, 66b-6

e.-mez 66b-6

ehil (Ar.)

(1) doğru kişi

e.+ine 3a-13, 3b-1

(2) topluluk; bk. *beşāret*

e.+inüñ 9a-2, 45b-3, 64b-9

e.+in 61a-6

e.+ünle 63b-13

e.+iñüz 46b-3

e.+idür 40b-12, 72a-11

e.+i 25b-3, 37b-2, 59a-6

e.+inden 13a-5, 66b-11, 75a-4

ehl (Ar.) sahip, malik

ehl-i sünnet Hz. Muhammed ve sahabelerine uyanlar 17a-1, 20b-12, 21a-1, 21a-2

ek- <ET **ek-** ekmek

e.-eler 47a-4

e.-medin 49b-7

e.-di 49b-8

e.-mişidi 82a-11

ëki <ET **ëkkī** iki 7b-9, 7b-10, 8a-4, 11a-1, 11a-2, 11a-3, 11a-4, 11a-5, 20a-2, 20b-2 vd.

è.+dür 52b-13, 66a-12

è.+den 77a-3, 83a-7, 83b-1

ekin <ET **ekin** ekin 47a-4, 82a-11

e.+ine 82a-11

ëkinçi <ET **ëkking** ikinci 2b-6, 3a-2, 3a-6, 3b-4, 3b-7, 3b-12, 5b-4, 5b-8, 6a-1, 8a-5 vd.

ëkindü <ET **ëkkinti** ikindi vakti

e.+de 47b-3

ëkindü namāzı ikindi namazı 24b-6

ëki yüz <ET **ëkki yüz** iki yüz 39b-8, 67b-4

ekse- <ET **eksil-** eksilmek

e.-mese 12b-7

eksil- <ET **egsü-1-** eksilmek

e.-mez 7a-7, 49a-8, 49a-13

e.-memiş 28a-11

e.-ür 45a-5, 45a-7

e.-mekile 46b-3

e.-mesi 88a-10

eksük <ET **egsük** eksik 27a-10, 47b-11, 48a-9, 48b-4, 49a-3, 59b-12

eksüklük <ET **egsüklüg** eksiklik 20b-8

el <ET **elig** el 7b-5, 73a-4, 80b-4, 80b-13

e.+ine 4b-11, 84b-11

e.+leri 86b-6

e.+in 10a-9, 22a-12, 22a-13, 37a-5, 44b-11, 80b-11

e.+üğe 57b-12, 58a-11, 58a-12

e.+inde 68a-5

e.+inden 86b-12

e.+ündekiler 68a-6

e.+i 44b-12

e.+ümden 51b-6, 79a-6

e.+ünle 52b-3

e.+ile 38b-11, 86b-11, 86b-13

e.+in 40b-1

e.+ñüzle 35b-10

e.+dedür 42b-4, 42b-8

elige gir- ele geçmek

e. g.-mez 29b-5

e. g.-mezse 38b-1

e. g.-diginden 39b-4

elin götür- el açmak

e. g.-di 53a-5, 74b-10

ël <ET ël memleket, halk 50b-1

ë+-leri 74b-9

ë.+ünde 81a-13

ë.+inde 31b-4

elbette (Ar.) elbette 39b-12, 58b-4, *elbetde* aynı anlamda 58b-5

ëlet- <ET ëlt- iletmek

ë.-ür 11b-8, 64a-10

ë.-düm 39a-1

ë.-di 39a-8, 51a-10, 51a-11

ë.-ürler 41b-2, 41b-3, 64b-3

ë.-gil 59a-1

è.-ürler 59a-13

è.-eler 64a-3

è.-iver 74b-13

è.-everdi 74b-13

è.-eyin 81a-2

è.-meñ 82a-6

è.-diler 85b-6

è.-ürsen 88a-12

è.-mesün 88b-11

elḥamdüli ’llāh (Ar.) Arapça *‘hamd Allah’a mahsustur’* 9a-1

elif (Ar.) Arap alfabesinin birinci harfi 23a-11, 24b-13, 44b-3

elli biñ <ET ellig bıñ elli bin 57b-2

elma <ET alma elma 16a-12, 16b-1, 16b-3, 16b-5, 16b-6

e.+sında 16b-1, 16b-2, 16b-4, 16b-6

elsüz <el+süz elsiz 43a-1, 43a-4

emānet (Ar.) emanet

e.+e 35b-4

èmdi <ET amtı şimdi 2b-2, 7b-6, 12a-9, 17b-2, 24a-9, 36a-4, 36a-5, 38b-1, 39a-4, 39b-4 vd.

emekle- <ET emgekle- emeklemek

e.-yü 22b-5

emerce süttten kesilmemiş yaşta 50a-8

emīn (Ar.) güvende, korkusuz 49a-6, 69a-4

emīn eyle- güvende olmayı sağlamak

e. e.-yüp 36b-12

emîn kı1- güvende olmayı sağlamak

e. kı.-dı 66a-2

e. kı.-a 66a-3

emîn ol- güvende olmak 88b-10

e. o.-a 60a-3

e. o.-ğıl 88b-11

e. o.-maya 42a-9, 70b-12

e. o.-ur 19b-6

emînlik (Ar.-Tür.) emin olma 36b-2

emir (Ar.) emir

emir kı1- emir vermek, emretmek

e. kı.-dı 43a-12

Emîra'1-Mü'minîne (Ar.) Mü'minler'in başkanı anlamında, Hz. Ömer için kullanılan bir unvan 84b-7

emmāre (Ar.) nefsin mertebelerinden 76b-2, 76b-6; bk. *nefs*

emr-i ma'rûf nehy-i münker (Ar.) iyiliği emredip kötülüğü yasaklama 35a-4

emzür- <ET emüzür- emzirmek

e.-di 49b-7

ên- <ET ên- <AT ên- inmek

ê.-di 44a-10, 44a-12, 44b-4

ê.-digin 49b-12

ê.-düginden 57b-6

ê.-er 24a-12, 49b-4

è.-e yürü-rken 73b-13

endām (Far.) vücudun azaları

e.+lardan 11a-1

e.+lardandır 11a-4

e.+lardur 11b-7

e.+dadur 42b-5, 42b-10

e.+lar 20a-3

endām-süst (Far.) vücutça zayıf 68a-10

endişe (Far.) endişe 85a-3

e.+sinde 24a-4

e.+dür 31a-5, 31a-6

e.+si 57b-7

e.+sidür 76a-10

ëniş <ET ëniş iniş

è.+dür 20a-13

enşāri (Ar.) Mekkeli müslümanlara yardımcı olan Medineliler

e.+lerle 44a-7

eñse ense

e.+sinden 43a-3, 43a-9

er <ET er adam 13a-2, 14a-1, 28a-1, 28a-5, 28b-11, 37a-4, 37a-8, 38a-13, 39b-8, 41a-6, 47a-2, 49a-11, 49a-11, 49b-1, 49b-2, 49b-4, 49b-6, 49b-7, 49b-8, 51b-3, 51b-4, 55a-4, 58a-7, 58b-8, 58b-11, 63a-12, 69b-8, 75a-1, 75b-2, 75b-3, 79a-13, 82b-10, 86a-7, 88b-3, 88b-4, 88b-9, 88b-10, 88b-12

e.+üğ 32b-1, 41b-4

e.+ile 37a-2, 45b-7, 55a-2

e.+i 37a-7, 45b-8, 51a-6, 51b-4

e.+ler 37a-8

e.+di 50a-10

e.+dür 62a-2, 62a-3, 82b-11

e.+leri 66b-8

êr- <ET êr- ulaşmak

ê.-dün 11a-13, 18a-9, 38a-2

ê.-düm 11a13

ê.-mez 19a-10, 19b-2

ê.-imince 19b-12

ê.-esiz 52b-3

ê.-medüm 54a-11, 54a-12

ê.-se 61b-5

ê.-medi 84a-11

eren <ET eren

(1) erkekler

e.+lere 26b-8

(2) ermişler

e.+lerün 32a-12

ergen <ET ermen yetişkin 37a-1

êrgür- <ET êrgür- ulaştırmak

ê.-di 30a-2, 30a-7

eriy- <ET **erin-** tembellik etmek, gevşek davranmak

e.-miş 88a-3

ëriş- <ET **ëriş-** buluşmak, ulaşmak 74b-11

è.-mege 14a-8

è.-mek 22b-3, 57a-10

è.-dün 30a-1, 38b-12

è.-e 30b-10, 41b-11

è.-medüm 59a-5

ërişdür- ulaştırmak 40a-8

è.-e 36b-13

ërkek <ET **ërkek** erkek

ërkek oğlan erkek çocuk

è. o.+1a 40b-7

erlik <ET **erlik** yiğitlik 75b-10

ërte <ET **ërte** <AT **ër** sabah 53b-3

ërte namāzı sabah namazı

è. n. 24b-5

è. n.+n 22b-4

ërte gece <ET **ërte kēçe** gece gündüz 47b-11

eşer (Ar.) iz 84a-3

e.+i 12a-4

esirge- <ET **es+(i)rke-** korumak, esirgemek

e.-düm 39a-2, 50a-7

e.-dügün 50a-12

e.-mese 54b-4

e.-gil 56a-4

e.-r 84a-1, 88a-9

e.-mezseñ 88a-8

esirgeyici koruyucu 73b-9

eski <ET **eski** eski 51b-3

esle- dinlemek, kabul etmek

e.-mediler 55a-4

esirik <ET **esrük** sarhoş 43a-8; krş. *esrük*

esri- <ET **esür-** sarhoş olmak

e.-r 45a-1

e.-se 45a-5

e.-meyince 46a-6, 46a-7

esrük <ET **esrük** sarhoş 43a-4, 44a-13, 45a-11, 45a-12, 79a-5; krş. *esirik*

e.+lerün 38a-4

e.+di 44b-3

e.+le 45a-8, 45a-11

eş <ET **èş** <AT **èş** arkadaş

e.+leri 85a-13

eşek <ET **eşgek** eşek

e.+ler 49b-11

èşit- <ET **èşid-** işitmek 4b-2

è.-dügümi 2b-11

è.-di 4b-2, 9a-5, 27a-6

è.-digi 76a-2

è.-e 31b-11, 35a-3

è.-eler 43b-7

è.-ür 35a-8, 54b-11

è.-ürin 35b-9

è.-icek 34a-1, 36b-5, 40a-4, 47a-11, 49b-8, 57a-5, 81a-10

è.-esin 71b-11

è.-mişken 59b-5

è.-mege 35b-7

è.-meye 40b-8

è.-düm 23a-2, 23b-1, 38a-8, 39b-8, 39b-9, 40b-10, 41b-2

êşitdür- <ET êşidtür- duyurmak

è.-ür 64b-13

et <ET et et 85b-2, 85b-3

e.+in 44b-9, 85b-4, 85b-7

e.+ile 61a-5

èt- <ET èt- <AT èt- etmek, yapmak 2a-2, 2a-3, 3a-11, 5b-5, 5b-10, 6a-1, 6a-2, 6a-7, 6a-9, 6b-1 vd.; bk. *‘afv, āh, azād, ‘azāb, beyān, bühtān, cem‘, ceng, da‘vet, def‘, defn, fark, feryād, ġaybet, gile, ħarc, ħāşıl, ħılāf, ħıle, ıkrār, ‘ināyet, infāk, istiġfār, kanā‘at, kesb, livāṭa, men‘, muṭali‘a, nāz, perḥīz, raġbet, rivāyet, şabr, savaş, şahādet, şefā‘at, şikāyet, şükr, ṭā‘at, ta‘bīr, ta‘cīl, ṭama‘, ṭa‘n, tana‘um, taşnīf, temyīz, terk, tevbe, tevḥīd, ün, zabt, zikir, zinā.*

etmek <ET etmek/ötmek ekmek 34b-6, 55a-5, 87b-3

e.+le 52b-13

e.+den 54a-8

ev <ET **ev** ev 40b-8

e.+cağuzum 29a-11

e.+idür 12b-12

e.+inde 71b-5

e.+i 89b-1

e.+inden 31b-2

e.+den 53a-12

e.+dür 57a-1

e.+ine 38a-11, 38b-8, 40b-9, 44b-1, 51a-2, 51a-10, 51a-11, 71b-4,
82a-8, 82a-9

e.+ün 44b-7, 44b-8

e.+ge 40b-10

ev- acele etmek

e.-erdi 23a-4

evlā (Ar.) daha iyi 19b-3

evliyā (Ar.) veli kullar

e.+laruḡdur 19a-9

e.+laruḡ 19a-9

e.+lardan 19a-10

evvel (Ar.) birinci, önce 3a-1, 3a-4, 3b-3, 3b-7, 3b-12, 5b-4, 5b-7, 5b-13, 6a-13, 6b-6
vd.

e.+inün 7a-4

e.+den 7a-5

e.+ümüz 7b-4

e.+ine 31b-8

evvelki (Ar.) birinci 22b-7, 23b-8, 23b-9, 67a-2

e.+si 84b-3

ey (Far.) seslenme edatı 4b-3, 4b-13, 5a-3, 5b-6, 6b-4, 20b-10, 22b-1, 23a-1, 23a-5, 23a-7 vd.

eyit- <ET ayıt- söylemek 7a-2, 29a-10, 79a-9

e.-düm 39a-2, 39b-9, 46a-4, 51a-7, 51a-8, 67a-6, 67a-7, 82a-3, 82a-4, 82a-7 vd.

e.-di 3b-12, 4b-3, 4b-7, 4b-13, 5a-1, 5a-2, 5a-13, 5b-2, 5b-9, 6a-5 vd.

e.-diler 13b-4, 13b-13, 17b-9, 26a-9, 26a-11, 26b-1, 26b-3, 30b-7, 31a-3, 31a-8 vd.

e.-se 48a-5, 48a-8, 48a-9, 54a-10, 54a-12

e.-ür 2a-5, 2a-10, 2b-8, 2b-13, 3b-6, 3b-10, 4a-12, 5b-6, 5b-11, 5b-12 vd.

e.-ürler 8a-13, 8b-3, 19b-2, 22a-5, 22a-7, 25b-1, 25b-5, 59a-1, 59a-7, 65b-7, 66b-5

e.-ürse 33b-9

e.-ürsüz 52a-12, 52a-13, 52b-1

e.-e 45b-13, 51b-11, 63b-13, 64a-4, 64a-5, 64a-6, 64a-7

e.-gil 16a-2, 78a-11

e.-mek 22b-1

e.-mege 59a-13

e.-me 64b-7

e.-miş idi 84b-9

eyle <ET ayla öyle

e.+dür 47a-1

eyle- <ET **edle-** etmek, eylemek 1b-10, 2a-7, 2b-3, 3a-7, 3a-10, 3b-1, 3b-9, 5a-4, 5a-12, 5b-3 vd.; bk. ‘*afv*, *alkış*, ‘*amel*, ‘*arz*, *azād*, ‘*azāb*, *beyān*, *cem*’, ‘*cimā*’, ‘*def*’, ‘*emīn*, *farq*, *hile*, *hīle*, *ğark*, *ğaybet*, *ğēn*, *gile*, *ğusūl*, *gümān*, *ḥarāb*, *ḥarc*, *helāk*, *hılāf*, *ḥışım*, *ḥizmet*, *ḥor*, *hoş*, *hoşnūd*, *ḥüküm*, *ıkrār*, *ırak*, *istiğfār*, *izāfet*, *ḳabūl*, *ḳahr*, *ḳan*, *ḳanā*’*at*, *ḳaşd*, *ḳavul*, *ḳayğulu*, *kerem*, *ḳıyās*, *livāṭa*, *ma*’*lūm*, *maḥrūm*, *ma*’*şıyet*, *meded*, *melāmet*, *meyl*, *minnet*, *muḥālefet*, *mülzem*, *münāzara*, *münevver*, *naẓar*, *perḥīz*, *rağbet*, *raḥmet*, *rivāyet*, *rükū*’, *şabr*, *secde*, *su* ’*āl*, *şād*, *şādlık*, *şefā*’*at*, *şikāyet*, *şükür*, *ṭā*’*at*, *taḳdīr*, *ṭama*’, *tamām*, *ṭar*, *ta*’*ẓīm*, *tekbīr*, *tekye*, *terk*, *tesbīḥ*, *tevbe*, *tevekkül*, ‘*ucub*, ‘*oğruluḳ*, ‘*va*’*d*, *var*, *vaşıyyet*, *vefā*, *yaraḳ*, *yazuḳ*, *zārılık*, *zārılık*, *zelīl*, *zem*, *zıkr*, *zinā*, *zulüm*

eylet- yaptırmak

e.-di 78b-5

eylük <ET **edgölük** iyilik 26a-8, 56a-6, 69b-12, 82b-6, 83b-3, 83b-4

e.+ler 84b-6

e.+lerüñ 76a-5, 76a-6

eyü <ET **edgü** iyi 4a-4, 11a-1, 11a-3, 11a-5, 17a-2, 19b-11, 30a-12, 31a-6, 31a-7, 33a-8 vd.

e.+sin 9a-4

e.+sün 9a-6

e.+si 9a-7

e.+ler 9a-11, 66a-4

e.+lerden 55b-11

e.+lerüñ 59a-3

e.+dür 71b-6

e.+ven 77b-12, 78b-4

e.+yiz 78b-3

eyürek daha iyi 22b-12

eyyāmi 'l-bayz (Ar.) Her hicri ayın on iki, on üç, on dört ve on beşinci günleri 67a-7;
eyyāmi 'l-baş aynı anlamda 66b-10

Eyyüb (Ar.) Hz. Eyüp Peygamber 61b-8

eẓelīyet (Ar.) başlangıcı olmama

e.+iyile 7a-5

F

faḥırlan- (Ar.-Tür.) gurur duymak

f.-ur 69a-2

faḥr (Ar.) övünç

f.+ı 1b-4

f.+umdur 4a-10

faḫıḫ (Ar.) fıkıh âlimi

f.+lar 14b-11, 14b-13

faḫīr (Ar.) fakir 9b-6

fānī (Ar.) sonu olan 20b-2, 51a-3, 57a-3, 57a-4, 57a-9, 68b-7, 75a-13

fāriḡ (Ar.)

(1) vazgeçmiş

fāriḡ ol- vazgeçmek

f. o.-mayaduḡ 23b-3

f. o.-mazdı 46a-6

(2) işini bitirmiş

fāriġ ol- işini bitirmek

f. o.-up 55a-8

farīza (Ar.) farz 22a-3, 22a-4, 22a-5, 26b-10; krş. *farz*

f.+dur 2b-4, 23b-8, 46b-7, 62b-1, 63a-9, 65a-5, 72a-6, 79b-10

f.+ları 73a-4

f+-ların 13a-8

f.+dan 22a-3, 22a-4

f.+yıduġın 25a-9

f.+larumı 55b-5

farz (Ar.) farz 25a-10; krş. *farīza*

f.+dur 25a-4, 26b-8, 50b-4

farġ (Ar.) fark 24b-2

farġ ét- ayırmak

f. è.-mekdür 5b-10

farġ eyle- ayırmak

f. e.-r 31a-4

feryād (Far.) feryat

feryād ét- feryat etmek

f. è.-er 22a-9, 45a-13

f. è.-erler 37b-2

f. è.-erin 61a-7, 61a-10

f. èr-iş 74b-11

fā'ide (Ar.) fayda 89b-4; *fāyda, fāyide*

f.+ler 2a-1

f.+si 84a-1

faşıh (Ar.) düzgün 2a-1

fāsık (Ar.) günahkar 34a-11

f.+lara 3a-13

fāyda (Ar.) fayda; krş. *fā'ide, fāyide*

fāyda+η 55b-11

fāyide (Ar.) fayda 18b-4, 18b-5, 62a-10, 71a-9; krş. *fā'ide, fāyda*

f.+si 13b-12, 18b-6, 18b-7, 18b-8, 75a-13

fāzilet (Ar.) fazilet 21b-11, 22a-2

faẓl (Ar.) lütuf 14a-11, 26b-5, 47b-1

f.+ıla 10a-3

f.+ıyla 14b-9

f.+ıdur 17b-4

f.+ı 36b-12, 46a-9, 67a-2, 67a-3, 67a-4

f.+uη 33a-12, 41b-11, 56b-10, 75a-3, 86a-11

f.+uηdur 88a-7

fehm (Ar.) anlayış 4b-9

fenā (Ar.) yokluk 51a-2

ferc (Ar.) avret yeri

f.+ine 5a-10

f.+in 35b-5

f.+i 37b-2

f.+dedür 42b-5, 42b-9

f.+iñi 56a-10

ferište (Far.) melek 20a-2, 23b-2, 30b-2, 40a-2, 51b-11, 70a-5, 73a-13

f.+lerdür 3a-2

f.+leri 64a-11, 64a-13, 64b-1, 64b-2, 69a-1

f.+lerinden 64b-3

f.+lerce 49a-10

f.+lerüm 5a-3, 23a-7, 23a-10, 69a-2

f.+lerime 61b-5

f.+lere 6a-8, 6b-8, 25b-8, 27a-8, 27a-11, 64a-10, 82b-5

f.+lerün 27a-10

f.+lerin 18b-12

f.+ler 22b-8, 27a-6, 27a-7, 27a-9, 39a-11, 57a-3, 57a-5, 64a-9, 64a-10,
64b-3 vd.

fermān (Far.) emir 38b-2, 47b-6, 47b-10, 50a-8, 50a-11

f.+ıla 48b-2

ferzenduḵ (Far.) çocuk 9a-5, 9a-6, 9a-9, 9a-11

f.+ıla 9a-3

fesād (Ar.) bozukluk

f.+ı 5a-11, 81b-13

fevt (Ar.) elden kaçma

fevt ol- elden kaçmak

f. o.-maya 2a-2

f. o.-dı 54a-11

fi‘l (Ar.) iş 22a-11

f.+idür 17a-3

f.+lerden 22a-6

f.+i 46a-5

fitne (Ar.) fitne 55a-11, 78b-13

f.+dür 55a-3

f.+sinden 55a-11

folluk tavukların yumurtlaması için yapılan yer 64b-13

Furkân (Ar.) Kur'an-ı Kerim 10b-12

fuzûl (Ar.) lüzumsuz 84a-5

fûlân (Ar.) filan 29b-12, 46b-13, 54a-12, 68a-7, 74b-12, 75a-1

G

ġāfil (Ar.) gafil, gaflette bulunan

ġāfil ol- gaflette bulunmak

ġ. o.-mañ 56b-3

ġ. o.-duklarına 59a-13

ġāfillık (Ar.-Tür.) gafillik 59a-9

ġ.+ıla 76b-13

ġaflet (Ar.) gaflet

ġ.+den 26b-6

ġ.+ile 58b-13, 59a-1, 59b-1

ġālib (Ar.) yenen 7b-11, 16b-7

ġālib ol- baskın gelmek

ğ. o.-dı 85a-10

ğammāzla- (Ar.-Tür.) iftira etmek

ğ.-sa 86a-10

ğanīmet (Ar.) ganimet 28b-6

ğark (Ar.) boğma; boğulma

ğark eyle- boğmak, batırmak

ğ. e.-di 74a-6

ğark ol- boğulmak

ğ. o.-sa 22a-12

ğ. o.-dum 22b-1

ğ. o.-a 28a-10

ğarrā (Ar.) parlak, gösterişli 53a-13

ğayb (Ar.) sır

ğ.+ın 15a-3

ğaybet (Ar.) gıybet 30b-9, 59b-12, 64a-11, 71a-8, 82b-12, 85b-9, 85b-13, 86a-2, 86a-3, 86a-4, 87a-6

ğ.+den 21b-3, 35a-13, 71a-12, 89a-7

ğ.+in 71a-11, 86a-12

ğ.+üm 86a-6

ğaybet èt- gıybet etmek

ğ. è.-en 85b-11

ğ. è.-erdi 85b-8

ğaybet eyle- gıybet etmek

g. e.-mişsiz 85b-4

ġāyīb (Ar.) kayıp

ġāyīb ol- kaybolmak

ġ. o.-dı 76a-3

ġayrı (Ar.) diğır 17b-8

ġazā (Ar.) savaş

ġ.+ya 85a-7

ġazā eyle- savaşmak

ġ. e.-mek 32b-10

ġazā kıl- savaşmak

ġ. k.-an 71b-4

ġ. k.-mağdan 29a-4

ġ. k.-urken 80a-10

ġāzī (Ar.) gazi 33a-1

ġ.+leri 31a-11, 32b-7, 32b-8

ġ.+lere 31b-1, 32b-5, 32b-6

ġ.+ler 31b-2

ġāzīlık (Ar.-Tür.) gazilik 32a-1, 32b-12, 32b-13, 33a-5, 33a-6

ġ.+uñ 77a-1

ġ.+dur 4a-1

ġ.+dan 32b-12

ġ.+ı 32b-12

ġeçe <ET kēçe <AT kēçe gece 34b-5, 39b-8, 39b-9, 39b-12, 47b-11, 53b-3, 58a-12, 68a-8, 85b-6; bk. *erte ġeçe*

g.+leri 7a-12

g.+ler 14a-6, 14a-8

g.+si 67b-8

g.+sinde 67b-9

geç- <ET keç-

(1) geçmek

g.-di 16a-6

g.-üp 18b-13

g.-e 23a-13

g.-eni 35a-11

g.-erdüm 39b-8

g.-er 40b-9

g.-di 41b-11

g.-erdi 60b-10

g.-dügünden 60b-13

g.-mekdür 63a-6

g.-icek 64b-3

g.-en 72b-7, 72b-8, 81a-6

g.-er 75b-5, 76a-8, 76a-13

g.-meyince 87b-10

g.-megün 87b-11

g.-mek 87b-11

g.-esidür 57a-1

(2) kabul olmak

g.-mez 44b-7

geçmiş geçmiş 68b-4

geçür- <ET **keçür-**

(1) geçirmek

g.-diler 44b-2

g.-ürler 59b-1

(2) kabul etmek

g.-mezler 64a-11, 64a-12, 64a-13, 64b-1, 64b-2

geçürt- <ET **keçürt-** geçmesini sağlamak

g.-ür 68b-9

gèder- <ET **kèter-** gidermek, yok etmek 84b-11

g.-icisidür 4a-9

g.-ür 36b-7, 44a-9, 52a-8, 52a-9, 56a-13, 68b-9, 69b-5, 69b-6, 79a-12,
84b-1, 84b-2, 84b-4, 85b-13

g.-sin 84b-12

gel- <ET **kel-** gelmek 47a-6, 51a-8; bk. *tevbe, şuş gel-, yèr, yol*

g.-medi 2b-1, 39a-9, 66a-6, 74b-4

g.-mezdi 43a-12

g.-mezse 86b-12

g.-miş 39b-3

g.-gil 39b-8, 39b-9

g.-di 2b-1, 13a-2, 16a-7, 20b-5, 20b-10, 21b-8, 28a-1, 28b-11, 29a-9,
29b-12 vd.

g.-düm 38b-5

g.-icek 45a-11, 55a-8, 57a-3, 72b-11

g.-elerdi 22b-5

g.-mez 38a-5, 86b-12

g.-digin 13b-7

g.-dügi 15a-4

g.-dügin 13b-8

g.-ür 5b-11, 5b-12, 19a-12, 19a-13, 20a-4, 27b-13, 31a-5, 31b-9, 48b-4, 48b-7 vd.

g.-ecegin 57b-13

g.-mezsın 79b-3

g.-ürdi 32b-12, 43a-13, 49b-5, 74b-3, 74b-4, 78a-8

g.-en 43a-13

g.-cek 88b-12

g.-mişdür 34a-5

g.-diler 54a-2, 85a-10, 85b-2

g.-mezler 35a-1

g.-meye 35a-3, 38a-6, 87a-1

g.-dün 38a-12, 38b-5, 40b-10, 86a-2

g.-ün 55a-3

g.-üp 20a-10, 58b-13

g.-e 20a-1, 35a-4, 37b-8, 58a-10, 58a-11, 58a-12, 58a-13, 58b-1, 61b-5, 61b-6 vd.

g.-ene 71a-4

g.-eler 63b-12

g.-eceksin 68b-6

g.-ince 85a-9

g.-sün 64a-7

g.-dük 36a-4

g.-mekden 8a-10

g.-medin 10a-10

g.-ürse 11a-8, 17a-8, 17a-10, 66b-7, 82a-2

g.-se 12a-1, 19a-8, 28b-12, 52b-10, 52b-11

geleci <ET **keleçü** söz 10b-5, 35b-10, 58b-4, 70b-1, 70b-8, 84a-12

g.+sin 14a-8

g.+den 58b-4

g.+yise 70a-11

g.+lerden 89a-6

geleci kıl- konuşmak

g. k.-dı 19a-1, 19a-3

gemi <ET **kemi** gemi

g.+leri 7a-13

gên <ET **kên** <AT **kên** geniş

gên eyle- genişletmek

g. e.-r 10a-5

g. e.-ye 87b-4

gendü <ET **kentü** kendi 12a-9, 13b-9, 32b-7, 32b-8, 54a-1, 57b-3, 57b-4, 63b-8, 70b-10, 71b-5 vd.

g.+ne 2a-2

g.+ne 36b-3

g.+nün 23a-8, 85a-4, 85a-5

g.+nüz 83a-3

g.+ye 31b-9, 82b-6

g.+ler 81b-3

g.+lerin 35a-1, 77b-4, 78b-3, 78b-4

g.+leri 38a-4

g.+den 53b-13, 59a-3

gendözi <ET **kentü özi** kendisi 11b-10, 31a-7, 31a-11, 36a-10, 64a-12, 74b-2, 76b-9;

gendüsi aynı anlamda 15b-1, 55a-6, 70b-12

g.+n 10b-6, 10b-7, 11b-10, 12b-3, 31a-7, 36a-10, 76b-9, 76b-10, 77b-1, 77b-8 vd.

g.+ne 31a-11, 74b-2

g.+ni 38a-10, 70a-6, 71a-4, 76b-13

gendözin gör- kibirlenmek

g. g.-mek 77b-10, 77b-11, 77b-12

g. g.-megi 5a-9

g. g.-enün 64a-13

g. g.-mekden 78b-9

gendözlerin gör- (çoğul) kibirlenmek

g. g.-dükleri 77b-6

gendöziñ kendin; krş. *gendözün*

g.+i 38a-10, 70a-6, 71a-4, 76b-13

gendözñüz kendiniz 66a-11

gendözüm kendim

g.+i 9a-13

g.+e 88a-11

gendözün kendin 38a-12, 56a-2, 64b-6; krş. *gendöziñ*

g.+i 10b-2, 69b-9, 70a-6

g.+e 88b-8

geñez <ET **keñ**+ez kolay 44b-9, 69a-5

geñezlik kolaylık 29b-8

g.+dür 29b-7

gèñit- genişletmek

g.-ürler 19b-12

gèñlik <ET **kèñlik** genişlik

g.+i 19b-13

gerbüç <ET **kerpiç** kerpiç 55a-3, 55a-10

g.+i 55a-7

gèrçek gerçek, doğru 12a-12, 16a-8, 20b-12, 23b-1, 30a-12, 30b-5, 36a-5, 41b-4, 50b-2, 63b-4, 64a-8, 72b-9

g.+den 10a-11

gèrçeklik doğruluk

g.+i 4b-9

gerek <ET **kergek** lazım, gerekir 12b-9, 12b-10, 12b-11, 13a-9, 14a-7, 17a-13, 17a-2, 18b-11, 21a-8, 30a-5 vd.

g.+dür 3a-1, 3a-7, 3a-8, 12a-6, 19b-7, 30b-12, 35a-7, 35a-8, 35a-13, 35b-1 vd.

g.+di 70b-4

gerek- <ET **kerge-** gerekmek

g.-mez 20b-11

gereklü gerekli 52a-10

gêrû <ET **kêrû** geri, tekrar 6a-11, 9b-10, 12b-13, 15a-13, 16a-7, 23b-10, 23b-11, 23b-12, 24a-12, 34b-12, 38a-11, 39b-11, 43b-1, 51a-11, 51b-10, 52a-12, 52b-1, 54a-7, 55a-9, 57b-12, 59a-1, 60b-10, 60b-12, 61b-7, 64a-12, 64a-13, 65b-2, 70a-11, 70b-3, 70b-4, 76a-2, 78a-11, 84b-7, 85b-10; bk. *şimden gêrû*

git- <ET **kêt-** <AT **kêt-** gitmek

g.-mekden 8a-10

g.-düginden 9a-11

g.-dügi 15b-1

g.-di 39b-2, 51b-5, 76a-3

g.-icek 58b-13

g.-e 62b-4

g.-em 72b-12

g.-meyesin 59a-2

g.-meyüp 89a-2

g.-erem 23a-12

g.-erdüm 46a-2, 82a-2

g.-erken 51b-2, 55a-3, 64a-10

g.-er 26a-3, 26a-4, 28b-10, 37a-11, 48b-1, 56a-11, 68a-9, 69b-11, 82a-3

g.-erlerdi 39b-2

g.-eyim 39b-11

g.-elüm 55a-3

g.-erdi 36b-1, 50a-7, 78a-6, 78a-8

getür- <ET **keltür-** getirmek, iletmek 69a-10; bk. *şalavāt, şahādet, şek, şirk, yér*

g.-düm 2a-8, 2b-11, 46a-3, 47a-5, 50b-1

g.-eler 87a-1

g.-e 47b-1

g.-medi 46a-3

g.-di 16a-12, 19b-3, 23a-11, 47b-4, 51a-11, 66a-5

g.-üp 18a-1

g.-se 19b-5

g.-ür 7b-3, 20b-8, 47a-3, 50a-4, 64a-10, 68a-12, 79a-12

g.-düginden 21a-4

g.-cek 16a-5, 55a-7

g.-mek 10a-5, 37b-6

g.-mese 66a-9

g.-meye 34a-2

g.-meyesiz 72a-10

gevher (Far.) mücevher 53b-6, 53b-8; krş. *güher*

g.+i 29a-9, 29a-13

güher (Far.) mücevher krş. *gevher*

g.+i 29b-3

gey <ET **ked** (Soğd.) çok 16b-10, 22b-12, 25b-9, 34a-12, 34a-13, 57a-10, 86b-1

gey- <ET **ked-** giymek 9b-7

g.-di 9b-8

g.-mekdür 21b-6

g.-mek 24b-5

g.-gil 58a-2

g.-mez 63a-8

g.-er 51b-3

g.-ecek 53a-8

g.-ürsin 81a-8

geyür- <ET **ked-ür-** giydirmek

g.-di 5a-7

g.-meydi 14a-10

g.-ürseñ 81a-8

gez defa 15a-8, 15a-13, 21a-9, 29a-4, 37b-2, 40b-12, 42b-13, 46a-3, 48b-9, 48b-10
vd.

gez- <ET **kez-** dolaşmak, gezmek

g.-düm 59a-9

g.-erler 66b-6, 66b-7

g.-di 74b-9

gezdür- <ET **kez-dür-** gezdirmek

g.-ür 51b-5

gibi <ET **kibi** <AT **kēp+i** benzetme edatı 4a-3, 5b-7, 5b-8, 6a-10, 6a-11, 10a-13, 18a-3, 23a-11, 23a-13, 28a-11 vd.

gile (Far.) şikayet

g.+m 75a-2, 80b-8

gile èt- şikayet etmek

g. è.-ersin 65a-1

gile eyle- şikayet etmek

g. e.-dük 61b-7

g. e.-megil 61b-5

g. e.-yem 61b-5

g. e.-mezin 63a-2

gile kıl- şikayet etmek

g. k.-masa 60b-5

g. k.-ursın 63a-1

g.-mi k.-ursın 62b-12

gileci (Far.-Tür.) şikayetçi 87a-7

gir- <ET kir-

(1) girmek 83a-6

g.-e 3b-7, 35b-3, 42a-3, 63a-12, 82b-9

g.-esidür 18a-13, 57a-1

g.-ür 22a-10, 28a-2, 28b-10

g.-esin 28a-3, 59a-3

g.-iserin 22a-11

g.-üp 23b-11

g.-mek 63a-6

g.-mekdür 56b-12

g.-meye 34a-9, 78a-4

g.-meyem 78a-5

g.-meyedi 66a-4

g.-diler 74a-7

g.-se 53b-7

g.-mez 68a-5, 71a-3

g.-di 38b-3, 40b-9, 41b-6, 47a-9, 62b-11, 83a-6

(2) yardımcı fiil; bk. *e/*

g.-mez 29b-5

g.-mezse 38b-1

g.-diginden 39b-5

giriŧār (Far.) yakalanmış

giriŧār ol- yakalanmak

g. o.-a 53b-2

g. o.-asın 58a-7

gişi <ET **kişi** kişi 2b-10, 5a-5, 10a-9, 10b-6, 12b-2, 12b-6, 12b-8, 13b-3, 13b-10, 14a-6 vd.

g.+le 71b-6, 71b-7, 71b-9

g.+ler 3a-4, 14b-12, 22b-7, 28a-9, 55a-1, 57b-13, 58a-2, 59b-6, 63a-7, 66b-2 vd.

g.+leri 83b-8, 85b-6

g.+lerüŋ 50b-8, 75b-7, 86a-12

g.+lerden 59b-12, 65b-9, 71b-13

g.+lerdür 66b-6, 85b-8

g.+lere 52a-7, 65b-10

g.+ye 2b-4, 22b-9, 24a-8, 29a-6, 30b-11, 36b-7, 37b-3, 40b-1, 50a-7,
55a-6 vd.

g.+nün 5b-3, 9a-7, 13b-1, 24b-8, 29b-12, 35a-2, 35a-3, 43b-6, 45b-7,
64a-12

g.+nündür 58a-1

g.+yi 53a-11, 55a-9, 60a-6, 69b-7, 80a-4, 86a-7

g.+de 5a-4, 12b-5, 76b-9, 78a-3

g.+den 22b-10, 34a-10, 78b-1, 78b-2, 85b-11

g.+dür 9a-7, 9a-8, 11b-11, 11b-12, 57a-10, 60a-3, 63b-7, 75b-9

g.+sin 49b-3

givir- <ET **kigür-** sokmak

g.-em 8b-12

g.-eyin 65a-13

gizle- <ET **kizle-** gizlemek

g.-se 42a-6

g.-ye 61a-13

gizlü gizli 56a-1, 71b-3

g.+yi 35a-8, 36a-7

göç- <ET **köç-** göçmek

g.-iser 18a-9

g.-er 56b-12

g.-ür 66b-7

g.-se 75b-12

g.-en 75b-13

gögüs <ET köküz göğüs

g.+sine 4b-10, 5a-9

g.+si 45b-5

gök <ET kök <AT kök gök 7b-13, 18b-11, 18b-12, 24a-11, 24b-1, 37b-1, 57a-3, 60a-11, 60a-13, 64a-9, 64a-11, 64a-13, 64b-1, 64b-2, 64b-3

g.+lerüŋ 7a-10

g.+de 8a-3

g.+den 21b-8, 47a-4, 47a-6, 49b-12

g.+ler 21b-9

g.+deki 49a-9

g.+dedür 83b-11

gök yüzü gök yüzü

g. y.+nde 18a-3

gölge <ET kölige gölge 34b-4, 39b-1, 76a-8

g.+m 36b-10

g.+sinde 66b-12, 82b-10, 89b-1

göm- <ET köm- gömmek

g.-e 4o-ŋ 45a-8

gönder- <ET köndger- göndermek

g.-di 38b-8

g.-diler 55a-5

g.-e 64a-8

gönül <ET köñül gönül 11b-7, 24a-1, 24a-9, 26a-3, 33b-2, 33b-6, 36b-7, 46b-1, 46b-5, 46b-6 vd.; bk. *aşağa*

g.+le 2b-13, 6a-6, 32a-6

g.+lerine 66b-7, 84a-3

g.+e 62a-4, 31a-5, 31a-6

g.+ile 31b-11, 32b-10, 63a-7, 65b-6, 86b-12

g.+inde 63b-11, 65a-12

g.+iñüzden 35a-11

g.+ine 2a-2, 5a-9, 30b-2, 38b-6, 47b-2, 53b-10, 82a-13

g.+içün 43b-4

g.+üm 3b-13, 61a-8

g.+ümi 33a-8

g.+ün 33a-2, 36a-8, 50a-2

g.+ünji 62b-13

g.+i 9a-5, 12a-5, 24a-4, 24a-13, 26a-12, 26a-13, 26b-2, 32a-13, 32b-11, 47b-6 vd.

g.+in 10a-5, 10a-6, 21b-4, 54b-5, 65b-1, 65b-2, 65b-11, 77a-12, 84a-11

g.+ündeki 68b-9

g.+indeki 68b-11, 74b-1

g.+inden 84a-3

g.+ini 12a-10

g.+inün 13a-6

g.+leri 59b-6

g.+lerin 33b-5

g.+de 13b-5, 36b-8

g.+dedür 13b-6

g.+den 17b-13, 84a-5, 89a-1

g.+dendür 11a-1

gör- <ET kör- görmek 4b-2, 61b-4; bk. *gendözi, revā*

g.-düm 1b-8, 1b-10, 2a-6, 29a-11, 38a-4, 38a-5, 38a-6, 38b-11, 46a-2, 47a-8 vd.

g.-medüm 82a-11

g.-dün 85b-3

g.-dük 74a-4

g.-dügi 75b-5

g.-dügüm 61a-5

g.-e 10a-3, 12b-4, 37a-13, 40b-7, 48b-3, 49b-10, 62a-8, 66b-13, 87a-1

g.-esin 59a-3

g.-iserven 60a-2

g.-iserlerdür 17b-12

g.-medin 17b-13, 81b-8

g.-mezseñ 81b-12

g.-edür 81b-12

g.-meyesi 39a-7

g.-meye 39a-10

g.-meyince 29b-6

g.-üp 29b-12, 40b-9, 54b-4, 59a-12, 76a-10, 87a-3

g.-mekdür 31a-9

g.-mezüz 59b-2, 59b-4

g.-e durur 35a-10, 35a-11, 39a-11, 40a-3

g.-e dururken 40a-3, 79b-5

g.-e dururlar 39a-10

g.-e dururuz 80a-12

g.-emez 39b-13

g.-mek 54a-10, 61a-6, 63b-3, 77b-10, 77b-11, 77b-12, 77b-13, 78a-3

g.-sin 63b-4

g.-digin 63b-6

g.-enüñ 64a-13, 64b-2

g.-mezseñüz 35a-10

g.-en 44b-6, 44b-7

g.-ürler 18a-3, 59b-7

g.-dügünden 18a-12

g.-di 4b-2, 9b-8, 18b-12, 18b-13, 19a-11, 38a-10, 39b-9, 41a-7, 44a-8, 51a-10 vd.

g.-icek 48b-1, 59a-4

g.-se 41a-7, 56b-3, 56b-4, 56b-5, 56b-6, 77b-1, 85a-2, 86b-11

g.-ürven 69b-7

g.-ürdi 70a-10

g.-seler 59a-7

g.-medi 10a-1

g.-mekden 78b-9

g.-mediler 76a-3

g.-megi 5a-9

g.-ür 6a-10, 76a-9, 85a-5, 85a-6

g.-ürken 79b-5

g.-mez 6a-10, 85a-5, 85a-6

g.-mezin 47b-13, 48a-1, 48a-2, 48a-4

g.-dükleri 77b-6

g.-gil 61b-3

g.-ürsen 6b-12

g.-diler 9a-11, 20b-6, 27a-9, 35b-13, 39b-1, 41b-8, 55a-3, 77b-4, 78b-3

g.-ün 23a-10, 61a-6, 69a-2

göre göre 72b-12, 73b-4

görin- <ET **körün-** görünmek

g.-ür 12a-3

görk <ET **körk** gösteriş

g.+i 29a-10, 29a-13, 29b-3, 37a-11, 68b-5, 68b-6

görkli <ET **körklüg** yüce, gösterişli 5b-4, 24a-7; krş. *görkli*

görklü <ET **körklüg** yüce, gösterişli 8b-3, 34a-4, 38a-10, 40b-9, 51b-3, 71b-9; krş. *görkli*

göster- <**kös+ter-** göstermek

g.-ür 7a-9

g.-em 8b-12

g.-iserdür 17b-12

g.-ecegine 18a-1

g.-di 30a-6

götür- <ET **kötür-** götürmek; bk. *el, parmak*.

g.-düm 11b-1

g.-mek 22a-12

g.-üp 47a-9, 51b-2, 52b-6

g.-di 53a-5

g.-mediler 54b-13

g.-ür 64b-12

g.-en 71b-8

g.-di 74b-7, 74b-10

g.-üverürsen 82a-8

g.-dürsen 88a-12

götürül- <AT **kötürül-** kaldırılmak

g.-ür 21b-10

gövde gövde

g.+sine 48b-2

göyün- <ET **köñ-** yanmak; bk. *öz*.

g.-di mi 50a-6

g.-di 50a-7 , 50a-10, 50a-12, 51b-3

g.-ür 59b-1, 87b-6

göyündür- <ET **köñ-ün-dür-** yakmak; bk. *od*

g.-em 9b-4

g.-mek 12b-4

g.-meye 34a-7

g.-ürsin 36a-13

g.-üserin 40b-5

g.-ür 66a-12, 71a-5, 71b-10

g.-e 86a-9

göz <ET **köz** göz 19b-2, 19b-12, 72a-8, 73a-11

g.+üm 3b-13, 4a-11, 47a-7

g.+ine 5a-8, 12a-3

g.+le 31b-11

g.+leri 45b-4, 57b-8

g.+lü 43a-3

g.+i 54b-1, 54b-2, 77b-12

g.+in 35b-4, 53a-1

g.+indeki 85a-5

g.+üñ 76a-1

g.+ündeki 85a-4

göz deg- nazar

g. d.-mek 19a-5

göz erimi gözün görebildiği mesafe

g. è.+nce 19b-12

gözet- <ET **közed-**

(1) gözetlemek 85a-7

g.-meye

(2) göz önünde bulundurmak

g.-e 53b-13, 54a-1

gözsüz <ET köz+süz gözsüz 43a-4, 43a-9, 45b-12, 47a-6, 47a-8

göz yaşı göz yaşı

g. y.+n 65b-6

gūr (Far.) kabir 19b-9, 36b-9, 57b-13, 59b-5, 69a-5

g.+da 19b-10, 57b-1

g.+nı 19b-12

g.+ına 19b-13, 20a-4, 41a-2, 79a-10

g.+ınuñ 20a-3

g.+ın 41a-13, 41b-4

g.+ı 41a-13, 41b-1, 59b-6, 59b-7

g.+unda 86a-9

g.+undan 43a-1, 58b-2, 60a-5

g.+un 45a-9

g.+uma 54b-13

g.+a 56b-12, 58a-12

g.+uñ 57b-11, 58b-1

g.+dan 58a-3

g.+um 72b-13

g.+uñı 58b-5

ğuşşa (Ar.) endişe

ğ.+sı 31b-12

ğuşşa ye- endişe etmek

ğ. y.-yeler 48a-4

ğ. y.-rsiz 48a-12

ğ. y.-men 49a-8

ğ. y.-rsin 50a-2

ğ. y.-mek 50a-4

ğ.-sın y.-yici 87a-6

ğuşşalan- (Ar.-Tür.) endişelenmek

ğ.-ursın 47b-12

ğ.-a 72b-12

ğusül (Ar.) cünüblük, hayız ve nifas hallerinden sonra din gereği yıkanma, arınma

ğusül eyle- yıkanmak

ğ. e.-mek 3b-9

ğ. e.-yüp 32b-3

güç <ET küç <AT kũç

(1) güç

g.+i 3b-5

g.+in 54a-5

(2) zorlama 45b-9

g.+ile 87a-1

gül (Far.) gül

g.+ile 74a-2

gül- <ET kül- gülmek

g.-mese 30b-9

g.-er 57b-9

g.-ersin 57b-10

güleş- güreşmek

g.-mek 71a-8

gümān (Far.) şüphe

gümān eyle- şüphe etmek

g. e.-memekdür 89a-6

gümānsuz (Far.-Tür.) şüphesiz 18b-11, 59b-2

gümüş <ET **kümüş** gümüş 74b-13; krş. *gümüş*

gümüş <ET **kümüş** gümüş 78b-5; krş. *gümüş*

gün <ET **kün** gün 13a-3, 20b-3, 21b-7, 29a-2, 29b-10, 32b-11, 33a-4, 34a-11, 36a-10, 36b-10 vd.; bk. *bayrām, Bedr, cum‘a, kıyāmet, Ramazān, şenbe*

g.+ine 3a-2, 6a-8, 6b-9, 20a-1, 41a-2, 49a-11, 82b-5

g.+i 43a-12, 43a-13, 49a-2, 58a-3, 58a-11, 58b-2, 67a-7, 67a-10, 67b-9

g.+idür 67a-7

g.+lere 67a-7, 67a-12

g.+ki 47b-2

g.+ler 67a-12

g.+lerde 43a-12

g.+leri 58a-8, 66b-10

g.+lerdür 67a-6

g.+dür 58a-10

g.+inde 3b-10, 16a-11, 18a-4, 21b-12, 27b-9, 28a-9, 32b-9, 34a-7,

35a-2, 37b-3 vd.

g.+ile 67b-6

g.+e 35b-1, 48b-1

g.+den 48b-3, 82b-8

g.+ün 57b-2

g.+inün 76a-8

g.+ünde 28b-1, 60a-5, 73b-8, 77b-3, 86a-6, 89a-11

g.+de 21a-8, 24b-8, 32a-12, 51a-7, 51a-8, 51a-13, 67b-3

günāh (Far.) günah 25b-3, 56a-11, 61b-5, 72b-4, 73b-2, 77a-4, 88a-11

g.+ı 13a-7, 18a-12, 38a-9

g.+dan 30b-1

g.+ına 40a-5, 73b-4

g.+ıla 58b-6

g.+lardan 89b-5

günāhkār (Far.) günahkar 1b-7, 49a-9

günāhlu (Far.-Tür.) günahlı 43b-12

gündüz <ET **küntüz** gündüz

g.+leri 7a-12

gündüzin gündüz vakti 69b-9

g.+i 87a-2

güneş <ET **küneş** güneş 5b-7

günile- <ET **künile-** kıskanmak; krş. *günüle-*

g.-di 50b-13

günüle- <ET **künile-** kıskanmak; krş. *günile-*

g.-di 83a-12

güreş- <ET **küreş-** güreşmek

g.-ügi 75a-11

güt- <ET **küt-** gütmek

g.-erdük 29b-13

g.-er 35b-13

güzel güzel 88a-1

Güzide (Far.) Kitāb-ı Güzide 2b-12

güzide (Far.) gözde

g.+sidür 15b-9

H

ḥabbe (Ar.) tane 75a-2

ḥaber (Ar.) haber 12a-7, 16a-5, 19a-1, 74a-3, 78b-6

ḥ.+i 58a-2

Ḥabeş (Ar.) Habeş 51a-6

ḥabīb (Ar.) Hz. Muhammed için kullanılan, Arapça '*sevgili*' anlamında bir sıfat

ḥ.+üm 2a-13, 16a-8

ḥac (Far.) haç

ḥ.+ca 15a-1

ḥacc (Ar.) hac 24b-5, 24b-8, 43b-11

ḥ.+ı 21a-9

ḥ.-a var-mak 3b-5, 3b-8

ḥ.-a var-makdan 29a-4

ḥācet (Ar.) dilek 7b-9, 8a-9, 25b-12, 47b-5, 69b-4, 70b-9, 74b-3

ḥ.+üñ 4b-13, 39a-7, 74a-1, 75a-1, 88a-4

ḥ.+üm 5a-1, 74a-1, 75a-2, 75a-3

ḥ.+ler 7a-8

ḥ.+e 38a-9

ḥ.+in 73b-12, 74a-11, 74b-10

ḥ.+leri 74b-1

ḥācetlū (Ar.-Tür.) muhtaç 74a-12, 88a-4

ḥad (Ar.) şeriatçe verilen ceza

ḥad ur- ceza vermek

ḥ. u.-mak 37a-2

ḥadīş (Ar.) Hz. Muhammed'in sözleri

ḥ.+ile 2b-9

ḥ.+de 18a-5

hafta (Far.) hafta

ḥ.+sında 67b-7

ḥacīl (Ar.) utancından yüzü kızarmış 88b-2

ḥaḳ (Ar.)

(1) doğru, gerçek 2b-5, 5b-9, 5b-11, 6b-2, 89a-9, 89a-12

ḥ.+ḳı 5a-5

ḥ.+dur 18b-10, 19b-9, 20a-5, 20a-10, 20a-11, 20b-2, 26a-2, 52a-12,

52a-13

(2) hak

h.+kı 36b-10, 73b-3

h.+kın 52b-10

h.+kıçün 4b-3, 23a-12, 45b-1, 64a-7, 87a-8

h.+kında 2b-3, 34a-5, 82b-12

Hak~ Hak Te'ālā~ Hak Subhānehu ve Te'ālā (Ar.) Allah 2a-12, 2b-2, 4b-3, 7a-8, 7b-13, 8b-6, 15a-4, 15a-7, 15b-4, 16a-1 vd.

H.+kuñ 1b-5, 7a-12, 7b-1, 60b-6

H.+kıla 15a-12, 18b-13, 19a-3, 79a-9

H. S. T.+nuñ 2a-7

H. T.+dan 9b-2, 72a-6, 72a-8, 80a-8

H. T.+ya 63b-10, 69a-6

H. T.+nuñ 63b-12

hakikat (Ar.) gerçek 10a-13, 13b-3, 18b-11, 59b-3, 73b-9

hakim (Ar.) hikmet sahibi

h.+ler 26b-3

hakīm (Ar.) hekim 36b-7

hakīr (Ar.)

(1) parlak 63a-8

(2) değersiz 10b-4

hakka'l-yakīn (Ar.) kesinlik açısından en ileri derecede bulunan doğru bilgi anlamında bir terim 81b-6, 81b-7, 81b-9

haksuz (Ar.-Tür.) haksız 42a-5, 42b-8

hāl (Ar.) durum 81a-3

h.+umdur 4a-1

h.+um 9b-10, 87b-10

h.+in 31b-9

h.+uñ 36b-8, 87b-9

h.+ında 41a-6

h.+ına 54a-1

h.+ı 73a-5

h.+umuz 73b-3

h.+inden 78b-9

h.+ıñ 81a-4

ḥalāl (Ar.)

(1) helal 2b-4, 21b-5, 41a-7, 54a-6, 72a-4, 86a-6, 89a-2

h.+ı 5b-9, 31a-3, 79b-5

h.+dur 45a-1

h.+a 54a-7

h.+dan 54a-7, 89a-7

h.+uñ 54a-10

h. yè-mek 69b-4

(2) eş

h.+uma 38a-5

h.+ıla 71b-13

ḥalālīk (Ar.-Tür.) helallik

ḥalālīk dīle- helallik istemek

h. d.-meyince 85b-12

ḥ.-ın d.-sün 65b-2

ḥalāyık (Ar.) yaratılmışlar 66b-11

ḥ.+uṇ 9a-4

ḥālī (Ar.) başka 25b-2, 77a-3

ḥalīfe (Ar.) halife 15b-3, 15b-5, 15b-7, 87a-11, 87b-1

ḥ.+sidür 86b-9, 86b-10

ḥalīl (Ar.) dost

ḥ.+um 19a-4

ḥalīm (Ar.) yumuşak huylu kimse 85a-1

ḥ.+e 76a-9

ḥalīmlik (Ar.-Tür.) yumuşak huyluluk; krş. *ḥalīmlik*

ḥ.+ı 12b-7

ḥalīmlik (Ar.-Tür.) yumuşak huyluluk; 30b-1, 30b-12, 84a-6, 84a-7; krş. *ḥalīmlik*

ḥālīş (Ar.) samimi 86b-2

ḥalk (Ar.)

(1) halk 9a-4, 11b-3, 30b-6, 48b-6, 49b-10, 49b-11, 59b-8, 64a-4, 64a-10, 72a-3 vd.

ḥ.+a 11a-2, 11a-3, 11a-5, 11a-6, 13b-12, 45b-1, 60b-5, 61b-5, 64b-13, 65a-1 vd.

ḥ.+uṇ 2a-6, 2a-9, 2b-3, 9a-6, 11a-13, 48b-5

ḥ.+ınuṇ 48b-8

ḥ.+da 52a-5

ḥ.+dan 11b-1, 12b-7, 21b-13, 29a-7, 29a-13, 49b-9, 60a-6, 65a-2, 74a-11, 88b-13

h.+ı 6a-13, 6b-1, 26b-2, 26b-5, 29b-11, 52b-4, 52b-10

h.+ıla 30a-12, 64b-8

(2) yaratılmışlar

h.+ı 17a-12, 57a-3

halka (Ar.) halka

h.+sın 14a-10

halvet (Ar.) تنها 14a-7, 39a-1, 39a-7, 39a-8, 39a-9, 39b-13, 40a-1

h.+de 71a-13

h.+e 38b-3

hamd (Ar.) hamd

h.+ın 23b-1

hamiyyet (Ar.) şeref 45a-6, 52a-9

hammām (Ar.) hamam

h.+a 41b-5

harāb (Ar.) yıkık, viran 57b-9, 58b-4, 84a-13

harāb eyle- yıkmak

h. e.-gil 58b-5

harābat (Ar.) harabe yer 39b-7

harām (Ar.) haram 2b-4, 19b-6, 21b-5, 21b-7, 35b-5, 42b-10, 43b-8, 43b-12, 54a-6, 56a-9, 67b-12, 79a-13, 86a-11

h.+dan 4a-4, 4a-5, 10b-10, 12b-6, 35a-13, 43b-9, 54a-6, 87a-4, 89a-6, 89a-10, 89b-4, 89b-6

h.+ı 5b-9, 31a-3, 43b-8

h.+a 35b-4, 79b-5

h.+dur 40b-11, 44a-1

h.+uŋ 54a-10

h. yè-yen 64b-1

h. yè-megil 89a-2

ḥarāmlik (Ar.-Tür.) haram olma

h.+ı 44b-13

ḥarc (Ar.)

(1) vergi

h.+ından 18b-7

(2) harcama 43b-8, 53b-11, 54b-5

ḥarc ét- harcamak

h. è-erler 33b-3

h. è.-üp 24b-9

ḥarc eyle- harcamak

h. e.-dün 54a-9

h. e.-se 54a-7, 54a-8

ḥarf (Ar.) harf

h.+dür 24b-10, 31a-8

ḥarīr (Ar.) ipek 43b-6

ḥarīṣ (Ar.) hırslı 31b-12, 52b-1, 53a-1, 53a-2, 53b-11, 89a-1

ḥarīṣlık (Ar.-Tür.) hırslılık 50b-10, 51a-1, 51a-2, 51a-3

h.+dur 53a-1

h.+ı 69b-6

ḥased (Ar.) kıskançlık 79b-6, 82b-11, 83a-12, 83b-6

ḥ.+i 5a-9

ḥ.+den 21b-4, 89a-13

ḥāşıl (Ar.) ortaya çıkma

ḥāşıl ét- ortaya çıkarmak

ḥ. è.-er 48b-8

ḥ. è.-erler 24b-9

ḥāşıl ol- ortaya çıkmak

ḥ. o.-a 2a-2

ḥ. o.-sun 29a-7

ḥ. o.-ur 11b-7

ḥaşım (Ar.) düşman 65b-3, 85b-12

ḥ.+ın 65b-7

ḥasīs (Ar.) cimri 27a-13

ḥasīslık (Ar.-Tür.) cimrilik

ḥ.+la 27a-13

ḥaş (Ar.) seçkin

ḥ.+lar 59b-7

ḥasratā (Ar.) elden kaçırılan bir nimet için duyulan üzüntüyü bildiren bir ünlem 55a-1

ḥasret (Ar.) iç sıkıntısı, keder 59a-13, 60a-7, 89a-2, 89a-3

ḥasret ye- hasret çekmek, kederlenmek

ḥ. y.-meyesin 59a-5

ḥasrethık (Ar.-Tür.) pişmanlık 59a-10

ḥasta (Far.) hasta 2a-9

ḥasūd (Ar.) kıskanç 83b-2, 83b-4, 83b-6

ḥasūdlik (Ar.-Tür.) kıskançlık 50b-12, 64b-1, 66b-2

ḥ.+dur 50b-11

ḥāṣā (Ar.) hāṣā 88b-1

ḥaṣyet (Ar.) korku 72b-4

ḥ.+dür 72b-2

ḥaṭā (Ar.) hata 14b-9, 17a-9

ḥ.+dur 6a-4

ḥaṭālu (Ar.-Tür.) hatalı 10b-6

ḥātif (Ar.) sesi işitilip de kendi görülmeyen kimse

h.+den 74b-5

havā (Ar.) hava

h.+da 7a-13, 32a-9

h.+dan 73b-13

havā yüzü gök yüzü

h. y.+nde 10a-13, 32a-10, 51b-2

ḥavf (Ar.) korku 72b-2

ḥ.+dur 72b-1

ḥayā (Ar.) utanma duygusu 45a-6

ḥayālī (Ar.) hayali 75b-5

ḥayāsuz (Ar.-Tür.) utanmaz 61a-12

ḥayāsuzluk (Ar.-Tür.) utanmazlık 16a-9

ḥayıf (Far.) yazık 54a-11, 54a-12, 59a-13

ḥ.+lar 59a-4

ḥayır (Ar.) hayır; iyilik 14b-7, 17a-7, 17b-1, 55a-12, 72a-4, 73a-6, 73a-7, 73a-8, 80a-7, 80a-8, 82a-2; krş. *ḥayr*

ḥ.+a 82b-5

ḥ.+ı 2b-4, 6a-8, 33b-12

ḥ.+dan 33b-13

ḥayırlı (Ar.-Tür.) hayırlı 70a-11

ḥayırsuz (Ar.-Tür.) hayırsız 86b-6

ḥayr (Ar.) hayır; iyilik 31a-6; krş. *ḥayr*

ḥayz (Ar.) hayz 41a-6

ḥaz (Ar.) nasip 56b-9

ḥazān (Far.) sonbahar 61a-2

ḥāzır (Ar.)

(1) (her yerde) bulunan

ḥ.+dur 35a-8

ḥāzır ol- hazırlanmak, bulunmak

ḥ. o.-dılar 9a-4, 9a-5

ḥ. o.-gıl 88b-7

(2) hazır 74b-8

ḥazīne (Ar.) hazine; krş. *ḥazne*

ḥ.+dür 60b-4

ḥ.+lerinden 60b-5

ḥazne (Ar.) hazine; krş. *ḥazīne*

ḥ.+sinde 8b-5

ḥ.+si 29a-10, 29b-1, 29b-4

ḥ.+sidür 26a-11, 26a-12, 26a-13

ḥazret (Ar.) hazret

ḥ.+inden 2a-9, 4a-2, 4a-7, 5b-2, 8b-9, 9b-1, 23a-2, 38a-7, 41b-2

ḥ.+i 2b-5, 3b-2, 8b-13, 12b-5, 18a-5, 19b-10, 20a-13, 27a-2, 27b-8,
32b-11, 35a-9, 72b-6, 85b-5

ḥ.+ine 8a-6, 28b-11, 30a-10, 37b-11, 57a-11, 58a-8, 59b-10, 64a-3

ḥ.+leri 86a-3

hediye (Ar.) hediye 66a-5

ḥ.+dür 16b-1, 16b-3, 16b5, 16b-7

helāk (Ar.) mahvolma

helāk ol- mahvolmak

ḥ. o.-aydı 7b-13

ḥ. o.-masına 15b-8

ḥ. o.-a 37b-9

ḥ. o.-acağdur 57a-5

ḥ. o.-maz 62a-1

helāk eyle- mahvetmek

ḥ. e.-mezem 14a-4

ḥ. e.-dün 69b-10

helāk kııl- yok etmek

ḥ. kı.-ur 78a-2

helāklik (Ar.-Tür.) mahvolma 37b-8

h.+ime 22a-9

hem (Far.) hem (bağlaç) 18b-4, 39a-2, 45a-1, 46b-6, 55a-5, 73a8, 84b-5

hemān (Far.) hemen 60b-7, 76a-2

hemīše (Far.) her zaman 7a-6, 8a-8, 10b-3, 74b-4, 74b-5, 76b-9

her (Far.) her 1b-10, 2b-4, 3b-6, 3b-10, 4a-13, 5a-3, 5a-13, 6a-12, 6b-8, 6b-11 vd.

hergiz (Far.) asla 7a-3, 16a-9, 65b-4, 66b-3, 72a-9, 74a-12, 88a-9

herze (Far.) boş söz 89a-13

h.+ler 44a-9

h.+den 67b-4, 71a-12

hevā (Ar.) arzu, heves 20b-13

h.+yı 5a-6

h.+sıyla 5a-12

h.+sına 5b-13, 76b-10, 78a-3

h.+dur 6a-3

h.+sında 24b-1

heves (Ar.) heves

h.+içün 13a-11

h.+üm 69b-11

heves kıl- heves etmek, çok istemek

h. k.-urlar 2a-6

heybet (Ar.) heybet 30b-9

h.+ile 58a-13

h.+inden 16b-11

h.+i 57b-2

heybeti (Ar.) heybete dayalı 14a-2

heybetlü (Ar.-Tür.) heybetli 16b-12

hicāb (Ar.) perde

h.+lar 18b-13

hılāf (Ar.) karşı, zıt

hılāf eyle- karşı gelmek

h. e.-meye 35b-3

hılāf èt- karşı gelmek

h. è.-mezin 48a-7

hıl'at (Ar.) giysi

h.+ın 14a-10

hıle (Ar.) (mecaz) bulaşma

hıle èt- bulaşmak 43a-11

h. è.-diler 43a-11

hıle eyle- bulaşmak

h. e.-ye 43a-11

hırşlık (Ar.-Tür.) aç gözlülük

h.+ı 5a-10

hışım (Ar.) akraba

h.+larının 3a-5

hışım (Ar.) öfke

h.+ı 36a-9

ḥ.+ıla mı 58a-10

ḥ.+ı 41a-5

ḥ.+uŋ 84b-11

ḥ.+ın 84b-11

ḥışım eyle- öfkelenmek

ḥ. e.-ye 37a-12

ḥışım kıl- öfkelenmek

ḥışım ḳ.-a 54b-5

ḥıyānatlık (Ar.-Tür.) hainlik

ḥ.+dan 21b-4

ḥızlān (Ar.) zelillik

ḥ.+dur 17b-2

ḥī (Ar.) Arap alfabesinin yirmi yedinci harfi 31a-9

ḥiç (Far.) hiç 5b-7, 7b-7, 8a-8, 9a-9, 13a-4, 13b-11, 16a-3, 16a-4, 16a-8, 16a-9 vd.

hidāyet (Ar.) hidayet 2a-4, 33b-4

ḥ.+üŋ 10a-9

ḥikāyet (Ar.) hikaye

ḥ.+in 27a-6

ḥikmet (Ar.) hikmet 29b-7, 29b-10, 30b-2, 30b-8, 30b-13, 31a-2, 31b-3, 31a-4, 31a-7, 31b-11, 37a-7, 60b-12, 68a-10

ḥ.+ile 30a-1

ḥ.+dür 38b-12, 48b-9

ḥīle (Ar.) hile

ḥ.+i 43b-1

h  le eyle- hile yapmak

h. e.-diler 43a-13

h. e.-me  83a-3

h  lim (Ar.) yumu ak huyluluk 84b-3

h.+led r 68b-6

h.+i 84b-3, 84b-4, 84b-5

himmet (Ar.) gayret 45a-5

h.+d r 31a-10

h  s b (Ar.)

(1) Kıyamet g n nde verileceğine inanılan hesap 20a-8, 52a-12, 53a-12, 58a-3; bk. * ori,  oru*

h.+ı 37a-13

h.+ların 40b-5

h.+ın 55a-2

h.+ından 58a-2

h.+dan 89a-12

h  s b v r- hesap vermek

h. v.-mekden 53b-2

h. v.-e 54a-8

h. v.-mek 54a-10

h. v.-d kleri 66b-12

(2) hesap

h.+ın 22b-10

h  s bsuz (Ar.-T r.)

(1) sayısız 25a-13

(2) hesap vermeden 42a-3

hizmet (Ar.) hizmet

hizmet eyle- hizmet etmek

h. e.-ye 85a-8

hōca (Far.) hoca 48a-5

hōd (Far.) kendi 6a-10, 36a-3, 57a-13

hor (Far.) değersiz 8b-7, 11b-10, 12a-3, 30b-10, 38a-7, 83b-13

hor dut- değersiz görmek

h. d.-sa 28b-4, 28b-5

h. d.-mışdur 28b-4, 28b-5

h. d.-ma 64b-8

h. d.-gıl 68a-10

hor eyle- değersizleştirmek, (mec.) alçaltmak

h. e.-señ 70a-6

h. e.-yüp 8b-7

hor kı1- değersizleştirmek, (mec.) alçaltmak

h. k.-am 15a-11

h. k.-ur 52b-10

horla- (Far.-Tür.) değersiz görmek

h.-yan 43a-5

horlık (Far.-Tür.) alçaklık 11b-3, 52a-7; krş. *horluk*

horluk (Far.-Tür.) alçaklık; krş. *horlık*

h.+a 30b-11

hoş (Far.) güzel, tatlı 31b-9, 38a-5, 38a-6, 64b-8, 65b-2, 66b-6, 66b-7, 71b-13, 82b-9

hoş dut- hoş tutmak

h. d.-ğıl 70b-2

h. d.-sun 87b-5

hoş eyle- isteğini yerine getirerek sevindirmek

h. e.-sün 65b-2

hoş dê- şahadet getirmek

h. d.-di 52b-6

hoşnūd (Far.) memnun, razı 24a-11, 58b-6, 80b-1

hoşnūd eyle- memnun etmek

h. e.-gil 58b-6

h. e.-sün 65b-5

hoşnūd kıl- memnun etmek

h. k.-am 80a-1

h. k.-ıvère 65b-7

h. k.-mayam 80a-2

h. k.-sunlar 65b-5

hoşnūd ol- memnun olmak

h. o.-duğumçün 37b-13

h. o.-sunlar 80b-3

hoşnūdlık (Far.-Tür.) memnuniyet, rıza

h.+ın 14a-11, 33b-6, 76a-5, 87a-7

ḥ.-ı 58b-8

ḥū (Far.)

(1) huy 4a-4, 34a-8, 56a-13

ḥ.+yumdur 4a-2

ḥ.+dan 11a-1, 12b-7

ḥ.+dandur 11a-5

(2) tabiat, adet

ḥ.+sı 76a-12

ḥuccet (Ar.)

(1) delil 49b-2

ḥ.+misin 49b-1

(2) hak gösteren belge 88a-10

ḥ.+üm 36b-11

ḥullet (Ar.) gerçek dostluk 61b-13

ḥūlu (Far.-Tür.) huylu 45b-8, 56a-13

ḥūn (Far.) şarap

ḥ.+lar 66b-12

ḥūr (Ar.) huri 26b-2

ḥūrī (Ar.) huri

ḥ.+leri 68b-11

ḥuşūʿ (Ar.) kullukta samimiyet 72b-3, 73a-7

ḥ.+dur 22a-2, 72b-2

Ḥuzā (Far.) Allah 80b-11

Ḥ.+yā 80a-3, 80a-11, 88a-13

ḥuzūr (Ar.) makam

ḥ.+ın 24a-10

ḥücre (Ar.) oda

h.+sinden 53b-5

ḥüküm (Ar.) hüküm

ḥ.+ile 19b-9

ḥ.+ine 62a-3

ḥüküm eyle- hükmetmek, hakim olmak

ḥ. e.-se 26a-5

ḥ. e.-mese 35b-1

hüner (Far.) marifet 32a-8, 32a-10, 32a-11, 32a-13

h.+i 32a-12, 32b-1, 77b-7

ḥürmet (Ar.) saygı 29a-7, 73a-8

ḥ.+dür 22a-2

ḥürmetsüz (Ar.-Tür.) saygısız 37a-10

I

ıkrār (Ar.)

(1) kabul

ıkrār eyle- kabul etmek

ı. e.-miş 23a-10

ı. e.-yüp 9a-13

(2) dille söyleme

ıkrār êt- söylemek

1. ê.-eler 6a-7

ılķı <ET **yılķı** hayvan

1.+dan 48b-7

‘ılliyyīn (Ar.) iyilerin amel defterlerinin bulunduğu yer

‘1.+e 64b-3, 89a-3

ıraġ <ET **ırā-ķ** <AT **hīra-** uzak 89a-1 krş. *ıraķ*

ıraķ <ET **ırā-ķ** <AT **hīra-** uzak 82a-5; krş. *ıraġ*

1.+dur 88a-4

ıraķ eyle- uzak tutmak

1. e.-yesin 61a-10

ıraķ ol- uzak durmak

1. o.-a 11b-11

1. o.-dışa 18a-7

1. o.-ġıl 40a-6, 79a-12

1. o.-maġıla 13b-13

1. o.-maķ 65b-10

1. o.-uġ 50b-11

1. o.-ur 59b-12, 59b-13, 71a-7

ısır- <ET **ısır-** ısırmak

1.-ur 71a-6

ısıtma sıtma 60b-13, 61a-4

ısmarla- <ET **ospurla-** <Far. **sipār+la-** emanet etmek; bk. *cān*

1.-dı 15b-2, 24a-9, 46a-4

1.-asın 55a-1

1.-riken 59b-13

1.-rdı 85a-8

‘ışk (Ar.) sevgi 2a-2

‘ıvaz (Ar.) karşılık

‘1.+ıdur 9a-2

‘ıyāl (Ar.) eş

‘1.+lar 14a-2

‘1.+uma 38a-5

‘1.+ıuz 46b-3

‘1.+ıla 71b-13

İ

i- <ET er- imek, var olmak

i.-ken 59b-5

i.-miş 52a-4, 82a-10, 83b-1

i.-se 60a-13, 86b-12

‘ibādet (Ar.) ibadet 25b-3

‘i.+den 71b-1

‘i.+dür 9a-2, 21a-11, 21a-12

‘ibādet kıl- ibadet etmek

‘i. k.-mağa 65b-13

‘i. k.-mıslardı 27a-8

‘i. k.-urdu 16b-10

‘ibāret (Ar.) şekil 2a-3

‘i.+den 2a-1

‘ibāretce (Ar.-Tür.) ibaretiyle 1b-11

‘ibret (Ar.) ibret

‘i.+ler 7a-9

‘i.+dür 59a-10, 59a-12

‘i.+leri 59a-12

‘ibret dut- ibret almak

‘i. d.-mağdur 76a-10

iç <ET iç iç

i.+i 18b-8, 20a-3

i.+inde 2b-10, 7a-9, 9b-3, 10a-2, 10a-7, 12b-12, 16b-12, 21a-11, 22a-4, 22a-5 vd.

i.+indeki 7a-11

i.+indekiden 22b-3

i.+inden 74a-6

i.+indedür 23b-8, 26a-8, 26a-9, 48b-6, 68b-8, 72b-4, 81b-13

i.+ine 4b-8, 32a-12, 68a-5

i.+ümde 33a-7

i.+indeven 47b-11

iç- <ET iç-

(1) içmek

i.-mez 8a-4

i.-mek 44a-5, 44a-7, 44b-9, 47b-4

i.-erken 44a-8

i.-se 28a-11, 44b-8, 44b-10, 45a-5, 45b-2

i.-en 34a-10, 40b-2, 44b-13, 45a-1, 45b-9

i.-ene 45b-3, 45b-11

i.-eni 44b-4, 44b-6

i.-enile 45b-12

i.-enler 43b-13

i.-enlerdür 45b-13

i.-enlere 44b-5

i.-enleri 45a-13

i.-er 68a-11

i.-esidür 57a-2

i.-medüm 38a-3

i.-mekde 45a-4

i.-mekdür 42b-7, 44b-8, 46a-8

(2) yardımcı fiil; bk. *and iç-*

i.-mek 42b-6

içerü <ET iç+gerü içeri 83a-6

içüm içimlik 54a-8

içün (Far.) için 53a-7, 53b-4, 58b-7, 59b-7, 59b-8, 59b-9, 59b-10, 59b-11, 61b-9, 62a-4, 63b-5, 63b-6, 64a-2, 64a-4, 64a-5, 64a-6, 64b-4, 65a-11, 67a-12, 67b-4, 68a-9, 69a-11, 70b-12, 72a-1, 73b-2, 73b-3, 74b-6, 75a-3, 77b-7, 77b-10, 78b-3, 83b-5

i.+dür 81b-9

içür- <ET içür- içirmek

i.-di 44b-1, 47b-4

i.-eler 45b-4

idi <ET **erdi** i(mek) fiili+görülen geçmiş zaman eki 19a-10, 41b-9, 69b-8, 84b-9, 84b-11, 84b-12, 84a-13

igine <ET **yigne** iğne 23a-1

ihlāş (Ar.) samimiyet 4b-9, 33a-10, 63b-5, 63b-8, 63b-9, 63b-10, 63b-12, 64a-5, 65a-4

i+ıla 21b-6, 25b-3, 28b-1, 30b-5, 49a-6, 63a-9, 63a-10, 63a-11, 64a-2, 64a-9, 72b-10, 75b-10, 89a-8, 89a-12

i.+dur 22a-4, 63a-4

i.+a 63b-13

ihlāşsuz (Ar.-Tür.) samimiyetsiz 62a-8

ihrām (Ar.) ihram 24b-5

ihtilāf (Ar.-Tür.) anlaşmazlık

ihtilāf düş- anlaşmazlığa düşmek

i. d.-eydi 7b-10

iẖtiyāc (Ar.) ihtiyaç 7a-7

iẖtiyār (Ar.) istek

i.+uñ 81a-9

i.+ı 81a-10

İlāhī (Ar.) ey Allah'ım anlamında Arapça ifade 10b-3, 23b-10, 33a-12, 39b-6, 40a-6, 40b-4, 41b-11, 44a-9, 44a-11, 50a-6, 53a-5, 53a-9, 56b-10, 61b-1, 62a-12, 65b-1, 65b-3, 68a-12, 73b-3, 74b-4, 74b-10, 76b-1, 79b-8, 80a-4, 80b-6, 82a-12, 82b-11, 83b-6, 84a-4, 86a-11, 87a-8, 87a-12, 87a-13, 87b-11, 87b-13, 88a-8, 89a-4

ile <ET **birle** ile 3a-10, 14a-1, 22b-2, 35b-6, 52a-7, 53a-2, 54b-11, 56a-8, 58b-1, 63b-12

ileri <ET **ilgerü** ön; krş. *ilerü*

i.+de 22b-8

ilerü <ET **ilgerü**

(1) ön 44b-2; krş. *ileri*

ilerü dut- önde görmek

i. d.-ma 64b-7

(2) fazla 82b-8

ilerüki önceki 19b-3

iley huzur, ön, kat

i.+ine 58b-5

i.+inde 73b-8

ilhām (Ar.) ilham 31a-6, 47b-2

i.+ıla 31a-4

ilhām-ı Rabbānī (Ar.) Allah'tan gelen ilham 38b-6

‘**imārat (Ar.)** bayındır 34b-3, 54b-5

‘**imāratlık (Ar.-Tür.)** bayındırlık

‘i.+ı 13a-6

‘**ināyet (Ar.)** lütuf 1b-3, 26a-1, 89b-5

‘**ināyet êt-** lutfetmek

‘i. ê.-üp 35a-5

‘**işmet (Ar.)** masumluk 61b-10

‘**ilim (Ar.)** ilim 2a-6, 2a-13, 2b-4, 4a-1, 5b-8, 20b-4, 26b-7, 26b-12, 27a-1, 27a-2 vd.;

krş. *‘ilm*

‘i.+ün 2a-11

‘i.+i 2b-2, 2b-3, 27a-10, 27a-11, 29b-3, 42a-5, 58b-11, 58b-13, 59a-3, 59a-6 vd.

‘i.+in 27a-13, 27b-1, 58b-10, 58b-11

‘i.+ile 29a-5, 30a-13

‘i.+dür 6a-2, 68b-5

‘i.+den 2b-1, 27b-8

‘ilimsüz (Ar.-Tür.) ilimsiz 26b-12

illā (Ar.) ancak 2b-1, 74a-1, 75a-9, 75a-10

‘ilm (Ar.) ilim 33b-9, 58b-9, 62a-9, 62a-10; krş. *‘ilm*

‘i.+dür 29b-1, 63a-4

‘ilma’l-yakīn (Ar.) kesin bilgi 81b-5, 81b-6

imām (Ar.)

(1) imam 22b-2, 45b-9

i.+a 49a-4

(2) rehber 87a-12

i.+ı 29a-9, 29a-11

imāmlık (Ar.-Tür.) imamlık 44b-2

imān (Ar.) iman 1b-2, 4a-3, 6a-4, 6a-7, 6b-5, 9a-8, 14b-5, 17a-3, 17a-8, 17a-12 vd.

ī.+dur 6a-9

ī.+da 12b-2, 12b-6

ī.+dan 56a-7

ī.+ı 84a-13

ī.+ıla 57a-10, 72b-12

ī.+ında 14b-7

ī.+ınuḡ 18b-7

īmānsuz (Ar.-Tür.) imansız 9a-8, 72b-12

in <ET **in** mağara

i.+e 62b-11

i.+i 62b-12

inan- <ET **ma-n-** inanmak

i.-a 2b-5

i.-maḡ 3a-1, 6a-9, 46a-10. 50b-2

i.-alar 6a-6, 6a-7, 6a-8, 6a-9

i.-asız 6b-6

i.-masa 6b-9

i.-up 25a-9

i.-maduḡ 42a-8

i.-maduḡı 46b-5

i.-mazısa 49a-9

i.-mayınca 49a-10

i.-urlar 81b-8

i.-maḡdur 82b-6

ince <ET **yinḡe** ince 20a-11

İncıl (Ar.) İsa Peygamber'e indirilen kutsal kitap 84a-10

inek <ET **ingek** inek 83a-13

i.+den 83a-13

i.+i 83a8, 83a-13

i.+üñ 83a-9

i.+ini 83a-11

i.+üm 83a-12

infāk (Ar.) yardımda bulunma, geçindirme, besleme

infāk êt- yardım etmek

i. ê.-di 36b-6

inşāf (Ar.) adalet 88b-7

inşā' allāhu te'ālā (Ar.) inşallah 2a-4, 2a-9, 6a-12, 10a-4, 14a-12, 21a-3, 30b-13, 33a-12, 35a-6, 53a-3, 56b-11, 60a-9, 62a-13, 63a-8, 65a-4, 70a-1, 81b-3, 82b-2, 86a-12, 87a-9, 87b-12, 88b-2, 89a-4

iñen çok 52a-10, 56b-3, 70b-9

iñile- <ET iñi+le- inlemek

i.-se 61a-1, 61a-3

iplik <ET yıp+lik iplik

i.+i 22b-13

isde- <ET iz+te- <AT iz istemek 68b-7; krş. *iste-*

İslām (Ar.) İslam 1b-7, 3b-3, 6a-5, 6a-9, 82b-4

İ.-çün 10a-6

issi <ET isig sıcak 36b-10, 50a-9, 50a-13, 62b-6

i.+nde 66b-11

issilik <ET isig+lik sıcaklık

i.+dür 61a-5

iste- <ET iz+te- <AT ĩz istemek 26b-12; krş. *isde-*

i.-rseŋ 8a-7, 80b-13

i.-ŋ 76a-5

i.-se 10a-5, 10a-6, 28a-8, 29b-5, 29b-6, 30b-10, 42a-2, 53b-2, 61b-6,
70a-10 vd.

i.-seŋ 70a-7

i.-r 10b-13, 28a-8, 28a-9, 47a-1, 58b-7, 59b-3, 65a-11, 75b-11, 84b-5,
87a-7 vd.

i.-di 11b-3

i.-dü 11b-2

i.-rse 14a-4, 14b-10, 30b-9, 87b-5

i.-gil 52b-2, 58b-7

i.-rseŋüz 35b-8, 61a-6

i.-rsin 51b-1

i.-me 26b-13

i.-mese 28a-8, 33b-13

i.-mek 26b-7, 46b-7, 46b-8, 46b-9, 50b-10, 65b-9, 66a-13, 72a-4

i.-meye 12a-2

i.-mekdür 13b-6, 13b-7, 13b-8, 22a-8

i.-mez 81b-1

i.-düm 11b-2, 11b-3, 52a-3, 52a-4, 52a-5

i.-yen 41b-13, 42a-1, 42a-4, 52b-5

i.-yü 82b-9

i.-yüp 78a-2

istigfār (Ar.) bağışlanma dileme 66a-11

istigfār ét- af dilemek

i. è.-di 40a-5

i. è.-er 31b-3

istigfār eyle- af dilemek

i. e.-di 36b-5

iş <ET iş <AT iş iş 6a-3, 14b-8, 16a-3, 23a-2, 23a-3, 35b-6, 35b-10, 40a-4, 52a-3, 58a-8, 77b-13, 81b-11, 86b-11

i.+dür 17a-4, 52a-11, 65b-1

i.+ler 17a-6, 69b-6

i.+i 22b-12, 63b-7, 63b-8, 65a-12, 65a-13, 65b-11, 71a-9, 87a-2

i.+leri 87a-3

i.+lerden 89a-6

i.+idür 37a-8, 86b-13, 89a-7, 89a-8, 89a-9

i.+inden 37b-12

i.+iden 38b-7

i.+ne 39a-12

i.+in 52b-5, 63b-8

i.+e 54a-6, 65a-10, 65b-3, 65b-6, 86b-4, 86b-7, 86b-9

i.+de 55b-12

i.+ün 56a-1

i.+üne 71a-3

i.+den 60b-1, 65a-11, 86b-4, 89a-10

i.+üm 80b-9

i.+ini 64b-7

i.+inden 64b-7

işbu <ET oşbu bu 44a-9

işle- <ET iş+le- <AT iş işlemek, yapmak

i.-mek 3a-1, 3a-4, 36b-6, 44b-8, 69b-6, 77b-11

i.-mege 35a-5, 65b-11

i.-megil 77a-4

i.-mez 52b-6

i.-mezseŋ 64b-8

i.-rseŋ 82b-13

i.-rsin 81b-11

i.-rsiz 66a-10

i.-ŋ 35b-10, 76a-4

i.-gil 35b-7, 58a-8, 58b-7

i.-miş 31b-8

i.-se 3b-10, 37b-8, 78b-8, 89a-12

i.-seler 47b-13

i.-rdi 38a-9, 83a-8

i.-di 4a-13, 14b-11

i.-dise 18a-8

i.-dügi 65b-3, 65b-6, 78a-12

i.-düm 38a-3

i.-düş 39b-4

i.-r 5a-5

i.-rüz 73b-3

i.-sün 14b-11, 63b-4

i.-medüm 78a-1

i.-mesün 63b-4

i.-meyem 65a-12

i.-yem 48a-1, 79b-5

i.-yeyin 40a-4

i.-sünler 16a-2, 65a-13

i.-ye 31a-6, 63b-8, 68a-6, 81b-11

i.-yelüm 59a-7, 80b-1

işlen- <ET işlen- işlenmek

i.-e 14b-8

i.-en 23a-3

it <ET it <AT it köpek

i.+i 27a-13

i.+ün 27b-1

i.+leri 64b-8

iti <ET yitig keskin

i.+dür 20a-12

izāfet (Ar.) bağlama

izāfet eyle- bağlamak

i. e.-di 31a-11

‘izzet (Ar.) yücelik

‘i.+üm 4b-3, 23a-12, 64a-7

‘i.+ün 73b-3, 87a-8

K

ķabūl (Ar.) kabul 18a-4

ķabūl eyle- kabul etmek

ķ. e.-mez 3b-1, 63a-10

ķabūl ķıl- kabul etmek

ķ. ķ.-a 64b-6

ķ. ķ.-am 66a-10

ķ. ķ.-ayın 79a-10

ķ. ķ.-ur 14b-9

ķ. ķ.-ursa 79a-7

ķabūl ol- kabul olmak, kabul edilmek

ķ. o.-ur 12b-13, 85b-11

ķ. o.-dı 50b-13

ķ. o.-dumı 72b-7

ķ. o.-maya 35a-2, 43b-10, 66b-3, 86a-4

ķ. o.-maz 23b-7, 45b-2, 45b-7, 66b-1, 85b-11

ķaç kaç 42b-3, 70b-3

ķaç- <ET ķaç- kaçmak

ķ.-mañ 3a-10

ķ.-arsa 14a-3

ķ.-mazlar 35a-1

ķ.-uŋ 35a-1

ķ.-maķ 36b-11

ķ.-maķdur 42b-9

ķ.-a 45b-9

ķ.-up 47a-1

ķ.-ana 56b-13

ķ.-dılar 74a-7

ķ.-dı 84b-6

ķaçar kaçan 59b-3

ķaçan <ET **ķaçan** ne zaman 2a-5, 3a-10, 5b-6, 13a-3, 18a-9, 19a-7, 22a-9, 22b-2, 22b-10, 22b-13 vd.

ķadar (Ar.) kadar 2b-3, 2b-4, 18a-11, 18a-12, 19b-1, 22b-8, 22b-9, 25a-9, 27a-7, 28a-10 vd.

ķadeķ (Ar.) kadeh 45b-2, 47b-3

ķader (Ar.) kader

ķ.+in 78b-7

ķādir (Ar.) “her Őeye gūcū yeten” Allah

ķ.+dūr 7a-5, 8a-3

ķ.+sūn 10b-3

ķādirlık (Ar.-Tūr.) (Allah’ın) her Őeye gūcūnūn yettięi

ķ.+ına 7a-12, 7b-2

ķadr (Ar.) değer

ķ.+ın 70b-10, 77a-6, 77a-8

ķ.+ından 70b-11

kāfir (Ar.) kâfir 14b-13, 15a-1, 15a-10, 17b-7, 17b-11, 18b-5, 18b-6, 18b-8, 19b-1, 31b-4, 32b-2, 33a-1, 36a-3, 41a-7, 42b-9, 45a-1, 50b-12, 52a-10, 52a-11, 52b-2, 53b-3, 73a-13

k.+e 52a-10

k.+i 77b-4

k.+dür 15a-1, 18b-4

k.+lerüñdür 18a-13

k.+ler 3a-10, 15a-1, 15a-4, 18b-8, 73b-13, 81b-9

k.+leri 15a-10

k.+lerüñ 13b-6, 15b-8, 19a-7

k.+le 32a-1, 32a-2, 32b-3

kāfirluķ (Ar.-Tür.) kâfirlik

k.+umda 38a-2

kāhil (Ar.) ağır hareketli, tembel 23a-6, 64b-9

kāhillik (Ar.-Tür.) tembellik 52a-13

ķahr (Ar.) üstün gelerek mahvetme

ķahr eyle- mahvetmek

ķ. e.-yüp 7b-12

ķaķ- <ET **ķaķ-** (kapı) çalmak

ķ.-dı 83a-5

ķaķı- <ET **ķaķı-** öfkelenmek; krş. *ķaķu-*

ķ.-mağı 3a-8

ķ.-yup 20b-5

ķ.-ġan 79a-5, 79b-1

ķ.-maķ 84a-13

ķ.-sam 84b-10

ķ.-d1 84b-10

ķakıt- <ET **ķakıt-** kızdırmak

ķ.-maġıl 58b-5, 58b-6

ķaku- <ET **ķakı-** öfkelenmek krş. *ķakı-*

ķ.-dıġın 84b-1, 84b-2

ķal- <ET **ķal-**

(1) kalmak

ķ.-madı 9b-6, 85a-12

ķ.-a 42b-2

ķ.-dılar 55a-4

ķ.-d1 55a-9

ķ.-ası 18a-12

ķ.-ay1dı 48b-12

ķ.-duġına 50a-11

ķ.-maķ 18a-13, 36b-10

ķ.-mış 55a-10, 65b-9, 73a-4

(2) yardımcı fiil; 50a-9, 51b-7; bk. *‘aceb, aġla-*.

ķalan diġer 2b-3, 21a-10, 43a-12, 44b-8

ķaldur- <ET **ķaltur-** kaldırmak

ķ.-duġı 22a-13

ķ.-ur 22a-13

ķ.-dı 80a-11

ķalem (Ar.) kalem 18b-13

ķalk- <**ķalık-** kalkmak

ķ.-mağuş 23b-11

ķalkān <ET **ķalkān** kalkan 5b-13, 6a-2, 56b-2

ķ.+um 33a-10

ķamçı <ET **ķamçı** kamçı

ķ.+la 52b-8

ķ.+dan 52b-9

ķamu <ET **ķamağ**, DLT, KB **kamuğ** bütün 13b-6, 13b-7, 21a-13, 53b-1, 61a-1, 65b-13, 66a-9, 72a-5, 76a-5, 76a-6, 76b-1, 82b-6, 87a-8, 88a-6, 89a-4

ķ.+lar 76a-12

ķ.+muzı 78b-9

ķan <ET **ķan** <AT **ķān** kan 68a-3

ķ.+ı 19b-6

ķ.+ıyla 32b-8

ķ.+ından 45b-3

ķan eyle- cinayet işlemek, kan akıtmak

ķ. e.-mek 37b-6

ķan revān ol- her yanı kana bulanmak

ķ. r. o.-dı 80a-10

ķan- <ET **ķan-** <AT **kan-** (suya) kanmak

ķ.-maķ 26a-10

ḵanāʿ at (Ar.) kanaat 4a-10, 4b-10, 26a-7, 30b-6, 31a-9, 31b-12, 51a-5, 51b-12, 52a-6, 52a-7, 53a-2, 53a-3, 55b-6, 56b-7, 58a-3, 71a-1, 79b-13, 80a-1, 80a-5, 80a-7, 80a-9, 81b-1

ḵ.+den 52a-4

ḵ.+dur 33b-11

ḵ.+ıla 89a-7

ḵanāʿ at ʿet- kısımete razı olmak, kanaat etmek

ḵ. ʿ.-diler 51b-12

ḵ. ʿ.-mekdür 31a-9

ḵanāʿ at eyle- kısımete razı olmak, kanaat etmek 55b-10

ḵ. e.-düm 79b-4

ḵ. e.-mek 50b-4, 89b-7

ḵ. e.-mekdür 51b-13

ḵ. e.-meye 50b-8

ḵ. e.-se 89a-11

ḵ. e.-ye 81b-2, 87a-5

ḵanat <ET ḵanat <AT kānat kanat

ḵ.+ı 69b-12

ḵançarı <ET ḵanča+ru nereye 76a-3

ḵanda <ET ḵanta nerede 8a-7, 37b-13, 40a-1, 50a-3, 51b-11, 82a-6, 85b-3

ḵandan <ET ḵantan nereden 49a-12, 49b-13

ḵanı <ET ḵanı hani, nerede 40b-3, 57b-1, 57b-2

ḵanḵı <ET ḵanīḵī hangi 2b-10, 4b-3, 4b-6, 5a-3, 5a-4, 11b-9, 12b-5, 12b-8, 13b-3, 14a-7 vd.

ķ.+sıdur 45a-3

ķ.+sını 81a-3

ķ.+ņuz 82b-8

ķapı <ET **ķapıġ** kapı, kat; krş. *ķapu*

ķ.+dur 57a-1

ķapu <ET **ķapıġ** kapı, kat; krş. *ķapı*

ķ.+dan 57a-1

ķ.+sı 21b-9, 66a-12, 68b-12

ķ.+sında 32b-3, 38b-10, 40b-9

ķ.+sına 35a-4, 83a-5

ķ.+ņa 75a-2

ķara <ET **ķara** kara 9b-9, 26b-2, 43a-2, 43a-7, 45b-4, 57b-12; bk. *yüz*

ķ.+sı 9a-13

ķaraņılık <ET **ķaraņġu+luk** karanlık; krş. *ķaraņu*

ķ.+dur 76b-8, 76b-9

ķaraņu <ET **ķaraņġu** karanlık 36b-9, 69a-7; krş. *ķaraņılık*

ķ.+mı 58b-1

ķarār (Ar.)

(1) karar 73a-1

ķ.+um 73a-1

(2) durma 75b-12, 75b-13

ķarār ķıl- durmak, beklemek

ķ. ķ.-ur 66b-6

ķ. ķ.-urlar 33b-8

ķarār ol- durmak

ķ. o.-mazdı 23a-4

ķarar- <ET **ķarar-** kararmak

ķ.-ur 48b-3

ķ.-mışdı 67a-9

ķaravař <ET **kara baş** cariye, hizmetçi 9b-6, 9b-7

ķ.+ı 9b-5, 9b-11

ķ.+ları 50a-10

ķardař <ET **ka+daş** kardeş 58a-12; krş. *ķarındař*

ķ.+ı 15a-12

ķ.+um 85b-7

ķarı- <ET **ķarı-** yaşlanmak

ķ.-dığunca 50b-9

ķarın <ET **ķarın** karın

ķ.+ına 5a-10

ķ.+ın 21b-5, 35a-13,

ķ.+dadur 42b-4, 42b-7

ķ.+um 47a-7

ķ.+ı 47b-2

ķ.+ındayiken 48a-8

ķ.+ında 49b-5, 64b-12

ķarındař <ET **ķarın+dāř** kardeş 82b-7; krş. *ķardař*

ķ. + larum 54b-12

ķ. + 1 57b-3

ķ. + um 60b-11

ķ. + larına 85b-8

ķarşı <ET **kar-(1)ş-1** karşılık 24a-11

ķaşd (Ar.)

(1) kasıt

ķ. + ıla 36a-3

ķ. + 1 84a-1

(2) niyet

ķaşd eyle- niyet etmek

ķ. e.-düm 2a-7

ķaşşāb (Ar.) kasap 39a-8, 39a-9, 39a-10, 39a-12, 39a-13, 39b-1, 39b-2, 39b-3, 39b-4, 60b-13

ķ. + a 39a-6, 60b-8, 60b-10, 60b-11

ķat <ET **ķat**

(1) yan, huzur

ķ. + ında 2b-2, 7b-2, 12a-4, 12b-13, 17b-9, 19a-11, 22b-7, 29a-7, 43b-3, 53b-4 vd.

ķ. + ından 19a-13, 36a-13

ķ. + ıma 20b-10

ķ. + ına 28b-10, 29a-8, 29b-11, 41a-10, 53b-6, 54a-2, 57b-9, 61a-4, 67a-1, 83a-6

ķ. + uma 34a-6

ķ.+umda 78b-4

(2) kat, basamak 18b-12, 23a-11, 37b-1, 41b-2, 60a-13, 64a-9, 64a-11, 83b-11

ķat- <ET ķat- eklemek

ķ.-alar 53b-10

ķ.-dı 55a-6

ķatˆ (Ar.) ilgi kesme 52b-12

ķatı <ET ķatıĝ çok, ŝiddetli 18b-9, 27b-13, 37a-12, 37a-13, 41a-5, 51a-6, 52b-11, 53a-12, 57a-12, 70b-9, 71a-2, 79a-4, 88b-9, 88b-10

ķatılık <ET ķatıĝ+lık sertlik

ķ.+ı 54b-3, 73a-11

ķ.+ın 69b-5

ķatır <ET ķatır katır 49a-4

ķatlan- <ET ķat-(ı)g+lan- katlanmak

ķ.-ası 88a-9

ķatre (Ar.) damla 7b-5

ķav <ET kab yılan derisi

ķ.+ı 60b-8

ķavī (Ar.) kuvvetli

ķ.+lerden 56a-4

ķavim (Ar.) kavim 43a-11

ķ.+ını 15a-12, 80b-1

ķ.+ı 41b-2, 42a-4, 46a-6, 49b-8, 53b-3

ķ.+uıdan 78a-13

ķ.+uŋda 78a-2

ķ.+ından 86a-5

ķavl (Ar.) söz, anlaşma 83a-2; krş. *ķavl*

ķ.+umuz 39a-9

ķ.+uŋ 71a-2

ķ.+uŋuzdan 83a-2

ķavlına dur- sözünde durmak

ķ. d.-maķ 3a-7

ķavul (Ar.) söz, anlaşma; krş. *ķavl*

ķavul eyle- anlaşmak, sözleşmek

ķ. e.-diler 55a-7

ķ. e.-dügidi 39a-10

ķaya <ET *ķaya* kaya

ķ.+dan 40a-12

ķayġu <ET *ķadġu* üzüntü, endişe 16a-5, 52b-13

ķ.+dan 88b-13

ķ.+m 4a-9

ķ.+sı 53a-1, 54b-1

ķayġu ol- endişelenmek

ķ. o.-dı 16a-5

ķayġulıķ <ET *ķadġu+lıķ* endişe 36b-4

ķayġulu <ET *ķadġu+luġ* endişeli 49a-2, 71a-11

ķayġulu eyle- endişelendirmek

ķ. e.-mekdūr 22a-8

ķayır- <ET **kad-ġu+r-** endişe etmek; krş. *ķayır-*

ķ.-maġıl 5b-7, 88b-8

ķ.-masun 16a-8

ķ.-maŋ 49a-8

ķ.-maķ 50a-3

ķayna- <ET **ķayın-** (**kañ-**) kaynamak

ķ.-r 44b-12

ķayşar (Ar.) imparator 70b-8

ķayur- <ET **kad-ġu+r-** endişe etmek; krş. *ķayır-*

ķ.-maġıl 58b-6, 74a-8

ķazā (Ar.)

(1) Allah'ın takdiri

ķ.+larına 5b-5, 63a-5, 79b-9, 79b-11, 80a-7, 80a-9

ķ.+sın 83b-5

ķ.+sına 19a-7, 71a-1, 81a-12

ķ.+laruma 51b-12, 79b-13

(2) (namaz) kaza

ķ.+ya 73a-4

ķazan- <ET **ķazġan-** kazanmak

ķ.-ursın 51a-7

ķ.-urım 51a-8

ķ.-mış 53b-8

ķ.-uŋ 53b-11

ķ.-sa 54a-6, 54a-7

ķ.-duŋ 54a-8

ķ.-dumsa 54b-12

ķ.-duġum 55a-1

ķ.-ıġör 59a-6

ķazanċ <ET **ķazġanċ** kazanċ

ķ.+ı 12a-6

ķ.+ından 49b-12

ķ.+a 73a-4

ķazanıl- kazanılmak

ķ.-ılan 43b-7

ķāzī (Ar.) kadı

ķ.+lar 54b-6

ķefāret (Ar.) bir ġünaha karşılık yapılan veya verilen şey 59b-9, 60b-13, 62a-6

k.+i 56a-12

k.+dür 59b-11, 62a-5, 69b-5

ķefen (Ar.) ķefen 31b-7

k.+e 32b-7

ķelime (Ar.) ķelime; bk. *řahādet, tevĥīd*

k.+sin 3b-4

k.+sidür 3b-12

k.+din 18a-7

k.+si 45a-8

kemāl (Ar.) eksiksizlik 36a-11

kerāhiyyet (Ar.) baskı 45b-10

kerāmet (Ar.) ihsan 2a-4, 19a-9, 24b-8, 25b-9, 62a-6

k.+e 40a-7

k.+i 19a-6, 19b-1, 19b-3

kerāmetlū (Ar.-Tür.) keramet sahibi

k.+ye 62a-5

kerem (Ar.) lütuf, ihsan 9b-12

k.+i 30b-12, 36b-12

k.+ile 12a-9, 14b-9, 21a-1, 26b-6, 46a-9, 66a-10, 85a-1

k.+ine 8b-7

k.+iyile 14a-11

k.+üğ 33a-12, 40a-7, 56b-10

k.+üğden 88b-1

k.+üğle 41b-12, 75a-4, 89b-5

k.+üğile 86a-11

kerem eyle- iyilik etmek

k. e.-di 9a-12

kerih (Ar.) çirkin 59b-6

Kerīm (Ar.) “cömert” Allah 69b-13

kervān (Far.) kervan 75b-13

k.+uğ 75b-12

kes- <ET **kes-** kesmek 88b-13; bk. *ṭamaʿ, ümīd*

k.-düm 11b-1

k.-mekdür 13b-10

k.-üñ 37a-5

k.-erisen 49b-9

k.-evüz 55a-6

k.-mese 66a-7, 73b-6

k.-er 71a-6

kesb (Ar.) çalışıp kazanma

kesb ét- çalışıp kazanmak

k. è.-meyince 29b-5

kesil- <ET **kesil-**

(1) kesilmek

k.-ürken 59b-4

k.-miş 80b-4

(2) uzak durmak 88b-3, 88b-6

Kevşer (Ar.) Cennet'te bir havuzun adı 20a-4

kıble (Ar.) kible

k.+den 45a-10

kıgır- <ET **kıgır-** <AT **kī** çağırmaq

k.-ur 23b-2

k.-dum 35a-1, 38a-2

k.-dı 38a-2, 39a-8, 51b-4, 53b-1

ķ.-duņ 39b-11

ķ.-alar 51b-10

ķ.-sa 82a-8

ķıl <ET **ķıl** ķıl

ķ.+1 9b-9

ķ.+dan 20a-11

ķıl- <ET **ķıl**- yapmak, etmek, eylemek 1b-2, 2a-6, 2a-10, 2b-7, 2b-10, 3a-6, 3a-10, 3b-4, 3b-6, 3b-7 vd.; bk. ‘afv, ‘amel, ārāste, arzu, āşkāra, azād, beyān, būhtān, du‘ā, emir, emīn, ġazā, geleci, gile, helāk, heves, hıřım, ħor, ħořnūd, ‘ibādet, ķabūl, ķarār, maħrūm, mel‘ūn, münācāt, münāzara, münevver, müstecāb, namāz, nidā, perĥīz, raĥmet, revā, rivāyet, rūzī, řabr, savař, secde, selām, řād, řādlık, řefā‘at, řükūr, řā‘at, taķdīr, telef, tevbe, tevekkūl, va‘de, vaĥiy, var, vařıyyet, yād, yoķ, zārı, zelīl, zinā.

ķılıķ <ET **ķılıķ** ķılıķ

ķ.+dan 19b-5, 20a-12

ķ.+ımdur 33a-11

ķılıķ ur- ķılıķ çekmek

ķ. u.-maķdur 32b-2

ķılın- <ET **ķılın**-

(1) yapılmak

ķ.-ur 21a-11

(2) (gibi) hareket etmek

ķ.-dı 36a-12

ķına- <ET **ķına**- <AT **ķīn** kınamak

ķ.-salar 64b-11

ķ.-dı 75a-6, 81a-11

ķ.-rlar 76a-12

ķınayıcı kınayan 71a-4

ķındur- <ET **ķıntur-** tahrik etmek

ķ.-am 53b-10

ķıraŋ kenar

ķ.+ında 74a-4

ķırķ <ET **ķırķ** kırk 27b-8, 42a-2, 42a-6, 43b-10, 45b-2, 48a-13, 48b-1, 48b-3, 48b-4, 66a-3, 70a-13, 86a-4

ķışal- <ET **ķısğa+1-** kısalmak

ķ.-ur 37a-11

ķısmet (Ar.) kısmet 79b-13, 80a-1

ķ.+ine 81a-6

ķıyāmet (Ar.) Kıyamet 13a-2, 13a-3, 59b-6, 87a-6, 87b-4

ķ.+de 49b-2

ķ.+e 20a-4, 24a-12, 86a-9

ķ.+i 2b-5

ķıyāmet gūni kıyamet gūnū 58a-11, 58b-2

ķ. g.+ne 3a-2, 6a-8, 6b-9, 20a-1, 41a-2, 49a-11, 82b-5

ķ. g.+nde 3b-10, 16a-11, 18a-4, 21b-12, 27b-9, 28a-9, 28b-1, 32b-9, 34a-7, 35a-2, 37b-3, 45a-11, 45b-4, 45b-12, 51b-10, 53a-8, 53a-12, 53b-2, 55a-1, 56a-10, 57b-1, 57b-12, 60a-5, 63b-11, 64a-11, 66b-11, 78a-1, 86a-6, 89a-11

ķıyās (Ar.) bir şeyi başka şeye benzeterek hüküm verme

ķıyās eyle- hüküm vermek 2b-3, 51a-4

ķıymet (Ar.) kıymet

ķ.+in 87b-6

ķız <ET ķız <AT ķīz kız 58a-12

ķ.+lar 40b-11

ķ.+ını 53a-10

ķ.+ım 58a-2, 58a-6

ķ.+um 58a-4

ķız oğlan kız çocuk

ķ. o.+ıla 40b-13

ķızdur- <ET ķız-dur- hararetlendirmek

ķ.-ur 38b-11

ķ.-urlar 69b-8

ķızıl <ET ķızıl altın 37a-5

ķızlığ <ķız+lık kıtlık 42a-7; krş. ķızlık

ķızlık <ķız+lık kıtlık 41b-13, 42a-1, 42a-2, 42a-4; krş. ķızlıg

ķi (Far.) ki (bağlaç) 7b-7, 8a-8, 11a-1, 11a-9, 16b-9, 17b-10, 21a-10, 22b-1, 22b-7, 22b-11

ķici <ET ķiçig küçük 32b-12, 77b-12, 82a-3, 85a-6

ķ.+ken 7b-3

ķicilük <ET ķiçig+lik küçüklük

ķ.+ine 61b-3

ķıfāf (Ar.) yaşayacak kadar (rızk) 53a-5, 53a-6, 53a-7, 53a-9, 53b-1

ķim <ET ķim kim 3b-6, 3b-10, 5a-13, 5b-3, 6b-8, 9b-3, 10a-5, 10a-6, 12a-1, 12a-2

ķim ki (bağlaç) 1b-1, 1b-2, 1b-5, 1b-6, 1b-7, 1b-8, 1b-10, 1b-11, 2a-1, 2a-3

ķimisi <ķim+i+si kimisi 54a-4, 87a-10, 87a-11

k.+n 54a-4

kimse <**kim er-ser** kimse, kişi 22a-12, 22b-11, 38a-5, 39a-7, 48b-12, 59b-2, 64b-10, 71a-4, 71a-5, 81b-12, 83b-4, 84a-11, 88a-9

k.+ye 2a-11, 7b-7, 27b-10, 50a-6, 62a-1, 62a-10, 64b-7, 71a-4, 81b-11, 81b-13, 83a-3, 85a-3

k.+yi 64b-6

k.+si 6b10,

k.+lere 19a-8,

k.+nün 36b-10, 40a-3, 56a-10, 68b-7

k.+den 70b-12

kimsene <**kim er-se ne** kimse 13b-11, 39a-10, 50a-9, 51b-7, 59b-8, 59b-10, 74b-9, 78a-4, 88a-9

k.+de 36b-10

kīn (Far.) kin

kīn dut- kin beslemek

k. d.-cı 52b-4

k. d.-anlara 84a-12

kīne (Far.) gizli düşmanlık 68b-9

k.+sin 84b-4

kitāb (Ar.) kitap 1b-9

k.+lar 49a-4

k.+ı 2b-8, 2b-10, 2b-11

k.+ına 27b-12

k.+ında 84a-10

k.+ından 16b-9

k.+uñ 6a-11

kitāblar (Ar.-Tür.) Allah tarafından Peygamberlere indirilen kutsal kitaplar

k.+ın 59b-6

k.+ınuñ 86b-10

k.+a 3a-2, 6a-8, 6b-9, 49a-11, 82b-5

k.+ını 10b-12

ko- <ET kod-

(1) koymak; krş. *ko-*

ko.-mağdur 32b-2

ko.-dı 51b-4

ko.-duñ 52b-3

ko.-r 54b-1, 54b-2

ko.-rlar 86a-1

ko.-rvan 63b-11

ko.-salar 54b-10

(2) bırakmak, terk etmek 83a-13, 85a-1; krş. *ko-*

ko.-ñ 14b-1, 34a-6, 45a-8, 45a-10, 53a-13

ko.-ğıl 40b-5

ko.-dı 44b-3, 69a-2

ko.-dum 30a-6, 54b-13

ko.-madı 82a-12

ko.-maz 52b-5

ķ.-duņuz 50a-13

ķ.-r 48b-1

ķ.-rlar 32b-7, 32b-8

ķoca ihtiyar, yaşı 7b-4, 33a-4

ķ.+ları 56b-3

ķ.+lar 56b-4, 82a-4

ķocal- <**ķoca+l-** yaşlanmak

ķ.-mışsin 33a-5

ķ.-madın 61a-13

ķocalıķ <**ķoca+lıķ** yaşlılık 36b-3

ķocalt- yaşlandırmak

ķ.-a 61a-13

ķoķ- <ET **ķoķ-** kokmak

ķ.-a 66b-13

ķoķu koku 71b-9

ķ.+lar 19b-13

ķ.+sın 40b-7, 71b-11

ķ.+sı 40b-8, 44b-12

ķ.+sıdur 44b-12

ķon- <ET **ķo-n-**

(1) konmak

ķ.-ar 37b-13

(2) konaklamak

ķ.-dılar 35b-13

ķonŗı <ET **ķonŗı** komŗı 3b-11, 40b-3, 61a-13; krŗ. *ķonŗu*

ķ.+larıŗa 56a-5

ķ.+muŗ 83a-11

ķ.+sın 42a-8

ķ.+sınuŗ 83a-8

ķonŗu <ET **ķonŗı** komŗı; krŗ. *ķonŗı*

ķ.+ların 40b-2

ķ.+larıŗuzdan 35a-12

ķonŗulık komŗuluk

ķ.+ında 13a-1

ķonukluk <ET **konak/konuk+luk** misafirlik

ķ. eyle-di 44a-13

ķop- <ET **ķop-**

(1) haŗrolmak

ķ.-a 3b-10, 16a-11, 27b-9, 43a-1, 43a-2, 43a-3, 43a-4, 43a-7, 43a-8,
43a-9 vd.

ķ.-acaķvan 23b-12

ķ.-ar 34b-10, 43a-5, 43a-6, 43a-7

ķ.-asıdur 43a-1

ķ.-asın 58a-3, 58b-2

ķ.-asuŗı 57b-12

(2) ortaya çıkmak 39b-1

ķ.-acağın 13a-3

ķ.-acağına 2b-5

ķ.-ar 13a-3

ķ.-dı 39b-1

ķorkķ- <ET **ķorkķ-** korkmak

ķ.-a 72b-9

ķ.-saŗuz 10a-11

ķ.-ar 30b-7

ķ.-ardı 16b-11

ķ.-arın 72b-9

ķ.-arsın 65a-2

ķ.-arvan 23a-5, 38b-4, 39a-2, 73a-12

ķ.-ma 66a-1

ķ.-arduŗ 38b-5

ķ.-adur 73a-2

ķ.-dılar 20b-6

ķ.-dum 39a-3, 39b-5

ķ.-mazam 38b-7

ķ.-ğıl 36a-7, 55b-9, 60a-6, 88b-3, 88b-5

ķ.-mağıl 60a-6, 88b-5

ķ.-uban 38b-6

ķ.-uŗ 76a-6

ķ.-maķ 35a-7, 72a-6, 72a-8, 73a-10

ķ.-maķdur 29a-13

ķ-up 13a-7, 64a-6

ķorka dur- korkmak

ķ. d.-sa78b-8

ķorkı <ET **ķorkınc** korku 30a-2; krş. *ķorku*

ķ.+la 46b-2

ķorku <ET **ķork-ķu** korku 24a-7, 36b-2, 72b-1, 72b-6, 72b-8; krş. *ķorkı*

ķ.+dur 40a-6

ķ.+y1 4b-12

ķ.+lardan 36b-12

ķ.+sı 29b-2, 33a-11, 72a-10

ķ.+sıdur 29b-10

ķ.+m 88a-6

ķ.+sın 6a-1, 30a-5, 58b-12

ķ.+sından 13a-12, 40b-4, 54b-3, 69a-4

ķorkulu korkulu 56a-1

ķorkut- <ET **ķorkıt-** korkutmak

ķ.-dı 30a-3, 40a-11

ķ.-saŋ 88a-5

ķoy- <ET **ķod-**

(1) koymak 4b-8, 5a-6, 5a-13, 8b-8, 54b-13, 70a-12, 84a-3, 88a-12; krş. *ķo-*

ķ.-dı 4b-8

ķ.-ar1dı 70a-12

ķ.-a 8b-8

ķ.-ar 5a-6

ķ.-am 5a-13

ķ.-arsaŋ 88a-12

ķ.-asız 54b-13

ķ.-salar 84a-3

(2) bırakmak. terk etmek 81a-3; krş. *ķo-*

ķ.-a 63b-8

ķ.-ayın 81a-3

ķ-up 5a-13, 77a-4

ķoyın <ET **ķōñ** koyun 35b-13, 36a-2; krş. *ķoyun*

ķoyun <ET **ķōñ** koyun 29b-13, 35b-13 krş. *ķoyın*

ķ.+ı 36a-1

ķök <ET **ķök** <AT **ķōk** kök 47b-9

k.+idür 4a-4

ķör (Far.) kör 47a-7, 88b-2

ķörük <ET **ķörük** demirci körüğü 71b-10

ķudret (Ar.) güç

ķ.+üm 50b-1

ķul <ET **ķul** kul 1b-7, 10a-1, 11b-9, 20a-1, 22a-13, 23a-7, 23a-9, 23b-1, 23b-2, 23b-3
vd.

ķ.+a 11b-10

ķ.+lar 8b-10, 17a-5, 17a-13, 25a-10, 52a-7, 63a-8, 63b-8, 77a-12, 77a-
13

ķ.+ı 9a-9, 24a-2, 24a-9, 29b-13, 36a-4, 60b-6, 62b-4, 62b-5, 84b-6

ķ.ın 64b-12, 84b-13

ķ.ına 84b-9

ķ.ını 65a-3

ķ.larıla 2b-8

ķ.lardur 51b-11

ķ.lardan 88a-6

ķ.lara 14a-12, 26b-6, 30b-13, 35a-5, 82b-1

ķ.ların 36a-5, 37a-1, 43b-12, 46a-9, 65a-6, 68b-1, 83b-7

ķ.larına 5b-12, 14a-13, 27b-3, 48b-4, 48b-9, 55a-13

ķ.larını 16b-13, 40a-7, 46b-2

ķ.larnı 40a-9

ķ.larum 25a-7, 48a-2, 50b-1, 51b-11, 55b-5, 63b-10, 63b-11, 64a-8, 65a-13

ķ.laruma 48a-3, 73b-9

ķ.larumı 48a-1

ķ.larumı 26a-6

ķ.laruı 18a-11, 51b-11, 71a-12, 73b-4, 75a-4

ķ.laruıda 26a-5, 88a-9

ķ.laruıdan 80a-3, 87a-9

ķ.larınıı 17a-1, 46a-10, 46b-10, 49a-8

ķ.ları 3a-11, 5a-2, 16b-10, 16b-11, 21a-2, 26a-2, 41b-12, 48b-13, 50a-10, 55a-12 vd.

ķ.larından 3a-11, 5b-10, 10b-13, 11a-7, 85a-1

ķ.am 75a-2

ķ.+um 4b-4, 23a-8, 23a-10, 23b-1, 69a-2

ķ.+larumdan 34b-11

ķ.+uma 5a-3

ķ.+umı 5a-4, 9b-4, 69a-3

ķ.+uı 24a-8, 26a-12, 74b-10, 80a-6, 80b-11, 81a-10

ķ.+uı 80a-3

ķ.+uıdur 54b-7

ķ.+ısın 54b-8

ķ.+van 10b-4, 81a-1

ķ.+da 4b-6

ķ.+dan 17a-7, 17a-9, 17b-1

ķulağuzla- <**ķulağuz+la-** <ET **ķulavuz/ ķulağuz** yol göstermek

ķ.-yayım mı 6b-5

ķ.-r 33a-8, 33a-9

ķ.-mağdur 82b-5

ķulak <ET **ķulğak** kulak 7b-6, 14a-10

ķ.+ıla 31b-11

ķ.+ına 5a-8

ķulluk <ET **ķul+luk** hizmetçilik 6a-9, 23b-5, 25b-13, 81a-12, 81b-2

ķ.+da 9b9

ķ.+ında 9b-12, 9b-13, 10a-2

ķ.+a 14a-10

ķ.+ını 23a-8

ķ.+ına 68a-1

ķ.+uŋ 76b-9

ķullukķı <ķulluk+ķı hizmetkâr

ķ.+larına 84a-12

ķum <ET ķum kum 50a-9, 50a-13

ķumâr (Ar.) kumar 44a-1, 44a-5

ķumaş (Ar.) kumaş 50b-7

ķur- <ET ķur-

(1) kurmak

ķ.-dılar 43a-13

(2) hazırlamak

ķ.-up 29b-11

ķur'ân (Ar.) Hz. Muhammed'e indirilen kutsal kitap 2b-8, 7a-9, 10a-7, 15b-12, 19b-9, 23a-4, 25a-8, 26a-3, 34a-4, 43a-9 vd.

ķ.+da 3a-3, 3a-8, 3a-12, 3b-2, 6b-2, 7b-7, 8b-2, 8b-4, 12a-12, 12b-12
vd.

ķ.+ı 12b-9, 15a-8, 15b-7, 17b-6, 29b-8, 41b-11, 51a-8

ķ.+a 17b-10

ķurbân (Ar.) kurban

ķ.+ı 50b-13

ķurbet (Ar.) Allah'a yakınlık 61b-11

ķ.+dür 22a-3

ķurd <ET kurt <AT kūrt kurt 47b-9; krş. *ķurt*

ķurdcuğaz <kurt+cuğaz <AT kūrt kurtcağız

ķ.+a 47b-9

ķurılıķ <ET **ķuruġ+lık** kuruluk

ķ.+ı 73a-11

ķurit- <ET **ķurit-** kurutmak

ķ.-ursen 85b-2

ķurt <ET **ķurt** <AT **kūrt** ķurt 36a-2; krş. *ķurd*

ķ.+dur 71a-6

ķurtar- <ET **ķurtġar-** kurtarmak 22b-1

ķ.-a 6b-5

ķurtıl- <ET **ķurtul-** kurtulmak; krş. *ķurtıl-*

ķ.-am 9a-11

ķ.-a 66a-1, 89a-10

ķ.-asız 86b-3

ķurtıl- <ET **ķurtul-** kurtulmak; krş. *ķurtıl-*

ķ.-a 89a-12, 89a-13

ķ.-ur 18b-7

ķ.-maġuġ 28a-12

ķ.-maķ 34a-3, 56b-13, 63a-6

ķ.-maġa 36b-9

ķ.-maya 43b-5, 43b-6, 43b-7, 43b-8, 53b-9, 74a-12, 79a-6

ķ.-mışlardan 44a-4

ķ.-maz 47a-1

ķ.-mayalar 54a-4

ķ.-am 58b-9

ķ.-dı 74a-3

ķ.-ması 79a-8

ķ.-asız 87b-9

ķ.-asın 88b-13, 89a-2, 89a-3

ķuru <ET **ķuruğ**

(1) **ķuru** 32a-8

(2) **eli boş** 38a-12

ķuřūr (Ar.) 26b-3 köřkler

ķuř <ET **ķuř** **ķuř** 10a-13, 32a-10, 37b-13, 47a-6

ķ.+mısaydı 69b-11

ķ.+lar 80b-4

ķ.+uı 47a-8

ķuřcağaz <**ķuř**+**cağaz** **ķuřcağız** 47a-7

ķuvvet (Ar.) **ķuvvet** 34a-8, 62a-12

ķ.+ümdür 4a-11

ķ.+i 29a-12, 29b-2

ķuvvetlendür- (Ar.-Tür.) **ķuvvetlendirmek**

ķ.-di 1b-6

ķuvvetlü (Ar.-Tür.) **ķuvvetli** 77b-4

ķuzğun <ET **ķuzğun** **ķuzgun** 48b-1

ķ.+uı 48a-12

ķüfr (Ar.) Allah’a ve dine ait şeylere inanmama 1b-3; krş. *ķüfür*

küfür (Ar.) Allah'a ve dine ait şeylere inanmama 17a-4, 17a-8, 17a-9, 17a-13, 18a-7, 34a-3, 45a-7, 46a-4, 52b-12; krş. *küfr*

k.+den 76b-12, 89a-5, 89a-9

küp <ET **küp** **küp**

k.+e 44b-11

kürsi (Ar.)

(1) taht 51b-4, 51b-10

(2) makam 18b-13

küsülü <ET **küs** dargın 82b-8

L

lā-cerem (Ar.) şüphesiz 15b-2

lafz (Ar.) söz

l.+ından 47a-11

la'ın (Ar.) kovulmuş (Şeytan için kullanılan bir sıfat) 88a-12, 89b-6

lākin (Ar.) fakat 17a-4, 50b-8

la'net (Ar.) lanet 26a-2

l.+ine 42a-1

la'net oku- lanet etmek

l. o.-r 24a-12, 37b-1, 70a-5

laṭīf (Ar.) hoş 1b-12, 19b-13

lāyık (Ar.) layık 5b-4, 8b-7, 24b-8, 25a-2, 30a-5, 35b-6, 49b-10

lāzım (Ar.) gerekli

l.+dur 50b-4

lehv (Ar.) boş iş

l.+dür 75a-11

levh (Ar.) Allah tarafından takdir edilen şeylerin yazılı olduğu “Levh-i mahfuz”

l.+i 18b-13

levvāme (Ar.) nefsin mertebelerinden 76b-3, 76b-6, 76b-7

lezzet (Ar.) lezzet

l.+i 88b-13

livāṭa (Ar.) erkekler arası cinsel ilişki

l.+dan 40a-11, 43b-5

livāṭa ʿet- (iki erkek) cinsel ilişkiye girmek

l. ʿ.-eni 40a-12

livāṭa eyle- (iki erkek) cinsel ilişkiye girmek

l. e.-di 41a-12

l. e.-mekden 40a-9

l. e.-rse 41b-3

l. e.-se 40b-3

l. e.-yen 40b-1

l. e.-yendür 41a-9

loḳma (Ar.) lokma 34b-6, 43b-10, 45b-11, 54a-8, 56a-9, 72a-4, 89b-7

l.+dan 21b-5, 43b-12

luṭf (Ar.) iyilik, güzellik 9b-12

l.+ı 1b-12, 30b-12, 85a-1

l.+ına 8b-7

l.+ıla 21a-1

l.+uŋ 40a-6

l.+uŋdan 88b-1

M

ma' būd (Ar.) ilah

m.+um 8a-12

ma' de (Ar.) mide 68a-9

mağāra (Ar.) mağara

m.+ya 74a-7

mağbūn (Ar.) şaşırmış

mağbūn ol- şaşırmak

m. o.-ur 76a-9

mağrūrlik (Ar.-Tür.) aldanma 75a-10

m.+dur 62a-7

mağrūr (Ar.) aldanan

mağrūr ol- aldanmak

m. o.-mazlardı 75b-8

m. o.-mağdan 76b-1

maḥalle (Ar.) mahalle

m.+de 70b-3

maḥlūk (Ar.) yaratılmış 17b-6, 17b-8, 17b-10

m.+ıdur 17a-8

m.+a 32a-13, 74a-13

m.+uŋ 9b-13

mahrūm (Ar.) mahrum, nasipsiz

m.+laruñ 12a-9

mahrūm eyle- nasipsiz bırakmak

m. e.-meyem 66a-7

mahrūm kıl- nasipsiz bırakmak

m. k.-maya 63a-8

mahrūm ol- nasipsiz olmak

m. o.-mañ 75a-7

m. o.-ur 53a-2

mā'ide (Ar.) sofra 74b-4

makām (Ar.) yer

m.+ıdur 28b-4, 28b-5, 75b-7

m.+dur 75b-8

māl (Ar.) mal 29a-7, 33b-1, 34b-12, 36b-6, 37b-9, 43b-7, 50b-1, 52a-12, 52b-9, 52b-10, 53a-11, 53b-13, 55a-11, 55b-4, 58a-6, 58a-13, 61a-11, 61b-12, 75a-12

m.+a 52b-5

m.+larınuñ 3a-5

m.+ı 12a-6, 34b-3, 44a-9, 45a-7, 50a-10, 53a-1, 55a-1

m.+da 13b-5, 73a-7

m.+dadur 13b-9

m.+ından 13b-9, 13b-10

m.+lar 24b-9

m.+ları 46b-2

m.+dan 30a-10

m.+ların 33b-3

m.+uñ 58a-4

m.+uñuzı 34a-6

m.+ıñuz 56b-5

m.+ını 53a-10

m.+ıla 52a-3

m.+ın 42b-7, 58a-2, 65b-2

m.+larına 53b-10

m.+ına 60b-5, 75b-7

m.+um 86a-5

ma' lūm (Ar.) belli, bilinen

ma' lūm ol- bilinmek, bilinir hale gelmek

m. o.-a 50b-2

m. o.-aydı 49a-1

m. o.-dı 6b-13, 17a-12, 27a-2

m. o.-duğından 24a-1

ma' lūm eyle- bildirmek

m. e.-gil 58a-9

ma' nī (Ar.) mana 23b-9

m.+si 2a-13, 6b-4, 6b-8, 7a-10, 14b-3, 17a-11, 22a-8, 23b-11, 31a-2,
31a-3, 57a-4, 63b-3, 81b-10, 81b-11, 85a-5

m.+dür 23b-8, 68b-5

m.+ler 24a-1

m.+dendür 44b-13

m.+dür 50a-3

m.+sin 76b-13, 88b-4, 88b-10

ma'rifet (Ar.) Allah, insan ve alem hakkında manevi birikim yoluyla kapsamlı bir şekilde elde edilen bilgi anlamına gelen tasavvuf terimi 1b-3, 5b-8, 5b-10, 6a-4, 6a-5, 8b-11, 10a-4, 11a-11, 11b-6, 11b-7, 11b-8, 11b-9, 12a-8, 12a-10, 31b-10, 45a-7, 72a-11

m.+den 12a-7

m.+dür 76b-7

m.+e 35b-11

m.+ile 62b-13

ma'siyet (Ar.) isyan, günah 17a-4, 17a-9, 17b-1, 72b-4, 72b-11, 79b-5

m.+den 76b-12

m.+inden 7a-8

m.+ile 11b-10

m.+le 58b-5

ma'siyet eyle- isyan etmek

m. e.-mekden 36a-9

maşharalık (Ar.-Tür.) soytarılık 43a-7

maymūn (Ar.) maymun 43a-6, 43a-11

m.+a 43b-2

meclis (Ar.) ortam 28b-11

m.+de 28b-12, 71a-6

m.+inde 29a-1

m.+i 29b-11

m.+ine 75b-2

meded (Ar.) yardım

meded eyle- yardım etmek 74b-11

Medine (Ar.) Medine

M.+de 46a-1, 57a-12

meger (Far.) ancak 8b-11, 9a-10, 63b-1, 70b-9, 87a-1

Mekke (Ar.) Mekke 35b-12, 82a-2

M.+ye 32a-11

mekān (Ar.) mekan 8a-9

mekr (Ar.) hile 83a-3

m.+inden 89b-6

melāmet (Ar.) kınama

m.+inden 88b-8

melāmet eyle- kınamak

m. e.-me 69b-10

Melekü 'l-Mevt (Ar.) ölüm meleği, Azrail 50a-6, 50a-12, 72b-11; *Meleke 'l-Mevt* 57b-10, 58a-10, 88b-12

M. M.+e 50a-5

mel' ūn (Ar.)

(1) lanetlenmiş 83a-7, 83b-1

m.+dur 42b-11

mel' ūn kıl- lanetlemek

m. k.-dı 73a-13

(2) 'lanetlenmiş' anlamında Şeytan için kullanılan bir sıfat 41a-8, 68a-6, 83a-

5, 83a-6

memleket (Ar.) memleket 24b-12

m.+dür 24b-10

men^c (Ar.) engelleme, yasaklama 52b-11, 52b-12

men^c ét- engellemek, yasaklamak

m. è.-e 33b-13

men^c eyle- engellemek, yasaklamak

m. e.-mek 52b-10

menfa^c at (Ar.) fayda 62a-9

menzil (Ar.) durak

m.+i 56b-12

m.+dür 57b-13

mertebe (Ar.) derece

m.+si 19a-9

m.+siyile 19a-10

m.+sine 19b-1

m.+ye 30a-1, 38a-2

merzūk (Ar.) rızk1 verilmiş 53a-2

mescid (Ar.) mescit 47a-12

m.+ler 12b-11

m.+leri 12b-11

m.+i 12b-12

m.+den 12b-13

m.+e 46a-2, 53b-7, 71b-4

meşel (Ar.) örnek, benzer

m.+i 4a-3, 22b-11, 63a-7, 64b-11, 71b-8, 71b-9

mes'ele (Ar.) önemli konu 27b-8, 27b-10, 79b-3

meşgûl (Ar.) bir işle uğraşan, meşgul 47a-12, 74b-2

meşgûl ol- uğraşmak, meşgul olmak

m. o.-a 85a-7

m. o.-alar 25a-10

m. o.-avuz 86a-12

m. o.-dı 9a-5, 47b-6

m. o.-masa 85a-3

m. o.-ur 53a-11, 72a-1

m. o.-ursam 47a-3

meşk (Far.) tulumdan yapılmış su kabı

m.+i 47a-11

metā' (Ar.) mal

m.+ı 75a-7

m.+dur 75a-9, 75a-10

m.+ına 75a-7

Mevlā (Ar.) Allah

M.+da 12a-5, 12a-6

M.+yı 26b-3

meyl (Ar.) eğilim

meyl eyle- eğilim göstermek

m. e.-me 68b-7

mezheb (Ar.) mezhep

m.+in 20b-13, 21a-1

mısmıl temiz 27b-1

miftāḥ (Ar.) anahtar 21b-1

m.+ıdur 21a-13

miḥnet (Ar.) sıkıntı 25b-5, 25b-12, 29b-6

m.+lerine 51a-3

miḥnetlü (Ar.-Tür.) sıkıntılı 65a-1

millet (Ar.) topluluk 34b-8

mīm (Ar.) Arap alfabesinin yirmi dördüncü harfi 24b-10, 24b-12, 67b-13

mināre (Ar.) minare

m.+den 40a-13

minnet (Ar.) başa kakma

minnet eyle- başa kakmak

m. e.-medi 27b-4, 27b-6

m. e.-di 27b-4, 27b-6, 31a-1

mi' rāc (Ar.) Miraç

m.+a 18b-10, 85b-6

mīrās-ḥōr (Far.) mirasyedi

m.+lara 54b-12

misk (Ar.) misk 66b-13; krş. *müşg*

miskīn (Ar.) aciz, zavallı

m.+ler 34b-10

m.+lere 3a-6

m.+i 34b-10

mu‘cizāt (Ar.) mucizeler 19a-6, 19a-8

muḥabbet (Ar.) sevgi 12a-8, 12a-11

muḥālefet (Ar.) aykırılık, düşmanlık

m. kıl-a 10b-9

muḥālefet eyle-

m. e.-ye 14b-7

m. e.-mek 20b-9

m. e.-yümez 76b-10

muḥālif (Ar.) aykırı

m.+dür 62a-4

muḥabbat (Ar.) düzensiz 1b-11

muḥallel (Ar.) bozuk 1b-11

muḥlīş (Ar.) samimi, ihlaslı 87a-8

m.+lardan 55b-12

m.+laruḡdur 81b-5

muḥtāc (Ar.) muhtaç

muḥtāc ol- muhtaç olmak, ihtiyaç duymak

m. o.-maya 18a-8, 62b-6

muḥaddim (Ar.) önde giden

m.+ler 1b-8

muḳarrab (Ar.) Allah'a yakın 25b-8

muḳtaṣıd (Ar.) tutumlu

m.+lar 84b-3, 84b-4

murād (Ar.) kasıt 69a-12

murdār (Far.) mundar, pis 27b-1, 43a-3, 86a-1, 87a-2

m.+dur 44a-1

m+uḡ 46a-4

murdārlik (Far.-Tür.) mundarlık, pislik

m.+ı 5a-10

m.+unuḡ 44b-10

muṣībet (Ar.) musibet 41b-11, 60b-3, 60b-5

m.+e 60a-10

muṣtıla- (Far.-Tür.) müjdelemek

m.-yalar 60a-6

muṭāla' ā (Ar.) okuma

m.+sından 2a-4

muṭāla' ā èt- okumak

m. è.-enlerüḡ 2a-2

muṭbaḡ (Ar.) mutfak

m.+a 85a-11

muṭı' (Ar.) itaatkar

m.+laruḡ 7a-7, 87b-13

muṭī^c ol- itaat etmek

m. o.-mağ 19b-7

m. o.-sun 68a-10

m. o.-ursağ 49b-10

muṭma'inne (Ar.) nefsin mertebelerinden 76b-3, 76b-6, 76b-7

muwāfıḳ (Ar.) uygun 35b-7, 35b-10, 35b-11, 65b-10

m.+dur 14a-8, 62a-4

mübārek (Ar.) mübarek 57b-8, 70a-9, 80a-10, 80a-11

mübtelā (Ar.) düşkün 80b-4

mücerred (Ar.) yalnız 71b-13, 72a-1

müctemi^c (Ar.) toplu

m.+dür 21a-12

müdāvement (Ar.) devamlılık

m.+dür 67b-13

mü'ezzin (Ar.) müezzin 22b-13, 23a-4

m.+lerüñ 21b-13

müfācāt (Ar.) ansızın

müfessir (Ar.) müfessir

m.+ler 17b-8

mühlet (Ar.) süre 14a-4

mülk (Ar.) mülk

m.+den 88b-7

mülzem (Ar.) susturma

mülzem eyle- baskın çıkararak susturmak

m. e.-mekçün 20b-4

m. e.-yem 29a-6

münācāt (Ar.) yakarış 87b-12, 88a-3, 88a-7

m.+dur 22a-3

münācāt kıl- yakarmak

m. k.-dı 79a-9

m. k.-duğı 15a-12

m. k.-urdu 82b-10

m. k.-ursın 23b-3, 68b-13

münādī (Ar.) tellal

m.+ler 51b-10

münāfık (Ar.) münafık 18b-7, 61a-2, 64b-11

m.+dur 18b-4, 28b-2

m.+laruñ 18b-9, 86a-13, 86b-3, 86b-5, 87a-1

m.+lar 22b-5, 49b-11, 87a-4, 87a-6, 87a-7

m.+larla 32a-4

münāfıklık (Ar.-Tür.) münafıklık

m.+dan 86b-2

m.+dur 86b-4

münāzara (Ar.) tartışma 20b-8, 20b-10, 20b-11

münāzara eyle- tartışmak

m. e.-meyeler 20b-6

m. e.-rse 20b-7

münāzara kıl- tartışmak, sohbet etmek

m. k.-urlardı 20b-3

müneccimlik (Ar.-Tür.) müneccimlik 20b-8

münevver (Ar.) aydınlık 12a-10

münevver eyle- aydınlatmak

m. e.-yüp 10a-6

münevver kıl- aydınlatmak, aydınlık eylemek

m. k.-up 12a-10

münezzeh (Ar.) uzak

m.+dür 8a-9

münkir (Ar.) inkarcı

m.+dür 83b-5

Münkir (Ar.) kabirdeki sorgu meleklerinden biri 19b-9, 45a-11; *Münekir* aynı anlamda 57b-10; *Münkir* aynı anlamda 58a-13, 69a-5

M.+e 54b-13

mü'min (Ar.) mümin 13a-6, 18a-11, 18b-1, 18b-4, 25a-10, 26a-13, 27b-10, 28a-8, 40a-7, 42a-6, 46a-8, 53b-3, 60b-7, 61a-1, 64b-11, 67b-7, 70a-4, 72b-6, 87a-7, 87a-8

m.+ler 66a-10, 81b-7, 87a-5

m.+lere 11b-6, 12a-8, 17b-11, 25a-12, 36b-12, 83b-9

m.+lerle 60a-8

m.+leri 55a-12, 56a-7, 56b-10

m.+dür 18b-4

m.+em 14b-6

m.+üñ 68b-8, 73b-5

m.+lerüñ 18a-13, 19a-6, 59b-11, 60a-4, 71a-9, 78b-10, 86b-7, 87a-2

m.+e 25a-3

mürüvvet (Ar.) cömertlik 45a-6

mürüvvetlü (Ar.-Tür.) cömert 30b-6

müstecāb (Ar.) kabul

m.+dur 19a-6, 67b-2

müstecāb kıl- kabul etmek

m. k.-asın 69a-7

m. k.-am 69a-8

müstecāb ol- kabul edilmek

m. o.-a 56a-9

m. o.-maya 43b-10

m. o.-ur 19a-8

müslimān (Ar.) müslüman 13b-6, 18b-5, 19b-6, 20b-12, 26b-8, 52b-7, 86b-2

m.+ı 86a-10

m.+lar 23a-1, 29a-9, 29a-11, 43a-5, 45b-8, 49a-13

m.+lara 19b-6, 33b-13, 53a-3, 56a-6, 69b-13, 71a-9, 79b-8, 82b-4

m.+lardan 64b-6

m.+ları 61b-1, 64b-7, 71a-10, 76b-1, 77a-11, 83b-6, 84a-5, 87a-8,
89a-4

m.+larıla 75a-4

m.+larla 21a-2, 65a-4

m.+larıñ 15b-5, 71a-10

müslimānlık (Ar.-Tür.) müslümanlık 14a-9, 15b-11, 15b-12, 45b-11

m.+da 52a-5

müşebih (Ar.) Allah'ı insan biçiminde tasvir eden mezhebin mensupları

m.+ler 15a-1

müşg (Ar.) misk 71b-8; krş. *misk*

m.+ünden 71b-8

müşrik (Ar.) müşrik

m.+lere 44b-5

m.+lerle 44b-5

müyesser (Ar.) kolaylıkla yapılan

müyesser ol- nasip olmak

m. o.-mı 2a-11

müzd (Far.) sevap 54a-12, 67a-3, 67a-4, 67a-5

m.+e 65a-8

m.+üm 73a-1

m.+in 24b-8, 27b-11, 67a-4, 68b-12, 85b-13

N

nafaka (Ar.) nafaka 81b-2

nāgāh (Far.) ansızın 39b-2

nāḥaḳ (Far.)

(1) haksız 45b-8, 52b-10, 53b-4, 53b-11

(2) gereksiz 54a-5

namāz (Far.) namaz 3b-7, 3b-12, 4a-4, 12b-13, 13b-1, 21a-4, 21a-5, 21a-8, 21a-9, 21ab-10; bk. *aḥşām, ékindü, érte, öyle, yatsu*

namāz kıl- namaz kılmak 39b-12, 55b-4

n. k.-a 68b-9

n. k.-ıdır 41a-8

n. k.-ıvère 45b-10

n. k.-up 3a-6, 24b-8

n. k.-ur 39b-10

n. k.-mağ 3b-4, 4a-11, 69b-3, 69b-5, 73a-5

n. k.-mağdan 68b-3

n. k.-sa 24a-2, 24a-7, 24a-13, 28b-7, 68b-12

n. k.-ıcağ 69a-1

n. k.-mış 28b-7, 28b-8

n. k.-dı 24a-9, 74b-10

n. k.-mağdur 29a-12, 32b-3

n. k.-sağuz 89b-3

nāşih (Ar.) öğüt veren 63b-7

naşib (Ar.) pay 81a-13

n.+idür 18a-13, 23a-3

naşihat (Ar.) öğüt 29b-11, 35b-9, 79b-6, 82b-4

n.+ı 62a-10

n.+dur 82b-3

naşüh (Ar.) halis, temiz

n. tevbesi+nüh 65b-10, 66a-8

n. tevbesi+n 66a-12

nāz (Far.) yalvarma

nāz ét- yalvarmak

n. è.-ersin 65a-1

n. è.-mek 54b-9

n. è.-mese 54b-9

naz' (Ar.) kökünden çekip çıkarma

n.+ına 46a-3

n.+ın 57b-10

naẓar (Ar.) bakış

n.+ıla 37b-4, 40b-1, 41b-10

naẓar eyle- bakmak

n. e.-meye 31b-11

nāzenīn (Far.) zarif 59b-1

ne <ET ne < AT nē ne 2b-3, 3b-11, 4a-13, 6a-4, 6a-5, 6b-11, 6b-12, 11a-8, 11a-9, 13a-3 vd.

nebāt (Ar.) bitki 59a-11

n.+lar 7b-1

Nebī (Ar.) Peygamber 84b-1

nēce <ET neçe

(1) nasıl 2b-8, 8a-6, 36a-3, 64b-5

n.+si 2b-7

(2) çok, birçok 7b-2, 9b-8, 24b-9, 56b-4, 85b-6; *nēçe* aynı anlamda 24b-4, 27a-7, 40a-11, 73b-2

n.+ler 31a-2, 31a-3, 31a-7, 66b-5, 76b-5

n.+lerin 54a-5

n.+lerün 54a-4

n.+si 2a-6, 75b-6

(3) ne

n.+si 80b-10

neçün <ET **ne** **üçün** niçin 23a-5, 78b-3

nedāmatā (Ar.) pişmanlık bildiren bir ünlem 55a-1

nedāmet (Ar.) pişmanlık 89a-3

neden <ET **ne+den** nasıl 38b-12

nefis (Ar.) kendi 11b-5, 14b-12; krş. *nefs*

nefs (Ar.) kendi 5a-7, 5a-13, 76b-2; krş. *nefis*

n.+i 5a-12, 5b-13, 32b-10, 77a-1, 77a-11

n.+ile 32a-5, 32b-10

n.+in 10b-10, 57b-3, 57b-4

n.+ine 15a-2, 26a-5

n.+üm 33a-8, 57a-6

n.+ün 77a-2, 77a-3

n.+üğe 82b-13, 83a-1

n.+ünji 68a-11

n.+üğüz 14b-1

nefs-i emmāre (Ar.) nefsin mertebelerinden 76b-2

Nekīr (Ar.) kabirdeki sorgu meleklerinden biri 19b-9, 45a-11, 57b-10, 58a-13, 69a-5

N.+e 54b-13

nêrden nereden 19a-12

nereye nereye 51a-4, 54a-9

nesne nesne, şey 3b-3, 3b-6, 3b-10, 4b-6, 5b-7, 5b-11, 5b-12, 7a-3, 7a-7, 8a-8 vd.

n.+de 45a-4

n.+den 8b-1, 12b-3, 25b-2, 34b-12, 48b-5, 48b-8, 48b-10, 49a-5, 61a-7, 61b-1

n.+dür 2b-1, 3b-11, 25a-11, 29b-7, 30a-8, 31b-10, 33b-11, 34b-9, 60a-4, 63a-3 vd.

n.+ler 6b-12, 8a-2, 68a-6

n.+lerden 67b-12

n.+lere 27b-3

n.+m 9b-6

n.+nün 6b-13, 48b-6

n.+si 21a-12, 50b-9

n.+sin 25a-11

n.+yile 11a-13, 13b-12, 26b-4, 46b-2, 54a-4, 65b-6, 73a-3

n.+yiledür 2b-13, 10b-8, 13a-7

n.+yi 6a-9, 8a-4, 8a-5, 30b-5, 38a-2, 52a-3, 52a-8, 52b-3, 59b-8, 82b-12 vd.

n.+yiçün 5b-7

n.+ye 7a-3, 7a-4, 10b-3, 22a-11, 23a-4, 31b-12, 35b-5, 36b-2, 51b-12, 73b-7

nesnesüz nesnesiz 43b-3

nêt- <ne+êt- ne yap-

n.-elüm 38b-1, 74a-8

nête <ET **neteg**< **ne+teg** nasıl 10a-3, 11a-11, 11a-12, 16a-6, 24b-3, 30a-2, 33a-6, 33a-9, 33b-9, 36a-1

nêtekim nitekim 2a-12, 3a-3, 3a-8, 3a-12, 3b-1, 4a-5, 5b-1, 6b-2, 7a-1, 7b-7

nêtelik nitelik 44a-9

nêteliksiz mahiyeti bilinmeyen şekilde 17b-12; krş.; *nêteliksüz, nêtelüksüz, nêtesiz, nêtesüz*

nêtelüksüz mahiyeti bilinmeyen şekilde 17b-13; krş. *nêtelüksüz, nêteliksiz, nêtesiz, nêtesüz*

nêtelüksüz mahiyeti bilinmeyen şekilde; krş.; *nêteliksüz, nêteliksiz, nêtesiz, nêtesüz*

n.+dür 7a-4

nêtesiz mahiyeti bilinmeyen şekilde 17b-12, 17b-13; krş.; *nêteliksüz, nêteliksiz, nêtelüksüz, nêtesüz*

nêtesüz mahiyeti bilinmeyen şekilde 7a-4; krş.; *nêteliksüz, nêteliksiz, nêtesiz, nêtelüksüz*

neyle- <**ne+eyle-** ne yapmak

n.-sün 65b-4

nidā (Ar.) ses 69b-9

nidā kı1- seslenmek

n. kı.-dı 4b-13

n. kı.-ur 23a-7

nihāyet (Ar.) son

n.+i 2a-8, 2b-1, 7a-4

nīk-baht (Far.) şanslı 76b-11

nīk-bahtlık (Far.) şanslılık 60a-8

ni‘met (Ar.) nimet 25b-4, 25b-11, 60a-2, 60a-3, 62b-4, 62b-5, 72b-2

n.+lere 25b-4, 62b-1, 62b-2

n.+lerüñ 9a-1

n.+lerüñe 62a-12

n.+ler 19a-11, 19a-12, 19a-13, 20a-1, 25a-13, 76a-9

n.+leri 51a-1

n.+lerinüñ 72a-10

n.+e 30a-9, 62a-7, 62b-3, 62b-4, 62b-5

n.+dür 57a-10

n.+ñüz 62b-2

n.+i 50a-10, 62b-5, 62b-6

n.+in 62b-4

ni‘metlü (Ar.-Tür.) nimetli 65a-1

nişān (Far.) alamet 12a-3, 53b-12, 68a-7, 80a-7

n.+ıdur 11b-4, 11b-5, 54b-3, 73a-9, 73a-10

n.+ı 13b-1, 13b-5, 15a-2, 25a-11, 64b-9, 65a-10, 80a-8, 86b-6, 86b-7,
87a-1, 87a-4, 87a-5, 87a-6

n.+ın 86b-3

niyyet (Ar.) niyet 29a-5

niyyetsiz (Ar.-Tür.) niyetsiz 6a-3

noḵṣān (Ar.) eksiklik

n.+dan 18a-7

nūn (Ar.) Arap alfabesinin yirmi beşinci harfi 24b-10, 31a-9

nūr (Ar.) nur, ışık, aydınlık 4b-8, 26b-2

n.+ıdur 3b-13, 4a-11

n.+danmıdur 8a-11

n.+ı 8a-12, 21b-13

n.+umdur 9b-3

n.+ıla 10a-6, 12a-10

n.+dur 21a-13, 31a-4

nuşrat (Ar.) üstünlük 24b-11, 32b-5, 77a-12, 77a-13, 77b-2

n.+dur 24b-10

n.+ı 68b-8

nuşratlu (Ar.-Tür.) başarılı 77b-8

nübüvvet (Ar.) peygamberlik 15a-3

nüşa (Ar.) nüsha

n.+nuş 1b-12

O

od ateş 20a-3, 36b-11, 66a-12, 71b-10, 74a-2, 85a-9, 86a-9

o.+dur 71a-5

o.+a 73b-13

o.+ından 5a-4

o.+dan 20a-2,

o.+una 21b-7

o.+undan 36a-6, 38b-9, 86b-3, 89a-10

o.+ı 39a-4, 39a-5, 52a-8, 52b-13

o.+ın 39a-5

o.+ına 56b-2, 88a-9

o.+1la 44b-12

oda göyündür- ateşe yakmak

o. g.-em 9b-4

o. g.-mek 12b-4

o. g.-ürsin 36a-13

o. g.-meye 34a-7

oda yandır- ateşe vermek, yakmak

o. y.-salar 80b-6

odun <ET otur odun

o.+1 66a-12

oğlan <ET **oğlan** çocuk 40b-9, 41a-10, 41a-11, 41b-1, 41b-6, 82a-4; bk. *ādem oğlu, erkek, kız*

oğlancık çocuk; krş. *oğlancuk, oğlançuk*

o.+1 50a-8

oğlancuk çocuk; krş. *oğlancık, oğlançuk*

o.+larmuz 38b-1

oğlançuk çocuk; krş. *oğlancık, oğlancuk*

o.+ları 50a-11

oğrı <ET **oğrı** hırsız 33a-7, 33a-8, 34a-7, 78a-7, 78a-11; krş. *oğru*

o.+nuş 24b-2

o.+yıla 33a-6

o.+ya 78a-10

oğru <ET **oğrı** hırsız 78a-8; krş. *oğrı*

oğruluk <ET **oğrı+lık** hırsızlık 37a-7, 37a-8

o.-una 78a-7

oğruluk eyle- hırsızlık yapmak

o. e.-se 37a-4

oğul <ET **oğul** erkek evlat 5b-6, 13a-13, 40a-5, 58a-12, 61a-11, 70a-5; bk. *ādem oğlu*

o.+ına 5b-6, 13a-13, 40a-5, 70a-5, 78b-6

o.+ı 46b-13

o.+ını 53a-10

o.+um 57b-5, 70a-6

oğurla- <ET **oğrı+la-** çalmak

o.-mağ 24b-3

o.-yandur 24b-2

o.-ya 24b-3

o.-sa 37a-5

o.-yadı 48b-12

ok <ET **ok** ok 70a-8

o.+umla 33a-11

o.+ıla 36b-7, 70a-8

okı- <ET **okı-** okumak; krş. *oku-*

o.-mağ 20a-10

oku- <ET **okı-**

(1) okumak; krş. *okı-*

o.-dı 44b-2, 57a-12, 85b-5

o.-dum 49a-5

o.-rsa 2b-10

o.-rdı 47a-10

o.-sa 29a-6, 53b-7, 53b-8

o.-duğum 2b-11

o.-duğın 59b-6

o.-dum 10b-13, 16b-9

o.-mağ 69b-3

o.-mazdı 23a-4

o.-mağı 59b-7

o.-mağıla 26a-3

o.-ı 76a-4

o.-yanlar 67b-4

o.-yup 43a-9

(2) çağırmaq; bk. *la'net, selām*

o.-r 24a-12, 37b-1, 37b-12, 70a-5

o.-dı 44b-1

o.-dılar 46a-2

oğun- <ET **oğın-** (ezan) okunmak

o.-urken 23a-2

ol <ET **ol** o 1b-1, 1b-2, 1b-4, 1b-8, 1b-12, 2b-1, 2b-5, 3a-1, 3a-4, 3b-1

ol- <ET **ol-** yardımcı fiil 1b-2, 1b-5, 1b-6, 1b-12, 2a-2, 2a-7, 2a-9, 2a-11, 2b-3, 2b-11
vd.; bk. *ārāste*, *‘āṣī*, *‘āṣıq*, *āṣikār*, *azād*, *bāṭıl*, *bızār*, *cem*[‘], *def*[‘], *emīn*, *fāriğ*, *fevt*,
ğāfil, *ğālib*, *ğarq*, *gıriftār*, *hāşıl*, *hāzır*, *helāk*, *hoşnūd*, *ıraq*, *qabūl*, *kan*, *karār*, *kaygu*,
mağbūn, *maḥrūm*, *ma*[‘]*lūm*, *meşğūl*, *muhtāc*, *muṭi*[‘], *müstecāb*, *müyesser*, *pişmān*,
rāzī, *red*, *sebeb*, *şād*, *tamām*, *tanuq*, *vācib*, *var*, *yakın*, *zāyī*[‘].

olğa bolğa karışık dilli eserler için kullanılan Türkoloji terimi 1b-11

oloķ o

oloķ sā'at o anda 44b-11

on <ET **on**< **AT ōn** on 2b-13, 22b-9, 22b-10, 37a-4, 38b-13, 41b-7, 43a-1, 45a-5, 51a-9, 51a-10, 51a-11, 63a-3, 65b-8, 70a-9, 70a-12, 75a-2

on beşinci <ET **on beşinç** on beşinci 67a-7

on biñ <ET **on bıñ** on bin 67a-2

on b.+den 77b-3

on bir <ET **on bir** on bir

on b.+dür 42b-4

on dördünci <ET **on törtünç** on dördüncü 67a-7

oñıl- <ET **oñul-** iyileşmek krş. *oñul-*

o.-maz 70a-9

oñul- <ET **oñul-** iyileşmek 61b-9; krş. *oñul-*

o.-ur 70a-8

onuncı <ET **onunç** onuncu 43a-4, 45a-7, 65b-11, 73a-1

on üçünci <ET **on üçünç** on üçüncü 67a-6

ortaklık <ET **ortukluğ** ortaklık

o.+ı 44b-11

oruç (Far.) oruç 66b-8, 67b-10, 68a-4, 69b-12, 72a-4

o.+a 67b-12

o.+ı 13b-2, 21a-9, 85b-13

o.+ıdur 67b-10, 67b-11

oruç dut- oruç tutmak 55b-4

o. d.-mak 3b-5, 3b-8, 56b-2, 66b-4

o. d.-makdan 29a-2, 56b-2

o. d.-arın 63a-12

o. d.-anu 67b-2

o. d.-anlar 66b-7, 66b-12, 67b-3

o. d.-anlara 69b-1

o. d.-an 66b-8

o. d.-ardı 69b-9

o. d.-sa 66b-10, 67a-13

o. d.-arsa 66b-13

o. d.-ğıl 67a-2, 67a-10

o. d.-mı 67a-4, 67b-1, 68a-4

o. d.-du 68a-7

o. d.-mı 67a-3

o. d.-du 67a-3

ot <ET ot ot 47b-9

otla- <ET otla- otlamak

o.-dğı 49b-11

otur- <ET ol-tur- oturmak 4a-13

o.-dı 4b-1, 36a-11, 40b-9, 47a-12

o.-dılar 55a-8

o.-makdan 8a-10, 71b-6, 71b-7

o.-urdu 17b-9

o.-up 51b-2, 71b-5

o.-ur 82b-11

o.-urken 25a-6,

o.-mak 28b-12, 71b-6, 71b-7, 71b-13, 89b-1

o.-mayalar 86a-3

o.-mağun 29a-1, 71b-8

o.-mağa 71b-8

o.-sa 45b-12

otuz <ET **ottuz** otuz 59a-9, 62a-9

otuz altı <ET **ottuz altı** otuz altı 42b-13

otuz bin <ET **ottuz bin** otuz bin 23a-13, 67a-4

oy <ET **oy** kül renginde 43a-4

oyna- <ET **oyna-** oynamak

o.-duğı 79b-1

o.sa 43b-5

o.-mağa 44a-1

o.-mak 44a-5

o.-yam 79b-1

oyun <ET **oyun** oyun

o.+dur 75a-11

o.+1 75a-11

o.+lar 79b-1

Ö

öde- <ET öte- ödemek

ö.-miş 16a-1

ö.-yübildüm mi 63a-1

ö.-yesiz 72a-10

öden- <öten- ödenmek

ö.-mez 3b-1

ödünç <ET ötünç/ötenç ödünç 34b-12, 38b-13

ög- <ET ög- övmek, yüceltmek

ö.-er 24a-2

ö.-se 26b-2, 26b-3, 64b-10

ö.-sün 64a-4

ö.-me 64b-7

ö.-di 68b-1, 84a-7

öğren- <ET öğür-en- öğrenmek 28a-2, 28a-4, 28a-7, 51a-8, 89a-3

ö.-di 51a-9

ö.-düm 62a-9

ö.-meyince 62a-9

ö.-medin 73a-3

ö.-mege 2a-6, 43a-6

ö.-e 2b-7

ö.-dügümi 2b-11

ö.-eyin 29a-11, 52b-2, 52b-4

ö.-mekdür 4a-1, 28a-12, 32b-1

ö.-mek 26b-7, 26b-10, 26b-11, 28a-8

ö.-se 27b-1, 27b-8, 27b-10

ö.-dünüz 33b-8, 33b-9

ö.-dük 33b-8, 33b-10

öğret- <ET **öğret-** öğretmek 28a-2

ö.-se 27b-10

ö.-gil 58b-9

ö.-em 79a-8

öğücü <**ög-üci** övücü 71a-4

öğünmek <ET **öğün-** övünmek

ö.-mekdür 75a-12

öğüt <ET **öğüt** öğüt 15b-1, 35b-9, 79b-6

öğüt dut- öğüdü dikkate almak

ö.-leri d.-mağa 31b-13

ö.-üm d.-sa 35b-2

ö.-ler d.-uñ 76a-4

öğüt vèr- öğüt vermek, nasihat etmek

ö. v.-üp 5b-6

öğütle- <**öğüt+le-** öğüt vermek 65a-13

ö.-se 60b-3

ö.-yen 60b-3

öl- <ET **öl-** ölmek

ö.-ür 7b-4, 38b-1, 56b-4

ö.-üp 23b-12, 56b-11

ö.-diler 31b-5,

ö.-ürken 36b-7, 81b-7

ö.-di 38b-10,

ö.-ücek 41b-2,

ö.-dügin 70b-6

ö.-düginden 41b-8,

ö.-en 43a-7

ö.-eceedür 57a-6

ö.-meyesin 57a-9

ö.-ecegün 59b-2

ö.-se 45a-8, 45a-11, 60a-7

ö.-e 45b-9, 60a-5

ö.-ürken 60a-5

ö.-em 56a-2

ö.-miş 55a-10, 65b-3

ö.-dise 65b-4

ö.-dügi 83a-13

öldür- <ET öltür- öldürmek 34b-10

ö.-mek 7b-10, 42b-8, 76b-13

ö.-miş 66b-3

ö.-ürven 14a-5

ö.-dügi 27b-1,

ö.-di 31b-6, 41a-10, 55a-9

ö.-diler 55a-8

ö.-ürseñ 33a-1

ö.-ürse 33a-1, 33a-2

ö.-esin 33a-3, 83a-11

ö.-esiz 41b-1

ö.-dünj 41a-11

ö.-meye 33a-3

ö.-mezler 46a-7

ö.-megile 46b-3

ö.-elüm 55a-7

ö.-meñ 41a-13, 41b-1

ö.-seler 65b-11

ö.-eyin 81a-2

öldürücü <öl-dür-ücü öldüren 42a-6

ölü <ET ölüg ölü

ö.+yi 54b-10

ö.+ler 58b-10, 58b-13

ö.+lerde 59a-10

ö.+leri 66a-7

ölüm <ET ölüm ölüm 10a-10, 31b-3, 36b-3, 36b-9, 49a-1, 49a-7, 56b-11, 57a-1, 57a-2, 57a-7, 58b-13, 59b-11, 60a-1, 65b-4, 76b-6, 77b-13, 88b-7

ö.+den 47a-1, 56b-12, 81b-7

ö.+ü 49a-7,

ö.+üñ 55b-13

ö.+i 26b-4, 37b-9, 59b-1, 59b-7, 59b-10, 60a-6, 60a-7

ö.+inden 60a-6

ölümlü <ET ölümlüg ölümlü 10b-4

öñ <ET öñ

(1) ön

ö.+inde 36a-11

ö.+ünde 28a-12, 59b-5

ö.+üne 32b-2

ö.+ünden 39b-7

ö.+ümde 86a-1

(2) önce 82b-9

ö.+i 75b-12, 75b-13

(3) ilk 22a-3

öñdin <ET öñdün önce 70a-7, 82b-9, 85a-9

ö.+den 46b-11

öp- <ET öp- öpmek

ö.-se 40b-6, 40b-12

ört- <ET ört- örtmek

ö.-sem 66a-8

ö.-er 66a-11

örtücü <ört-üci örten 87a-6

örtülü <ört-ülü örtülmüş halde 34b-4

örü **tır-** ayakta durmak

ö. ı.-urken 25a-6

‘**öş** (Ar.) öşür

‘ö.+i 3a-13

öt- <ET **öt-** ötmek

ö.-e 47a-6

ötri <ET **ötrü/ötürü** dolayı 58a-7; krş. *ötri, ötürü*

ötrü <ET **ötrü/ötürü** dolayı 45a-1; krş. *ötri, ötürü*

ötürü <ET **ötrü/ötürü** dolayı 13a-12, 34b-12, 48b-10; krş. *ötri, ötrü*

öyke öfke

ö.+sin 81b-3

öyle <ET **ödleg** ögle

ö.+den sonra 47b-3

öyle namāzı ögle namazı 24b-5

öz iç

özi göyün- içi acımak

özün g.-dü mi 50a-6,

özüm g.-di 50a-7, 50a-10, 50a-12, 51b-3

özüm g.-ür 87b-6

özdek gövde

ö.+idür 4a-3

‘**özür** (Ar.) özür

‘**özür dile-** özür dilemek

‘ö. d.-yici 87a-6

‘özür diles- birbirinden özür dilemek

‘ö. d.-esüz 82b-8

P

pāre (Far.) parça 39b-1, 47b-8

parmak parmak

parmak götür- işaret parmağını kaldırıp imana gelmek

p. g.-üp 52b-6

pas <ET bas pas

p.+ı 26a-3

pādišāh (Far.) padişah 37b-4, 42a-5, 50a-12, 56b-7, 56b-9

p.+a 50a-9

p.+lar 1b-2, 9b-13, 53b-4, 56b-8, 87b-6

p.+ları 51a-5

p.+ıydı 78b-5

p.+larıu 84a-3

p.+ı 70b-8, 70b-10, 70b-11, 70b-13

p.+ına 1b-2

p.+ınıu 9b-13

p.+sın 50a-7

pādišāhlık (Far.-Tür.) padişahlık 27b-6

p.+a 50a-13

p.+ına 67b-9

p.+ı 36a-8

p.+ından 7a-7

pāy-endāz (Far.) büyük kimselerin geçeceği yerlere serilen halı 35b-2

pend (Far.) öğüt 29b-11

perde (Far.) perde 34b-5

p.+ler 18b-13

p.+leri 21b-10

perhîz (Far.) dinen yasak olan şeylerden uzak durma 89a-5, 89a-6

p.+i 62a-11

perhîz êt- uzak durmak

p. ê.-e 67b-13

perhîz eyle- uzak durmak

p. e.-se 89a-9

perhîz kıl- uzak durmak

p. kıl.-mağ 4a-10

p. kıl.-sa 89a-10

perhîzkâr (Far.) sofî

p.+lardan 55b-6

perhîzkârlık (Far.-Tür.) sofuluk 30b-12

pes (Far.) işte, o halde 2a-2, 2a-7, 8a-2, 17a-12, 17b-2, 33a-3, 41b-5, 43a-12, 43a-13, 43b-1, 44b-3, 46a-8, 65a-3

peygâmbër (Far.) peygamber

Peygâmbër (Far.) Hz. Muhammed'i kast ederek kullanılan bir sıfat 2b-2, 2b-9, 3b-2, 3b-9, 6a-10, 8b-9, 8b-13, 9b-1, 9b-11, 10a-10, 12a-13, 13a-2, 13a-4, 13b-3, 13b-5,

15a-3, 16a-1, 16a-5, 17b-9, 18a-2

peygāamberlik (Far.-Tür.) peygamberlik 15b-10, 15b-11, 29b-8

p.+dur 29b-8, 31a-3

pīše (Far.) huy 68a-3

pul <Far. pūl para

p.+dan 54a-8

put (Far.) put; krş. *but*

p.+a 38a-3, 43a-8, 44a-6, 44b-13

R

Rabbi (Ar.) 'Rabbim' anlamında Arapça ifade 5a-1, 26a-4, 26a-6, 48a-5, 48a-8, 48a-9, 61a-7, 62b-11, 69a-7, 69b-10

Rabbi ʾl-ʿālamīna (Ar.) Arapça '*Alemlerin Rabbi*' 12a-10, 41b-13

rağıya ʾllāhu ʿanhu (Ar.) 'Allah ondan razı olsun' anlamında, velilerin ismini zikrettikten sonra kullanılan Arapça ifade 3b-5, 4a-6, 8b-9, 10b-8, 11a-9, 21b-2, 22b-13, 28b-10, 32b-1, 34b-6 vd.

rağbet (Ar.) rağbet

rağbet èt- arzulamak

r. e.-esiz 75a-6

rağbet eyle- arzulamak

r. e.-r 10a-10

r. e.-mekdür 52a-1

r. e.-memekdür 76a-6, 76a-12

r. e.-meñ 53b-1

r. e.-meyesin 75a-6

rāḥat (Ar.) rahat 36b-11, 56b-10, 66b-12

r.+dur 59b-11

rāḥatlık (Ar.-Tür.) rahatlık 52a-4

r.+ın 56b-10

Raḥīm (Ar.) “mümin kullarına merhamet eden” Allah 9b-3, 69b-13

raḥīm (Ar.) merhametli 84a-10

raḥm (Ar.) rahim

r.+ında 7b-4

Raḥmān (Ar.) ‘bütün yaratılmışlara merhamet eden’ Allah 16b-6, 32b-3, 49a-12

raḥmāni (Ar.) Allah tarafından gelen

r.+dür 31a-6

raḥmet (Ar.) rahmet, merhamet 25b-6, 25b-11, 28b-9, 30b-9, 31b-1, 37a-12, 37b-3, 40b-1, 58b-1, 68b-12, 71a-7

r.+ine 1b-5, 13a-8, 73b-7

r.+e 30b-10, 40a-7

r.+i 66a-5

r.+ümden 66a-6

r.+in 73b-5

r.+ile 78a-5

r.+ün 88a-7

r.+ünden 88a-10, 89b-8

raḥmet eyle- merhamet etmek

r. e.-di 9a-13, 38b-10

r. e.-ye 18a-10

rahmet kıl- merhamet etmek 84b-12

r. k.-a 56a-3, 56a-4, 84b-13

r. k.-dı 57a-13

r. k.-up 10a-3

r. k.-ur 5a-6

rahmetlü (Ar.-Tür.) merhametli 14a-11, 21a-1, 43b-11

Ramazān (Ar.) Ramazan ayı 67b-8

R.+uñ 67b-7

Ramazān ayı Ramazan ayı 3b-5, 3b-8

R. a.+n 66b-10, 67a-13

R. a.+ında 67b-5

Ramazān günü Ramazan günü

R. g.+inde 67b-8

rāst (Far.) doğru 62b-13

Rāzık (Ar.) ‘rızık veren’ Allah

R.+dur 8a-3

rāzī (Ar.) razı 5b-5, 11a-8, 37a-8, 56a-11, 79b-9, 80a-1, 80a-2, 80b-3, 81a-12

r.+van 80b-10, 81a-1

rāzī ol- rıza göstermek

r. o.-a 71a-1

r. o.-am 65b-11

r. o.-anlar 81a-6

r. o.-asın 82a-2

r. o.-dı 39a-1, 39b-10

r. o.-dular 51b-12

r. o.-madı 38a-11

r. o.-madum 38a-13

r. o.-mağ 62a-3

r. o.-mağdur 63a-5

r. o.-maya 80a-9

r. o.-mayam 65b-11

r. o.-mışvan 80b-7

r. o.-sa 79b-13

r. o.-ur 79b-12, 80a-8

r. o.-ursa 79b-11

rāz rāz (Far.) gizli gizli 64b-5

red (Ar.) geri çevirme

red ol- geri çevrilmek

r. o.-maya 56a-9

rekʿ at (Ar.) rekat 74b-10

renclü (Far.-Tür.) sıkıntılı 14a-5

rencūr (Far.) rahatsız 37b-2

Resūl (Ar.) Peygamber 2a-9, 2b-5, 3b-6, 4a-2, 4a-7, 5b-2, 12b-5, 14b-11, 27a-2, 35a-9 vd.

R.+i 12b-2, 23a-5, 41b-4

R.+den 4b-7, 12b-8, 31b-4

R.+ine 2a-12, 6b-6

Resūlu 'llāh (Ar.) *'Allah'ın Peygamberi'* anlamında Hz. Muhammed için kullanılan bir sıfat 26a-3, 37b-5, 47a-2, 64b-5, 75b-2, 78a-5, 82b-4; *Resūla 'llāh* aynı anlamda 3b-11, 32b-13, 51a-12, 53a-6, 55b-7, 56a-11, 56a-12, 57a-8, 57a-12, 61a-4 vd.

R.+a 63a-12

revā (Far.) uygun, yerinde 10a-1, 10a-3, 47b-13, 48a-1, 48a-2, 48a-3, 75a-3

r.+dur 14b-13

revā kıl- yerine getirmek, uygun duruma getirmek

r. k.-am 5a-1, 39a-7

r. k.-dı 73b-12

r. k.-ıcı 74b-11

revnaḳ (Ar.) güzellik

r.+ı 4a-5, 4a-6

reyḥān (Ar.) reyhan 74a-2

rızık (Ar.) rızık 46a-10, 47a-1; krş. *rızık*

r.+çün 46b-1

rızık (Ar.) rızık 8a-6, 46b-5, 48a-7, 48a-13, 49a-8, 50b-2, 52b-1, 53a-6, 53a-10; krş. *rızık*

r.+um 30a-4, 47a-3, 47b-11, 49b-5

r.+a 30b-6, 79b-13

r.+ın 46a-11

r.+çün 47b-6, 48a-4

r.+ını 46b-11

r.+ıdur 46b-13

r.+ıñ 48a-9

r.+ın 48b-4, 48b-5, 48b-8, 48b-9

r.+unı 48b-4

r.+ı 49a-3, 49a-8

r.+uı 49b-4, 53a-6

r.+uıdur 58b-7

rızksız (Ar.-Tür.) rızksız 52b-1

ribā (Ar.) faiz 53b-10

r.+da 42b-11

r.+nuı 42b-12

r.+dan 42b-13, 43b-7, 43b-9

r.+dur 89b-1

r.+ya 43a-11

ribā yè- faiz yemek

r. y.-seler 37b-8

r. y.-yiciye 42a-10

r. y.-mekdür 42b-8

r. y.-yen 42b-11

r. y.-yenlerden 43a-8

rivāyet (Ar.) rivayet

rivāyet èt- rivayet etmek

r. è.-er 8b-13, 9b-1

rivāyet eyle- rivayet etmek

r. e.-di 86a-3

rivāyet kıl- rivayet etmek

r. k.-dı 4a-6, 12a-13, 12b-4, 16a-1, 53a-4, 69a-6

r. k.-dılar 2a-10, 3b-9, 4a-2, 4a-12, 4b-7, 5b-2, 5b-5, 8b-8, 9b-4, 10b-1
vd.

rivāyet k.-ur 3b-6, 13a-1

riyā (Ar.) ikiyüzlülük 64a-4, 64b-9

r.+yı 5a-7,

r.+yla 64a-2, 64a-9

riyāsuz (Ar.-Tür.) samimi 13a-9, 34a-5

rukūʿ (Ar.) namazda öne doğru eğilme hareketi 23b-4

r.+dur 21b-13

r.+ın 24a-6, 24a-10

r.+ıla 24a-8

r.+un 24b-4

rukūʿ eyle- rükûya eğilmek

r. e.-se 23a-9

r. e.-di 23a-11

r. e.-mek 23b-5

rūşen (Far.) belli, açık 2a-1, 44a-11

rūz (Far.)

(1) rızık 46b-6, 46b-8, 46b-9, 50a-4, 53a-7, 61b-4

r.+a 50b-4

r.+ı 37a-11, 48a-2, 49b-13, 74b-8

r.+ın 48a-1, 49b-12

r.+ıñı 47b-1, 48a-6

r.+ların 49b-12

r.+umı 47a-8

r.+um 47a-13, 48a-6, 48a-8, 74b-4, 74b-5, 82a-13

r.+uma 48a-9

r.+uñ 49b-6, 71a-2, 74b-6, 87b-4, 88b-5, 88b-11

r.+uñdan 88b-5

(2) gündüz 46b-11

rūzgār (Far.) zaman 59b-1, 72b-7, 72b-8; krş. *rūzigār*

r.+dur 47b-10

rūzī (Far.) rızık, nasip

rūzī kıl- nasip etmek

r. k.-a 12a-10, 14a-12, 26b-6, 30b-13, 35a-6, 43b-12, 53a-3, 60a-8, 60b-1, 67a-3 vd.

r. k.-dı 1b-2, 11b-6, 27a-7, 61b-4

r. k.-dığından 8b-6

r. k.-dığuñ 63a-1

r. k.-dum 50b-1, 51a-13

r. k.-duñ 5a-2

rūzigār (Far.) zaman 59b-1, 72b-7, 72b-8; krş. *rūzgār*

r.+ımuñ 84a-2

rūzsuz (Far.-Tür.) nasipsiz 48b-12, 48b-13

S

sa' ādet (Ar.) mutluluk 73a-9, 77a-9

sā' at (Ar.)

(1) zaman 4b-8, 23b-3, 44b-11, 60a-5, 70b-3, 74b-8, 76a-2, 78a-9; bk. *oloğ*,
şoloğ

(2) saat 16a-6

s.+de 67b-6

sābık (Ar.) rütbece önde bulunan

s.+lar 84b-3, 84b-5

şabır (Ar.) sabır 4a-9, 36b-8, 61b-8; krş. *şabr*, *şabur*

şabır eyle- sabretmek

ş. e.-gil 80a-12

ş. e.-se 60b-7

şābır (Ar.) sabreden 62a-2

şabr (Ar.) sabır 60a-10, 62a-3; krş. *şabır*, *şabur*

şabr eyle- sabretmek

ş. e.-ı 56b-7

ş. e.-se 30b-10, 30b-11, 60a-10, 60a-12, 60b-5

ş. e.-mek 3a-7, 3a-10, 11a-6, 60b-1, 60b-4

ş. e.-mekdür 60a-10, 60a-12

ş. e.-ile 25b-5

ş. e.-ye 30b-7

şabr ét- sabretmek

ş. è-ün 3a-10

ş. è-en 3a-11, 60b-4

ş. è-erse 61b-7

ş. è-üp 5b-5

şabr kıl- sabretmek

ş. k.-an 62a-6

ş. k.-ıcı 26a-12

şabırlı (Ar.-Tür.) sabırlı 3a-11; *şaburlu* aynı anlamda 61a-8

şabur (Ar.) sabır 61b-10, 61b-11, 61b-12; krş. *şabır, şabr*

ş.+dur 33a-10

şabur eyle- sabretmek

ş. e.-mek 62a-4

ş. e.-mese 62a-1

şabursuzluk (Ar.-Tür.) sabırsızlık

ş.+dur 52a-2

saç <ET saç saç 59a-12

s.+1 9b-3, 10a-1

s.+um 9b-9

s.+ın 9b-13

saç- <ET saç- saçmak

s.-ar 71b-10

şa'd (Ar.) Arap alfabesinin on dördüncü harfi 67b-12

şadağa (Ar.) sadaka 3a-13, 13b-10, 29a-3, 30a-10, 34b-1, 34b-4, 47a-11, 56b-1, 69b-5, 78b-7, 81b-2, 86a-5, 86b-6

ş.+y1 13b-2

şaf (Ar.) sıra

ş.+da 22b-7

ş.+ına 22b-8

şafâlık (Ar.-Tür.) barış 82b-9

şâfi (Ar.) katıksız 42a-5

sağ <ET **şağ**

(1) sağ 57b-12, 58a-11

(2) sağlıklı 80b-11, 80b-12

sağınç <ET **şakınç** emel, endişe 54b-4

s.+ında 64a-12

şahābe (Ar.) Hz. Muhammed'i gören müslümanlar, sahabe 15b-8

ş.+lerün 15b-9

ş.+ler 20b-3, 20b-8

ş.+lerüme 53a-5

ş.+lere 77b-5

saḥar (Ar.) seher 69a-9, 69a-12, 69a-13, 69b-1

s.+da 69b-4

şahra (Ar.) çöl

s.+ya 47a-5

saḥūr (Ar.) sahur 69b-1

saḫa (Ar.) su dağıtan 47a-9, 47a-11

saḫal <ET **şaḫal** sakal 59a-12

s.+ı 9b-3, 10a-1

saḫın- <ET **şaḫın-** kaçınmak, uzak durmak, (kendini) korumak 40a-6, 59a-1, 59a-5, 59a-8

s.-mak 4a-4, 73a-9, 89b-5, 89b-6

s.-mağdur 89a-5, 89a-7

s.-mayınca 4a-5, 89b-4

s.-maz 87a-5

s.-a 10b-10, 35b-4, 35b-5, 70b-13

s.-masa 12b-6

s.-uñ 34b-13, 40a-12, 56b-6, 76a-4, 78b-12, 86b-2

s.-ur 87a-3

s.-ğıl 36a-9

s.-madılar 34b-13

sakız <ET **şagız/şakız** sakız 86a-8

sakım (Ar.) hastalıklı 1b-12

sakla- <ET **şakla-** korumak 40a-7, 56a-2, 68a-13, 70a-6

s.-dı 1b-3, 15b-3

s.-mağ 3a-6, 73a-9

s.-yam 15a-5,

s.-yuvère 21a-2,

s.-yuvèrgil 71a-12

s.-mağdur 21b-4, 21b-5

s.-ñ 87b-8

s.-k 23a-8

s.-ğıl 24a-10, 61b-1, 77a-11, 84a-5

s.-mağdur 29b-9,

s.-masına 48b-11

s.-ya 30b-5, 43b-12

s.-yan 67b-4

s.-yavère 55a-12

s.-yivère 46a-9

s.-sa 35a-13, 89a-13

s.-yup 89b-6

saḳlayıcı koruyucu 70a-4

sā'ih (Ar.) gezgin 66b-5, 66b-6

şal- <ET **şal-**bırakmak

ş.-ıvêrdüm 39a-3

şalāḥiyet (Ar.) rahatlık

ş.+i 81b-13

şalavāt (Ar.) salavat 1b-4, 34a-2

şālih (Ar.) iyi, uygun 59a-1

ş.+ken 45b-8

şan- <ET **şan-**

(1) zannetmek, istemek, tercih etmek

ş.-dılar 85a-13

ş.-duḡuḡuzlayın 8a-10

ş.-dumsa 11a-9

ş.-urdum 39b-3

ş.-ursız 2a-11

ş.-maḡıl 56a-7

(2) düşünmek

ş.-madın 70a-8

şanmak düşünce

ş.+lar 46b-6

şar- <DLT **şaru-** sarmak

ş.-madın 23a-1

ş.-arlar 31b-8, 32b-7

sarāy (Far.) saray

s.+ından 51a-2

s.+da 51a-4

s.+ı 58a-1

s.+ıdur 58a-1

şark- <ET **şark-** sarmak

ş.-mı 45b-5

şaru <ET **şarig** sarı 45b-3

şat- <ET **şat-** satmak 36a-1

ş.-ayım 9b-7

ş.-ayın 36a-1

ş.-gıl 36a-2

ş.-amaz 51b-5

ş.-alar 53b-4

ş.-ar 77a-10

ş.-asun 78b-6

şataş- <DLT şatgaş- rastlamak

ş.-dum 82a-3

şatıl- <ET şatıl- satılmak

ş.-mağ 9b-10

ş.-mağı 10a-1

şatun <ET şatgın satın

şatun al- satın almak

ş. a.-urlar 33b-3, 33b-6, 33b-7

ş. a.-dı 36a-4, 81a-7

a.-a ş. 38a-10

ş. a.-alar 46b-9

ş. a.-a 71b-9

şavāb (Ar.) dürüst 14b-8

şavaş <ET şavaş savaş; krş. *savaş*

şavaş kıl- savaşmak

ş. k.-sağuz 3a-10

savaş <ET şavaş savaş; krş. *şavaş*

savaş ét- savaşmak

s. è.-erken 42b-9

şavaş- <ET şavaş- savaşmak

ş.-dılar 44a-8

şavm (Ar.) oruç 67b-12

sa' ye (Far.) gölge 87a-3

şayru hasta 7b-4, 14a-5, 29a-3, 46b-3

şayruluk hastalık 60b-7; krş. *şayruluk*

ş.+a 60b-7

şayruluk hastalık; krş. *şayruluk*

ş.+ı 59b-9

sebeb (Ar.)

(1) sebep

s.+inden 51a-3

s.+le 30a-7

s.+i 44b-11

s.+dendür 46b-5

sebeb ol- yol açmak

s. o.-a 37b-11

s. o.-dı 15b-8

(2) vasıta

s.+ile 58b-9

s.+ünle 4b-5

secde (Ar.) secde 22a-6, 23b-4, 23b-7, 23b-8, 23b-9, 23b-10, 73a-13

s.+den 23b-11

s.+nün 22a-8

secde eyle- secde etmek

s. e.-medi 50b-12

s. e.-medügümiçün 22a-10

s. e.-mek 23b-6

s. e.-se 22a-9

s. e.-sün 79a-10

secde kıl- secde etmek

s. k.-mayınca 71b-3

s. k.-sa 23b-2

s. k.-uñ 27a-11

s. k.-ur 22a-10

seçil- <ET **seçil-** ayrılmak 75b-6

sefer (Ar.) yolculuk

s.+e 35b-12, 66b-5

sêgirdim akın, hücum; koşma

s.+ile 27a-4

sekiz <ET **sekkiz** sekiz 10b-13, 37a-2

sekizinci <ET **sekizinç** sekizinci 43a-3, 45a-6, 65b-10, 72b-13

seksen biñ <ET **seksön biñ** seksen bin 70a-5

selām (Ar.) selam

s.+ın 51b-8

selām kıl- selam vermek

s. k.-ur 16a-7, 67a-2

selām oñu- selam söylemek

s. oñu-r 37b-12

selām vër- selam vermek

s. v.-e 60b-8

s. v.-esin 60b-9

s. v.-meyedi 60b-10

s. v.-mekden 60b-12

s. v.-meye 34a-1

s. v.-mekdür 22a-1

selāmatlık (Ar.-Tür.) rahatlık, emnlik 52a-1, 71b-12

s.+1la 87b-11

s.+1 62a-11

selāmet (Ar.) korku ve endişeden uzak olma 74a-3

sen <ET **sen** ikinci tekil şahıs zamiri 4b-5, 6a-10, 9a-6, 13a-5, 22b-1, 24a-10, 28a-4, 29a-10, 29b-12, 32a-8 vd.

s.+a 2b-1, 5b-6, 15a-5, 16a-7, 19a-12, 24a-8, 24a-9, 28a-3, 33a-12, 34b-11 vd.

s.+adur 82a-12, 88a-7

s.+de 40a-2

s.+den 58a-13, 61a-7, 61b-5, 74a-1, 74b-11, 75a-2, 83a-11, 84b-12, 88b-6

s.+dendür 82a-13

s.+i 4b-4, 6a-10, 9b-7, 10b-3, 13a-12, 15a-5, 15a-10, 33a-1, 33a-3, 38b-9 vd.

s.+ün 4b-5, 15a-6, 22b-6, 33a-2, 34a-12, 38b-2, 39b-3, 39b-12, 40a-6, 47b-1 vd.

s.+ündür 50a-2, 50a-3

s.+ünle 4b-5, 39b-13, 40a-1, 40a-2

s.+ünven 88a-11

senā (Ar.) övgü 1b-1

sencileyin senin gibi 87b-2

sermāye (Far.) sermaye

s.+mdür 3b-12, 4a-7

s.+si 30a-11, 30a-12

server (Far.) baş

s.+i 1b-4

setr (Ar.) gizli

s.+i 34b-4

sev- <ET sev- sevmek

s.-di 21a-10

s.-e 12b-3, 12b-9, 12b-10, 12b-11, 31b-11

s.-eler 54a-3

s.-en 52b-4, 52b-5

s.-enler 75b-9

s.-er 3a-11, 12a-12, 32b-4, 34b-8, 48b-13, 65a-6, 83b-7

s.-erler 59b-7

s.-erlerise 54a-3

s.-erin 13b-3, 14a-6, 55b-8, 55b-9, 55b-10, 55b-12, 55b-13, 56a-1,
56a-3, 56a-4 vd.

s.-ersin 39b-6

s.-erse 14a-5, 53a-9

s.-gil 56a-7, 68b-6

s.-dügi 9a-2, 13b-1, 17a-3

s.-dügin 12b-3

s.-dügine 77a-10

s.-dügüm 63b-11

s.-dügüñi 39b-6

s.-düklerinden 53b-4

s.-üñ 28b-1

s.-üp 52b-4

s.-medügi 17a-4

s.-mekdür 50b-11, 76a-5

s.-se 12a-12, 12b-9, 12b-10, 12b-11, 14a-7, 15b-13

s.-mek 54b-4, 73a-12

s.-mese 20a-7

s.-meyeydi 14a-9

s.-meyesin 63b-7

s.-meyüp 28b-2

s.-mez 15a-3, 59b-8, 59b-9, 59b-10, 78b-8, 83b-5, 83b-8

s.-mezin 42b-1, 83b-2, 83b-3, 83b-4

s.-mezse 16b-2, 16b-4, 16b-6, 16b-7, 53a-10

şevāb (Ar.) sevap 17a-9, 22b-2, 22b-4, 56a-13, 61b-8, 67a-3, 67b-1, 71b-11

ş.+1 60b-4

ş.+ın 22b-5, 22b-9, 27b-13, 29a-2, 43b-11

ş.+ından 63a-8

ş.+ları 22b-9

ş.+ının 22b-10

sevāblu (Ar.-Tür.) sevabı olan 69b-6

sevgü <ET **sevig** sevgi

s.+sinden 55a-11

sevgülü <ET **seviglig** sevgili 17a-1, 34b-8, 65b-13, 83b-12

sevin- <ET **sevin-** sevinmek

s.-mekdür 31a-9

sevindir- <ET **sevintür-** sevindirmek

s.-e 71a-10

şı- <ET **şı-** < AT **şı-**

(1) (emre) uymamak

ş.-ruz 73b-3

ş.-dığın 83a-10

ş.-yup 73b-1

(2) yenmek, bozguna uğratmak; *sı-* aynı anlamda

s.-rız 77b-4

ş.-yup 7b-12

(3) (abdest) bozmak

s.-r 85b-13

şıfat (Ar.) vasıf, nitelik 45a-5

ş.+ıdur 84a-6

ş.+ları 84a-10

şıfatlu (Ar.-Tür.) vasıflı 79a-5

şığır <ET **şığır** sığır 87a-2

şın- <ET **şın-** yenilmek

ş.-duğı 77b-6

şına- <ET **şına-** <AT **şın-** sınamak

ş.-r 46b-2

şınmak imtihan 77b-5

sır (Ar.) sır 76b-9

s.+rın 49b-9

s.+dur 63b-10, 76b-8

s.+rı 63b-11

şırāt (Ar.) Üstünden geçip Cennet'e gitmek üzere Cehennem'in üzerine kurulacak olan çok dar ve güç geçilir köprü 18a-9, 87b-10, 87b-11

ş.+ı 63a-6, 68b-9

Ş. Köprüsi+n 23a-13

Ş. Köprüsi+ni 81a-6

Ş. Köprüsi+si 20a-11

şıyānet (Ar.) koruma

ş.+dür 67b-12

şıyāşī (Ar.) kaleler 41a-5

sipās (Far.) hamd 1b-1

sihir (Ar.) sihir

s.+le 32a-11

silah (Ar.) silah

s.+ımdur 4a-9

sişek <ET sişek sinek

s.+ler 48b-2

s.+leri 48b-3

siz <ET siz ikinci çoğul şahıs zamiri 2a-11, 5a-3, 8a-10, 10a-11, 10a-13, 23a-8, 25a-7, 25b-11, 25b-12, 25b-13 vd.

s.+e 25b-8, 32b-5, 33b-7, 34a-7, 78a-1, 78b-12

s.+i 6b-2, 6b-5, 25a-8, 25b-11, 25b-12, 26a-1, 35a-11, 56b-5, 78b-13

s.+lerden 77b-13

s.+ün 10a-12, 34b-1, 53b-7, 62b-2, 69a-11, 70b-2, 76a-7

s.+ünleyin 35b-8

şofra (Ar.) sofra 32b-2

ş.+ında 87b-3

şohbet (Ar.) sohbet

ş.+i 28b-9, 69b-3

ş.+ine 28b-9

sok- <ET **şok-** sokmak

s.-ar 44b-11, 80b-5

şol <ET şol sol 57b-12, 58a-12

solu- nefes alıp vermek

s.-duğı 67b-2

şonj <ET şonj

(1) son

ş.+ında 36b-2, 36b-3, 36b-4, 44a-3

(2) arka

ş.+1 75b-13

şonra sonra 1b-7, 3b-7, 5a-12, 8b-7, 9a-11, 15b-2, 15b-4, 15b-6, 15b-7, 16a-10, 16b-1, 18a-13, 21a-4, 22a-5, 23b-12, 24a-1, 25a-12, 25b-4, 28a-6, 39b-5, 41b-8, 44a-10, 44a-12, 47a-13, 47b-3, 47b-4, 48b-3, 57b-6, 60b-13, 62a-3, 63b-2, 66b-1, 81b-7, 84b-7, 85b-1; bk. *öyleden şonra*

şor- <ET şor- <ATşör(a)-

(1) sormak 55b-7

ş.-a 64a-3

ş.-dılar 3b-11, 6a-4, 8a-6, 8a-11, 9a-12, 11a-11, 11a-12, 12a-7, 14b-11, 23a-1 vd.

ş.mağ 65b-9

ş.-am 29a-6

ş.-ana 8a-12

ş.-arın 28a-3

ş.-arlar 19b-10

ş.-arlardı 20b-4

ş.-arlarsa 33b-7, 33b-11, 37a-6

ş.-ayın 55b-7

ş.-du 13a-2

ş.-dı 19a-11, 21b-8, 21b-10, 26a-4, 26a-5, 26a-7, 28a-1, 28a-5, 28b-11, 36b-8 vd.

ş.-dum 37b-5, 45a-2, 46a-5, 63a-2

ş.-ısarlar 54a-9

ş.-ısarlardur 55a-2

ş.-ğıl 49b-13, 75b-4, 80b-12

ş.-sun 38a-1

ş.-salar 23b-4

(2) hastayı ziyaret etmek

ş.-an 71b-5

şorı <ET şoruğ soru; krş. *şoru*

ş. **hısāb** Kıyamet günü verileceğine inanılan hesap 52a-12

şoru <ET şoruğ soru; krş. *şorı*

ş. **hısāb** Kıyamet günü verileceğine inanılan hesap 20a-8

şovuk <ET şoğık soğuk 39a-4, 39a-5

şoy- <ET şoy- soymak

ş.-arlardı 85b-7

şoyıl- <ET şoyul- soyulmak

ş.-ılur 60b-7, 60b-8

sög- <ET sög- < AT sōk- sövmek

s.-di 8a-12

s.-mezlerdi 46a-6

s.-megil 65b-2

s.-ersin 80b-8

s.-em 80b-9

sökel <ET sökel hasta 61a-1, 61a-2, 71b-4, 88a-2

sökellik hastalık 66a-4, 69b-2

söyle- <ET sözle- söylemek, konuşmak 4b-1, 47b-10

s.-gil 56a-6, 70a-7
s.-me 71a-3, 71a-12
s.-yübilmege 73b-8
s.-diler 77a-5
s.-düm 70b-4
s.-mezdi 70b-5
s.-mek 11a-3, 70a-7, 70a-10, 85b-9, 85b-13, 89a-9
s.-megi 68a-3
s.-meyem 79b-6, 79b-7
s.-mekden 59b-12, 68a-13
s.-mekdür 13b-9, 30a-13
s.-r 14a-6, 41b-1
s.-rdi 70a-11
s.-sün 14b-10, 15a-3
s.-mesünler 16a-3
s.-medüm 38a-6
s.-meñ 70a-2, 87b-8
s.-mezsen 71a-11
s.-ñüz 35b-10
s.-ye 16a-8, 30b-5, 35b-3, 61b-1, 70b-6, 71a-10, 82b-9
s.-yenüñ 64a-11
s.-yeyim 36a-3
s.-yeler 53b-5

s.-yen 36a-3, 36a-5, 42a-4, 86a-3

s.-medi 70a-13, 70b-7, 82b-12, 84a-13

s.-megil 82b-12

s.-di 4b-1, 14b-11, 46a-4, 47b-10, 70b-1, 86a-2

s.-digne 70b-3

s.-meye 16a-8, 70b-9, 70b-11

s.-miş 71a-2

s.-meyince 43b-4

s.-se 43b-4, 70a-4, 86a-4

s.-rse 86a-6

s.-señ 70a-8

s.-me 30b-8

s.-rseñüz 70a-3

s.-mese 30b-9

söylen- <ET sōzlen- söylenmek

s.-di 9a-4

s.-e 71a-8

söyleş- <ET sōzleş- konuşmak

s.-e 14a-8

söz <ET sōz söz 6a-3, 35b-3, 43b-4, 52a-10, 70a-3, 70a-7, 70a-8, 70a-10, 70a-13, 70b-2, 71a-2, 71a-3, 77a-5, 79b-6, 84a-13, 87a-2

s.+ün 70a-7, 70a-10

s.+idür 49b-3

s.+in 70a-11, 89a-9, 89a-12

s.+den 89a-13

s.+dür 31a-7, 52a-10

s.+i 1b-10, 36b-5, 40a-4, 61a-4, 71a-7, 83b-13

s.+üm 61a-11, 83a-10

s.+ler 29a-12, 53b-5, 88b-4

sözlü

(1) söyleyecek sözü olan 49b-2

(2) konuşan 84a-2

şu <ET şūv su 10a-11, 21b-3, 32a-8, 45b-11, 47a-5, 47b-7, 51a-6, 68a-11

ş.+dan 54a-8, 67b-10

ş.+lar 59a-11

ş.+ları 45b-3,

ş.+yıduķ 7b-5

ş.+yın 52a-9

ş.+yıyla 60a-7, 60a-8

ş.+ya 10a-12, 22a-12, 32a-9, 47b-7, 74a-6, 85b-1

ş.+yla 21b-3

su 'āl (Ar.) soru 29a-6

s.+üm 75b-4

s.+i 76a-2

s.+e 20a-1

s.+in 57b-11, 69a-5

su 'āl eyle- soru sormak

s. e.-ye 58a-13

suç <ET **şuç** suç 84a-9

s.+ın 84a-9, 84b-5, 84b-6

suçlu suçlu 65a-2

sultān (Ar.) sultan 29a-6, 43b-3, 43b-4

s.+lara 19b-6

s.+a 22b-12, 86a-10

s.+lar 37b-10, 54b-6, 75a-12, 86b-13

şun- <ET **şun-** <AT **sū-n-** el uzatmak

ş.-mağdan 35b-5

sūre (Ar.) sure

s.+sin 44b-2, 57b-6

şūret (Ar.) biçim, görüntü 7b-5, 24a-7, 24a-11

ş+e 15a-1

ş.+inde 43a-2

ş+in 43b-2

şuşa- <ET **şuvsā-** susamak

ş.-miş 28a-10

şusalık <ET **şuvsalık** susuzluk

ş.+ı 26a-10

şusuz <ET **şuvsız** susuz 45b-5

şusuzluk susuzluk 26a-9

süci <ET **süçig** içki 34a-10, 38a-3, 40b-2, 42b-7, 43b-13, 44a-5, 44a-7, 44a-9, 44b-5, 44b-8, 44b-9, 44b-10, 44b-12, 44b-13, 45a-1, 45a-4, 45a-5, 45a-13, 45b-2, 45b-3,

45b-9, 45b-10, 45b-12, 45b-13, 46a-8

s.+dür 45a-3

s.+nün 44b-10, 44b-12

s.+den 43a-7, 44a-3, 46a-5, 46a-9

s.+ye 44a-1

sücūd (Ar.) secdeler 22a-6

s.+dur 22a-1

s.+ın 24a-6, 24a-10

s.+ıla 24a-8

s.+un 24b-4

süd <ET sūt <AT sūt süt 48b-7

s.+ünden 83a-9

Sükrān (Ar.) 45a-12 (metinde yazıldığına göre) Cehennemde bir dere

sünnet (Ar.) Hz. Muhammed'in yaptığı işler 14a-13, 14b-8, 14b-10, 17a-1, 20b-13, 21a-1, 21a-2; bk. *ehl-i sünnet*

s.+lerin 10b-10

s.+ler 29b-9

s.+e 65b-10

s.+in 14b-12, 88b-9

s.+ine 14b-5, 14b-6

sūḡū <ET sūḡū mızrak

s.+mdür 33a-11

sūḡūk <ET sūḡūk kemik

s.+leri 7b-6

sür- <ET sür-

(1) kovmak

s.-di 36b-1

(2) karıştırmak

s.-se 54a-6

süst (Far.) gevşek 68a-10, 71a-2; bk. *endām-süst*

Ş

şāhid (Ar.) şahit 7b-1

şākīr (Ar.) şükreden 62a-2

şākird (Far.) öğrenci 41b-11

ş.+i 41b-10

şākirdlik (Far.-Tür.) öğrencilik 49a-4

Şām (Ar.) Şam 78b-5

şarāb (Ar.) şarap 20a-7, 20a-8, 47b-4

ş.+ı 20a-5

şart (Ar.) şart

ş.+larından 4b-6

şād (Far.) mutlu 58a-1

şād eyle- sevindirmek

ş. e.-yesin 88b-2

ş. e.-yüp 88a-13

şād kıl- sevindirmek

ş. k.-mazsañ 71a-11

şād ol- sevinmek

ş. o.-ur 88a-12, 88a-13

şādlık (Far.-Tür.) mutluluk 8b-3, 36b-4

ş.+dur 60a-1

ş.+la 64a-8

şādlık eyle- sevinmek, mutlu olmak

ş. e.-mek 73a-6

şādlık kıl- mutluluk vermek

ş. k.-dı 12a-8

şahādet (Ar.)

(1) şahadet kelimesini söyleme, şahadet 3b-4, 11b-6, 11b-8, 18a-6, 60a-5

ş.+e 35b-7, 35b-10

şahādet getir- şahadet getirmek, şahadet kelimesini söylemek

ş. g.-se 19b-5

ş. g.-düm 46a-3

(2) şahitlik 3b-6

şahādet êt- şahitlik etmek

ş. ê.-e 37a-2

şeb (Far.) gece 46b-11

şecā' at (Ar.) yiğitlik

ş.+la 1b-7

şefā' at (Ar.) birinin suçundan geçilmesi veya dileğinin yerine getirilmesi için edilen aracılık

ş.+a 18a-8

ş.+ı 1b-6, 32b-10

ş.+um 66a-4, 86a-11

ş.+umdur 4a-11

şefā' at ét- aracılık etmek

ş. è.-ecekdür 28b-1

ş. è.-esidür 18a-4

şefā' at eyle- aracılık etmek

ş. e.-yeler 32b-9

şefā' at kıl- aracılık etmek

ş. k.-am 27b-9

Şefik (Ar.) 'şefkatli' Allah 16b-1

şefkat (Ar.) şefkat 11a-2, 45a-6

şehvetī (Ar.) şehvete dayalı 14a-1

şehīd (Ar.) şehit 31b-3, 32b-7

ş.+leründür 33b-5

ş.+lerle 56a-8

ş.+ler 31b-8, 32b-9

şehir (Ar.) şehir

ş.+inde 9a-3

ş.+e 55a-5, 55a-6, 55a-8, 79b-3

ş.+ün 66a-2

şehvet (Ar.) şehvet 40b-10, 41b-10

ş.+in 42b-10

ş.+idür 76b-7

ş.+i 5a-8, 40b-11

ş.+ile 40b-6, 40b-12

şek (Ar.) şüphe 52b-12

ş.+ki 5a-11

ş.+den 8b-1

ş. getir-meyesiz 72a-10

şeksüz (Ar.-Tür.) şüphesiz 59b-2

şenbe (Far.) perşembe

şenbe günü perşembe günü 43a-12, 43a-13

şerbet (Ar.) şerbet 2a-8

ş.+dür 57a-2

şeref (Ar.) yücelik

ş.+i 1b-12

ş.+in 29b-10

şerîf (Ar.) şerefli, asil 1b-11, 27a-13

ş.+lerün 29b-10

şerî‘ (Ar.) din kuralları 23b-7

şerr (Ar.) kötülük 17a-7, 82a-2

ş.+e 82b-5

ş.+i 2b-4, 5a-8, 6a-8

ş.+in 6a-1, 6a-2

ş.+inden 10b-10, 40a-7, 74a-9

şeş- <ET seş-/şeş- çözmek

ş.-miş 61a-3

şevk (Ar.) sevinç 2a-2

Şevvāl (Ar.) Hicrî ayların onuncusu

Şevvāl ayı Şevval ayı

Ş. a.+ndan 67a-13

şeyh (Ar.) şeyh 48a-5

Şeytān (Ar.) Şeytan 30a-3, , 44a-1, 59b-12, 78b-10

Ş.+ı 10b-9, 22a-8, 30a-4

Ş.+uñ 23a-3

Ş.+dur 31a-5

Ş.+ıla 32b-13

Ş.+a 34a-12

şifā (Ar.) şifa 2a-9, 73b-7

ş.+sı 36b-8

şikāyet (Ar.) şikayet

şikāyet èt- şikayet etmek

ş. è.-erem 34b-11

şikāyet eyle- şikayet etmek

ş. e.-me 71a-4

ş. e.-yem 63a-2

şimden gèrū bundan sonra 6a-11

şimdi <ET oş emdi şimdi 39a-10, 48a-9

ş.+ye 78a-11

şimdiki şimdiki 81a-4

şirk (Ar.) şirk 63b-12, 66a-8

ş.+i 5a-11

ş.+den 8b-1, 89a-5, 89a-9

ş.+e 63b-13

ş. getür-mek 37b-6, 42b-6

şiş- <ET şiş- <AT sîş- şişmek

ş.-miş 45b-4

ş.-di 57b-8

ş.-erdi 68b-4

şol <ET oş ol şu 5a-2, 8b-10, 14b-11, 23a-12, 28a-10, 29a-1, 29a-5, 58a-3, 59a-13, 60b-7, 75b-4, 75b-13, 81a-3, 89b-3

ş.+dur 9a-10

şolok <ET oş ol ok şu

şolok sâ' at 70b-3, 78a-9

şu <ET oş şu 22a-12, 22b-11, 31b-4, 72b-12, 87b-6

şübhe (Ar.) şüphe

ş.+den 8b-1

şükir (Ar.) şükür; krş. *şükir, şükür*

şükir **êt-** şükretmek

ş. è. mi 62a-2

şükr (Ar.) şükür 1b-1; krş. *şükir, şükür*

şükür (Ar.) şükür 31a-11, 62a-2, 62a-12, 63a-4, 67b-9; krş. *şükir, şükür*

ş.+idür 9a-1

ş.+in 63a-1, 72a-10

ş.+i 16a-1, 62b-7, 62b-8

şükür èt- şükretmek, teşekkür etmek

ş.-in è.-erdi 15b-11, 15b-12, 15b-13

şükür eyle- şükretmek, teşekkür etmek

ş. e.-di 74b-8

ş. e.-gil 58a-6

ş. e.-megile 25b-4

ş. e.-mek 62a-4, 62a-13, 62b-4, 62b-6, 89b-7

ş. e.-mekdür 30a-9

ş. e.-mese 62b-4

ş. e.-rseñüz 62b-2

ş. e.-se 62b-3, 63a-7

ş. e.-ye 31b-10, 54a-1

şükür kıl- şükretmek, teşekkür etmek

ş. k.-an 26a-12

şükürlü (Ar.-Tür.) şükreden 61a-8

T

tā (Far.) kadar, ki anlamlarında bir edat 8a-13, 20a-4, 28a-2, 29b-5, 49a-10, 50b-1, 55b-11, 62a-9, 69a-5, 71b-1

ta‘ accüb (Ar.) şaşkınlık 48b-6

ta‘ ām (Ar.) yemek, yiyecek 35a-3, 48b-7, 65b-10, 68a-8

ţ.+ın 66a-7

.+dan 81a-7

 at (Ar.) Allah'ın emirlerini yerine getirme, ibadet 2a-6, 4b-5, 11b-7, 11b-8, 13a-11, 13a-12

.+a 35b-11, 47a-2, 60a-11, 60a-12, 63a-4, 78a-12

.+da 73a-6, 81b-1

.+dan 27a-2, 53a-11

.+dur 67b-2

.+ı 2b-7, 36b-8, 43b-10, 45b-2, 45b-7, 63b-6, 64b-4, 64b-7, 64b-11, 75b-11 vd.

.+ıla 13b-11, 25b-11, 58b-6, 62b-13, 76b-11

.+ıladur 68b-5

.+ımla 78a-5

.+ın 64a-12, 64a-13, 64b-1, 64b-2, 64b-10, 77b-13, 78a-3, 78a-10, 78a-11

.+ına 7a-7, 31a-9, 32b-11, 33b-4, 72a-1

.+ından 56b-5, 88a-1, 89a-8

.+ını 64a-11

.+lara 89b-5

.+lardan 21a-8, 21a-10

.+larıı 21a-4

.+ııuz 64a-10

 at - ibadet etmek

. .-eler 55b-1

 at eyle- ibadet etmek 55b-3

ṭ. e.-mek 27b-12

ṭā'at kıl- ibadet etmek

ṭ. k.-a 2b-7, 10b-9, 53b-13, 75b-10

ṭ. k.-alum 64b-5

ṭ. k.-am 28a-3

ṭ. k.-an 64a-2, 64a-3, 68b-1

ṭ. k.-asın 68b-8

ṭ. k.-asız 72a-8

ṭ. k.-dıgıçün 62b-8

ṭ. k.-maduṇ 68a-8

ṭ. k.-mağa 31b-12, 33a-12

ṭ. k.-maḵ 11a-4, 26b-11, 29a-5, 52a-13, 89a-8

ṭ. k.-maḵdur 29b-9, 30a-8, 62b-8

ṭ. k.-mamışdı 27a-7

ṭ. k.-maṇ 64a-9

ṭ. k.-maya 13a-9

ṭ. k.-saṇ 65a-2

ṭ. k.-sun 65b-7

ṭ. k.-uṇ 35a-10

ṭ. k.-up 30a-12, 30b-5, 49b-10, 59a-4, 77b-12

ṭ. k.-urdı 16b-13

ṭ. k.-ursaṇ 49a-10

ta'bir (Ar.) anlatma

ta‘bīr ét- anlatmak

t. è.-eni2a-3

tāc (Ar.) taç

t.+1 76a-6

t.+1n1 76a-7

ta‘cīl (Ar.) acele etme

ta‘cīl ét- acele etmek

t. è.-ersin 23a-5

ṭāġ <ET ṭaġ <AT ṭāġ dağ

ṭ.+lar 10a-12, 31b-2

ṭ.+1na 79a-8

ṭaġlan- <ET ṭaġ+lan- yaralanmak

ṭ.-mıṣ 41b-9

ṭahāret (Ar.) temizlik 21b-2, 21b-3, 21b-4, 21b-5

ṭ.+dür 21b-1

ṭaḥl (Ar.) tahıl 38a-10, 38a-11, 38a-12, 38a-13, 38b-1, 38b-7, 42a-6

ṭaḥiyyāt (Ar.)

(1) selam 1b-1

(2) namazda okunan “ṭaḥiyyāt” duası

t.+dur 22a-1

ṭaḥlīl (Ar.) çözümleme 22a-1

t.+dür 21b-1

ṭaḥrīm (Ar.) namaza başlarken tekbir alma 22a-1

t.+dür 21a-13

taht (Far.) taht 51b-2

t.+ın 19b-2, 51b-2

t.+ını 51b-4

tahta 's-serā (Ar.) toprağın altı 60b-2

tā'ib (Ar.) tevbe eden

t.+ler 89a-7

tākat (Ar.) güç

t.+um 88a-10

takdir (Ar.) Allah'ın istemesi 17a-2

t.+i 11a-10

t.+ile 17a-2

t.+iledür 17a-4, 38b-9

t.+ine 49a-11

t.+imden 51a-13

t.+iyledür 80b-7

t.+iye 80b-7

t.+üm 51b-9

t.+üme 80b-2

t.+in 61b-7

takdir eyle- istemek, dilemek

t. e.-di 37a-9, 46b-11

t. e.-rse 80b-10

t. e.-ye 72b-8

taqdîr kıl- istemek, dilemek

t. k.-dum 51b-9

taḳṣîrîlık (Ar.-Tür.) kusur 81b-1

t. kıl-maḡ 66a-11

taḳvā (Ar.) Allah'tan korkma 89a-5

t.+dur 72b-2

ṭalāk (Ar.) boşama 45a-7

ṭamaʿ (Ar.) çok isteme, açgözlülük 11b-12, 52a-6, 52a-7, 52a-8, 52b-9, 52b-11, 64a-2

ṭ.+1 5a-8, 64a-5, 64b-4

ṭ.+um 11b-1

ṭ.+ın 13b-10

ṭ.+uḡ 49b-9, 88b-13

ṭamaʿ ét- açgözlülük etmek

ṭ. è.-üp 52b-5

ṭamaʿ eyle- açgözlülük etmek

ṭ. e.-me 68b-7

ṭamaʿ dār (Ar.) açgözlü 50b-9

tamām (Ar.) tamam, tam 19b-12, 24a-8, 35a-12, 36a-12, 51a-11, 62a-3, 67b-1, 76a-2

tamām eyle- tamamlamak

t. e.-meye 24a-10, 24b-4

t. e.-se 24a-7

tamām ol- tamamlanmak

t. o.-ur 5b-3

tamāmlık (Ar.-Tür.) tamamlık

t.+1 2b-13, 4a-6

ṭamaʿsuzlık (Ar.-Tür.) açgözlü olmama 30b-12

ṭamu <ET **ṭamu** <Soğd. **tmw** cehennem 5a-4, 13a-5, 13a-12, 20b-1, 21b-7, 28a-8, 28b-5, 30a-5, 33a-2, 34b-5, 36a-6, 36b-10, 37b-2, 38b-9, 40b-12, 45a-12, 45a-13, 45b-3, 46b-8, 52b-13, 56b-2, 58a-7, 58b-11, 59a-6, 59b-3, 59b-5, 61a-6, 64b-8, 72b-13, 73a-2, 75b-8, 86b-3, 88a-9, 89a-10

ṭ.+ya 5a-13, 8b-7, 22a-11, 33a-8, 35a-1, 42a-3, 45b-13, 54a-11, 64a-1, 64a-5, 75b-6, 88a-11

ṭ.+sı 24a-5

ṭ.+yı 18b-12, 69b-7, 69b-10, 88a-11

ṭ.+yıla 30a-3

ṭ.+dur 16b-4, 40a-6

ṭ.+da 18a-12, 18a-13, 37a-13, 40b-5, 40b-7, 42b-2, 45a-12, 59a-6

ṭ.+lar 59a-6

ṭ.+dan 20a-3, 35a-1, 41a-2, 43b-5, 43b-7, 57b-11, 58a-5, 63a-6, 64a-6, 79a-8

ṭ.+nuṣ 86a-13, 89a-9

ṭamulık <ET **ṭamu+luḡ** cehennemlik 54a-6, 54a-7, 67b-6

ṭ.+dur 29a-8

ṭ.+1 67b-5

ṭaʿn (Ar.) ayıplama

ṭaʿn ét- ayıplamak

ṭ. è.-er 15a-2

tana'um (Ar.) bolluk içinde rahat etme

tana'um êt- rahat etmek

t. è.-er 73b-1

ṭaniṣ- <ET ṭanuṣ- danışmak

ṭ.-dılar 54a-2

Taṣṣur~Taṣṣur Te'ālā <ET teṣṣur Allah 1b-1, 2b-6, 3a-5, 3a-8, 3a-11, 3b-1, 3b-13, 4a-8, 4a-12, 4b-7 vd.

T.+da 36a-7

T.+dan 8a-3, 10a-11, 13a-7, 16b-2, 16b-3, 16b-5, 16b-7, 16b-12, 17a-13, 17b-2 vd.

T.+dandur 6a-8

T.+dur 52b-1, 74a-2

T.+la 13a-8, 32a-13, 42a-12

T.+sin 10b-4

T.+ya 1b-1, 4a-10, 6a-10, 6b-6, 6b-8, 11a-4, 15b-2, 22a-6, 23b-6, 24b-8 vd.

T. T.dan 13a-11, 35a-7, 80a-7

T.+m 30a-5, 47a-13, 55b-2, 68b-6, 72b-8

T.+ma 75a-1, 75a-2

T. T.+nuṣ 2b-7, 8b-5, 16b-11, 35b-6, 41a-5

T. T.+ya 16b-9, 26a-4

T. T.+yī 5b-10, 11a-8, 11b-9, 12a-11, 22a-4, 25b-2, 26a-8, 26a-10, 26b-5, 71b-5

T.+ṣün 12b-3, 81b-12

T.+nuṣ 3a-1, 5b-4, 6a-5, 6a-6, 6a-7, 7b-8, 11a-5, 12b-11, 13a-8, 17a-3

vd.

T.+nuḡdur 17a-2

T.+ven 9b-4, 48a-12, 73b-9

T.+y1 4a-8, 4a-9, 10a-13, 10b-7, 10b-8, 11a-2, 11a-3, 11a-9, 12b-8,
13b-3 vd.

ṭanuk <ET **ṭanuk** tanık, şahit 5a-3, 6b-11, 23b-7

ṭ.+dur 18a-1

ṭ.+larudur 23b-6

ṭanuk dut- şahit kılmak

ṭ. d.-ar 69a-2

ṭanuk ol- şahit olmak, görmek

ṭ. o.-an 42b-12

ṭ. o.-uḡ 69a-3

ṭanuklık <ET **ṭanuk+luk** tanıklık, şahitlik; krş. *ṭanukluk*

ṭ.+1 44b-7

ṭanuklık vēr- şahitlik etmek

ṭ. v.-meyen 43a-10

ṭanukluk <ET **ṭanukluk** tanıklık, şahitlik; krş. *ṭanuklık*

ṭanukluk vēr- şahitlik etmek

ṭ. v.-ür 6b-12

ṭ. v.-mek 42b-6

ṭ. v.-en 43a-10

ṭ. v.-üp 17b-13

ṭap- <ET **tap-** tapmak

ṭ.-a 54a-4

ṭ.-ar 15a-1, 15a-2

ṭ.-arvan 23b-6

ṭ.-asın 65a-3

ṭ.-alar 48a-2

ṭ.-arsaṇ 48a-7

ṭ.-dı 69a-3

ṭ.-dılar 15a-13

ṭ.-sa 54b-7, 54b-8

ṭ.-u 38a-3, 49b-11

ṭ.-anlar 43a-8, 44b-13

ṭ.-madılar 46a-8

ṭ.-maḵ 44a-6

ṭar <ET **tar** <AT **tār** dar 37a-11

ṭar eyle- daraltmak

ṭ. e.-ḡ 68a-4

ṭ. e.-r 10a-7

ṭara- <ET **ṭarā-** taramak

ṭ.-rken 9b-8

ṭarlıḵan- bunalmak

ṭ.-duḡı 61b-7

taṣnīf (Ar.) kitap haline getirme

taṣnīf èt- kitap haline getirmek

t. è.-eni 2a-3

taş <ET **taş** <AT **tāṣ** taş 47b-7, 47b-8, 70a-10, 80a-10

ţ.+lar 24b-7, 31b-2

ţ.+uṣ 47b-11

ţ.+ı 47b-7, 70a-11, 78b-5

ţ.+da 29a-12

taş <ET **taş** dış

ţ.+ı 18b-5, 18b-6, 18b-8

ţ.+umda 33a-7

taşra <ET **taşra** dışarı 35a-7, 53a-12, 72a-9; krş. *daşra*

taṭ <AT **tāt** tat

ţ.+ını 69a-4

tav kumar ve bahis parası 9b-3

ṭavāf (Ar.) tavaf 24b-7

tavar <ET **ṭavar** hayvan, mal 37b-9, 50b-1, 50b-7, 58a-13

ţ.+ından 49a-13

ţ.+uṣdan 49b-1

ţ.+ı 50b-6

ţ.+ına 68b-7

tavuk <ET **ṭakıḡu** tavuk 64b-12

t.+a 64b-12

ṭayan- <ET **tayan-** güvenmek

ţ.-sa 74b-1

ṭāyife (Ar.) topluluk 34b-8

ṭāzī (Far.) tazi 64b-11

ta' zīl (Ar.) ayıplama

t.+den 8b-2

ta' zīm (Ar.) saygı gösterme

ta' zīm eyle- saygı göstermek

t. e.-di 16b-10

tedbīr (Ar.) tedbir 11a-10, 81b-2

t.+imi 11a-10

tefek্কür (Ar.) düşünme 68a-9

tefsīr (Ar.) yorum

t.+inden 8b-9

tekbīr (Ar.)

(1) namaza başlarken elleri kulaklara götürmek suretiyle yapılan hareket

t.+dür 22a-1

t.+de 22a-12

t.+e 22b-2

tekbīr eyle- tekbir getirmek

t. e.-se 22b-2

(2) yüceltme

t.-ile 23a-9

t.-ini 23a-9

tekebbūr (Ar.) kibirli 42a-4, 84a-5

tekebbürlik (Ar.-Tür.) kibirlilik 37b-5, 43b-7, 50b-12, 52a-8, 59b-4, 66b-2, 78b-9, 83b-12

t.+den 43b-6

t.+dür 50b-11

tekye (Ar.) dayanma, güvenme

tekye eyle- dayanıp güvenmek

t. e.-meye 32a-13

telef (Ar.) yok etme

telef kıl- yok etmek

t. k.-ur 44a-9

temyîz (Ar.) ayırt etme

temyîz êt- ayırt etmek

t. è.-mekdür 5b-10

temmet (Ar.) “tamamlandı”

temür <ET **temir** demir 71b-11; krş. *demür*

temürçi <ET **temir+çi** demirci 71b-10; krş. *demürçi*

t.+dür 62b-6

ten (Far.) beden 26a-12, 33b-1, 33b-3, 60a-6, 61b-8, 62b-6, 62b-7, 62b-8, 67b-10, 67b-13, 76b-7, 76b-8

t.+ile 63a-7

t.+in 36a-11, 76b-12

t.+ine 4b-8, 5a-7

t.+inüñ 67a-10

t.+e 5b-11, 67b-12, 68a-12

t.+i 12a-5, 21b-7, 24a-1, 24a-4, 36b-7, 41a-2, 57b-8, 60a-3, 60a-7,
65a-11, 67a-8, 67a-11, 67a-12, 67b-13, 68a-3, 68a-10, 76b-11

t.+iyile 65b-7

t.+üm 36b-8, 61a-8, 76b-7, 77a-10

t.+de 13b-5

t.+den 26a-9

t.+dedür 13b-8

t.+inden 23b-2, 31b-2, 72b-10

t.+ün 67a-9, 71a-2

t.+üni 62b-13

ten-dürüstlik (Far.-Tür.) sağlam vücutluluk

tennür (Ar.) fırın

t.+ven 9b-4

terāzū (Far.) terazi 51a-9, 63a-6

t.+ya 84a-3

terk (Ar.) terk 31a-5, 38b-10

terk èt- bırakmak

t. è.-dügiçün 36a-5

t. è.-er 14b-12, 64b-11

t. è.-evüz 86a-12

t. è.-se 35b-1

terk eyle- bırakmak

t. e.-di 69a-3

t. e.-mekdür 13a-7

t. e.-memekdür 13a-8

t. e.-sün 20b-13

terkīb (Ar.)

(1) meydana getirme 1b-10

t.+e 2a-8

(2) birleştirilmiş

t.+dür 4b-9

tesbīḥ (Ar.) Allah'ı yüceltme

t.+dür 67b-2

tesbīḥ eyle- Allah'ı zikretmek 55b-3

teṭavvu' (Ar.) nafile, farz olmayan 73a-5

tevāzu' (Ar.) alçakgönüllülük 59b-9

tevbe (Ar.) tevbe 13b-7, 36b-5, 46a-9, 66a-4, 66a-12; bk. *naṣūḥ tevbesi*

t.+ler 11b-4

t.+den 66b-1

t.+si 66b-1, 74a-10, 85b-11

t.+m 36b-9

t.+mi 79a-7

t.+sinüğ 65a-10, 65b-8

t.+sin 65b-12, 66a-9, 79a-10

t.+ye 39a-12

t.+yile 56a-11

tevbe ét- tevbe etmek

t. è.-e 25b-4

t. è.-en 65a-6

t. è.-eni 39b-6

t. è.-enleri 65a-7

t. è.-enün 65a-8

t. è.-üp 40a-5

tevbe eyle- tevbe etmek

t. e.-di 78a-11, 86a-3

t. e.-diler 20b-6

t. e.-düm 39b-5

t. e.-mek 65a-5

t. e.-mekdür 21b-2

t. e.-meyince 45b-2

t. e.-se 30b-1, 66a-9, 85b-11

tevbe kıl- tevbe etmek

t. k.-ayın 79a-7

t. k.-dı 49b-8, 78a-7

t. k.-sa 66a-2, 85b-10

t. k.-up 65b-3, 65b-5

tevbeye gel- tevbe etmek

t. g.-dügin 13b-7

t. g.-di 39a-12

tevbesüz (Ar.-Tür.) tevbe etmeden 43a-7

tevekkül (Ar.) işi Allah’a bırakıp kadere razı olma 4b-11, 32a-13, 33a-10, 50b-2, 73b-10, 74a-2, 74a-5, 74b-5, 74b-6, 75a-4

t.+üm 74a-2

tevekkül eyle- kadere razı olmak

t. e.-di 73b-12, 73b-13, 74a-9

t. e.-düğüm 75a-3

t. e.-düm 74a-4

t. e.-gil 56a-5

t. e.-mese 74a-13

t. e.-sün 74a-10, 74a-11

tevekkül kıl- kadere razı olmak

t. k.-sa 74a-12

tevfik (Ar.) yardım 17b-1, 17b-2, 17b-4, 25a-2, 25b-7, 31b-13, 33a-12, 43b-12, 62a-12, 69b-13, 76a-7, 76b-11, 79b-8, 81b-3, 86a-11, 89b-5

t.+ı 6a-12

t.+ıdur 17b-1, 76a-6

tevḥīd (Ar.) Allah’ın birliğine inanıp dille ikrar etme 6a-4, 6a-6, 8a-13, 8b-2, 8b-11, 8b-13, 9a-1, 9a-2, 9a-10, 9a-13, 10a-2

t.+dür 6a-13

t.+i 8b-6

t.+ledür 8b-4

t.+ile 62b-13

t.+den 8b-5

tevḥīd et- Allah’ın birliğine inanmak

t. è.-erven 9a-10

tevḥīd kelimesi (Ar.) Lā ilāhe illāllāh sözü

t. k.+dür 3b-12

Tevrīt (Ar.) Tevrat kitabı 10b-12, 34a-6, 48a-5, 48a-11, 50b-13

têz (Far.) çabuk, hızlı 36b-11, 68b-9, 79a-4, 79a-5, 79b-1, 81a-6

têzcek (Far.) çabucak 14a-4, 75b-5, 76a-8

tımarcı (zor durumda olan kimseyle) ilgilenen 50a-9

töḥmet (Ar.) birine suç isnat etme 80a-4, 80a-5, 82a-1

tüy <ET **tüg** tüy

t.+i 48b-3

toğ- <ET **tuğ-** doğmak

ṭ.-duḡ 52b-2

toğrıl- <ET **togrı+l-** doğrulmak

ṭ.-uban 23a-11

toğruluk <ET **togru+lık** doğruluk; krş. *doğruluk*

ṭ.+ıla 45b-1

toğur- <ET **tuğur-** doğurmak

ṭ.-ur 64b-12, 64b-13

tok <ET **toḵ** tok 42a-7, 68a-2

toḵuş- <ET **toḵış-** mücadele etmek; krş. *doḵuş*

ṭ.-a 49a-6

toḵuz <ET **toḵḵuz** dokuz 48a-9, 49b-5

toḵuzıncı <ET **toḵuzunç** dokuzuncu 45a-7; krş. *toḵuzuncı*

toğuzuncı <ET **toğuzunç** dokuzuncu 43a-4, 65b-10, 73a-1; krş. *toğuzıncı*

toğuz yüz <ET **toğkuz yüz** dokuz yüz 60b-1

tol- <ET **tol-** <AT **töl-** dolmak

‡.-ar 68a-9

toldur- <ET **tołtur-** doldurmak

‡.-up 42a-1

tolu <ET **tolu** dolu 82a-12

tolun ay <ET **tolun ay** dolunay 18a-3

ton <ET **ton** <AT **tōn** elbise 21b-6, 50a-4, 51b-3, 51b-5

‡.+uŋ 9b-7

‡.+ın 9b-8, 36a-11, 65b-10

‡.+ıla 32b-7

‡.+ı 43b-6, 63a-7

toğuz <ET **toğuz** domuz 43a-2, 43a-5, 43a-11, 44b-9, 45a-9

‡.+a 43b-2

top <ET **toḅ** top 79b-1

toprak <ET **toprak** toprak 23b-11, 23b-12, 60a-3

‡.+ıla 21b-3

‡.+dan 23b-10

‡.+a 23b-10

toptolu dopdolu 20a-3

topuk <ET **toḅık** topuk

‡.+ından 28a-10

toy- <ET **tod-** doymak

ţ.-unca 58a-4

ţ.-ınca 68a-9

toyur- <ET **todur/todğur-** doyurmak

ţ.-maz 53a-2

ţ.-an 67b-4

ţ.-ursan 68a-11

Ṭūr-ı Sīnā (Ar.) Mısır'da Sina Yarımadasında yer alan, Hz. Musa'nın Allah'la konuştuğu yer olduğuna inanılan dağ

Ṭ. S. ṭağı+na 79a-8

tur- <ET **tur-** kalkmak, uyanmak

(1) 9b-7; krş. *dur-*

ţ.-mağı 4b-11

ţ.-dı 9b-7

ţ.-up 32b-3, 69b-3

(2) durmak; krş. *dur-*

ţ.-an 64b-3

(3) süreklilik ifade eden yardımcı fiil; bk. *örü tur-*; krş. *dur-*

ţ.-urken 25a-6

tuş <ET **tuş** taraf, cihet

tuş gel- rast gelivermek

ţ. g.-se 19a-7

tut- <ET **tut-** saklamak, koymak

ţ.-mağdur 25a-12

ğ.-dı 70a-10

U

‘**ucub** (Ar.) kendini beğenmişlik

‘**ucub eyle-** kendini beğenmek

‘u. e.-mek 77b-10

uç <ET **ūç** kenar

u.+unda 45a-9

uç- <ET **uç-** <AT **ūç-** uçmak

u.-ayduñuz 10a-13

u.-a u.-a 20a-10

u.-arsın 32a-9

u.-ar 32a-10, 37b-13

uçmak <Soğd. **uštmaḡ** cennet 9a-2, 10a-3, 13a-11, 15b-11, 15b-13, 20b-1, 28a-8, 28b-3, 28b-9, 30a-5, 30a-6, 37b-13, 40b-7, 46b-5, 46b-9, 51a-1, 51a-5, 58b-10, 59b-3, 60b-5, 64a-6, 66b-7, 67b-3, 68b-11, 72b-13, 73a-1, 73b-1, 75b-7, 77a-10

u.+a 3b-7, 5a-6, 8b-11, 11b-8, 18a-13, 22a-10, 28a-2, 28a-3, 35a-1, 35b-3, 54a-13, 59a-3, 63a-6, 63a-12, 63b-13, 64a-8, 66a-4, 75b-6, 78a-4, 81a-2, 82b-9

u.+uma 65a-13

u.+ı 18b-12, 60a-6, 68b-7, 69b-7, 86a-11

u.+da 3b-11,

u.+dur 46b-7

u.+uñ 9a-1, 10a-3, 40b-8

u.+uñ 88a-12

u.+dan 19b-13, 47b-3, 51a-1, 57b-11, 67a-8, 73b-2, 79a-1

u.+lar 59a-2

uçmaklık < ET **uçmak**+lık cennetlik 33a-2

u.+dur 71b-3

uğra- <ET **uğra-** rastlamak, rast gelmek

u.-sa 32b-9, 33b-13

u.-dı 33a-4, 34a-12, 60b-8, 60b-10, 82a-12

u.-yacağın 59b-5

uğraş- <ET **uğraş-** savaşmak

u.-alardı 7b-12

u.-mağdur 32a-1, 32a-2, 32a-4, 32a-5, 32a-6, 32b-13, 77a-1

u.-anı 32b-3

uğrat- <ET **uğrat-** uğratmak

u.-alar 73a-2

‘ukūbet (Ar.)

(1) azap

‘u.+i 36a-9

‘u.+dür 53a-8

‘u.+inden 73a-12

(2) ceza 62a-7

‘u.+i 37a-9

‘u.+dür 62a-5

ulaş- <ET **ulaş-** yakın olmak 88b-3, 88b-6

u.-mağ 59b-8

ulaşdırıcı < ulaş-dır-ıcı ulaştırıcı

u.+dur 1b-5

ulaşdur- < ulaş-dur-getirmek

u.-urdı 47a-9

‘ulemā (Ar.) alimler 24b-4

‘umre (Ar.) umre 24b-5

‘uzlet (Ar.) inziva 72a-1

‘u.+idür 72a-2, 72a-3, 72a-4

ulu <ET uluğ yüce, büyük 7b-3, 21a-4, 22b-4, 25b-9, 30b-1, 32b-12, 32b-13, 33a-3, 42b-3, 44a-5, 57a-10, 64b-2, 77b-1, 82a-13, 83b-7, 85a-5

u.+sı 1b-8, 45a-3

u.+sıdur 66b-4, 73a-13

u.+dur 30a-13, 37b-6, 77b-10

u.+lar 44b-7, 79a-5

u.+lardan 55b-13

u.+larıdur 87b-4

ulula- <uluğ+la- yüceltmek

u.-dı 16b-11, 23a-8

ululan- <ET uluğ+lan- kibirlenmek

u.-mağdur 75a-12

ululuk <ET uluğluk yücelik; krş. *ululuk*

u.+a 13b-11

ululuk <ET uluğluk yücelik 23a-9; krş. *ululuk*

u.+um 25b-13

u.+un 78b-2

um- <ET **um-** ummak

u.-arsın 65a-2

u.-sa 73b-5

unut- <ET **unut-** unutmak; krş. *unut-*

u.-a 26a-5

unut- <ET **unut-** unutmak; krş. *unut-*

u.-mayalar 2a-3

u.-dum 41b-11

u.-an 43a-9

u.-maya 49a-7

u.-mañ 55b-13

u.-duñ mı 57b-10, 57b-12

u.-mağıl 58a-4

u.-mayasız 72a-10

ur- <ET **ur-**

(1) seslenmek

u.-alar 20a-2

(2) vurmak 47b-7; bk. *kılıç*

u.-mağdur 32b-2

u.-mağ 37a-2, 73a-4

u.-alar 70a-8

u.-dı 47b-7, 47b-8

usan- <ET **osan-** tembellik etmek

u.-mamaḵ 89a-8

uṣ <ET **oṣ** işte, işte bu 39a-4, 39a-10, 74a-3

uṣaḥuḵ ufacık 50a-11

uṣbu <ET **oṣbu** işte bu 14b-3, 75a-1

uṣda <ET **oṣ** işte 61a-6, 74a-7

utan- <ET **uvtan-** utanmak

u.-urvan 13a-10, 13a-11

u.-a 16a-9

u.-urdu 16b-12

u.-ur 16b-13, 35a-12

u.-maḥdur 29a-13

u.-maḡı 29b-3

u.-maḥ 35a-7, 73a-10

u.-uṇ 35a-10, 35a-12

u.-sa 35a-13

u.-mamaḥ 73a-11

uy- <ET **ūd-** uymak

u.-arsa 5a-13

u.-sun 13b-3

u.-maḡuṇ 13b-5

u.-maḥ 14a-12, 78a-3

u.-uṇ 14b-4, 14b-6

u.-ar 14b-12

u.-anların 15a-2

u.-mağdan 77a-11

u.-mağ 14b-4

uyan- <ET **odun-** uyanmak

u.-mağ 26b-6

u.-uğ 56a-3

u.-ur 76a-9

uyku <ET **u+dı-ğü** uyku 85a-10

u.+sın 57b-7, 69a-2

u.+dan 68a-12

u.+yı 68a-12, 69a-2

u.+m 69b-11

uyu- <ET **udı-** uyumak

u.-maz 8a-4

u.-mağdur 13b-9

u.-r 14a-6, 57b-7, 69b-8

u.-masa 30b-8

u.-duğ 68a-8

u.-rken 75b-4

u.-dı 85a-10

uyut- < **udı-t-** uyutmak

u.-mağ 30b-8

uzat- <ET **uzat-** uzatmak

u.-ur 64b-10

uzun <ET **uzun** uzun 21b-13, 40b-5, 51b-3, 52a-2, 52a-4, 54b-4, 56a-5, 56a-6

uzunlık uzunluk; krş. *uzunluk*

u.+ı 20a-12, 50b-10, 57b-2

uzunluk uzunluk; krş. *uzunluk*

u.+ın 73a-12

Ü

üç <ET **üç** üç 5b-3, 5b-7, 5b-12, 11a-7, 11b-6, 12a-3, 12b-1, 12b-5, 13a-7, 13b-1 vd.

ü.+dür 62b-5, 76b-2

ü.+i 13b-5, 34b-2, 37a-10, 42b-4, 55a-10

ü.+in 78b-1

ü.+ünün 73b-12

üç bin <ET **üç bin** üç bin 20a-12

üçinci <ET **üçünç** üçüncü 61a-12, 61b-11, 62b-7, 63a-6, 64a-2, 64a-12, 64b-10, 65b-9, 66a-8, 66b-2; krş. *üçünci*

ü.+si 83b-3

ü.+sine 76b-3

üçünci <ET **üçünç** üçüncü 2b-7, 3a-2, 3a-7, 3b-4, 3b-8, 3b-13, 5b-4, 6a-2, 8b-1, 11a-8; krş. *üçünci*

üç yüz <ET **üç yüz** üç yüz 74b-8, 74b-12

üküş <ET **üküş** çok 13b-1, 25a-11, 26a-10, 30a-8, 30b-7, 30b-8, 37a-8, 37b-9, 50b-6, 52a-3, 57a-9, 59a-9, 68a-11, 68a-12, 68b-10, 68b-11, 69b-5, 75a-12, 87a-4, 88a-11

üleş- <ET **üleş-** paylaşmak

ü.-evüz 55a-6

üleşdür- <üleş-dür- dağıtmak

ü.-ler 20a-7

ülfet (Ar.) dostluk 24b-13

ülü <ET **ülüg** kısım

ü.+den 67a-11

ü.+si 67a-11

ümîd (Far.) ümit 30a-2, 59b-7, 73b-7

ü.+dür 2a-3, 39a-5

ü.+i 4b-12

ü.+üm 9a-9, 82a-12, 88a-6, 88a-13

ü.+in 30a-5, 30a-6, 66a-6, 73b-5

ümîd dut- ümit etmek, ummak

ü. d.-up 13a-8

ü. d.-dum 30a-6

ü. d.-gıl 36a-7

ü. d.-ar 41b-13, 42a-1

ü. d.-a 73b-8

ümmet (Ar.) bir peygambere inanıp bağlanan topluluk

ü.+i 15a-13, 66a-9

ü.+e 67a-5

ü.+in 15b-2, 21b-12

ü.+içe 16a-2

ü.+üm 16a-6, 28a-13, 28b-1, 37b-7, 57b-5, 64a-1

ü.+üme 53a-5

ü.+ümüş 81b-12, 81b-13

ü.+üş 53a-7

ü.+ünün 75b-9

ü.+lerüş 19b-3, 19b-4

ü.+inde 19b-3

ü.+lerine 87a-11

ü.+ine 25b-10, 32b-10

ü.+imde 51a-5

ümme (Ar.) Arapça ‘ümme

ün <ET ün ses 21b-10

ü.+in 35a-3

ü.+i 53a-13, 54b-11

ün **et-** haykırmak

ü. **e.**-di 70b-4

ür- <ET **üdür-** seçmek

ü.-di 78b-1

ü.-gil 78b-1

ürül- <ET **üdrül-** seçilmek

ü.-mişdür 58b-4

üründü seçkin

ü.+si 2b-12

üst <ET üst üst

ü.+ünde 26a-1, 51b-2, 57b-8

ü.+üne 39b-2, 45b-5, 54b-10, 69b-7, 71b-10

ü.+üme 45b-6,

ü.+ine 51b-4, 60a-13

ü.+ündekiler 59a-12

üstün <ET üz+tün galip 54b-7

üşendür- rahatsız etmek

ü.-en 40b-2

ü.-ür 80b-5

ü.-ürler 80b-5

üş- <ET üş- üşüşmek

ü.-er 48b-3

üyü- <ET udı- uyumak

ü.-dügi 67b-2

ü.-mek 68a-12

ü.-megi 68a-2

üzere <ET üz+e+re üst

ü.+dür 61b-8, 61b-10, 61b-11, 61b-12, 72b-2

üzer(i) <ET üz+e+r(i) üst

ü.+ne 1b-5, 1b-6, 7b-11, 17a-12, 20b-4, 26a-2, 27b-12, 29a-5, 34b-4,
41a-5, 50b-4, 60a-5, 60b-6, 67b-13, 76b-5, 88b-8, 89b-7

ü.+nedür 3b-3

ü.+nde 10a-11, 32a-8, 88b-11

ü.+nden 11a-13

ü.+lerine 20b-5

ü.+ne 22b-6, 68b-8

ü.+nüzze 34b-1

ü.+üme 80b-10

V

vācib (Ar.) vacip, gerekli 88a-11

v.+dür 87a-10

vācib ol- vacip olmak, gerekmek

v. o.-acağ 58a-6

v. o.-ur 52b-13, 60b-6

va‘d (Ar.) söz, vaat; krş. *va‘de*

va‘d eyle- söz vermek

v. e.-di 5a-12

va‘de (Ar.) söz, vaat 46a-11, 69a-12; krş. *va‘d*

v.+sine 3a-7, 35b-3, 36a-8, 46a-10, 46b-5, 48a-7, 49a-9, 50b-2

va‘de kıl- söz vermek

v. k.-dı 15a-4, 15a-6, 15a-8, 15a-10, 34a-4

v. k.-mışdur 42a-10

v. k.-.-ursañ 88a-5

Vāḥid (Ar.) “bir, tek” Allah

V.+dür 7a-5, 7a-6, 7a-7

vaḥiy (Ar.) vahiy; krş. *vaḥy*

vahiy kıl- vahyetmek

v. k.-dı 8a-4, 10b-1, 11b-13, 14a-3, 47b-13, 61b-2, 62b-12, 78a-9

vahy (Ar.) vahiy; krş. *vahiy*

vahiy kıl- vahyetmek

v. k.-dı 78a-13

vakfe (Ar.) Haccın kısımlarından

vakfeye dur- vakfe ibadetini yerine getirmek

v. d.-mağ 24b-6

vakit (Ar.) vakit 22b-5; krş. *vakıt*

vakıt (Ar.) vakit 3a-6, 3b-7, 21a-4, 21a-9, 24b-4, 69a-9, 75a-1; krş. *vakıt*

v.+inde 3b-7, 61a-2, 69a-12, 69a-13, 69b-1, 89b-5

v.+ın 4a-13, 5a-6, 15a-4, 15a-12, 15b-1, 27a-6, 31a-5, 34a-7, 48a-13,
49b-5, 54a-2, 59a-5, 66a-1, 66b-12, 69a-7, 69a-9, 73b-13, 77b-8

v.+e 9a-7, 65b-3, 74b-3

v.+i 9b-5, 44b-1

v.+idür 69a-10, 69a-12, 76b-6

v.+indedür 77b-13

var <ET bar <AT bār

(1) var 10b-4, 18b-6, 20b-1, 38a-3, 54b-9, 62b-12, 63a-7, 68a-6, 74b-7, 75a-2
vd.

v.+dur 7a-1, 7a-5, 7a-6, 12a-3, 13b-1, 13b-5, 24b-2, 33a-7, 34b-2, 37a-
10 vd.

v.+dı 9b-5, 39a-6, 50a-8, 54a-11, 54a-12, 69b-8, 74b-9, 78a-7, 82a-11,
83a-8 vd.

v.+dur-ur 7b-2

v.+ısa 44b-3

v.+ıdı 46a-5

v.+ken 79b-6

v.+mı 70b-1, 74a-1, 83a-7

v.+mıdur 20b-10

var kıl- var etmek

v. k.-ur 7a-6, 7b-3

var eyle- var etmek

v. e.-di 6b-13, 8a-9

v. e.-meye 8a-8

var ol- varlığını sürdürmek

v. o.-asıdur 8a-8

(2) elde olan şey

v.+ları 7a-6

(3) mal mülk

v.+umı 11b-2

var- <ET bar- gitmek, ulaşmak 28a-2, 63b-13, 64a-1, 85a-12; bk. *ḥacc*

v.-a 57a-11

v.-asın 58a-12

v.-ayın 9b-7, 59a-1

v.-alum 32b-12, 59a-7

v.-an 55a-6, 55a-8, 71b-4

v.-avuz 51a-4

v.-acağum 88a-7

v.-cağ 38b-3

v.-dı 18b-11, 20b-5, 28a-6, 38a-8, 38a-12, 39a-8, 57b-9, 62b-11, 83a-5

v.-dılar 35b-12

v.-duğı 18b-10

v.-dum 46a-2, 47a-6, 67a-1, 75a-2

v.-ısarlar 75b-9

v.-ısarsın 58b-4, 58b-5

v.-ğıl 38b-1, 80b-12, 85a-9

v.-ınca 53a-13

v.-kıl 55a-5, 88b-9

v.-madılar 43b-1

v.-mağa 82a-9

v.-mağ 14b-10, 59b-10

v.-mağdur 75b-6

v.-mağmı 28b-13

v.-mayam 79b-4

v.-sa 22b-12, 85a-7, 86a-9

v.-sun 79a-10

v.-ur 32a-12, 40b-8, 54a-12, 54a-13, 56b-12

v.-urısa 85b-1

v.-ursın 32a-11, 82a-4

varlık <ET bar+lık var olma

v.+ına 6b-10, 7a-12, 7b-1

vaşf (Ar.) hāl

v.+ın 59a-13

vaşıyyet (Ar.) vasiyet

v.+üm 87b-7

vaşıyyet eyle- vasiyet etmek

v. e.-di 22b-6

v. e.-diler 87a-10

v. e.-mek 87a-9

vaşıyyet kıl- vasiyet etmek

v. k.-dılar 87a-10, 87a-11

v. k.-dı 87b-2

vay eyvah 22a-9

vaylun (Ar.) yazık ki 24a-5

ve (Ar.) ve 1b-1, 1b-3, 1b-4, 1b-6, 1b-7, 1b-11, 1b-12, 2a-1, 2a-3, 2a-4

vebāl (Ar.) ağırlık

v.+dür 53a-8

vefā (Ar.) vefa

vefā eyle- vefa göstermek, sözünde durmak

v. e.-yicidür 36a-9

velākin (Ar.) fakat 9a-9, 13a-3, 13a-12, 13b-11, 21a-11, 52a-11, 53a-7, 61b-7, 71b-12, 71b-13

vēr- <ET bër-

(1) vermek

v.-di 4b-9, 4b-10, 4b-11, 4b-12, 5a-8, 5a-9, 5a-10, 5a-11, 5a-12, 7b-5
vd.

v.-digim 48a-2

v.-diginden 87b-3

v.-digne 71a-1

v.-digiñüz 3a-13

v.-digüm 39b-11

v.-digüñ 51b-6

v.-diler 14b-13, 28a-7, 70b-5

v.-dügi 25a-13, 27b-3, 30b-6, 34b-4, 50b-3, 62b-1

v.-dügine 27b-4, 27b-6, 31a-8, 56b-7, 81b-1

v.-dügüne 80a-7, 80a-8

v.-dügini 39b-11

v.-dügüme 55b-6, 80a-5

v.-dügüne 55b-11, 58a-3

v.-düm 2b-12, 11b-2, 34b-12, 37b-13, 38b-13, 39a-3, 48a-1, 74b-6

v.-dün mi 57b-11

v.-e 39b-11, 43b-11, 46a-9, 47a-13, 54b-6, 77a-13

v.-ebilür 19b-12

v.-eler 3a-5

v.-em 15a-5, 32b-5, 51a-8, 79b-6

v.-emeye 20a-2

v.-ene 49b-13

v.-esin 61a-9, 81a-8

v.-esiz 34b-1

v.-eyim 38a-13

v.-eyin 38a-11, 39b-8, 39b-10, 80b-13, 83a-11, 83a-13

v.-me 48a-6, 61a-13

v.-medi 15a-8, 31b-5, 32b-6, 38b-13, 48b-9, 48b-10, 58a-6, 74b-9,
85b-1

v.-mediler 34b-12

v.-medüm 38b-13

v.-medün 75a-2

v.-mege 86a-5

v.-megil 51b-1, 61a-11, 61a-12

v.-megile 25b-13

v.-mek 3a-6, 3b-8, 51b-1, 56b-1, 57b-1, 69b-6

v.-mekden 29a-3, 34b-7

v.-mekdür 3b-4, 13b-10, 30a-10

v.-meñ 3a-13

v.-mese 58a-5

v.-meseler 37b-9

v.-meye 35a-4, 88b-11

v.-meyeler 20a-8, 53b-10

v.-meyen 43a-6

v.-mez 30a-4, 32b-9, 51b-7, 86b-6

v.-mişdi 84b-9

v.-ün 3a-13, 87b-8

v.-üp 25a-12

v.-ür 13b-2, 17b-5, 27b-11, 31b-5, 48b-5, 50a-1, 60a-11, 74a-4, 77a-10, 77a-13, 82a-6

v.-ürdi 83a-9

v.-ürdün 74b-4

v.-ürem 14a-4, 48a-10

v.-ürler 33b-5, 33b-6

v.-ürse 31a-1, 87a-5

v.-ürseñ 38a-11

v.-ürven 8a-6, 35b-8, 48a-6, 48a-13

(2) yardımcı fiil 5b-6, 6b-12, 12a-7, 17b-13, 19a-1, 19b-12, 20a-2, 22a-1, 24a-11, 28a-5; bk. *hîsâb, öğüt, selâm, tanuqluq*

vèribi- < bër-(i)p 1d- göndermek

v.-di 6b-1, 9b-11, 15a-8, 16a-1, 45b-1, 75a-3, 78a-8, 85a-11

v.-diler 85a-9, 85a-11

v.-dün 78a-12

v.-iyüdura 87a-4

vèrici <vër-ici veren

v.+ven 52b-1

vèril- <ET bërîl- verilmek

v.-meye 3b-1

v.-mez 19a-9

vesvese (Ar.) vesvese 31a-4, 47a-13, 47b-1, 59b-13

vilāyet (Ar.)

(1) şehir

v.+dür 67b-13

(2) toprak 50b-1

vīrān (Far.) yıkma 54b-5, 68a-11

vur- <ET **ur-** vurmak

v.-dı 47a-6

v.-ur 52b-9

vücūd (Ar.) var olma

v.+a get-ür 7b-3

Y

yā (Ar.) Arapça ‘ey’ 2a-13, 3b-11, 5a-1, 7a-2, 8a-4, 8a-7, 9a-6, 10b-1, 10b-5, 12a-1

yaban

(1) yabancı 42a-4

(2) ıssız yer

y.+a 74b-7

yabraḳ <ET **yapırḡaḳ** yaprak; krş. *yapraḳ*, *yıbraḳ*

y.+ı 61a-2

yād (Far.) anma

yād kıl- anmak

y. kıl.-an 26a-11

y. kıl.-anlar 81a-6

y. k.-dı 34a-3, 37a-7, 40a-11, 55b-1, 63a-10, 68b-1, 69a-13, 69b-2, 70a-2, 72a-7 vd.

y. k.-mak 4a-9, 11a-8

y. k.-mağdur 3b-13

y. k.-maya 26a-3

y. k.-sa 25b-6

y. k.-ur 25b-6, 25b-7, 26a-2, 87a-5

yağ- <ET yağ- yağmak

y.-ar 28b-9

y.-a 37b-10, 47a-4

y.-maya 54b-6

y.-duğı 59a-11

y.-dı 62b-11

yağmur <ET yağmur yağmur 37b-10, 47a-4, 48b-6, 54b-6, 59a-11, 62b-10

y.+ı 28b-9

yāhūd (Far.) yoksa, veya 8a-11, 27b-10, 41a-4, 56b-9, 58a-10, 58b-1, 71b-9, 72b-11, 73a-1

yakın <ET yakın

(1) yakın 38b-3, 54a-11, 54a-13, 67b-12, 88a-3

yakın ol- yakın olmak, yaklaşmak

y. o.-mağ 44b-5, 44b-6

y. o.-maz 71b-2

(2) sağlam bilgi

y.+dur 6a-1

yakınlık <ET **yakın+lık**

(1) yakınlık 4a-11, 23b-8

y.+ı 24a-9, 33a-10, 62a-12, 73a-9

(2) sağlam bilgi sahibi olma, yakīn mertebesinde olma

y.+dur 76a-10

yakınlı <**yakın+lu** sağlam bilgi sahibi 82a-10

yalan <ET **yalğan** yalan 14a-6, 16a-3, 16a-8, 35b-3, 36a-3, 36a-4, 38a-6, 41b-1, 42a-4, 42b-6, 43a-10, 70a-4, 79b-6, 87b-8

y.+dan 71a-12

y.+ı 5a-9

yalan dut- inanmamak

y. d.-dum 30a-4

yalancı <ET **yalğan+çı** yalancı 38a-6

yalınca <ET **yalın+cak** çıplak 56a-10, 63a-8

yalıncalık <**yalınca+lık** çıplaklık 52a-9

yalıuz <ET **yalıus**

(1) tek, yalnız 22b-12, 27b-13, 50a-13, 71b-6, 71b-7

y.+dur 7a-3

y.+van 8a-5

y.+sın 10b-3

y.+dı 15a-4

(2) sadece 21b-11, 40a-1, 57b-5, 66a-2, 67a-5, 72a-1, 77a-7

yalıuzluk <**yalıuz+luk** yalnızlık; krş. *yalıuzluk*

y.+dur 52a-1

yalıuzluk <yalıuz+lık yalnızlık; krş. *yalıuzlık*

y.+dur 71b-12

y.+dan 71b-13, 72a-5

yalvar- <ET **yalvar-** yalvarmak

y.-dı 80b-10

yan <ET **yan**<AT **yān** yan

y.+ında 20a-6, 74b-7

y.+ın 25a-7

y.+muzdağı 39a-11

yañadan tarafa 49a-5

yancuk <ET **yançuk** kese

y.+ına 74b-7

yañıl-<ET **yañıl-** yanılmak

y.-dum 52a-3

yanlış <yañıl-ış, krş. ET **yanluk** yanlış 52a-3

ya'nī (Ar.) yani 5a-7, 7a-2, 8b-10, 13a-9, 19a-11, 19a-12, 20b-3, 20b-7, 23b-6, 25a-6

yaprak <ET **yapurgak** yaprak; krş. *yabrağ, yıbrağ*

y.+ın 47b-9

yār (Far.) dost

y.+umdur 4a-8

y.+ıyıldı 15b-3

y.+ı 15b-13

y.+ıla 16a-11

y.+dur 20a-6

y.+dan 20a-7

yar- <ET **yar-** yarmak

y.-dılar 44a-8

yaradıcı <**yarat-ıcı** yaratan

y.+sı 6b-13

y.+dur 8a-13

yaradıl- <ET **yaratıl-** yaratılmak; krş. *yaradıl-*, *yaraıl-*

y.-mışdur 17a-6

y.-dı 57a-8

y.-dığı 59a-11

yaradılmış <**yaratıl-mış** yaratılmış, mahluk

y.+ı 7a-11

y.+lar 31b-3

yaradıl- <ET **yaratıl-** yaratılmak; krş. *yaradıl-*, *yaraıl-*

y.-duğı 27a-6

yarak < **yara-k**, krş. D. TÜR. **yarak** hazırlık

y.+ın 49a-7, 59b-2

y.+ına 88b-7

y.+umdur 33a-10

yarak eyle- hazırlık yapmak

y. e.-düğ 13a-4

y. e.-medüm 13a-4

y. e.-r 10a-10

yaraqlan- <yara+qlan- hazırlanmak

y.-ur 76a-13

yaramaz <ET **yara-maz** yararsız 56a-7, 89a-6

yārān (Far.) dost

y.+ı 38a-6, 53b-6

y.+ını 44b-1

y.+lar 15a-5

y.+larına 15a-2, 33b-7

y.+um 13a-10, 13a-11

y.+umı 60a-2

y.+ıla 78a-6

yarar <ET **yara-r** yararlı 58a-8

yaraş- <ET **yara-ş-** yakışmak

y.-ur 11b-10

yarat- <ET **yara-t-** yaratmak

y.-an 7b-7

y.-dığı 4a-13

y.-sam 4b-4

y.-duğu 4b-8, 7a-12, 7a-13, 7b-12

y.-dı 5a-7, 6a-13, 27a-13, 46b-11, 80b-9

y.-madın 46b-10

y.-duğıla 7b-12

y.-dum 48a-1, 48a-6

y.-duŋ 23b-10, 80b-6

yaraşıl- <ET **yarat-(ı)-l-** yaratılmak; krş. *yaradıl-*, *yaradul-*

y.-an 57a-1

yardum yardım 11a-5

y.+umdur 4a-10

yardumcı yardımcı 61a-10

yarıl- <ET **yarıl-** yarılmak

y.-dı 47b-7

yarım <ET **yarım** yarım 62a-2; krş. *yarum*

yarum <ET **yarım** yarım 62a-3; krş. *yarım*

yarın <ET **yarın** ahiret günü 34a-7, 58b-2

yarındası ertesi gün 60b-9

yarınkı <ET **yarınkı** yarınki 48a-3, 48a-4, 88b-5; krş. *yarınki*

yarınki <ET **yarınkı** yarınki 35b-1, 49a-7; ; krş. *yarınkı*

yarlığa- <ET **yarlığ+ka-** başışlamak

y.-yasın 5a-1

y.-r 5a-6, 31b-2, 65a-7, 65a-8

y.-saŋ 88a-10

y.-maz 49a-10

y.-dı 9a-12, 57a-13, 68b-4

y.-dum 69a-3, 86a-7

y.-up 18a-10

y.-ya 60b-6

yarlıgacı <ET yarlıkançuçı bağışlayıcı 73b-9

yarlıgan- <yarlıga-n- bağışlanmak

y.-mağ 66a-12

y.-masına 73a-7

y.-duğın 65a-11

yarmağ <ET yarmağ <AT yār- para 51a-8, 51a-9, 51a-10, 51a-11, 51a-12, 51a-13, 51b-1, 51b-8, 51b-9, 54a-8, 74b-7, 74b-9, 74b-13, 78b-5

y.+a 51b-6

yastuğ <ET yastuğ yastık 27b-12

yaş <ET yaş <AT yāş ömür

y.+uñ 52a-2

y.+da 52a-4

yaş <ET yaş <AT yāş göz yaşı

y.+ın 65b-6

yat- <ET yat- yatmak

y.-ğıl 56a-8

y.-mağ 57b-1

y.-maz 8a-4

y.-ur 14a-6, 34b-5, 55a-3, 69b-8, 87a-2

y.-urken 25a-7, 27b-12, 49b-6

y.-sam 39b-13

y.-sa 42a-7

y.-an 42a-8

y.-dum 49b-7

y.-duğum 49b-5

yatlu kötü 43b-4, 84a-11

yatsu yatsı 24b-7

yatsu namāzı yatsı namazı

y. n.+n 22b-4

yavlağ <ET yavlağ çok 9b-5, 47b-3, 74b-4

yavrı yavru

y.+sına 48a-13

y.+sın 48b-1

y.+laruñ 48b-2

y.+ya 48b-4

yavuz <ET yavız

(1) kötü 9a-4, 9a-8, 9a-9, 12b-7, 17a-2, 30b-3, 31a-4, 33a-8, 34a-8, 40a-4, 46a-5, 49a-11, 56a-13, 59b-11, 65b-9, 71b-6, 71b-9, 78b-7, 84a-12, 84a-13, 85a-3, 86b-4, 86b-11, 87a-3, 87a-7, 88b-6, 89a-10

y.+dan 86b-9

y.+dur 66b-1, 78b-3, 78b-4

y.+ısın 9a-6

y.+ı 9a-7, 50b-8, 78b-2

(2) en kötü

y.+ı 24b-2

yavuzluk <yavız+lık kötülük 24a-9, 26a-8, 84a-10, 84a-11; krş. *yavuzluk*

y.+ı 52a-2, 61b-1

y.+ın 66a-3

yavuzluk <yavuz+luk kötülük 84b-4, 84b-5; krş. *yavuzluk*

yay yay

y.+umdur 33a-11

yaz <ET yaz yaz mevsimi 76a-8

yaz- <ET yaz- yazmak

y.-mişlar 1b-11

y.-an 42b-12, 64a-10

y.-mişdı 84b-9

yazıcı <yaz-ıcı yazan 70a-4

yazıl- <yaz-(ı)l- yazılmak

y.-mişdı 16b-1, 16b-3, 16b-4, 16b-6, 48a-5, 81a-5

y.-miş 29a-12, 38b-10, 84b-11, 84b-12, 84b-13

y.-mişdur 46b-13, 48a-11

yazık <ET yazuk günah; krş. *yazuk*

y.+um 36b-9

yazuk <ET yazuk <AT yāz- günah 22b-1, 36b-6, 37b-6, 42b-3, 50b-11, 56a-12, 60b-1, 66a-10, 66b-1 vd.; krş. *yazık*

y.+a 62a-6, 88b-11

y.+dan 11b-4, 11b-11, 13b-13, 38a-9, 69b-6, 76b-11, 89a-1

y.+dur 44a-5, 66b-1

y.+ı 18a-11, 18b-1, 23a-10, 42b-13, 53a-11, 59b-12, 60b-7, 61a-2, 65b-13, 66a-11 vd.

y.+ın 65a-8, 66a-8, 78a-12

y.+ına 59b-11, 60b-13

y.+ından 87b-13

y.+lar 31b-2, 44b-7, 44b-8

y.+lara 65a-5

y.+larda 37b-5

y.+lardan 55b-5, 77b-10

y.+ları 23b-2

y.+laru 77b-12

y.+larum 88a-8

y.+larıu 45a-2, 45a-3, 46a-8, 57a-13, 76a-5

y.+larıuğdan 88b-5

y.+larıuğuza 66a-11

y.+ların 23a-12, 60b-6, 66a-9, 66a-10, 69a-3

y.+muz 64a-10

y.+uma 59b-9

y.+umdan 54b-13

y.+uğ 65a-11, 68b-4

yazuk eyle- günah işlemek

y. e.-seğ 61b-2

yazuklu <ET **yazuk+luğ** günahkar 9b-1, 28b-10, 34b-5, 66a-4, 88a-2, 88a-11

y.+lar 13b-7

y.+lara 18a-4

y.+larıu 87b-13

yazuksuz <ET yazuk+suz günahsız 28b-10, 34b-6, 52b-2

yazulu yazılı

y.+dur 51b-13, 84a-10

yè- <ET yè- <AT yè-

(1) yemek

y.-mez 8a-4

y.-mekdür 13b-8

y.-diginden 35a-4

y.-rken 35a-4

y.-di 36a-2

y.-se 43b-10

y.-yidurur 47b-9

y.-mekden 44b-9

y.-mek 47b-5

y.-rem 49a-12

y.-rsin 49a-12

y.-düm mi 49b-1

(2) harcamak, kullanmak; bk. *ḥalāl, ribā*

y.-seler 37b-8

y.-yiciye 42a-10

y.-yenün 43b-8

y.-mekden 43b-11

y.-mekdür 42b-7, 42b-8

y.-yen 42b-12

y.-mek 42b-13, 69b-4

(3) yardımcı fiil; bk. *gussa*, *hasret*, *kaygı*

y.-yeler 48a-4

y.-rsiz 48a-12

y.-meñ 49a-8, 54a-3

y.-mekden 50a-2

y.-mek 50a-4

y.-meyesin 59a-5

y.-yici 87a-6

yèdi <ET **yèti** <AT **yèti** yedi 13b-5, 18b-12, 21a-12, 21b-6, 31b-10, 37b-1, 51b-6, 51b-8, 51b-9, 60a-13, 64a-9, 64a-10, 78b-1

yèdinci <ET **yètinç** 21b-1, 31b-12, 41b-2, 43a-3, 45a-6, 64b-2, 72b-13, 83b-11

yèdi yüz <ET **yèti yüz** yedi yüz 49a-4

yèdür- <ET **yètür-** yedirmek

y.-di 44b-1

y.-se 45b-11

y.-e 55a-6

y.-mek 65b-10

yèg <ET **yèg** iyi, daha iyi 53b-12, 53b-13

y.+dür 26b-11, 27a-2, 62a-2

y.+i 49a-3, 70b-9

yègirmi <ET **yègirmi** yirmi 47b-4, 70a-13

yègirmi bın <ET **yègirmi bın** yirmi bin 67a-3

yègrek <ET **yèg+rek** daha iyi, daha üstün, en üstün 12b-4, 19b-4, 22b-13, 27a-5, 70b-10, 70b-12, 70b-13, 79a-13

y.+dür 22a-6, 22b-3, 26a-6, 28b-12, 28b-13, 34a-11, 34b-7, 46b-9,
62a-4, 69a-9, 71b-1, 71b-2, 71b-7, 71b-13, 72a-5, 78b-8, 83b-1

y.+idür 19b-4

y.+i 26a-6, 53a-6, 77a-1, 81b-1

yekşenbih (Far.) pazar günü 43b-1

yèl <ET **yèl** <AT **yèl** rüzgar 51b-2

y.+e 51b-3

yèmiş <ET **yèmiş** meyve

y.+idür 3b-13, 4a-5

y.+i 5b-9, 5b-10

y.+ler 7a-13, 48b-8, 59a-11

y.+de 46b-12

yèmişsiz <ET **yèmiş+siz** meyvesiz 4a-5

yèr <ET **yèr** yer 7a-11, 7b-1, 8a-2, 10a-12, 14a-7, 16b-4, 19b-12, 22a-11, 23a-1, 24b-1

y.+indedür 24b-5, 24b-6, 24b-7

y.+nedür 24b-5

yèrine getür- yerine getirmek

y. g.-di 23a-11

yèrne gel- yerine gelmek

y. g.-medi 39a-9

y. g.-di 61b-6

y. g.-sün 64a-7

yère olarak 42a-5, 42b-6, 42b-8, 42b-10, 43a-10, 43b-8, 45b-8, 53b-11, 54a-5

yèr gök <ET yèr kök yer gök 7b-13

yèrindür- üzme

y.-meyesen 88b-1

yersi- <ET yèrsin- kalıcı yer olarak görmek

y.-meñ 54b-12

yèr yüzü yer yüzü

y. y.+nde 86b-9

yeşil <ET yaşıl yeşil 47b-9

yèt- <ET yèt- yetmek

y.-erse 3b-5

y.-er 8a-2, 25a-9, 72a-13

y.-erven 73b-10, 82a-7

yetīm (Ar.) yetim 42b-7

y.+lere 3a-6

yètmiş <ET yètmiş yetmiş 9a-10, 27a-3, 27a-4, 27b-11, 27b-12, 28a-10, 33a-5, 40b-12, 41a-1, 41a-2, 43b-11, 66b-1, 71b-1, 77b-13, 78a-13

yètür- <ET yètür- yetiştirmek

y.-mek 65b-9

yèyir pis kokulu 43a-3, 43a-8

yèyni hafif 23a-13; krş. *yeyni*

y.+mi 73a-1

yeyni hafif 5b-12; krş. *yèyni*

yıbraḳ <ET yapurḡaḳ yaprak 58a-2; krş. *yabraḳ*, *yapraḳ*

yıḡ- <ET yıḡ-

(1) uzak durmak

y.-ar 52b-11, 53a-11, 86b-4

y.-maḡıla 54a-5

y.-maḳ 54b-8

y.-masa 54b-9

y.-masun 56b-5

y.-dıḡ 60b-12

y.-sa 86b-9

y.-mayalar 44b-10

y.-alar 44b-10

(2) men etmek

y.-dı 37a-1, 40a-9

(3) uzaklaştırmak

y.-ar 6a-1, 69b-6

(4) esirgemek

y.-duḡ 74b-5

yıḡıl- <ET yıḡıl- esirgenmek

y.-dı 74b-6

yıḡın- <ET yıḡın- kaçınmak, uzak durmak; krş. *yıḡılın-*

y.-maḳ 11b-5

yıḡılın- <ET yıḡ-(ı)l-(ı)n- kaçınmak, uzak durmak; krş. *yıḡılın-*

y.-ur 5a-5, 55b-5, 65a-11, 67b-11

y.-a 10b-11

y.-mağ 11b-4

y.-mazdı 38a-9

y.-dum 39b-5

y.-mağdur 60b-1, 72a-2

yık- <ET **yık-** yıkmak

y.-miş 45b-11

yıkıl- <ET **yıkıl-** yıkılmak

y.-dı 29a-11

yıl <ET **yıl** yıl 24b-9, 27b-12, 40b-7, 46b-11, 49b-6, 59a-9, 62a-9, 66b-13, 67a-3, 67a-4, 67b-1, 70a-9, 70a-13

y.+dur 9a-10, 33a-5

y.+lık 20a-12, 20a-13, 21a-9, 23a-13, 27a-4, 40b-8, 42a-2, 60b-13, 67a-3, 68b-12

y.+lar 27a-8

y.+da 21b-7

yılan <ET **yılan** yılan 60b-8

yılca yıl kadar

y.+dur 57b-2

yıldırım <ET **yıltıra-** yıldırım 23a-13, 76a-8

y.+dan 68b-9

yılduz <ET **yultuz** yıldız 5b-8

yırt- <ET **yırt-** yırtmak

y.-ar 71a-6

yī (Ar.) Arap alfabesinin yirmi dokuzuncu harfi 67b-13

yigit <ET **yigit** genç 7b-4, 46a-3, 50b-9

y.+ler 56b-4

y.+leri 56b-4, 82a-4

y.+lerüñ 75a-11

yigitlik <ET **yigitlik** gençlik 36b-3

yine <ET **yana** tekrar 51a-11, 75b-5, 75b-7, 75b-8, 75b-9

yitik <ET **yitük** kayıp

y.+in 75b-11

yihi <ET **yıdıg** koku

y.+ler 20a-4

y.+sinden 37b-2

yog <ET **yok** <AT **yök** yok 6b-12, 7b-3, 29b-3, 29b-4, 50a-9, 66a-3; krş. *yok*

yogsul <ET **yok+sı-l** yoksul; krş. *yoksul*

y.+lar 54b-9

yohsa <yok **ërse** 58b-10, 58b-11, 62a-2, 67a-5, 72b-13; krş. *yoksa*

yok <ET **yok** <AT **yök**

(1) yok 8a-8, 36b-8, 36b-9, 36b-10, 36b-11, 52a-7, 56b-13, 58a-1, 61a-5, 65b-5 vd.; krş. *yog*

y.+dur 1b-1, 2a-8, 2b-1, 4a-5, 4a-6, 6b-10, 7a-4, 7a-8, 8a-3, 8b-3 vd.

y.+mıdur 81a-10

yok kıl- yok etmek

y. k.-ur 7a-6

yok ol- yok olmak

y. o.-ucağ 81b-2

y. o.-sun 83a-12

(2) olmayan şey

y.-ları 7a-6

(3) “hayır” 49b-1, 53a-7, 82a-9

yoksa <yok **ërse** yoksa 26b-11, 28b-12, 58a-13; krş. *yohsa*

yoksul <ET **yok+sı-l** yoksul 3a-10, 9b-6, 10b-7, 35a-4, 37b-4, 50b-7, 56b-6;
krş. *yogsul*

y.+larına 3a-5

y.+lara 24b-5, 36b-6, 37b-10, 78b-6, 87b-2, 87b-3, 88b-7

y.+a 34b-6, 35a-4

y.+ı 85a-8

y.+lar 54b-5, 87b-4

y.+ları 56b-5, 58a-4, 84a-1, 87b-5

y.+lardan 87b-7

yoksullık <yoksul+lık yoksulluk 6a-1, 87b-6; krş. *yoksulluk*

y.+dan 65b-13

y.+ı 54a-13, 59b-8

y.+ıla 30a-3

yoksulluk <yoksul+luk yoksulluk 4a-10, 11b-2; krş. *yoksulluk*

y.+ıla 51a-5

y.+ına 56b-7

yokuş yokuş

y.+dur 20a-13

yol <ET **yol** <AT **yöl** yol 24a-11, 40b-8, 74a-4, 74a-6, 82a-5

y.+ında 82a-2

y.+ından 1b-3, 14b-4, 21a-2

y.+ları 39b-2

y.+da 74b-3

y.+ıdur 56b-12

y.+una mı 73a-2

y.+uma 6b-1

y.+umda 31a-10

y.+a 10a-5, 14b-4

y.+ı 82a-3

y.+lara 14b-4

y.+ın 14a-13, 14b-1, 14b-5, 14b-10, 20b-13, 49a-5, 52a-3, 74b-1, 82b-4

y.+ına 33b-3, 33b-5

y.+um 14b-3

y.+dur 14b-4, 20a-12, 27a-4

yola gel- yola gelmek

y. g.-digin 13b-7

yoldan çıkar- kandırıp doğru yoldan saptırmak

y. ç.-am 54a-4

y. ç.-ursın 79a-3

y. ç.-urın 79a-4

yolca <yol+ca yol üzerinde 33b-13

yoldaş <yol+daş arkadaş 30b-4, 39a-13, 55a-2, 89b-6

y.+larından 78a-8

y.+dan 30b-3, 88b-6

y.+a 88b-6

y.+um 36b-9

yoy- <ET **yod-** bozmak

y.-mak 51b-9

yön yön

y.+i 45a-10

yöre <DLT **yöre** civar

y.+sinde 35b-12

yu- <ET **yu** <AT **yū-** yıkamak 9b-7

y.-dı 9b-8

y.-rlar 31b-7, 32b-7, 60a-7, 60a-8

y.-mazlar 32b-8

yukarı <ET **yokaru** <yokgaru yukarı; krş. *yukaru*

y.+sına 4b-12, 5a-12

y.+ğı 83b-11

yukaru <ET **yokaru** <yokgaru yukarı 22a-12, 22a-13; krş. *yukarı*

yum- <ET **yum-** yummak

y.-up 19b-2, 72a-8, 76a-1

yumaş- <ET **yumşa-** yumuşamak

y.-maz 59b-6

yumşak <ET **yumşak** yumuşak 84a-1, 84a-10

yumşat- <ET **yumşa-t-** yumuşatmak

y.-ur 69b-5

yumurda <ET **yımirtğa/yumurtğa** yumurta 64b-13

y.+dan 48a-13

yund <ET **yunt** kısarak 64b-12

y.+a 64b-11

yut- <ET **yut-** dışarı vurmamak

y.-a 81b-3

y.-mağ 3a-8

yü- <ET **udı-** uyumak

y.-megi 68a-2

y.-megin 27a-5

yügrüş- <**yügür-(ü)ş-** yürütmek

y.-dügi 7a-13

yük <ET **yük** yük

y.+i 49a-4, 53b-6, 53b-8

yüksek <ET **yüksek** yüksek 40a-12, 59a-3

yülüt- <ET **yüli-t-** tıraş ettirmek

y.-mek 24b-6

yüri- <ET **yori-** yürümek; krş. *yürü-*

y.-yedünüz 10a-11

yürigen keskin 71a-6

yürü- <ET yorı-

(1) yürümek; krş. *yüri-*

y.-rsün 32a-8

y.-rsin 82a-3

y.-di 84b-6

y.-rdi 62b-10

y.-r 63a-8, 68a-3, 68a-4

(2) hareket etmek

y.-r 88a-2

(3) süreklilik bildiren yardımcı fiil; bk. *in-*

y.-rken 73b-13

yürüt- <ET yorıt- bir yerde bulundurmak

y.-mez 57a-10

yüz <ET yüz <AT yūz

(1) yüz 52a-9, 63a-5

y.+ine 4b-9, 5a-7, 24a-12, 80a-10

y.+lerinün 85a-7

y.+inde 59a-10

y.+ini 36a-12

y.+lü 43a-2, 43a-4, 43a-5, 43a-6, 43a-7

y.+i 45b-4

yüz **karası** kendisinden utanılacak halde olan 9a-13

(2) yüz (sayı) 37a-2, 39a-1, 39a-3, 60a-11, 60a-12, 60b-1, 67b-6, 77a-7

(3) yüzey; bk. *gök, havā*

y.+ünde 18a-3, 32a-10, 51b-2

y.+inde 10a-13

yüz bin <ET **yüz bin** yüz bin 20b-12

yüzük <DLT **yüzük** yüzük 78b-5

y.+i 78b-6

Z

zabt (Ar.) idaresi altına alma

zabt ét- idaresi altına/kontrol altına almak

z. è.-emezler 38a-4

zafer (Ar.) zafer 45a-4

zāhid (Ar.) kendini ibadete vermiş kişi 2b-9, 34a-10, 49b-13, 56b-9, 70a-13, 70b-1, 76a-4, 79a-2, 82a-11

z.+ler 11b-4, 27a-3, 41b-8, 56b-8, 84a-4, 89a-8

z.+lerden 30b-2

z.+lerüñdür 33b-2

z.+e 49b-12

zāhidlık (Ar.-Tür.) kendini ibadete verme 72a-2, 73a-3, 76a-9, 76a-11

zāhir (Ar.) görünen

z.+dür 21b-2

z.+in 31b-8

zaḥmedlü (Ar.-Tür.) zor 82a-3

zaḥmet (Ar.) sıkıntı 29b-5

z.+e 3a-7, 30b-10

z.+ümü 11a-13

z.+in 11b-1

ẓa‘īf (Ar.) aciz; zayıf 1b-7, 10b-4, 65a-3, 73b-4, 77b-8, 82a-10, 89b-3; krş. *ẓayīf*

ẓ.+leri 54b-3, 56a-3

ẓ.+lere 88b-7

ẓ.+sin 82a-5

ẓa‘īflık (Ar.-Tür.) acizlik

ẓ.+ın 77a-13

ẓalālet (Ar.) sapkınlık 1b-3

ẓālim (Ar.) zalim 19b-7, 37b-4, 37b-10, 48a-2, 48a-3

ẓ.+ler 84b-3

ẓ.+lere 3a-13

zamān (Ar.) zaman 53b-3; bk. *āḥır*

z.+uñ 39a-13, 86a-7

z.+da 83b-2

zārı (Far.) ağlayıp inleme

zārı kııl- ağlayıp inlemek

z. kı.-ıp 69b-4

zārılık (Far.-Tür.) ağlayıp inleme; krş. *zārılık*

zārılık eyle- ağlayıp inlemek

z. e.-mek 87b-11

zārılık (Far.-Tür.) ağlayıp inleme 22a-5, 76a-7; krş. *zārılık*

zāt (Ar.) kendi

z.+1 7a-3

zayıf (Ar.) aciz; zayıf 82a-4; krş. *ẓaʿīf*

zāyiʿ (Ar.) boşa gitme

zāyiʿ ol- ziyan olmak, boşa gitmek

z. o.-ur 62a-9

zebūn (Far.) zayıf 11b-12

Zebūr (Ar.) Davud Peygamber'e indirilen kutsal kitap 10b-12

Z.+1 81a-5

zekāt (Ar.) zekat 13b-10, 37b-9, 54b-8, 58a-6; krş. *zekvet*

z.+1 3b-1, 21a-9, 43a-5, 73a-7

z.+1la 68a-4

z.+ın 53b-10, 54a-5, 58a-4, 58a-5, 63a-13

z.+ından 58a-6

zekvet (Ar.) zekat 3b-8, 4a-3; krş. *zekāt*

z.+ın 3a-5

z.+i 3a-13, 3b-4

zelīl (Ar.) alçak

zelīl eyle- alçaltmak

z. e.-meye 11b-10

zelīl kıl- alçaltmak

z. k.-ur 77b-1

zem (Ar.) kınama

zem eyle- kınamak

z. e.-di 75a-5

zencîr (Far.) zincir 83b-10

z.+i 83b-11, 83b-13

zerre (Ar.) zerre 27a-7, 28a-11

z.+yidi 2b-2

zeyn (Ar.) Arap alfabesinin on birinci harfî 24b-10

zınduk (Far.) münafık

z.+dur 20b-7

zihi (Far.) ne hoş 26a-1, 34a-5, 59a-13, 60a-1

zikir (Ar.) anma 11a-3, 26a-2

z.+ümle 26a-13

z.+inden 2a-8

z.+i 33a-11

z.+ine 6a-11

z.+e 25a-10

zikir èt- zikretmek, anmak

z. è.-e 26a-6

z. è.-ersenüz 25a-7

z. è.-esin 72a-9

z. è.-mek 25a-3, 26a-8

z. è.-ün 35b-11

zikir eyle- zikretmek, anmak

z. e.-megi 25a-10, 26b-6

z. e.-megile 56a-12

z. e.-mek 25a-9, 25b-2, 71b-1

z. e.-η 25a-6

z. e.-se 25b-6

z. e.-ye 25b-3, 25b-4, 25b-5, 26a-10

z. e.-yen 71b-5

z. e.-yüm 25a-8

zikirlü (Ar.-Tür.) zikirli 61a-9

zinā (Ar.) zina 37a-8, 37b-9, 40a-7

z.+dan 35b-5, 39b-5, 40a-6, 56a-10, 85b-9

z.+da 37a-6

z.+yı 38b-10

zināët- zina etmek

z. è.-enleri 46a-1

z. è.-enüη 37a-9

z. è.-ici 37b-1

z. è.-iciye 37b-4

z. è.-medüm 38a-4

zinā eyle- zina etmek

z. e.-mek 37b-7, 40b-13, 41a-1

z. e.-mekde 45a-4

z. e.-mekden 37a-1, 42b-13

z. e.-miş 40b-12, 40b-13

z. e.-se 37a-1, 38a-5, 41a-1

z. e.-yen 40b-3

zinā kıl- zina etmek

z. k.-sa 85b-10

zindān (Far.) zindan

z.+da 36b-7

zinhār (Far.) asla 54b-12, 64a-9; *zīnhār* aynı anlamda 63a-2

zīrā (Far.) çünkü 2b-11, 5a-4, 18b-1, 30a-4, 32a-10, 32a-11, 34b-2, 41b-7, 44b-3, 71b-2

zīrek (Far.) uyanık 87a-3

ziyāde (Ar.) çok 34b-3

ziyān (Far.) kayıp, zarar 7a-8, 17a-8, 68a-12, 87b-13, 88a-1, 88a-8

z.+ı 38a-3

z.+dan 43b-6

z.+uğ 71a-11

ziyānkār (Far.) zarar verici 8a-12

ziyānlu (Far.-Tür.) zarara uğramış

z.+dur 76b-11

ziyāret (Ar.) ziyaret 24b-7, 71b-4

z.+dür 24b-10

zulmet (Ar.) karanlık

z.+denmidür 8a-11

zulumāt (Ar.) karanlıklar

z.+1 8a-12

zulüm (Ar.) zulüm

zulüm eyle- zulmetmek

z. e.-me 82b-13

z. e.-meñ 87b-8

z. e.-mesünler 16a-4

z. e.-meye 16a-9

z. e.-rseñ 82b-13

z. e.-se 37b-10

z. e.-ye 54b-6

züht (Ar.) kendini ibadete verme

z.+i 81b-13

zürriyet (Ar.) nesil

z.+üm 87a-12

4.2. Özel İsimler Dizini

‘**Abdu’līlāh bin Dīnār** : Tabiinden, Medine’de yaşayan velilerdendir. Doğum yeri ve tarihi bilinmemektedir. 744 yılında vefat etmiştir. 35b-12

‘**Abdu’līlāh bin Mübārek** : İsmi Abdullah bin Mübarek bin Vâdih Hanzalî Temîmî’dir. Emevi halifelerinden Hişam bin Abdülmelik devrinde 736 yılında Horasan’da Merv şehrinde doğmuş, 797 yılında bir gaza dönüşü vefat etmiştir. Türk asıllıdır. 52a-9, 74b-12 ‘*Abdu’līlāh Mübārek* aynı kişi 77a-5 ‘*Abdu’līlāh* aynı kişi 52a-11, 52b-1, 52b-3, 74b-12

‘**Abdu’līlāh bin ‘Ömer** : İkinci halife Hz. Ömer’in oğlu. 614 yılında Mekke’de doğmuş, 693 yılında yine Mekke’de vefat etmiştir. 8b-8, 28a-1, 28a-4, 35b-11, 36a-1 ‘*Abdu’līlāh ibn-i ‘Ömer* aynı kişi 38a-7, 40b-8 ‘*Abdu’līlāh* aynı kişi 36a-4, 40b-9

‘Abdu’llāh ibn-i ‘Abbās : Tefsir, hadis, fıkıh ve daha birçok alanda meşhur büyük alimdir. Babası, Peygamberimizin amcası Hz. Abbas’tır.66b-9 ; *‘Abdu’llāh bin ‘Abbās* aynı kişi 8b-8, 69a-11, 72a-7, 89b-2

‘Abdu’llāh ibn-i Mes‘ūd : İlk müslüman olanların altıncısı. Kabe’de ilk defa açıktan Kur’an okuyan kişi, Doğum tarihi bilinmemekte olup 653 yılında Medine’de vefat etmiştir. 9b-5, 17b-8, 37b-5, 45a-8 *‘Abdu’llāh bin Mes‘ūd* aynı kişi 41a-3, 41a-12 *‘Abdu’llāh* aynı kişi 9b-5, 9b-11

‘Abdu’r-raḥmān bin ‘Avf : Eshâb-ı Kirâmın büyüklerinden ve cennetle müjdelenen on sahabelerden biridir. Soyu Hz. Muhammed (a.s.)’e dayanır. 580-653 yılları arasında yaşamıştır. 44a-13

Âdem : İlk peygamber ve ilk insan 27a-5, 27a-6, 27a-9, 27a-10, 27a-11, 50b-12, 51a-1, 51a-2, 67a-8, 67a-9

Aḥmed bin Ḥarbi : Nişabur’da doğmuştur. Doğum tarihi bilinmemektedir. 848 yılında vefat etmiştir. 69b-6

‘Alī bin Ebī Ṭalīb : Dört halifenin sonuncusu, Hz. Peygamber’in damadı ve aynı zamanda amcasının oğlu 16b-7; *‘Alī* aynı kişi 4a-6, 8a-6, 8a-7, 10b-8, 15b-7, 15b-12, 16a-10, 16a-12, 16b-6, 16b-13

Allāh : Allah 6a-12, 9a-12, 9b-10, 19a-13, 30b-12, 87a-7

Allāhu Teālā : Allah 12a-9, 16b-10, 31a-1, 59b-10

Anūşirvān-ı ‘Âdil : Hz. Muhammed’in dünyaya geldiği yıllarda İran Sasani İmparatorluğunun başında olan hükümdar. Asıl ismi Hüsrev’dir. Adaletiyle meşhurdur. Kırk sekiz sene hükümdarlık yapmıştır.84b-9, 84b-10

Aşafi ibn-i Berḥiyā : Hz. Süleyman’a Belkıs’ın tahtını getiren vezir 19b-2

‘Âyişe : Peygamberimiz’in, Hz. Hatice’nin ölümünden sonra evlendiği eşidir. Aynı zamanda Hz. Ebu Bekir’in kızıdır. 614 yılında Mekke’de doğmuş, 676 yılında vefat etmiştir. 9b-1, 22b-13, 84a-9

Bārī : “yaratıcı” Allah 80a-3, 80a-11, 80b-11, 88a-13

Bārs : İran 70b-13

Başra : Güney Irak’ta Hz. Ömer tarafından kurulan bir şehirdir. Bağdat’ın 420 km güneydoğusunda, Dicle ile Fırat nehirlerinin birleştiği noktanın 50 km güneybatısında yer alır. 9a-3

Bāyezīd-i Bestāmī : İlk büyük mutasavvıflardandır. Asıl adı Ebū Yezīd Tayfūr bin Īsā bin Sūrūṣān olup hicri 161’de doğduğu, 234’te vefat ettiği kuvvetli rivayetler arasındadır. 11a-10, 12a-6, 32a-7, 61b-13; *Bāyezīd* aynı kişi 62a-2

Belkıs : Günümüzde Habeşistan veya Yemen'inin olduğu topraklarda hüküm sürdüğü düşünülen, tarih öncesi Saba Krallığı'nın hükümdarı 19b-2

Benī Īsrā’īl : İsrailoğulları 28a-13, 38a-8, 46a-7, 80a-13, 86a-5

Beyti’l-Muḳaddis : Hz Süleyman tarafından yaptırılan, müslümanların ilk kıblesi olan kutsal mescit; Mescid-i Aksa 18b-11

Bilāl-i Ḥabeşī : İslamiyet’i ilk kabul edenlerden ve bunu açıktan ilan eden ilk yedi kişiden biridir. Aynı zamanda ilk müezzindir. 21b-7, 59b-13 *Bilāl* aynı kişi 21b-9, 60a-1

Ca’fer-i Şādık : Ehl-i beytten ve meşhur velilerden olup, on iki imamın altıncısıdır. Hazret-i Ali'nin torunlarından. 702 yılında Medine’de doğmuş, 765 yılında vefat etmiştir. 48b-8, 63a-2

Ca’fer-i Tayyār : Hz. Peygamber’in: ‘Cafer’i, cennette, uçları kana boyanmış iki kanatlı bir halde gördüm’ hadisiyle müjdelenen kahraman sahabe. 629 yılında şehit olmuştur. 37b-12 *Ca’fer* aynı kişi 38a-1, 38a-2

Cebrā’īl : Vahiy meleği 9b-2, 9b-11, 16a-1, 16a-5, 16a-6, 16a-12, 20b-4, 21b-8, 21b-11, 25b-8; *Cebrāyīl* aynı kişi 21b-9

Cüneyd-i Bağdādī : Büyük İslam bilgini. 822 yılında Bağdat’ta doğmuş, 911 yılında vefat etmiştir. 5b-8

Çin Māçin : Çin’in güneyi 70b-10

Dāvud : Kendisine kutsal kitap Zebur’un gönderildiği ve sesinin güzelliğiyle bilinen peygamber 10b-1, 10b-5, 11b-13, 12a-1, 14a-3, 14a-4, 14a-5, 14a-6, 27b-5, 61a-6

Ebī Yūsuf : Hanefi fıkıh ve hadis alimi. 738-798 yılları arasında yaşamıştır. 20b-10 krş. *İmām Ebū Yūsuf*

Ebū Bekir: 15a-3, 15b-3, 15b-11, 16a-8, 16a-12, 16b-1, 20a-6, 28a-6, 74a-7 Ebū Bekir Şaddık: 16b-9 *Ebū Bekir Şiddik* aynı kişi 21b-10, 74a-7 *Ebū Bekri ş-Şiddik* aynı kişi 70a-9

Ebū Bekir Varāk: 14b-9 *Ebū Bekir Varak*: aynı kişi 29b-7

Ebū Bekir-i Vāsīfī : Cüneyd-i Bağdâdî'nin talebelerindendir. Doğum tarihi bilinmemektedir. 932 yılında Merv'de vefat etmiştir. 14a-9, 52b-7

Ebū Cehl: Cahiliye Devri'nde Mekke'nin lideri. Müslüman karşıtı olması ile bilinmektedir. Asıl adı Amr bin Hişam olmasına rağmen, müslümanlara yaptıklarından dolayı Ebu Cehil (cahilliğin babası) adıyla anılmıştır. 74a-8, 74a-9

Ebū'd-Derdā : Asıl ismi Uveymir bin Zeyd el-Ensârî el-Hazrecî'dir. Doğum tarihi bilinmemektedir. Miladi 652 senesinde Şam'da vefât etmiştir. 59b-8

Ebū Hureyre : Yemen asıllı sahabi. 601 yılında Yemen'de doğmuş, 681 yılında Medine'de vefat etmiştir. Kedilere olan sevgisi ve merhametinden dolayı Hz. Muhammed tarafından kendisine 'kedicik babası' anlamında bu lakap verilmiştir. 53a-4, 53a-6, 57a-11, 57b-6

Ebū'l-Kāsım : 11b-3, 11b-11, 50a-1 *Ebū'l-Kāsım-ı Hakīm* aynı kişi 8b-2 *Ebū'l-Kāsım Hakīm* aynı kişi 6a-3, 11a-6, 11b-5, 29b-4, 30a-7, 30b-4, 33b-11, 36b-6, 60a-3, 62a-5

Ebū Mūsā'l-Eş'arī : Hz. Muhammed döneminde valilik görevinde bulunmuştur. Hz. Ali (ra) ile Muâviye (ra) arasındaki savaşta meşhur "hakem olayı"nda hakemlik yapmıştır. Asıl adı Abdullah'tır. 71b-6

Ebū Sa'îd : En çok hadis rivayet eden ve en genç sahabelerden biri olan Ebū Sa'îd el-Hudrî 612-693 yılları arasında yaşamıştır. 6a-4

Ebū Süleymān-ı Dārānī : Şam'da yetişen alimlerin büyüklerinden. Doğum tarihi bilinmemektedir. 820 yılında Şam'da vefat etmiştir. 71b-12

Ebū Zer : İslam'ı ilk kabul eden sahabelerden. Hz. Peygamber kendisine Abdullah adını vermiştir. Doğum tarihi bilinmemektedir. 652 yılında Medine yakınlarında vefat etmiştir. 3b-5, 50b-5

Emīra'l-Mü'minīne : Mü'minlerin önderi anlamında, Hz. Ömer için kullanılan bir sıfat 84b-7

Enes ibn-i Mālik : Peygamberimiz'in hizmetçisi ve Medineli müslümanların büyüklerindendir. 612 yılında doğmuş, 712 yılında vefat etmiştir. 8b-12, 12a-13, 13a-1 *Enes* aynı kişi 47a-5, 47a-6, 47a-8

Eyyüb :Kur'ân-ı Kerim'de adı geçen, sabrıyla meşhur peygamber 61b-8

Fāṭıma : Hz. Muhammed'in en küçük kızı 57b-5, 57b-9, 58a-2, 58a-4, 58a-6

Fir'avn : Hz. Musa doğduğu zaman Mısır'ı yönetmekte olan kral 49b-8, 74a-3, 74a-6, 83a-5, 83a-6, 83b-1, 84a-4

Furkân : Kur'ân-ı Kerîm 10b-12

Fuzayl ibn-i 'Ayyâz : 726 yılında Horasan'da doğmuş, 803 yılında vefat etmiştir. 73a-6 *Fuzayl* aynı kişi 73a-8, 76b-12

Ġâlib: 'Güç ve kudretin tek sahibi olan' Allah 16b-7

Habeş : Habeşistanlı 51a-6

Hâbil : Hz. Adem'in oğlu 50b-13

Hâlık : 'Yaratan' Allah 60a-7, 74a-11

Hâlid bin Velîd : Hz. Muhammed'den *Seyfullah (Allah'ın kılıcı)* unvanını almıştır. İslâm kumandanlarının büyüklerindendir. 630 yılında müslüman olmuş, 642 yılında vefat etmiştir. 55b-6

Hâlîl bin Aĥmed : Hz. Muhammed'den sonra ilk olarak Ahmed ismini alan zatın oğludur. 718-786 yılları arasında yaşamıştır. 83b-4

Hannân: 'Çok acıyan' anlamında Allah'ın isimlerinden 16b-5

Hârûn : Hz. Musa'nın kardeşi, onun yardımcısı olarak İsrailoğulları'na gönderilen peygamber. 15a-12

Hârûn Reşîd : Abbasi halifelerindendir. Asıl adı Ebu Cafer Harun er-Reşîd bin Muhammed el-Mehdi-Billah bin Abdillâh el-Mansur olup 786-809 yılları arasında yaşamıştır. 20b-10, 20b-11

Hâsan-ı Başrî: İslâm büyüklerindendir. 641 yılında Medine'de doğmuş, 728 yılında Basra'da vefat etmiştir. 4a-12, 9a-3, 69a-6, 86a-3; *Hâsan-ı Başrî*: aynı kişi 29a-8, 29a-10, 51b-12

Hâsan ibn-i 'Alî : Hz. Muhammed'in torunu 11a-8; *Hâsan* aynı kişi 57b-5, 70b-5, 70b-6

Hâtîm : Asıl adı Hâtîm bin Anvân bin Yûsuf el-Esam'dır. Metinde adı geçen Şakîk'in talebesidir. Doğum tarihi bilinmemektedir. Belh'te doğmuştur, 852 yılında vefat etmiştir. 49a-12, 49a-13, 49b-5, 49b-7, 49b-11, 69b-4, 71a-6, 88b-9 *Hâtîm* aynı kişi 5b-12, 33b-7, 33b-8, 33b-10, 36a-11, 36a-12, 49b-2, 49b-3, 49b-6, 84a-2

Havvâ : İlk insan ve ilk peygamber Hz. Adem'in eşi 78b-13

Hindüstān : Hindistan 70b-11

Hōca Fakīh : Mevlana'nın müridi, 13. yüzyılın ilk yarısında yaşamış tasavvuf şairi 5b-10, 17b-4, 56b-8, 59b-1

Huneyn : Mekke'nin fethinden sonra 630 yılında müslümanlarla müşrikler arasında yapılan savaş 77b-3

Huseyin : Hz. Muhammed'in torunu 57b-5 *Huseyin bin 'Alī* aynı kişi 88a-3

Huzeyfe : Medine'de doğmuş, Uhud Savaşı'nda müşriklerin biri olduğu zannedilerek yanlışlıkla öldürülmek suretiyle şehit olmuştur. Peygamberimiz'in sırdaşı olarak bilinir. 17b-9 *Huzeyfe* aynı kişi 63b-9

İblis : Şeytan 11b-12, 22a-9, 27b-13, 30a-6, 33a-8, 34a-12, 34a-13, 41a-7, 41a-8, 41b-7 *İblis* aynı kişi 32a-3, 33a-2, 33a-3, 44b-12, 45a-3, 50b-12, 61a-10

İbrāhīm : Kur'an-ı Kerim'de adı geçen peygamberlerden. Allah kendisine, samimiyetinden dolayı 'Halilullah' yani Allah dostu sıfatını vermiştir. 19a-4, 28b-8, 49b-12, 61b-12, 62b-9, 73b-12, 74a-1, 74a-2, 84a-7, 87a-11 *İbrāhīm Halīl* : aynı kişi 57b-2

İbrāhīm : Hz. Muhammed'in yedi çocuğundan sonuncusu 57b-5

İbrāhīm Edhem : İsmi İbrahim bin Edhem bin Mansur, künyesi Ebu İshak'tır. 714 yılında Belh'te doğmuş, 779'da Şam'da vefat etmiştir. 74b-2, 81a-7; *İbrāhīm* aynı kişi 74b-4, 74b-5, 74b-7, 81a-10

İmām Ebū Yūsuf : Hanefi fıkıh ve hadis alimi. 738-798 yılları arasında yaşamıştır. 20b-9 krş. *Ebī Yūsuf*

İmām Seraḥsī : Kitab-ı Güzide'nin yazarı, muhtemelen Karahanlılar devrinde yaşamış Türk asıllı fıkıh bilgini, 1106 yılında vefat ettiği bilinmektedir. 2b-8, 2b-12 krş. *İmām Zāhid Ebū Naşri bin Ṭāhir bin Muḥammed Seraḥsī, Zāhid Ebū Naşri bin Ṭāhir bin Muḥammed es-Seraḥsī*

İmām Zāhid Ebū Naşri bin Ṭāhir bin Muḥammed Seraḥsī : Kitab-ı Güzide'nin yazarı, muhtemelen Karahanlılar devrinde yaşamış Türk asıllı fıkıh bilgini, 1106 yılında vefat ettiği bilinmektedir. 1b-8; krş. *İmām Seraḥsī, Zāhid Ebū Naşri bin Ṭāhir bin Muḥammed es-Seraḥsī*

‘İsā : Kendisine İncil'in verildiği, Hristiyanlara gönderilen peygamber 33a-4, 33a-6, 33a-9, 54b-8, 55a-2, 55a-3, 55a-4, 55a-9, 55a-10, 56b-2

İshāk : Allah'ın İbrahim'e vaat ettiği ve kısır olan eşi Sara'dan mucizevi bir şekilde doğan oğlu 57b-3

İsmā'il : İbrahim Peygamber'in oğlu 57b-2, 61b-11

Ka'be : Kâbe 74b-3, 82a-3

Ka'be'l-Aḥbār : Yemen Yahudilerinden olup, Tevrat hakkındaki geniş bilgisiyle meşhur olmuştur. Hz. Muhammed'in vasıflarını kutsal kitaplardan öğrenip müslüman olmuş ve çevresindeki Yahudi alimlerini de ikna etmeye çalışmıştır. Doğum tarihi bilinmemektedir. 652 yılında Hz. Osman'ın halifeliği döneminde vefat etmiştir. 35a-2; *Ka'bu'l-aḥbār* aynı kişi 42a-1, 45a-2

Ḳābil : Hz. Adem'in oğlu 50b-13, 66b-2

Ḳādir : “her şeye gücü yeten” Allah 7a-5, 8a-3, 10b-3

Ḳayşar-ı Rūm: Roma imparatoru 70b-8

Kerīm : ‘Çok cömert olan’ Allah 69b-13

Kifil : İsrailoğulları döneminde yaşamış; metinde de anlatıldığı gibi zengin ve ahlaksız ancak sonrasında tövbekar olmuş bir kişi. 38a-8, 38-10, 38b-2, 38b-3, 38b-4, 38b-6, 38b-9, 38b-10

Loḳmān : Allah tarafından kendisine ilim ve hikmet; akıl, anlayış, idrak verilen peygamber veya veli. Kur'an-ı Kerim'de ismi geçer. Davud aleyhisselam zamanında Arabistan Yarımadası'nın Umman taraflarında uzun yıllar yaşamıştır. 29b-13, 30a-1 *Loḳmān Ḥakīm* aynı kişi 5b-5, 13a-13, 29b-11, 29b-12, 40a-5, 70a-5

Lūt : Kur'an-ı Kerim'de yirmi yedi yerde adı geçen, İbrahim Peygamber'in akrabası olan bir peygamber. Lut kavmi, eşcinsellik alışkanlığından dolayı helak olmuştur. 41b-2, 62b-9, 69a-13

Mālīk ibn-i Dīnār: Hasan-ı Basrî Hazretleri'nin talebelerinden. Doğum tarihi bilinmemektedir. 748 yılında Basra'da vefat etmiştir. 38b-11, 41b-8 *Mālīk bin Dīnār* aynı kişi 71a-1

Medīne : Medine 46a-1, 57a-12

Mekḥūl-i Şāmī : Tabiinden ve meşhur hadis hafızlarındandır. İsminin Şehrâp olduğu söylenir. Zamanının en büyük fakihi (İslam hukuku alimi)dir. 71b-11

Mekke : Mekke 32a-11, 35b-12, 82a-2

Melekü'l-Mevt : Ölüm meleği, Azrail 50a-5, 50a-6, 50a-12, 72b-11; *Meleke'l-Mevt* aynı kişi 57b-10, 58a-10, 88b-12

Mennān : 'İhsanı bol olan' Allah 16b-5

Meryem : Hz. İsa'nın annesi; aynı zamanda Hz. Harun'un kız kardeşi. Kur'an-ı Kerim'de adı doğrudan telaffuz edilen tek kadındır. 19a-10, 19a-11, 19a-12, 19a-13, 57b-4

Meymūn : İslâmî literatürde adı genellikle Mûsâ bin Meymūn veya kısaca İbn Meymūn şeklinde geçer. Mısır'da kaldığı süre içinde yahudi cemaatinin liderliğini yapmıştır. 86a-1

Mikā'il : Dört büyük melekten, tabiat olaylarını idare etmekle görevlendirilmiş olan melek 25b-8

Muhammed : Kendisine son kutsal kitap Kur'an-ı Kerim'in verildiği, tüm insanlığa gönderilmiş olan son peygamber 2a-13, 7a-2, 16a-2, 16a-7, 19b-3, 25b-7, 25b-10, 26b-12, 34a-1, 58b-3

Muhammed bin Bālī : Kitâb-ı Güzîde'nin müstensihi 1b-8

Muhammed ibn-i : Cümle yarım olduğu için kimden bahsedildiği anlaşılamamıştır. 22a-3

Muhammed Muştafâ : Son Peygamber Hz. Muhammed 1b-4, 74a-6, 88a-13

Muhammed bin Ka'b : Tabiin devrinin meşhurlarındandır. 660 yılında hazret-i Ali'nin halifeliğinin sonlarında doğdu. 726 yılında Medine'de bir mescitte hadis-i şerif okuturken tavanın yıkılması üzerine cemaatten bir kısmı ile beraber enkaz altında kalarak vefat etti. 82b-12

Mūsā : Kendisine Tevrat'ın verildiği, İsrailoğulları kavmine gönderilen peygamber 8a-4, 15a-11, 19a-3, 26a-4, 34b-11, 47b-6, 47b-10, 47b-12, 47b-13, 49b-8

Münkir : kabirdeki sorgu meleklerinden biri 19b-9, 45a-11; *Münekir* aynı anlamda 57b-10; *Münkir* aynı anlamda 54b-13, 58a-13, 69a-5

Nekir : kabirdeki sorgu meleklerinden biri 19b-9, 45a-11, 54b-13, 57b-10, 58a-13, 69a-5

Nūḥ : Hz. İdris'ten sonra gönderilen peygamberdir. "Ülül-azm" denilen altı büyük peygamberden ikincisidir. 950 sene peygamberlik görevini sürdürdüğü bilinmektedir. Nuh kavmi, bir tufan sonucu helak olmuştur. 46a-6, 62b-8

‘Osmān : Peygamberimiz’in damadı, aynı zamanda üçüncü halifedir. 577 yılında Mekke’de doğmuş, 656 yılında vefat etmiştir. İlk müslüman olanların beşincisi olup cennetle müjdelenen on sahabeden biridir. Peygamberimiz’in iki kızıyla evlendiği için kendisine iki nur sahibi manasında “Zinnureyn” denilmiştir. 15b-7, 15b-12, 16a-9, 16a-13, 16b-4, 16b-12, 20a-6 *‘Osmān bin ‘Affān* aynı kişi 16b-5

‘Ömer : Hulefa-yı Raşidin’in (dört büyük halife) ikincisidir. Asıl adı Ebu Hafs Ömer bin el-Hattab bin Nüfeyl bin Abdiluzza el-Kureşi el-Adevi olan halife 634-644 yılları arasında halifelik yapmıştır. Doğum tarihi tam olarak bilinmemekte ölüm tarihi 644’tür. 15a-3, 15b-4, 15b-12, 16a-8, 16a-13, 16b-2, 16b-11, 20a-6, 28a-6, 28b-10 *‘Ömer ibn-i Haṭṭāb* aynı kişi 16b-3

‘Ömer bin ‘Abdu’l-‘Azīz : Emevi halifelerindendir. Asıl adı Ebu Hafs el-Melikül-Adil el-Eşecc Ömer bin Abdilaziz bin Mervan Bin Hakem el-Ümevi olan halife 680-720 yılları arasında yaşamış; 717-720 yılları arasında halifelik yapmıştır. 73a-12, 78b-4

Rābi‘a : Tabiin döneminin büyük velilerindendir. Dünyaya düşkün olmaması ve ibadetleri ile meşhurdur. 752’de Kudüs civarında vefat etmiştir. 13a-10

Raḥīm : “Mümin kullarına merhamet eden” Allah 9b-3, 69b-13

Raḥmān : “Bütün yaratılmışlara merhamet eden” Allah 16b-6, 32b-3, 49a-12

Rāzık : “Rızık veren” Allah 8a-3

Resūl : Hz. Muhammed için kullanılan bir sıfat 2a-9, 2a-12, 2b-5, 3b-6, 4a-2, 4a-7, 5b-2, 6b-6, 12b-2, 12b-5

Resūlu ‘llāh : ‘Allah’ın Peygamberi’ anlamında Hz. Muhammed için kullanılan bir sıfat 26a-3, 37b-5, 47a-2, 63a-12, 64b-5, 75b-2, 78a-5, 82b-4; *Resūla ‘llāh* aynı anlamda 3b-11, 32b-13, 51a-12, 53a-6, 55b-7, 56a-11, 56b-12, 57a-8, 57a-12, 61a-4

Sa‘ad bin Vakḳāş : Peygamberimiz’in; “...Sa’d ibni Ebi Vakkas cennettedir...” buyurarak daha dünyada iken cennetle müjdelediği on sahabeden biri, İran’ı fetheden meşhur kumandandır. 592 yılında Mekke’de doğmuştur. İlk müslüman olanların yedincisidir. 44a-7

Sehel ibn-i ‘Abdu’l-lāh : Tasavvuf ehlinin büyüklerindendir. 815 yılında Horasan’da doğmuş, 896 yılında Basra’da vefat etmiştir. 11a-12, 35b-9 *Sehel bin ‘Abdu’l-lāh* aynı kişi 13b-2

Selmān-ı Fārsī : İslamiyet'i kabul eden İran asıllı ilk sahabe. 568-656 yılları arasında yaşamıştır. 85a-8 *Selmān* aynı kişi 85a-10, 85a-11, 85a-13, 85a-1, 85b-4

Süfyān-ı Şevrī : 715-778 yılları arasında yaşamış Arap hadis ve tefsir bilgini 26b-10, 41b-5, 63a-2, 81b-13; *Süfyān* aynı kişi 41b-6

Sükrān : (metne göre) Cehennemde bir dere 45b-12

Süleymān : Kuş dilini bilmek; rüzgara, hayvanlara, cinlere hakim olmak gibi mucizeleriyle bilinen peygamber 19a-2, 27a-5, 41b-7, 51a-2, 51a-3, 51a-6, 51a-7, 51a-8, 87a-1, 87a-2

Şakīk : Horasanlı sufi. Metinde adı geçen Hātīm'in üstadıdır. Doğum tarihi bilinmemekte olup 810 yılında Horasan'da vefat etmiştir. 58a-11, 59b-9; Şakīk-i Belhī aynı kişi 16a-8, 36b-6, 49b-3, 58a-8, 58a-10

Şām : Şam 78a-5

Şefīk : 'Çok şefkatli olan' Allah 16a-1

Tevrīt : Tevrat 10b-12, 34a-6, 48a-5, 48a-11, 51b-13

Tevvāb : 'Tevbeleri kabul edip günahları bağışlayan' Allah 16b-3

Ṭūr Sīnā tağı : Mısır'da Sina Yarımadasında yer alan, Hz. Musa'nın Allah'la konuştuğu yer olduğuna inanılan dağ 79a-8

‘Urve : Tabiinden ve Medine'deki yedi büyük alimden biridir. 642-712 yılları arasında yaşamıştır. Cennetle müjdelenen on sahabeden biri olan Zübeyr bin Avvām'ın oğludur. 9b-1

‘Uzeyre : Hazreti Üzeyr (a.s), Harun Peygamber'in neslinden gelmektedir. Yahudilere göre oldukça meşhur bir peygamberdir. Kur'an-ı Kerim'de adı geçmektedir, ancak peygamber olup olmadığı hakkında ihtilaflar vardır. 61b-2

Üsāme : Resulullah'ın sevgilisi sıfatıyla meşhur olmuş, sahabenin büyüklerinden olan Üsāme bin Zeyd, 673 veya 678 yılında Medine'de vefat etmiştir. 85a-12, 85a-13; *Üsām* aynı kişi 85b-4

Veheb ibn-i Münebbih : 645-741 yılları arasında Emeviler döneminde yaşamış ve bir çok eser vermiş ünlü hadis alimi 70a-12; *Veheb bin Münebbi* aynı kişi 79a-2

Veyse'l-Karānī : Hz. Peygamber döneminde yaşamış olmasına ve O'nu görmeyi çok istemesine rağmen görememiş olan, Hz. Peygamber'in, kendisine hırkasını hediye ettiği Yemenli müslüman 49a-9

Yahyā : İsrailoğullarına gönderilen peygamberlerdendir. Zekeriyya aleyhisselamın oğludur. 68a-5, 68a-8

Yahyā ibn-i Ma'āz : Büyük velilerden. Doğum târihi bilinmemektedir. 872 yılında Nişabur'da vefat etmiştir. 8b-4, 11b-9, 13a-5, 13b-11, 46b-6; *Yahyā bin Ma'āz* aynı kişi 66a-13, 71a-8, 76b-7, 77a-9, 78b-8, 84a-4, 84b-1, 88a-7

Ya'kūb : Babası Hz. İshak, amcası Hz. İsmail, büyükbabası Hz. İbrahim ve aynı zamanda Hz. Yusuf'un babası olan peygamber 69a-10

Yūsuf : Hz. Yakup peygamber'in oğlu, güzelliğiyle meşhur peygamber 61b-10

Zahāk : (Metne göre) kötü bir İran hükümdarı olarak geçiyor. 62b-3

Zāhid Ebū Naşr bin Ṭāhir bin Muḥammed es-Seraḥsī : Kitab-ı Güzide'nin yazarı, Karahanlılar devrinde yaşamış Türk asıllı fıkıh bilgini, 1106 yılında vefat ettiği bilinmektedir. 2a-5 krş. *İmām Seraḥsī, İmām Zāhid Ebū Naşr bin Ṭāhir bin Muḥammed Seraḥsī*

Zekriyyā : Hz. Yahya'nın babası olan peygamber 19a-10

Ze'n-nūn-u Mıṣrī : Asıl adı Zünnūn Ebū'l-Feyz Sevbân b. İbrâhîm el-Mısrî el-İhmîmî olup ilk dönem sufilerindendir. 155 (772) yılında Mısır'ın İhmîm (Ahmîm) şehrinde doğmuş; 245 (859) yılında vefat etmiş olduğu söylenir. 8a-10

Metinde geçen, ancak hakkında bilgiye rastlayamadığımız isimler aşağıda verilmiştir:

‘Aṭā ibn-i Seyd : 28a-1

Entāki : 69b-2

Feth-i Muşallī : 82a-2, 82a-7

Hāmidu'l-Lağāf : 52a-2

Kebür : 52b-4

Manşūr bin ‘Ömer : 39b-7; *Manşūr* aynı kişi 39b-10, 39b-11, 39b-13, 40a-1

Manşūr Mun‘am : 70a-13

‘Ömer-i Dımışk : 24b-9

Rabī‘ ibn-i Hāşım : 70b-5

Şuhyeb : 69b-8, 69b-9

Süheyl : 76b-6

Yedīd Nakķāş : 48a-11

5. SONUÇ

Bu tez çalışması; Ebû Nasr bin Tahir bin Muhammed es-Serahsî adlı din alimi tarafından kaleme alınan, XIV. yüzyılda da Muhammed bin Bâlî tarafından Eski Anadolu Türkçesi'ne aktarılan Kitâb-ı Güzîde adlı din bilgisi kitabı üzerinedir. Çalışmada sırasıyla eser ve yazar hakkında genel bilgilere, eserin nüshalarına, metnin transkripsiyonuna ve dizine yer verilmiştir.

Eserin çeşitli kütüphanelerde nüshaları mevcut olup tez çalışmamıza konu olan nüsha, İstanbul Millet Yazma Eser Kütüphanesi Ali Emiri-Şer'îye bölümünde 376 numara ile kayıtlı olup istinsah yılı 1747/48 (H. 1160)'dir.

Kitâb-ı Güzîde İslam dininin esaslarını, temel kurallarını kısaca İslam akaidini ayetler ve menkıbelerle de destekleyerek anlatan bir din kitabıdır. Eski Anadolu Türkçesiyle yazılmış ilk din kitaplarından birisidir. 'Bâb' adı verilen kırk altı bölümden oluşmaktadır. Bu bâbların her biri farklı bir konu üzerinedir. Bu konular sırası ile *tevhid, marifet, muhabbet, sünnet ve cemaate uymak, namaz, zikir, ilim, hikmet, gaza, cömertlik, haya, zina, livata, kıtlık, faiz, içki, rızık, düşmanlık ve menfaat, ibadet, ölüm, sabır, ihlas, tevbe, oruç, gece namazı, susmak, yaratılış, Allahtan korkmak, ümit, dünya, nefis, kendini beğenmek, şeytanın düşmanlıkları, kazaya rıza, sağlam bilgi, nasihat ve kin, alçakgönüllülük ve kibir, yumuşak huyluluk, mümin ve münaфіklık, vasiyet, yakarış, öğüttür*. Dört bâbın başlığı ise belirtilmemiştir.

Gerek eserin yazarı Ebû Nasr bin Tahir bin Muhammed es-Serahsî, gerekse Muhammed bin Bâlî'nin hayatı hakkında fazla bilgi bulunmamaktadır. Ancak Serahsî'nin XII. yüzyılda yaşamış bir fıkıh bilgini olduğuna kaynaklarda rastlanmaktadır. Muhammed bin Bâlî'nin de XIV. yüzyılda yaşamış olduğu bilinmektedir.

Yazarı ve aktarıcısı hakkında çok az bilgi sahibi olduğumuz bu eser hem İslam inancına dair esas ve kaideleri dikkat çekici bir üslupla ele alması bakımından hem de yazıldığı dönemin dil özelliklerini yansıtmaması bakımından önemli bir kaynaktır.

Dilbilimciler arasında tartışma konusu olan karışık dilli eserler meselesinin Kitâb-ı Güzîde adlı eserimiz için de geçerli olduğu iddialarına dayanarak ortaya koyduğumuz bu çalışmada; söz konusu nüsha ile birlikte, üzerinde çalışılmış diğer nüshalar ses ve şekil özellikleri bakımından karşılaştırılmış; çalışma sonucunda, tarafımızdan, eserin bu nüshalarının XIV.-XV. yüzyıl Eski Anadolu Türkçesinin dil özelliklerini gösterdiği, dolayısıyla eserde karışık dil özelliklerine rastlanılmadığı sonucuna varılmıştır.

KAYNAKÇA

- Arat, Reşit Rahmeti. “Anadolu Yazı Dilinin Tarihî İnkişâfına Dair”, **V. Türk Tarih Kongresi Tebliğleri, 12-17 Nisan 1956**. Ankara: 225-232.
- Arpaguş, Hatice. “Bir Telif Türü Olarak İlmihal Tarihî Geçmişi ve Fonksiyonu”. **Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. s.2, İstanbul, (2002/1): 25-56.
- Atalay, Besim. **Divanü Lugati-it Türk Tercümesi**. I 1939, II 1940, III 1941, IV Dizin ‘Endeks’, Ankara: 1943, (³1994).
- Canpolat, Mustafa. **Behcetü’l-Hadâik fî Mev‘ izati’l-Halâik**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2019.
- Clauson, Sir Gerard. **An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish**. Oxford, 1972.
- Devellioğlu, Ferit. **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**. 19. bs. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları, 2002.
- Ercilasun, Ahmet Bican. **Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi**. Ankara: Akçağ Yayınları, 2004.
- Ercilasun, Ahmet B., Ziyat Akkoyunlu (haz.), **Kâşgarlı Mahmud. Dîvânu Lugâtî’t-Türk, Giriş-Metin-Çeviri-Notlar-Dizin**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2014.
- Erdem, Melek. “Kitâb-ı Güzîde İnceleme-Metin-Sözlük”. Yüksek Lisans Tezi. AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1992.
- Gülsevin, Gürer. **Eski Anadolu Türkçesinde Ekler**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2007.
- Küçük, Serhat. **Kitâb-ı Güzîde Akâidü’l-İslâm**. İstanbul: Kesit Yayınları, 2014.
- Korkmaz, Zeynep. **Marzubân-nâme Tercümesi İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım**. Ankara: DTCF Yayınları, 1973.

- Korkmaz, Zeynep. **Marzubân-nâme Tercümesi (Destûr-ı Şâhî) Giriş-İnceleme-Metin-Günümüz Türkçesine Aktarma-Sözlük ve Dizin-Tıpkıbası.** Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2017.
- Merhan, Aziz, Şan, Funda. **Eski Anadolu Türkçesi Notlar ve Metinler.** Ankara: BilgeSu Yayınları, 2016.
- Räsänen, Martti. **Versuch eines etymologischen Wörterbuchs der Türkssprachen.** Helsinki. 1969
- Redhouse, Sir James W. **A Turkish and English Lexicon,** İstanbul. Çağrı Yayınları, 2001.
- Röhrborn, Klaus. **Uigurisches Wörterbuch.** Sprachmaterial der vorislamischen türkischen Texte aus Zentralasien. Neubearbeitung I: Verben. Band I: ab- - äzüglä-, 2010; II: Nomina-Pronomina-Partikeln. Band 1: a-asvık, Stuttgart 2015.
- Sarica, Bedri. “Olga-Bolga Sorunu ve Yeni Bir Kitâb-ı Güzîde Nüshası Üzerine”. **Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.** c. 1. s. 1 (1994).
- Steingass, Franz. **Josef, Comprehensive Persian-English Dictionary, 8.** London-New York, 1988.
- Şemseddin Sâmî [Frashêri]. **Kâmûs-ı Türkî, I-II.** Der Saadet [İstanbul], 1317, 1318 [1990].
- Tekin, Şinasi, “1343 Tarihli Bir Eski Anadolu Türkçesi Metni ve Türk Dili Tarihinde Olga-Bolga Sorunu”, **TDAY-B 1973-1974.** (2000): 59-157.
- Tekin, Şinasi. “Mehemmed bin Bâlî’nin Eski Anadolu Türkçesine aktardığı ‘Güzîde’ adlı eserin Harezmi Türkçesindeki Aslı ve ‘Ola-Bolga’ Meselesi Hakkında”, **Türklük Bilgisi Araştırmaları (TUBA) Fahir İz Armağanı II.** s. 15 (1991).
- Tekin, Şinasi. “Timur Öncesinde Anadolu ile Orta Asya Türk Dünyası Arasındaki Kültür İlişkileri ve Güzîde Kitabı’nın Tercüme Hikâyesi” **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1997,** (2000): 151-194.
- Tekin, Talat. **Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler.** [Yayımlayan: Mehmet Ölmez], Ankara: Simurg Yayıncılık, 1995.

Tietze, Andreas. **Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lügati, IV.** Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi, 2016.

Türkmen, Seyfullah. **Türk Lehçeleri Arasında İlk Metin Aktarma Örneği Kitâb-ı Güzîde.** Sivas: Asitan Yayıncılık, 2011.

Wehr, Hans. **A dictionary of Modern Written Arabic.** Spoken Language Services Inc., 1976.

YENİ TARAMA SÖZLÜĞÜ. [Düzenleyen: Cem DİLÇİN], Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1983.

XIII. YÜZYILDAN GÜNÜMÜZE KADAR KİTAPLARDAN TOPLANMIŞ TANIKLARIYLA TARAMA SÖZLÜĞÜ I-II-III-IV, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1957.

WEB KAYNAKLARI

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. <https://islamansiklopedisi.org.tr> [22.05.2018]

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi. <http://ktp.isam.org.tr> [18.08.2018]

Türkçe Kur'an Mealleri. www.kuranmeali.com [20.04.2019]

Kubbealtı Lügati. www.lugatim.com [10.01.2019]

ÖZ GEÇMİŞ

1984'te Bilecik'te doğdu. İlk ve ortaöğrenimini Bilecik'te tamamladıktan sonra 2002'de Gazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde lisans eğitimine başladı. 2006'da lisans eğitimini tamamladı. Aynı yıl başladığı Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Türk Dili Ve Edebiyatı Öğretmenliği alanında tezsiz yüksek lisans programını 2008'de bitirdi. 2008 yılında başladığı Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliği görevini halen sürdürmektedir.